

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Aşk Başkadır

Guy de
MAUPASSANT

Çev.: Faruk Yener

S
a
Y **Ö** **Y** **K** **Ü**

AŞK BAŞKADIR

Guy de Maupassant

(d. 1850, Seine-Maritime, Fransa – ö. 1893, Paris, Fransa)

Öğrenimini önce Yvetot Koleji'nde ve Rouen Lisesi'nde yaptı; sekiz yıl (1872-1880) Denizcilik ve Eğitim bakanlıklarında çalıştı. Maupassant'ı edebiyat çalışmalarına yönelten ve Emile Zola'yla tanıştıran, aile dostu Flaubert oldu. 1880'de *Soirées de Médan* (Médan Akşamları) adlı hikâye antolojisinde Maupassant'ın *Boule de Suif* (Kartopu) adlı hikâyesi yayımlandı. Hikâye beğenilince Maupassant edebiyatta karar kıldı. 1880-1890 arasında birçok hikâye kitabı yayımladı: *Tellier Evi* (La Maison Tellier) [1881]; *Mademoiselle Fifi* (Matmazel Fifi) [1882]; *Contes de la Bécasse* (Çulluk Hikâyeleri) [1883]; *Les Soeurs Rondoli* (Rondoli Kardeşler) [1884]; *Yvette, Contes du Jour et de la Nuit, Toine* (Yvette, Gündüz ve Gece Hikâyeleri, Toine) [1885]; *Monsieur Parent, la Petite Roque* (Bay Parent, Küçük Roque) [1886] *Le Horla* [1887] *Le Rosier de Madame Husson* (Bayan Husson'un Gül Ağacı) [1888]; *L'Inutile Beauté* (Faydasız Güzellik) [1890]. Aynı dönemde altı roman yayımladı: *Bir Hayat* (Une Vie) [1883]; *Bel-Ami* (Güzel Dost) [1885]; *Mon. Oriol* [1887] *Pierre et Jean* (Pierre ve Jean) [1888]; *Ölüm Kadar Acı* (Fort Comme la Mort) [1889]; *Kalbimiz* (Notre Coeur) [1890]; Korsika [1880], Cezayir [1881], İtalya [1885 ve 1889], İngiltere [1886] yolculuklarıyla ilgili izlenimlerini, *Au Soleil* (Güneşte) [1884], *Sur l'Eau* (Su Üstünde) [1888]; *La Vie Errante* (Avare Hayat) [1890] adlı eserlerinde dile getirdi. 1884'ten itibaren çekmekte olduğu sinir hastalığı 1890'dan sonra ağırlaştı. Maupassant, 1 Ocak 1892'de intihara kalkıştı, kaldırıldığı klinikte yan de-

li bir durumda öldü. Son yıllarında, iki tiyatro eseri yazdı: *Musotte* (Gymnase tiyatrosu, 1891): Jacques Normad ile *La Paix du Ménage* (Evin Huzuru) [Comedie-Française, 1893]. Hikâyeden romana geçen, Flaubert ve Turgenev'den roman tekniğini öğrenen, Paul Bourget ve Marie Bashkirtseff'in etkisiyle gelişen Maupassant, insan ruhunun derinliklerine inmesini başardı. Son yıllarında, bir türlü kurtulamadığı saplantıların etkisiyle, kötümserliği bir çeşit sanrılı dehşet halini aldı.

AŞK BAŞKADIR

GUY DE MAUPASSANT

Çeviren:
Faruk Yener

SAY

İstanbul

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Say Yayınları

Edebiyat Dizisi / Öykü

Aşk Başkadır / Guy de Maupassant

ISBN 975-468-428-6

Yayın yönetmeni: Murat Batmankaya

Editör: Özgü Çelik

Çeviren: Faruk Yener

Düzelti: Nalan Barbarosoğlu

Grafik ve tasarım uygulama: Ayhan Kaya-Ulaş Karatağ

Baskı: Engin Ofset, İstanbul

1. baskı: Say Yayınları, İstanbul, 2003

07 06 05 04 03 5 4 3 2 1

© Say Yayınları

Ankara Cad. 54/12 • TR-34410 Sirkeci-İstanbul

Telefon: 0 212 - 512 21 58 • Faks: 0 212 - 512 50 80

<http://www.sayyayinlari.com.tr>

e-posta: sayyayinlari@süperonline.com

Genel Dağıtım: Say Dağıtım Ltd. Şti.

Ankara Cad. 54/4 • TR-34410 Sirkeci-İstanbul

Telefon: 0 212 - 528 17 54 • Faks: 0 212 - 512 50 80

<http://www.saydagitim.com.tr>

e-posta: saydagitim@tt.net.tr

İÇİNDEKİLER

AŞK BAŞKADIR	7
PARİS SERÜVENİ	13
BOITELLE	23
RANDEVU	33
BAYAN HARRIET	41
YARDIM	63
DENEY	71
BAYAN PARİSSE	81
CÉLESTE'İN SIRRI	91
GİZLİ SEVDA	99
ROSE	109
SAHTE MÜCEVHERLER	117
MUTLULUK	127
SANDALYE TAMİRCİSİ	135
ÖZGÜRLÜK	145

KORKUNÇ BİR OLAY	153
KIRK YIL SONRA	161
DRAHOMA	173
BİR BABANIN İTİRAFLARI	183
KÜTÜK	193
BERTHE	201
ROGER'NİN "KUVVET MACUNU"	213
BİR DUL	219
SAÇ İĞNESİ	227
11 NUMARALI ODA	235
BİR KADININ İTİRAFLARI	245
DOLAP	253
BİR TUTKU	261
JOSEPH	273
MARROCA	283
GUY DE MAUPASANT (HAKKINDA YAPILAN YORUMLAR)	295
EMİLE ZOLA'NIN MAUPASSANT'IN CEZANE TÖRENİNDE YAPTIĞI KONUŞMA	297
GUY DE MAUPASSANT'IN ESERLERİ (Lev Nikolayeviç Tolstoy)	301
HENRY JAMES'İN MAUPASSANT HAKKINDAKİ YORUMU	329
ANATOLE FRANCE'İN MAUPASSANT HAKKINDAKİ YORUMU	331
MAUPASSANT İLE FLAUBERT'İN ARKADAŞLIĞI ÜZERİNE	333

AŞK BAŞKADIR

O rmanlarla örtülü tepenin doruğunu eski çağlar mimarisini bütün özellikleriyle yansıtan büyük bir şato süslüyordu. Çevresindeki kocamış ağaçlardan kuytu gölgeler uzanıyor, önündeki parkın bir yönü, yamacı kapsayan ormana, öbür yönü tarlalara ulaşıyor, taşlardan örülmüş bir havuzun yüzeyine çevresindeki mermer kadın heykelleri yansıyor. Havuzun iki tarafından sırta yükselen ve yükseldikçe küçülen katmerli küçük su birikintilerinde doruktan çıkan bir kaynağın suları süzülüyor, diplerinde yüzyıllardır biriken bembeyaz kireç tabakasını her an biraz daha kalınlaştırıyor. Artık yaşlanmış güzel ve hoppa bir kadına benzeyen yapıya değer katan sadece bu görüntüler değil, insan eliyle açılıp türlü deniz hayvanı kabuklarıyla süslenen mağaralarında en azından yüzyıldır biriken aşk anıları, öyküleriydi. Bütün bunlar, hâlâ anlatılıp duran alışkanlık ve töreleri,

eski çağların günümüze pek yumuşamış olarak bıraktığı hovardalık ve yürekliliği belirtmeye yetiyordu.

On altıncı Louis çağına göre döşenmiş, duvarları eli sepetli güzel kadınlar, yakışıklı şövalye resimleriyle süslü küçük bir salonda çok yaşlı bir kadın oturuyordu. Mumyalaşmış elleri, koca bir koltuğun iki yanından sarkmaktaydı. Canlılığını öylesine yitirmişti ki, ilk bakışta ölmüş sanılabiliirdi. Tülle örtülmüşe benzeyen gözleri durgun bir bakışla, gençliğine ait görüntüleri görmek istermişçesine parka yönelmişti. Ara sıra hafifçe esen rüzgâr, salonu çayır ve çiçek kokusuyla dolduruyor, kadının anılarla dolu başının iki yanından inen bembeyaz saçlarını okşuyordu.

Yanında, büyük bir gergefe gerili mihrap örtüsünün işlemelerine dalmış genç bir kız oturuyordu. Sarı saçları iki örgüyle sırtına inmişti. Parmakları makine gibi işlerken rüyalı gözlerinden düşüncelerinin nelerde olabileceği kolayca seziliyordu.

İhtiyar başını yavaşça çevirdi.

"Berthe!" dedi; "Bana biraz gazete oku. Dünyada neler olup bittiğini bileyim."

Genç kız gazeteye uzandı, göz gezdirdi.

"Bol bol siyaset var, nineciğim. Okuyayım mı, ister misin?"

"Evet, evet yavrum. Hiç aşk haberi, hikâyesi yok mu? Fransa'da çapkınlık, hovardalık öldü mü? Artık ne sevgili kaçırmalardan, ne bu gibi olaylardan söz ediliyor eskisi gibi..."

Genç kız bu sefer daha dikkatle baktı gazeteye.

“İşte, işte bir aşk faciası.” dedi.

İhtiyar kadın, yüzünün bütün buruşukluklarıyla gülümsedi.

“Oku bakayım.”

Berthe başladı okumaya. Kezzaplı bir öyküydü bu; bir kadın, kocasının sevdiği kadından öç almak amacıyla yüzüne kezzap dökmüş, yaralamıştı. Bu davranışına karşılık daha ilk duruşmada beraat etmiş, mahkeme salonunu dolduran halkın alkışları arasında çıkıp gitmişti.

Nine koltuğunda hafifçe kımıldadı.

“Gerçekten tüyler ürpertici, korkunç. Bak bakalım, başka bir şey var mı, yavrum?”

Berthe aradı, yine “Adliye Olayları” başlığı altındaki sütunda bir başka haber buldu:

“Acı Bir Facia.” Yaşı geçkin bir satıcı kız, yakışıklı bir delikanlıya gönül vererek kendisini teslim etmiş, ancak sevgilisinin bazı kaçamaklarını duyunca tabancaya sarılıp yaralamıştı. Yaralı, hayatı boyunca felçli kalacaktı. Hepsi de saygın ve erdemli kişilerden kurulu jüri ise suçluyu beraat ettirmişti.

Bu sefer nine pek sinirlendi, titreyen bir sesle bağırmaya koyuldu:

“Çağımızda delirdi insanlar. Evet, delirdiler. Tanrı sizlere hayatın en büyük zevkini, soluk aldığımız sürece en tatlı meyveyi, aşkı vermiş, sen kezzap ve kurşunla yok et bu nimetleri. Bütün bunlar İspanyol şarabına sokaka pisliği katmaktan başka bir şey değil...”

Berthe, ninesinin bu tepkisini kavrayamamıştı. “Ama kadın intikamını aldı. Düşün, evliydi ve erkeği onu aldatıyordu.”

Nine büsbütün çileden çıkmıştı:

“Sizlere, bugünün kızlarına günümüzde ne saçma görüşler aşıyorlar böyle.”

Berthe karşılık verdi:

“Evlilik, nineciğim! Evlilik kutsal bir şey...”

İhtiyar kadın, eski hoppa çağını hatırlatan bir titre-meyle sarsıldı:

“Kutsal olan aşktır. Şimdi beni iyi dinle, sevgili kızım. Üç kuşağın büyüdüğünü gören, erkekler ve kadınlar hakkında çok şey bilen bir ihtiyarı dinle! Evlilik de, aşk da ayrı cinslerden iki insanın beraber olmasıdır. İnsan, aile kurmak amacıyla evlenir, toplum düzenine yardımcı olmak amacıyla aileyi kurar ve aslında insan toplumu aile müessesesinden vazgeçemez. Eğer toplumu bir zincir olarak düşünürsek, her aile bu zincirin bir halkası demektir. Bu halkayı uçlarından kaynatabilmek için uygun madenler seçmek gerekir. Evlenmeyi gerçekleştirmek, bir araya gelecek olanların geçmişleri, servetleri ve durumlarıyla birbirine uymaları, gelir ve çocuk konusunda inanç birliğine sahip bulunmaları şartıyla mümkündür. İnsan her zaman toplum öyle istiyor diye evlenmez, sevgili kızım. Ama belki yirmi defa âşık olabilir, çünkü onu doğa yaratmıştır. Görüyorsun, evlilik bir yasa, ama aşk bizi bazen sağa, bazen sola iten bir güçtür. Yasaları, içimizdeki bazı itişleri sınırlamak için yaparız, ama bu itişler bazen öylesine bir

güç kazanır ki, artık karşı koymak imkânsızlaşır. Çünkü bu güçler Tanrı'nın, yasalarsa, insanın ürünüdür. Bilirsin yavrum, çocuklara ilaçları şeker katıp verirler. Eğer hayatımıza, imkânların elverdiği ölçüde aşk katıp tatlandırmazsak içimi zor bir ilaca döndürürüz."

Berthe gözlerini alabildiğine açarak fısıldadı:

"Ama nine, nineciğim, insan çoğu zaman bir defa sevebilir."

Yaşlı kadın kendi gençlik çağının Tanrısına yemin edermiş gibi ellerini göğze uzatarak haykırdı:

"Siz utanç verici bir kitle oldunuz. Düşük düzeyde bir kitle! Devrimden sonra şükran duygusu ve gereği kayboldu. Her konuyu büyük sözlerle örtüyor, can sıkıcı birtakım görevleri varlığınızın korunması uğruna yapıyor, eşitliğe ve ebedi aşka inanıyorsunuz. Bazı insanlar aşktan ölünebileceğini söylemek için dizeler sıralıyor. Benim çağımda dizeler, erkeklere kadınları nasıl sevmeleri gerektiğini öğretmek için yazılırdı. Yine benim çağımda eğer bir soylu genç hoşsa gidiyorsa hemen bir uşak gönderilirdi... Ve yeni bir zevk kapısı açılmışsa, eski âşığa veda edilirdi... Bazen ikisi de pek güzel idare olunurdu."

İhtiyarın yüzünde derin anlam taşıyan bir gülümseme ve gözlerinde ancak zengin ruhlu kişilerin, öbürleriyle aynı hamurdan yoğrulmadığını, başkalarınca yapılmış kuralları umursamadığını yansıtan bir ışık belirdi.

Genç kızın rengi sapsarı olmuştu:

"Bu tür kadınların onuru yoktur."

Nine ciddileşti, ruhuna Voltaire'in coşkusu yerine Rousseau'nun yumuşak düşüncesi yayılmıştı sanki.

"Onuru yok muydu? Onun için mi seviyorlardı? (Kendisi onun için mi böyle konuşuyor, duygulanıyordu?) Sevgili kızım, eğer bizlerden, Fransa'nın seçkin kadınlarından biri âşksız kalırsa, bütün 'saray katılırdı gülmekten. Eğer o kadın hayatını sürdürmek istiyorsa, manastıra kapanmaktan başka çaresi kalmazdı. Şimdi sizler, kocanızın ömür boyu yalnız sizi seveceğini sanıyorsunuz. Eğer gerçekte böyle bir şey mümkünse tabii... Şimdi sana diyorum ki, evlilik toplumun sürmesi için gerekli bir kuruluştur ama, cinsiyetimizin yapısını etkilemez, anladın mı? Hayatta tek güzel şey vardır: Aşk. İşte bunu anlayamadığınız için kötü eğitiliyorsunuz, kendinizi kutsal inançlara veriyor ya da inancı arsa gibi satın almaya kalkıyorsunuz."

Genç kız titreyen elleriyle ihtiyarın kupkuru parmaklarına sarıldı:

"Sus nineciğim, yalvarırım, sus!.."

Sonra ninesi hafifçe alnından öperken ellerini göğze açıp çağdaş ozanların zırvalığı olan büyük ve ebedi aşk için duaya koyuldu. Beri yanda nine, on sekizinci yüzyılın hovarda düşünürlerine dayanan tatlı ve sağlıklı inancını mırıldanıyordu:

"Dikkat et, sevgili kızım; böyle budalalıklara inanmakta devam edersen, çok mutsuz olursun!"

PARİS SERÜVENİ

Kadınlarda meraktan daha güçlü bir duygu var mıdır acaba? Yalnız hayal planında kalanları gerçekte de tanımak, denemek, dokunmak... Bir kadın neler yapmaz, bütün bunlara ulaşmak için. Merak ve sabırsızlık duyguları uyanırsa, emin olun, her tehlikeyi göze alır; hiçbir engel tanımaz. Söz konusu ettiğim yaratıklar, ruhları üç kata ayrılmış gerçek kadınlar tabii. Bu tipler dıştan akıllı ve soğuk görünürler ama, daha altta esrar dolu üç bölüm vardır; ilk bölümde sürekli hareket halinde dışıca bir sabırsızlık, ikincisinde bağıllık örtüsü altında tam anlamıyla ikiyüzlü ve alaycı bir hilekârlık, üçüncüsünde kafasız âşıkları intihara, akıllıları zevke götüren özü çürük, kabuğu tatlı bir inanç gizlidir.

Serüvenini anlatmak istediğim kadın, erdemli hayatım sıkıntısıyla bunalmış bir taşra güzeliydi. Günle-

rini ev işlerine, çok çalışan eşine ve iki çocuğuna adamıştı. Adamıştı, ama kalbi, tatmini güç bir merak ve bilinmeyene karşı duyulan güçlü bir özlemle titriyordu. Düşünceleri durmadan Paris'e kayıyor, bu büyük âlemi, dergilerden izlemeye çalışıyordu. Balolar, bayramlar, eğlenceler, tuvaletler konusundaki haberler duygularını büsbütün ateşliyor, bu haberlerin masum görünüşlü satırları arasına yarı örtülü katışan bazı söylentilerle büsbütün coşuyordu. Paris'i, lüksü ve pırıltısı altında yatan kötülüklerden habersiz bir bakışla görüyordu.

Uzun geceler boyunca yatakta, kocasının düzenli horultusunu duymamaya çalışarak, adları gazetelerde karanlık gökte parıldayan yıldızlar gibi sık sık yer alan ünlü kişileri, türlü çılgınlıklarla dolu bir hayatı, bilinmeyen zevklerle örülü, antik içki şölenlerini hatırlatan eğlenceleri, duygularının yeteri kadar kapsayamadığı zarif davranışları hayal ediyordu. Paris bulvarlarında insan tutkularını saklayan, duvarları arasında duyulmamış, esrarlı aşk serüvenleri gizli evler sıralıydı sanki.

Gençliğinin yavaş yavaş geçtiğini fark ediyordu. Ev görevlerinin aldatici mutluluğu içinde gerçek hayatı tanımadan düzenli, alışılmış işlerle dolu, direnilmeyecek kadar tekdüze bir ortam içinde yaşlanıp gidiyordu. Gerçi hâlâ güzeldi, güzelliğini dolaba konmuş bir kış elması gibi saklamıştı ama, gizli isteklerle sarsılıyor, günah dolu içkiden bir defa bile içmeden, Paris'in o hareketli havasına bir defa bile katılmadan ölüp gideceğinden korkuyordu.

Bir gün başkente gitmek üzere hazırlığa girişti. Sözde akrabalarını görecekti. Kocası, tahmin ettiği gibi işlerini bırakmamış, yola yalnız başına koyulmuştu. Kente ulaşınca ortadan iki gün, iki gece kaybolmayı düşünüyordu. Gerektiğinde mazeret olarak kent yöresinde oturan arkadaşlarına rastladığını söyleyecekti!

Trenden iner inmez aradığını bulmak için dolaşmaya koyuldu. Kahveleri gözden geçiriyor, sayfalarında her sabah aşk çağrıları yer alan *Figaro* gazetesini inceliyordu. Ama hiçbir yerde ne sanatçıların ve oyuncuların katıldığı Bakhüs şenliklerine, ne bir zevk tapınağının kapısına, ne "Binbir Gece Masalları"nın mağarasına, ne de içinde esrarlı bir dinin inceliklerini gizleyen bir Roma mahzenine rastlayabilmişti. Akrabaları, ünlü kişileri tanımayan orta halli insanlardı. Dönmeye karar vermişti ki, özlediği bir olay yardımına yetiştii.

Chaussée d'Antin'den aşağı doğru yürürken vitrininde renkli Japon heykelcikleri dizili bir mağaza ilgisini çekti. Fildişi figürlere, porselen vazolara, bronz şamdanlara bakarken içerde mağaza sahibinin saygılı bir tavırla, şişman, kısa boylu, saç dökülmüş bir adama kocaman karınlı, büyükçe bir maymun heykelini satmaya çalıştığını gördü. Satıcı her cümleye sanat meraklısı müşterisinin çok bilinen adıyla başlıyor, kadınlı erkekli öbür müşteriler o sırada yalnız maymunla ilgili görünen, aslında ünlü bir yazar olan adamı kaçamak bakışlarla süzüyorlardı, işin tuhafı, yazarla maymun birbirlerine aynı anadan doğmuş gibi benziyordu, çirkinlik ölçüleri hemen hemen aynıydı.

Satıcı konuşuyordu:

“Bay Jean Varin, size bu heykeli hatırlığınız için, maliyeti olan bin franka verebilirim. Aslında bin beş yüz de isteyebilirdim. Ama bir sanat meraklısına bu indirimini tanımak zorundayım. Emin olun, bu gibi işlerde herkes bana koşar, Bay Jean Varin. Daha dün, Bay Busnach antika bir şal aldı benden, Bay Alexandre Dumas ise şu güzel şamdanların eşini. Ve Bay Emile Zola ise elinizde tuttuğunuz şu heykelciği görseydi çoktan alıp götürmüştü, Bay Varin.”

Yazar kararsızdı. Heykeli beğenmişti ama pahalı buluyordu. Çevresindeki ilginin de farkında değildi. Köşesinde yalnızmış gibi rahattı. Kadın, gözlerinde garip bir ışıltıyla titreyerek mağazaya girdi. Adam genç mi, yakışıklı mı, zarif mi, umurunda değildi, adının Jean Varin olması yetmişti ona. Yazar, içindeki uzun mücadeleden sonra heykeli çekinerek masaya bıraktı:

“Hayır, çok pahalı.”

Bu sözler üzerine satıcı konuşmasını daha da heyecanla sürdürdü:

“Ama Bay Jean Varin, pahalı ne demek? Rahatça iki bin frank eder.”

Yazar, heykelin porselen gözlerine bakarken üzüntüyle mırıldandı:

“Size karşı çıkmıyorum. Yalnızca, benim için pahalı.”

Kadın büyük bir cesaretle söze karışıp satıcıya sordu:

“Peki, bana kaç verirsiniz?”

Satıcı şaşkın bir tavırla döndü:

“Bin beş yüz frank, Bayan...”

“Alıyorum.”

Kadını o ana kadar fark etmeyen yazar da birdenbire dönmüş, kısık gözlerle onu baştan ayağa süzerek, anlayan bir insan dikkatiyle ayrıntılarına geçmişti: Zarıftı, heyecanlıydı, gizlemeye çalıştığı ateşin birden belirişinden doğan alevli bir görüntüsü vardı, üstelik bir Japon biblosuna bin beş yüz frank verebilecek zevke sahipti.

Kadın son derece tatlı, ince bir tavır ve titrek bir sesle: “Özür dilerim Bayım.” dedi. “Galiba biraz acele ettim. Belki daha son sözünüzü söylememiştiniz.”

Yazar cevapladı:

“Söylemiştim, Sayın Bayan.”

Kadın içten gelen bir sesle konuşmaya devam etti:

“Bayım, bugün ya da daha sonra düşüncenizi değiştirirseniz, heykel emrinize hazırdır. Onu hoşunuza gittiği için aldım.”

Olaydan çok etkilenmiş görünen yazar gülümseyerek sordu :

“Nereden tanıyorsunuz beni?”

Kadın, adama olan hayranlığını yeniden belirttikten sonra eserlerini bir çırpıda saydı birbiri ardına. Yazar elini masaya dayamış, keskin bakışlarla onu süzüyor, bu güzel yaratığın ne demek istediğini anlamaya çalışıyordu. Satıcı önemli bir reklam fırsatını

kaçırmamaya çabalayarak dükkânındakilere ve yeni gelenlere hafif sesle anlatmaya koyulmuştu.

“Bayanlar, baylar! İşte bakın; ünlü yazar, Bay Jean Varin... ilgi çekici değil mi?”

Bütün başlar böyle ünlü bir kişiyi görmek için dönmüştü. Kadın saldırı emrini veren bir komutanın cesaretiyle başını geriye atarak konuşmasına devam etti:

“Beni çok, ama pek çok sevindirmek ister misiniz? Bu heykeli, sizi bir rastlantıyla, yol üstünde ancak birkaç dakika görebilen bir hayranınızın armağanı olarak kabul edin, lütfen...”

Yazar bu ikramı kabul etmemişti, kahkahalarla gülererek karşı koymaya çalışıyordu. Sonunda kadın inatla bağırdı:

“Pekâlâ... Onu size ben getireceğim... Nerede oturuyorsunuz?”

Adam adresini vermiyordu. Kadın satıcıdan öğrendi, parayı ödedi, heykeli alarak bir arabaya atladı. Yazar, niçin yapıldığını bir türlü anlayamadığı bu ikramı reddetmek amacıyla ardından koştu, kendini güçlkle arabaya attı, atların yürümesiyle kadının üzerine düştü, sonra biraz pişman, yerine oturdu. Araba evin kapısı önünde durmuş, yazar armağanı alamayacağını kesinlikle tekrarlamıştı. Kadın yeni bir şart sürdürü:

“Bu heykeli size ancak bu gece her isteğimi yerine getirirseniz bırakmam.”

Olay yazara öyle gülünç geliyordu ki, şartı kabul etti. Kadın sordu hemen:

“Bu saatlerde genellikle ne yaparsınız?”

Adam kısa bir duraklamadan sonra cevapladı:

“Gezmeye giderim.”

Kadın kararlı bir sesle arabacıya seslendi:

“Boulogne Ormanı’na!”

Araba yürüdü. Kadın yol boyunca ondan, tanıdığı ünlü güzelleri göstermesini, özellikle metreslerini en ufak ayrıntılarına dek anlatmasını, onların alışkanlıklarını, ruhi durumlarını ve gizli yönlerini açıklamasını istedi. Akşam olmuştu, yeniden sordu:

“Peki, bu saatte ne yaparsınız?”

“İçki içerim...”

“Öyleyse içki içmeye gidiyoruz.”

Bulvar üzerindeki büyük kahvelerden birine girdiler. Yazar kahvenin sürekli müşterisiydi, sevinçten yerinde duramayan kadını oradaki dostlarına tanıttı. Zaman çabucak geçmişti.

“Akşam yemeği saati gelmedi mi daha?”

“Geldi, sayın Bayan.”

“O halde yemeğe gidelim.”

Ünlü Bignon Lokantası’ndan çıkarlarken kadın sordu yine:

“Peki, akşamları ne yapıyorsunuz?”

“Değişir. Bazen tiyatroya giderim.”

“O halde tiyatroya gidiyoruz.”

Kendince çok önem taşıyan bir vodvil seyretmek için oturdukları balkonda herkesin yazara ve kendisine bakmasıyla yeni bir kıvanç dalgası sardı kadını.

Oyun bitince yazar elini öptü ve: "Artık yapılacak tek şey kalıyor." dedi. "Bu güzel gün için size teşekkür etmek."

"Peki, geceleri bu saatte ne yaparsınız?"

"Fakat... Fakat... Eve giderim..."

Kadın biraz titreyerek gülmeye başladı.

"Pekâlâ, evinize gidelim..."

Yolda konuşmadılar. Eğer kalbinin derinliklerindeki bir sese uyarak işin sonuna kadar gitmeye kararlı olmasaydı, ara sıra bütün vücudunu kaplayıp titreten heyecana direnemeyerek kaçacaktı. Evin merdivenlerinde kibritle basamakları aydınlatan adama göstermemeye çalışarak birkaç sefer korkuluklara yaslanmak zorunda kaldı. Ve yatak odasına girince çabucak soyundu, karyolaya girdi, tek kelime söylemeden duvara dönüp beklemeye koyuldu. Cinsel konularda sadece bir taşra noterinin karısıydı, acemi ve ilkeldi. Yazar ise, harem sahibi bir paşa kadar deney sahibiydi. Birbirlerini anlayıp uyuşmalarına, anlaşmalarına imkân yoktu.

Adam uyudu. Odanın sessizliğini büyük bir saatin rakkasından yansıyan tik-taklar bozuyor, kadın hiç kıpırdamadan, kocasıyla geçen geceleri düşünüyordu. Birden Çin işi gece lambasının sarı ışığında sırtüstü yatmış, yuvarlak karnı balon gibi şiş yazarı gördü. Bozuk bir orgdan çıkıyormuşçasına kötü seslerle horluyor, başındaki on beş - yirmi tel saç tepesinde garip bir görüntü yaratıyordu. Sanki bu kabaklaşmış başı örtme zorunluluğundan bıkmış gibi dağılmışlardı. Yarı açık ağzının kenarından salyası sızmıştı.

Kadın sabahın ilk ışıkları kapalı perdeleri aydınlatır aydınlatmaz doğruldu, kalktı, sessizce giyindi. Kapıyı açarken çıkan hafif gıcırtyla adam uyandı, gözlerini ovuşturmaya başladı, birkaç saniye sonra da doğruldu:

“Ne, gidiyor musunuz?”

Kadın ürkek bir tavırla durdu:

“Evet, gün doğuyor.”

“Şimdi beni dinleyin, sorularım var size. Dün, gün boyunca beni şaşkına çevirdiniz. Şimdi işin doğrusunu, bütün bunları niçin yaptığınızı açıklayın bakalım.”

Kadın bir bakire gibi kızararak yavaşça yazara yaklaştı:

“Sefahati... Sadece sefahati ve günahı tanımak istedim... Zevkli bulmadım...”

Sonra kendisini merdivenlerden atarak sokağa çıktı. Çöpçüler çalışmaya başlamışlardı. Kaldırımları, caddeyi süpürüyor, pisliği büyük saç kaplara dolduruyorlardı. Bu işleri yaparken düzenli hareketleriyle tarlada ekin biçenlere benziyorlardı. Kadın uzun süre kaldırımdan kaldırıma mekanik bir kukla gibi yürüyerek kendine gelebildi. Yürüdükçe ruhundaki toz toprağın tıpkı caddeler gibi süpürüldüğünü duyuyordu sanki.

Yüreğinde yalnızca Paris’i temizleyen süpürgelerin anısı, soluğu kesilmiş ve yarı donmuş bir durumda evine döndü. Odasına girer girmez sarsılarak ağlamaya koyuldu.

BOITELLE

Mahallenin pis işleri konusunda tek uzman, ihtiyar Boitelle'di. Kanalizasyon tıkanır, lağım çukuru dolar ya da tuvalet künkü kırılırsa, hemen ona başvurulurdu. Boitelle aletlerini alır, çamurlu çizmelerini giyer, küfür ederek çalışmaya koyulur, neden böyle bir iş seçtiği sorulduğunda hep aynı karşılığı verirdi:

"Çocuklarımı doyurmak için. Hem de öteki bazı işlerden daha kazançlı."

On dört çocuğu vardı ihtiyarın. Ne yaptıklarını şöyle açıklardı:

"Sekizi evde, biri askerde, beşi de evli."

Evli olanların durumu sorulduğunda coşkuyla anlatmaya başlardı:

"Bu konuda konuşmam onlarla. Kendi istekleriyle evlendiler. Böyle durumlarda karışmak doğru olmaz. Eğer bugün lağım temizliyorsam, anamla babamın is-

teklerime karşı koyuşları yüzündendir. Yoksa ben de başka bir iş tutacaktım, kuşkusuz.”

Şöyle anlatırlar Boitelle’in hikâyesini:

Askerlik süresini Le Havre’da geçirmişti. Ne çok akıllı, ne çok aptal, yalnız biraz safça bir delikanlıydı. Hafta sonları en büyük zevki rıhtım boyunda kuş satıcılarının yer aldığı bölgede dolaşmaktı. Çoğu zaman tek başına, bazen bir hemşerisiyle, sırtları yeşil, başları sarı Amazon ya da sırtları gri, kafaları kırmızı Senegal papağanlarını, tanrısal bir ressamın elinden çıkmışa benzeyen türlü renkli tüylerle süslü muhabbet kuşlarını, kafes içinde neşeyle uçuşan küçük bazı kuş türlerini hayranlıkla seyrederek; gemi, araba ve insanların kulağı rahatsız eden gürültüsüne karışan ötüşlerini dinler; uzak, belki gerçektir ormanları hayal ederdi. Arada bir sırtarak, hayran bakışlarla bir kakadu kuşunun önünde durur, hele konuşan kuşlardan birine rastlayıp da birkaç söz duyarsa, akşama kadar mutlu, memnun yaşardı. Maymunlara bayılır, onları alıp kedi ve köpeğiyle besleyen varlıklı insanlara imrenirdi. Uzak, bilinmeyen ülkelere olan merakı, başkalarının ava, eczacılığa ya da dine olan düşkünlüğüyle ölçülebilirdi. Ve bu nedenle, kışlanın kapısı açılır açılmaz esrarlı bir gücün etkisiyle rıhtıma koşardı.

Bir gün büyük bir cennetkuşunun önünde durup kendini uzak iklimlerin saray törenlerinde hayal ederken, kuşçunun yanındaki kahvenin kapısı açıldı. Kırmızı başörtülü bir zenci kız çıktı, dükkânın çöpünü sokağa süpürmeye koyuldu. Boitelle’in ilgisi kuşla

kız arasında dağıldı ve bir an kendisine bu iki canlıdan hangisinin daha çok hayranlık ve zevk verdiğini kestiremedi. Zenci işini bitirince onu görmüş, gözleri asker üniformasının süslerine takılmıştı. Elinde tüfek gibi tuttuğu süpürgesiyle dururken, asker küçük adımlarla ve sıkılğan bir tavırla, kaçışını belli etmemeye çalışarak uzaklaştı.

Ama yine döndü Boitelle. Artık hemen bütün tatil günlerini Café des Colonies'in önünde geçiriyor, kara derili genç kızın gemicilere bira ve konyak getirişini seyrediyordu. Kız bazen dışarı çıkıyor, sanki iki eski tanıdık gibi birbirlerine bakıp gülümsüyorlardı. Kızın koyu kırmızı dudaklarını ve bembeyaz dişlerini görünce Boitelle'in kalbi başka türlü çarpmaya başlıyordu.

Bir gün bütün cesaretini toplayarak kahveye girdi ve kızın herkes gibi Fransızca konuştuğunu görünce çok şaştı. Onun getirdiği ilk limonata, anılarında eşsiz bir içkinin yerini aldı ve kesesi elverdiği sürece bu zevki sürdürmeye koyuldu. Kızın gözlerinden daha da parlak dişleriyle gülümseyerek bardağına limonata koymasına Boitelle için büyük bir mutluluktur. İki ay sonra yakın dost olmuşlardı. Zencinin, Fransız kızları gibi duyup düşünmekte oluşu, çalışmayı sevmesi, becerikliliği, dine, törelere bağlılığı artık Boitelle'i şaşırtmıyordu. Yüreğine danıştı, onunla evlenmeye karar verdi.

Bu kararını açıkladığında kız kıvançla dans etmeye koyuldu. Ve ona istiridye satıcısı bir kadından miras olarak kalan bir miktar parası bulunduğunu da

açıkladı. Kadın, yıllar önce bir Amerikalı kaptanın Le Havre’da bıraktığı küçük zenci kızını alıp evlat edinmişti. Kaptan, gemisi New York’dan hareket ettikten birkaç saat sonra pamuk balyaları arasında bulunan bu beş-altı yaşındaki zenci kızı Avrupa’ya getirmiş, çocuğun ambara kimin tarafından, niçin bırakıldığı hiçbir zaman anlaşılamamıştı. İstiridye satıcısı öldükten sonra da kız Café des Colonies’ye garson olarak girmişti.

Antoine Boitelle evlenme teklifini yaparken şu açıklamayı unutmadı:

“Bu evlilik, ancak aile büyüklerim onaylarsa gerçekleşebilir. Onların isteği dışına çıkamam. İzne ilk gidişimde konuyu onlarla konuşacağım.”

Ve bir hafta sonra iki günlük iznini geçirmek üzere Yvetot yakınındaki Tourteville adlı köyüne yollandı.

Genç Boitelle niyetinden söz etmek için öğle yemeği sonrasını, kahveyle konyağın kalpleri ve düşünceleri yumuşattığı anı bekledi ve sonra bir kız tanıdığını, hayatını birleştirmek için bundan daha üstününü bulamayacağına emin olduğunu söyledi. Aile büyükleri bu sözleri biraz bozularak dinlediler, sonra ayrıntılı bilgi istediler. Genç adam kızın rengi dışında niteliklerine dair bilgi verdi hemen: Güçlü, becerikli, tutumlu, temiz ve anlayışlıydı. Bütün bunlar bile, servetine rağmen kötü huylu olan başka bir kızla değişilmezdi. Kaldı ki, kızın bankada bin beş yüz frank kadar parası da vardı. Bu ayrıntılar aile büyüklerini yumuşatmıştı. Boitelle durumu sezince, asıl önemli sorunu belirtme zamanının geldiğini anladı ve gülümseyerek: “Bir nokta

daha var.” dedi. “Belki size uygun görünmeyebilir, ama beyaz renkli değil bu kız.”

Yaşlılar önce bu açıklamayı anlamadılar. Boitelle onları ürkütmemeye çalışarak, kızın koyu esmer renkli olduğunu, bu tip insanları resimlerde görmüş olacaklarını söyledi. Akrabaları korkup dehşete kapılmışlar, oğullarının şeytanın tuzağına düştüğünden emin olmuşlardı. Anne haykırdı:

“Kara mı? Nasıl kara? Her yanı mı kara yani?”

“Tabii. Senin nasıl her yerin beyazsa...”

Baba karıştı söze:

“Kazan isi gibi mi?”

“O kadar da değil. Belki daha açık renkli... Ama ben öyle ürkütücü bulmuyorum... Rahibin kara cüb-besinin, kilise şarkıcılarının beyaz önlüğünden daha çirkin olduğunu söyleyebilir misin?”

“Onun yurdunda ondan daha karası var mı?”

“Gayet tabii.”

“Berbat bir şey olmalı.”

“Merak etme, bazı insanlardan berbat değildir... Kaldı ki, kısa sürede alışılıyor.”

Anne sordu bu defa:

“Çamaşırları bizimkiler gibi temiz mi? Karalığı kirletmiyor mu üstündekileri?”

“Seninkiler kadar temiz sanırım.”

Uzun tartışmalardan sonra kesin bir konuşma için Boitelle’in terhis olduğunda onu getirmesi, kızla konuşulması, gerekli denemelerin yapılması kararlaştı.

Eğer umdukları kadar kara bulmazlarsa cevap 'evet' olacaktı. Delikanlı terhis işlemi biter bitmez, yani 22 Mayıs pazar günü kızla birlikte Tourteville'e geleceğini bildirdi.

Kızcağız bu yolculuk için, sanki bir ulusal bayram için dikilmiş benzeyen sarı, kırmızı ve mavi renklerle bezenmiş elbisesini giymişti. Daha Le Havre Garı'nda, çevresinde büyük bir ilgi uyanmış, bu ilgiden memnun olan Boitelle de sözlüsünü koluna takıp üçüncü mevki vagona yönelmişti. Merak ve heyecan, trende daha da artmış, öteki kompartıman ve vagonlardan koşan köylüler çevrelerini sarmış, kızı gören küçük bir çocuk korkuyla ağlamaya başlamış, bir başkası annesinin önlüğü altına gizlenmişti. Tren Yvetot'ya yaklaşıp yavaşlayınca, Boitelle askerliğinde sık sık başına gelen teftiş öncesi heyecanına düşmüş; içini, sonucun kötü olacağını haber veren bir duygu kaplamıştı. Pencereden eğildiğinde, arabanın dizginlerini tutan babasını ve peronda meraklı köylülerle konuşmakta olan annesini gördü. Sonra tren den indi, kızı da indirerek koluna girdi, bir generale eşlik ediyormuş gibi olağanüstü bir gururla büyüklere doğru yürüdü.

Oğlunun kara, rengârenk giyimli bir kızla geldiğini gören anne şaşkınlıktan susup kalmış, baba ise ya lokomotiften ya da ilk defa gördüğü kara renkli bir insandan korkup şahlanan atının dizginini bile çekemez olmuştu. Oysa Antoine öylesine mutluydu ki, kollarını açıp annesini, sonra babasını, huysuzlanan atı kucakladı, sonra kızı gösterdi:

"İşte, size sözünü ettiğim bayan, ilk bakışta biraz değişik görünüşte, ama yakından tanıyınca ondan daha iyi ve sevimli bir yaratık olmadığını anlayacaksınız. Şimdi onu üzmemek için birkaç söz söyleyin."

Ana Boitelle şaşkınlıktan kızın önünde beceriksizce eğildi, baba ise kasketini çıkarıp, "Hoş geldiniz!" diye mırıldandı.

Sonra kadınlar arkaya, babayla oğul arabacı yeri ne oturup sallanarak yola koyuldular. Yol boyunca konuşmadan ilerliyorlardı. Antoine ısıklıkla bir asker şarkısının melodisini çalıyor; baba, atı kırbaçlıyor; anne, alnı ve yanakları usta bir boyacı elinden çıkmış çizme gibi parıldayan zenci kızı ürkek ve kaçamak bakışlarla süzüyordu. Sessizliği dağıtmak isteyen Antoine bir ara arkaya döndü:

"Konuşmuyorsunuz hiç."

Ana karşılık verdi:

"Konuşmanın zamanı var."

"Kıza o ünlü tavuk ve sekiz yumurta hikâyesi anlatsana."

Bu, aile arasında çok bilinen gülünç bir hikâyeydi. Annesi hâlâ konuşma gücünü bulamadığından, hikâyeyi Antoine anlatmaya koyulmuş, babası çok iyi bildiği konuyu bir daha duymak istemiyormuş gibi başını çevirmişti. Hikâyenin sonunda zenci kız öylesine canhıraş ve yüksek sesli bir kahkaha kopardı ki, at ürkerek dörtlüye kalktı. Ama buzlar çözülmüş, konuşmalar başlamıştı.

Eve gelince büyüklerinin kıza sevgisini mide yoluyla kazanacağını sanan Antoine, sevgilisine üstündekileri değiştirmesini, mutfağa inip anneye yardım etmesini öğütledi. Sonra ana ve babasının yanına gidip sordu:

"Hadi bakalım, söyleyin düşüncenizi."

Baba susuyordu, anne daha cesaretli çıktı:

"Çok kara. Gerçekten çok kara. Beni korkutuyor, ürkütüyor."

"Ama çabuk alışacaksın."

"Belki, ama herhalde kısa sürede değil."

Sonra mutfağa girdiler. Ana, zencinin yemek pişirmedeki ustalığını görünce duygulanmış, kendisi de önlüğünü geçirip biraz da ileri yaşına rağmen hâlâ gayretli olduğunu göstermek amacıyla yardıma koyulmuştu. Yemek neşeli geçmişti. Kahveler içilip gezintiye çıkılınca, Antoine babasını bir yana çekip sordu:

"Ee baba, nedir fikrin?"

"Ben bir şey söyleyemem, anana sor."

Antoine bu defa anasını kıstırıp aynı soruyu ona yöneltti:

"Ee ana, ne diyorsun bakalım?"

"Sevgili oğlum, gerçekten çok kara. Eğer biraz daha açık renkli olsaydı bir şey demeyecektim. Ama şeytan gibi kara."

Büyüklerinin inadını bilen Antoine direnmedi. Ama içini derin bir üzüntü kapladı. Kızın kendi kalbi gibi, ana-babasının kalbini de kazanabilmesi amacı-

la bazı çareler, yollar düşündü; bulamadı. Dördü de konuşmadan tarlalara doğru yürümeye devam ettiler. Bir ara bir köy evi önünden geçerlerken köylüler bahçe duvarına üşüşüp genç Boitelle'in getirdiği garip yaratığa bakmaya başladılar. Anneler küçük çocuklarını, daha iyi görebilmeleri için duvarın üzerine oturttular. Bazıları sanki olağanüstü bir doğa olayı haberleyen trompet sesleri duymuş gibi heyecanla koşmaya koyuldular. Durumu gören yaşlı Boitelleler adımlarını sıklaştırarak öne geçmişlerdi. Kız bu arada Antoine'a ana-babasının kendisi hakkındaki kararlarını soruyor, delikanlı ne diyeceğim bilemeden, daha karar veremediklerini söylüyordu.

Asıl kıyamet köy alanında kopmuş; ihtiyarlar her köşeden fırlayan meraklıların arasından güçlkle geçerek eve girmiş, Antoine kolunda sevgilisi olduğu halde içi hiddetle dolup taşarak meraklı bakışlar altında onları izlemişti, işin sonuna gelindiğini, bütün umutların kaybolduğunu, zenciyle evlenemeyeceğini anlamıştı. Kız da anlamıştı bu gerçeği. Yalnız kalınca ikisi de ağlamaya koyuldular. Sonra zenci yine iş elbisesini giydi, anayı evin her köşesinde, süthanede, ahırda, kümeste izledi, ona en ağır işlerde; "Bana bırakın, ben yaparım, Bayan Boitelle." diyerek yardım etti. Ana bu davranıştan çok duygulanmıştı, şöyle dedi oğluna:

"Her şeye rağmen becerikli, gayretli bir kız. Yazık ki çok kara, çok çirkin. Alışamayacağım ona. Göndermek zorundayız. Çok kara, çok."

Antoine sevgilisinin odasına çıktı, güçlkle konuşabildi:

“Çok kara olduğundan anam seni istemiyor. Galiba dönmen iyi olacak. Seni istasyona götürüyüm. Zarar yok, üzülme; sen gittikten sonra kandırmaya çalışırım onu.”

Kızı istasyona götürdü, umudunu yitirmemesini söyledi, kucakladı. Trenin ardından yaşlı gözlerle uzun uzun baktı. Ve aylarca ana-babasını kandırmak için uğraştı, ama onaylarını hiçbir zaman alamadı.

Bütün çevrede bilinen bu hikâyeyi kendisi anlattıktan sonra şu sözleri eklemeyi hiç unutmaz, Boitelle:

“O gittikten sonra artık bana hiçbir şey zevk vermedi. Hiç ama, hiçbir şey. Hatta herhangi bir mesleğe bile giremedim ve işte görüyorsunuz, lağımçı oldum.”

“Ama eninde sonunda evlenmişsiniz ya.”

“Evet, üstelik bana on dört çocuk doğuran bir kadından büsbütün hoşlanmadığımı da söyleyemem. Yine de ötekiyle ölçülemez. Ondan eser yok karımda. Zenci sevgilim bana baktığında geceler aydınlanır ve kendimi göğe çıkıyormuş sanırdım.”

RANDEVU

Başında şapkası, sırtında mantosu, yüzünde ince bir tül, çantasında sırası gelince ilkinin üzerine örtmek için bir ikinci tül, arabaya binip yola koyulacağı yerde oturmuş, şemsiyesinin ucunu ayakkabısının topuğuna vurarak randevuya gidip gitmemeyi düşünüyor, kesin bir karar veremiyordu.

Ünlü bir borsa simsarı olan kocası iş gezilerine çıktığı günlerde, sevgilisi Vicomte de Martelet'nin garsoniyerine gitmek üzere iki yıldır kim bilir kaç sefer giyinip hazırlanmıştı böyle.

Duvar saatinin tik-takları duyuluyor, pencere önündeki gül ağacından masada yarı okunmuş bir kitap duruyor, şömine üzerinde "Meissner" porselelerinden iki küçük vazoya konmuş menekşelerin kokusu yatak odasının yarı açık kapısından sızan lavanta çiçeği kokusuna karışıyordu.

Saat üçü çaldı, kadın yerinden kalkarak saate yaklaşmış baktı, sonra gülümseyerek mırıldandı:

“Gerçekten üç. Beni bekliyordur. Kim bilir ne sınırlenecek.”

Dışarı çıktı, yalan olduğunu bile bile, uşağa bir saat kadar geleceğini söyledi, merdivenleri inip adımını caddeye attı.

Mayısın son günleriydi, ilkbaharın çevreden başlayarak Paris’i kuşattığı, duvar tanımadan çatıdan evlere indiği, çiçeklerin, yapıları taş yüzeylerinden sarıp neşe ve ışığa boğduğu, asfalt caddelerle kaldırımlarda bile başka bir tazeliğin bütün gerçeğiyle sezildiği günler.

Bayan Haggan, âdeti olduğu üzere Provence Sokakı’ndan arabaya binmek üzere sağa saptı, ama bazen ciğerimize kadar dolan havayla kalbimize işleyen baharı, yaklaşımakta olan yaz günlerinin bu ilk kıpırdanışını hisseder hissetmez düşüncesini değiştirdi. Belirsiz bir tutkunun etkisine kapılıp Trinité Alanı’ndaki ağaçları görmek amacıyla Chaussée d’Antin’e yöneldi. ‘Eninde sonunda on dakika fazla bekler. Varsın beklesin...,’ diye düşündü ve bu düşünce onu bir anda neşelendirdi. Küçük adımlarla yürürken, âşığının bu gecikme sonucu nasıl sabırsızlandığını, nasıl ayağa kalkıp dolaştığını, sonra ona daha ilk buluşmada sigarayı yasakladığından, bütün isteğine rağmen tabakaya nasıl umutsuz bakışlarla baktığını görür gibi oluyordu.

Yavaş yürüyor, her gördüğü tanıdık ve dükkânla oyalanıyor, ağırlaşmasına vitrinler bahane oluyordu. Caddenin sonunda, kilise önündeki küçük park öyle çekiciydi ki, dayanamadı. Bu sınırlanmış çocuk cen-

netine girdi. Renk renk giyimli dadılar arasından geçerek bir banka oturdu ve kilise kulesindeki saatin ilerleyişini seyre koyuldu. Üç buçuk olmuş, çanın tek vuruşundan çıkan sesi zevkle dinlemişti. Yarım saat kazandı böylece. Miromesnil Sokağı'na on beş dakikada gidebilir, üç-beş dakika da başka nedenlerle kaybetse, randevusunu bir saat geciktirmiş olurdu.

Aman Tanrım, bu işten nasıl da bıkmıştı sonunda. Daha önceki ziyaretlerin anılarıyla ürpererek, gidişlerini, dış doktorunu ziyarete benzetiyordu. İki yıldan beri her hafta bu saatlerde aynı korkuyla titremiş durmuştu. Yalnız dışçide duyulana benzer bir acı da değildi. Bunun üstüne gerçek bir boşluk, can sıkıntısı ve karışık birtakım davranışlara katlanmak zorunluluğu, ameliyat olmaktan beter geliyordu. Şimdi durarak, bakınarak yürüyor, ama işte yine gidiyordu. Son aylarda zavallı Vicomte'u iki defa atlatmamış olsaydı hemen dönecekti. Nedendir bütün bunlar, niçin gidiyordu bu adama? Çünkü bir alışkanlık olmuştu ve mutsuz Martelet'den kopmak için bir sebep bulması gerekiyordu. Peki, öyleyse neden girmişti bu işe? Bu sorunun da karşılığını doğru dürüst bilmiyordu. Sevmiş miydi acaba? Belki, ama pek az. Ve aslında bıkmak için aradan yeterli bir süre geçmişti. Vicomte yakışıklıydı, zengindi, zarifti, daha ilk bakışta, yaşama-yı seven bir kadını elde edebilirdi. Üç ay peşinde koşmuştu kadının, sonuçta telaş ve ürpermeye, korkunç bir ürküntüyle Miromesnil Sokağı'ndaki apartmana sürüklenmiş, onu öbür sürüklenişler izlemişti. Acaba kandırılan, yenilgiye uğratılıp alınan küçük kalbi ne duymuştu ilk gidişte? Tuhaf, ama hâlâ bilmiyor-

du, unutmuştu. Bir olay, bir tarih, bir eşya hatırlanabilirdi belki, ama işte iki yıl önceki bir duygu bazen hiçbir iz bırakmadan yok olup gidebiliyordu. Yine de bir gerdanlığın mücevherleri gibi birbiri ardına dizili taşlara benzeyen randevuları, acı dolu, tekdüze, hep birbirine benzeyen bu aşk istasyonlarını unutmamıştı.

Randevuya gitmek için bineceği arabada, başka hedef için bindiği öbür arabalardan ayrı değildi. Ama arabacılar yolcularını tanıyor, hatırlıyorlardı çoğu zaman. Söz gelişi, bir cinayet duruşmasında tanık olarak çağrılan kendilerine herhangi bir gece, herhangi bir adamı falan caddeden alarak, gara götürüp götürmedikleri sorulunca hemen cevaplıyorlardı: "Bu, geçen yıl 10 Temmuz'da, saat gece yarısını on dakika geçe, Martyrs Caddesi'nden alıp Lyon Garı'na bıraktığım adamdır," diyebiliyorlardı. Gerçek böyle olunca randevuya giden bir kadını alelade bir arabacının güvenine sığınmak korkutup titretmez miydi? Kendisi bu hatayı iki yıldır haftada bir defadan yüz, belki yüz yirmi defa işlemişti. Böylece güç bir duruma düşse aynı sayı kadar tanık edinmiş oluyordu.

Arabaya her oturduğunda, hemen bir deri kadar kalın ikinci tülü çıkarıp yüzüne takıyordu. Ama açıkta kalan öbür ayrıntılar? Onlar görülmüyor muydu? Miromesnil Sokağı çok heyecan ve acı çektirmişti ona. Her gelen geçen, her hizmetçi sanki onu tanıyormuş gibi geliyordu. Araba durunca hemen atlayıp hızla kapıcı dairesinin önünden geçiyordu. Kapıcının her şeyi; adını, adresini, kocasının işini bildiğinden emindi. Kapıcıların nasıl mükemmel bir polis hafiye-

si olduklarını biliyordu. İki yıldır ona bir yüz frank vermeyi düşünmüş, kabul edeceğini kestiremediğinden yapamamıştı. Korkuyordu işte. Neden? Kendisi de bilmiyordu nedenini? Böyle bir davranışın yanlış yorumlanacağından mı? Bir rezaletten mi? Tutuklanmaktan mı?

Ara kata ulaşmak için Saint Jacques kulesi kadar yüksek görünen on-on beş basamağı çıkması gerekliydi. Merdiven sahanlığına ulaşınca kapana kısırılmış gibi ürperiyor, en ufak bir ses, depreme uğramış gibi sarsılmasına yetiyordu. Artık geri dönmesi imkânsızdı. Kapıcı ve aradaki cadde bu imkânı yok etmişti. Orada durmuş, Martelet'nin zilini çalıyor, garsoniyerin kapısına çıkmak onu kırk katlı bir binaya çıkmak gibi yoruyor, korkudan çoğu zaman ulaşacağı noktayı tanıyamıyordu.

Âşığı onu zarif, şık bir kılıkla, iki yıldır hiç değişmeyen hareketlerle ve aynı ses tonuyla karşıladı. Kapı kapanır kapanmaz her seferinde: "Sevgilim, bırak ellerini öpeyim...", der, sonra onu perdeleri hep kapalı duran, lambayla aydınlatılmış yatak odasına kadar izler, orada karşısına geçip diz çöker, hayranlıkla süzerdi, ilk buluşmalarda çok çekici gelmişti ona bütün bunlar. Ama ünlü bir oyuncuyu bile aynı oyunun yalnız beşinci perdesinde yüz yirmi defa seyretmek... Herhalde bu davranışlarını biraz değiştirmeliydi Vicomte. Sonra, daha sonrası en tatsız yönüydü işin. Hayır, zavallı adam, bundan sonrasının bütün ayrıntılarını da her seferinde tekrarlamaktan bıkmıyordu.

Hele oda hizmetçisinin yardımı olmadan soyunmak! Hadi ilkinde neyse, ama her hafta gerçek bir facia oluyordu. Bir erkeğin, kadına bu işkenceyi çektirmesi doğru değildi. Üstelik soyunma, giyinmenin yanında hiç kalıyor, hele adamın ablak bir yüzle karşısına geçip; "Yardım edeyim mi sevgilim?" diye soruşu onu çileden çıkartıyor, tokatlıyası geliyordu. Nesine yardım edecekti? Bir iğneyi tutuşu bile bu konudaki cehalet ve yeteneksizliğinin ispatı sayılmaz mıydı? Böyle anlarda onu rahatça öldürebileceğine inanıyordu. Ve bir erkeğin, bir kadını kendisinden soğutmak için onu hizmetçisiz bir durumda yüz yirmi defa soyunup giyinmek zorunda bırakmasının yeteceğine emindi.

Kuşkusuz, Vicomte gibi sıkıcı ve beceriksiz olmayan erkekler de vardı! Küçük yapılı Baron Grimbale, "Yardım edebilir miyim?" diye sorup da işe koyuldu mu öylesine canlı, becerikli ve tatlı yapardı ki işini... Ama o görgülü bir diplomattı. Dünyanın her köşesinde, her modaya uygun giyinmiş olan kim bilir kaç kadını soyup giydirmişti.

Kilise saati üç kırk beşi çaldı. Ayağa kalktı, yenden saate baktı: 'Oh kim bilir ne kadar heyecanlanmıştı,' diye düşündü. Sonra, çabuk adımlarla parktan çıktı. Daha on adım atmıştı ki, karşısında bir adam belirerek onu saygılı bir eğilişle selamladı. Şaşırmıştı, biraz önce aklından geçirdiği diplomat duruyordu karşısında.

"Hele bakın, siz misiniz Baron?"

"Gördüğünüz gibi, Sayın Bayan... Samimi kadın dostlarım arasında, Japon koleksiyonumu görmeyen bir siz kaldınız, eminim. Görmek ister misiniz?"

"Ama, Sayın Baron; evli bir kadın, bekâr bir erkeği öyle kolay ziyaret edemez ki."

"Neden? Hele böyle az görülen bir koleksiyon söz konusuysa..."

"Ne olursa olsun, yalnız gelemesiz."

"Ama niçin? Koleksiyonlarımı görmek amacıyla pek çok kadın yalnız geldi evime. Her gün biri geliyor. Adlarını söyleyeyim isterseniz. Ama, hayır. Böyle zamanlarda bazı şeyleri açıklamamak daha iyi olur. Mevki sahibi, ciddi bir adamı masum bir amaçla ziyaret etse bile..."

"Belki aslında haklısınız."

"Hadi öyleyse, gelin. Koleksiyonumu görün."

"Ne zaman?"

"Hemen."

"İmkânsız, şimdi vaktim yok."

"Ama yarım saatinizi parkta oturup geçirdiniz."

"Beni mi gözlüyordunuz yoksa?"

"Hayır, rastlantıyla gördüm."

"Gerçekten acele işim var."

"İnanmam. Hadi, öyle aceleniz olmadığını itiraf edin."

Bayan Haggan gülerek itiraf etti:

"Hayır hayır, çok acele değil işim."

Yanlarından geçen boş bir arabayı gören ufak yapılı Baron, "Arabacı!" diye bağırdı, sonra kapısını açarak eğildi:

"Buyurun Sayın Bayan."

"Ama sevgili Baron, imkânsız! Bugün gerçekten imkânsız."

"Lütfen dikkat edin, herkes bize bakıyor, şimdi çevremiz bir yığın insanla sarılacak. Ve sizi kaçırdığımı sanıp her ikimizi de tutuklayacaklar. Yalvarırım, binin!"

Şaşkın bir halde bindi arabaya, Baron yanına oturup arabacıya seslendi:

"Provence Sokağı'na!"

Araba yola koyulunca, kadın küçük bir çığlık attı:

"Ah, Tanrım! Önemli bir mektubu atmayı unuttum. Lütfen yol üzerindeki ilk postanede duralım."

Araba kısa süre sonra Chateaudun Sokağı'nda durdu. Kadın, Baron'a döndü:

"Bana bir kâğıt ve zarf bulur musunuz? Martelet'yi yarın öğle yemeğine çağıracağıma dair kocama söz vermiştim, büsbütün unuttum."

Baron kâğıt ve zarfla döndü, kadın kalemini çıkarıp alelacele şu satırları karaladı:

"Sevgili dostum, tatsız bir sinir bunalımı beni yatağa bağladı. Kendimi iyi hissetmiyorum, kapı dışarı çıkmamı imkânsız. Yarın yemeğe gelin, böylece özür dilemek fırsatını bulabilirim. Jean."

Mektubu özenle zarfa koydu, üzerine "Vicomte de Martelet, 240 Miromesnil Sokağı" adresini yazdı ve Baron'a uzattı:

"Şunu posta kutusuna atmak zahmetinde bulunur musunuz, lütfen?"

BAYAN HARRIET

Dört kadın, üç erkek, arabayla alaca karanlıkta yola koyulmuştuk. Atlar, yolun geçtiği yüksekçe bir tepeye doğru ağır adımlarla ilerliyordu. Amacımız tarihi Tancarville Kalıntıları'nı görmektir. Sabah serinliğinde titreyerek yan uykulu, birer köşeye büzülmüş oturuyorduk. Hele erken kalkmaya alışık olmayan kadınların, gözleri kapanıyor, başları düşüyor, sabahın güzelliğini umursamadan esniyorlardı. Çevremizde kötü tıraş olmuş erkek suratına benzeyen yeni biçilmiş tarlalar uzanıyor, toprağı hafif bir sis örtüyor, sessizliği tarla kuşlarının ötüşleri bozuyordu.

Kan rengi bir güneş ufukta yükselmeye başlamış, gittikçe kaybolan serinlik, yerini tatlı bir sıcaklığa bırakmış, toprak yavaşça uykusundan silkinmeye, yataktan kalkan bir genç kız gibi tül geceliğinden sıyrılmaya koyulmuştu.

Arabacının yanında oturan Kont d'Etrailles bir

yonca tarlasını göstererek, "Tavşana bakın!" diye bağırdı. Yeşillikler arasındaki hayvanın yalnız kulakları görünüyordu. Bir çukura girdi, tehlikenin ne yönden gelebileceğini kestiremediği için kararsızlığını belirten birkaç sıçramadan sonra pancar tarlasına dalarak kayboldu. Erkekler canlanmış, tavşanın hareketlerini izlemeye koyulmuşlardı.

René Lemanoir yanında oturan ve hâlâ uykuyla savaştan ufak yapılı, güzel Barones de Sérennes'e dönerek, "Bu sabah pek neşeli değilsiniz," dedi. Sonra hafif sesle devam etti: "Belki kocanızı düşünüyorsunuz... Kaygılanmayın, nasıl olsa cumartesi günü dönecek. Daha dört gün vaktiniz var."

Kadın uykulu bir gülümsemeyle ve gözlerini ovuşturarak karşılık verdi:

"Anlamsız konuşmayın. Baylar! Haydi, bizlere eğlenceli bir şeyler anlatın bakalım. Bay Chenal, herhalde sizin anlatacak güzel hikâyeleriniz vardır. Vaktiyle çapkınlık serüvenlerinde Richelieu kadar talihli olduğunuz söylenir. Bize başınızdan geçmiş bir aşk hikâyesi anlatın bakalım."

Gençliğinde gerçekten yakışıklı bir adam olduğu ilk bakışta anlaşılan yaşlı ressam Léon Chenal bu seçimden memnun kalmışa benziyordu. Uzun sakalını sıvazlayarak gülümsedi, bir süre düşündükten sonra, "Sevgili bayanlar..." dedi "Size bir hikâye anlatacağım, ama pek de neşeli değil. Çok acılı bir aşk hikâyesi. Böyle bir olayın başınızdan geçmesini hiç bir zaman istemem."

O sıralarda yirmi beş yaşındaydım ve sanatımın ol-

gunlaşma dönemini Normandiya Kıyıları'nda geçiriyordum. Olgunlaşma dediğim dönemse, doğa resimleri yapmak amacıyla sırtımda çanta, durmadan gezip hanlarda konaklamaktı. Böylesine bağımsız ve gamsız bir gezgin hayatın tadına doyum olmuyordu. Canım nerede isterse orada kalıyor, sadece güzeli arıyordum. Bazen bir derenin sesi, bazen bir handa taze kızartılmış patates kokusu, bugün nefis bir şarabın lezzeti, yarın güzel bir köy kızının gülümsemesi... Hayır, gülmeyin. Köy kızları taze ve kırmızı yanakları, dolgun dudakları, ilkel ama, sıcak öpüşleriyle değişik lezzette yaban meyvelerine benzerler.

Sunduğunuz aşk onlar için büyük değer taşır. Gelişinizle çarpan kalpler, gidişinizle yaşaran gözler, köy kızlarının kolayca görmezlikten gelinmeyecek davranışlarıdır. Onlarla ahırın ardındaki çiçeklerle örtülü çukurda, serin samanlıklarda buluşurduk, itiraf edeyim, içten gelen saf ve temiz yakınlıklarını eğitilmiş kadınların sözde zarafetine hâlâ değişmem.

Bu gezgin hayatın en güzel yönü doğaydı; tarlalar, ormanlar, güneşin doğuşu, batışı, ay ışığı. Böyle bir hayat bir sanatçının yeryüzüyle balayı gezişidir sanki, insan varlıkla baş başadır, uzun ve içten konuşmalarını onunla yapar. Çiçeklerle dolu bir çayır, gökyüzünde güneş, uzaklarda öğle saatini haber veren köy kilisesinin çanı... Bir meşe ağacının ötesinde, üzerini türlü bitkilerin kapladığı bir kaynağa eğilip serin, bereketli suyu bıyık ve burnunu daldırarak içmek, Tanrısal bir ağız öpmek gibi gelir insana. Sonra geniş ve derin bir yerinde soyunup suya girmek, küçük dalgala-

rın bedene çarpışını bir aşk oyunu gibi duyabilmek de ayrıca unutulmaz zevkler verir.

Yükseklerde özgür ve neşeli, sakın göl kıyılarında üzgün olursunuz, nedenini anlayamadan. Hele akşamları, batmakta olan güneş ışıklarının mor ve kırmızı renklerle süslediği bulutların denizdeki yankısı kalbinizi sakın bir kıvançla doldurur. Ve ay, göğün lacivert derinliklerinde belirir belirmez, gün ışığında bir tekini bile duyamadığınız bin türlü duygu ve düşünce kaplar içinizi.

işte böyle gezip dururken, bir akşam Yport ve Etretat arasındaki Benonville adındaki köye ulaştım. Kıyıda doğru, Fécamp üzerinden yürümüştüm oraya kadar. O bölgede kıyı, duvar gibi diktir. Tebeşirli kayalar denize balkon gibi uzanır. Sabahın erken saatlerinden başlayarak bu doğal çıkıntıları halı gibi örten çimenler üzerinde yürümüş, avazım çıktığı kadar şarkı söylemiş, martıların yuvarlak, beyaz kanatlarını çırparak mavi göğe yükselişini, uzaklardaki balıkçı teknelerinin kirli yelkenlerini seyretmişim. Ah, gerçekten zevkli, tatlı bir gündü.

Akşam köyde kalacak bir yer sorunca küçük yapıyı gösterdiler. Bu, bir tür konuk eviydi, yaşlı bir kadın işletiyordu. Bahçeyi iki sıra büyük meşe ağacı çevrelemişti. Avluyu geçip Bayan Lecacheur adlı yaşlı kadını buldum. Yüzü, konuklarını sanki zorla kabul ediyormuş gibi isteksiz ve keyifsiz bir anlam taşıyordu.

Aylardan mayıstı ve bütün bahçeyi elma ağaçlarından yağmur gibi yağan çiçekler örtmüştü. Kadına sordum:

“Eee, Bayan Lecacheur, bana verebileceğiniz bir odanız var mı acaba?”

Adını bilmiş olmamdan ötürü memnun kalmışa benziyordu:

“Hepsi de dolu ama, bakalım, belki bir çaresini buluruz.”

Beş dakika sonra anlaşmıştık, içinde karyola, yemek masası, iki sandalye ve bir de çamaşır leğeni bulunan odaya çantamı bıraktım. Bu küçük odanın bir kapısı konukların topluca yemek yediği isli mutfağa açılıyordu. Ellerimi yıkayıp kadının kara bir tence-rede tavuk haşladığı mutfağa dalarak sordum:

“Başka konuklarınız var mı?”

Aksi bir sesle karşılık verdi:

“Evet, yaşlı bir İngiliz kadını var. Öbür odada kalıyor.”

Günde ufak bir para karşılığı, avluda, tek başıma yemek hakkını elde ettikten sonra masaya çöktüm, sıska bir Normandiya tavuğunun kemiklerini sıyrarak, elma şarabı içip en azından beş günlük ekmeği kemirerek açlığımı giderdim. Bu sırada bahçe kapısı açıldı, ilginç bir kadın girdi, öylesine uzun ve zayıftı ki, eğer sıkıca sarıldığı İskoç şalının etekleri altından beyaz bir şemsiyeyi tutan eli görünmeseydi, kolsuz olduğu sanılabilirdi. Mumyalaşmış yüzünün çevresini kâhverengi perçemler çevreliyor, yürüdükçe hepsi birden sallanıp duruyordu. Neden bilmem, birden başında hotoz bulunan, kurutulmuş bir ringa balığına benzettim onu. Başı öne eğik olduğu halde acele adımlarla yürüdü, evin içinde kayboldu. Bu olağanüs-

tü yaratık eğlendirmişti beni. İhtiyar konuk evi sahibi-
besinin söz konusu ettiği yaşlı İngiliz kadını herhalde
buydu. Onu bir daha görmedim o gün.

Ertesi gün Etretat'ya kadar uzanan o güzel vadide
çalışırken garip bir yaratık ilişti gözüme. Tepesine
bayrak çekilmiş uzun bir direğe benziyordu. Kuşku-
suz, o İngiliz kadınıydı. Baktığımı fark edince kaybo-
lup gitti, öğle yemeğine geldiğimde masama oturdum
ve bu olağanüstü insanı yakından tanımaya karar ver-
dim. Ama yemek boyunca gösterdiğim ilgiye hiç aldır-
mamış, sürekli bakışlarım, üzerinde herhangi bir izle-
nim bırakmamıştı. Hatta su ikramını, boşalan tabağı-
nı nezaketle alışımı bile tepki uyandırmamış, anlaya-
madığım birkaç İngilizce söz mırıldanmıştı, o kadar.

Sonunda ilgi göstermekten vazgeçmiştim, ama
merakımı da yenememiş, üç gün sonra onun hakkın-
da en az konuk evi sahibesi kadar bilgi edinmiştim.
Adı Bayan Harriet'di, evli değildi ve yazı sakın bir kö-
şede geçirmek amacıyla altı hafta önce Benonville'e
gelmişti. Burada daha uzun süre kalmayı düşünüyor-
du. Sofrada tek söz etmiyor, yemeğini çabucak yiyor
ve Protestan propagandası amacıyla küçük kâğıtlara
basılmış yazıları okuyor, onları köy halkına da dağıtı-
yordu. Papaz çocuklara bahşiş vererek bunlardan
dört tane toplatmıştı. Bayan Harriet, konuk evi sahi-
besine şöyle diyordu zaman zaman:

"Oh, her yerden çok ben sevmek, Kutsal Ülkeyi.
Ben sevmek, Tanrı'nın eserlerini, hayran olmak bü-
tün yaratılanlara, doğada Tanrı'ya dua etmek, onu
kalbimde taşımak..."

Bayan Lecacheur'e Protestan yazılarını veriyor, bunlarsa zavallı, konuk evi sahibesine uzay kadar esrarlı geldiğinden, İngiliz'in sözlerini cevaplayamıyordu. Köyde Bayan Harriet'i seven yoktu. Papaz onu dinsiz olarak tanıtmıştı; kadınla kimse konuşmuyordu. Konuk evi sahibesi papaza onu evinde barındırıp barındıramayacağını sormuş, şu karşılığı almıştı:

"Kuşkusuz, o bir büyücü. Ancak, Tanrı günahkârların bile ölümünü istemez ve ayrıca sanıyorum ki, kimseyi de tedirgin etmiyor."

"Dinsiz" ve "büyücü" deyimlerini duyan köylülerin davranışları kadını aksi ve kapanık yapmıştı. Çok zengin olduğu, gezgin bir hayat sürdüğü, ailesinden ayrı yaşadığı sanılıyordu. Nedenini bilen yoktu. Büyük ihtimalle, "Tanrısız" oluşu neden olabilirdi. Yani, böyle yorumlanıyordu bu durum. Aslında İngiltere'de bol bol yetiştirilip sözgelişi İtalya'ya, İsviçre'ye gönderilen, bu arada bizleri en sevdiğimiz kıyı kentleri ve köylerinde bile rahat bırakmayan dar kafalı, tutucu yaşlı kızlardan biri olmalıydı Bayan Harriet. İnatçı tutkuları, yerleşik fikirleriyle, taşlaşmış eski Roma rahibeleri gibi duran, geceleri lastik bir koruyucuda kalıyormuş gibi kauçuk kokan bu yaşlı kızları bilirsiniz. Kazara ben bunlardan birine herhangi bir otelde rastlasam, humma mikrobu taşıyan bir kuş görmüş gibi kaçardım. Ama bu Bayan Harriet'de öyle garip bir hal vardı ki, ilgimi çekiyordu.

Konuk evi sahibesi köy çevresinden olmayan her insanı düşman görenlerdendi. Dar ve sınırlı anlayışıyla, üstelik bu yaşlı kıza derin bir kin besliyordu. Kim bilir hangi karanlık düşüncelerin etkisiyle ona "ecin-

ni" adını takmıştı. Duygulu ve saygılı olduğu kesin bir insana takılmış olan bu ad bana çok gülünç geliyor, Lecacheur'u her görüşümde, "Bizim ecinni ne yapıyor?" diye soruyor ve çoğu zaman da şu türden karşılıklar alıyordum:

"Dayanılmaz bir insan. Az önce bacağı koparılmış bir kurbağa getirdi, çamaşır leğenine koydu, sanki insanmış gibi yarasını sardı..."

Başka bir gün sokaktaki balıkçıdan yeni tutulmuş büyük bir balığı almış, kıyıya koşup denize atmıştı. Balıkçıya oldukça iyi para ödediği halde, adam sanki malı çalınmış gibi İngiliz'in ardından küfretmişti. Bir ay sonra bile olayı hâlâ kızgın bir tavırla anlatıyordu. Evet, herhalde bu İngiliz kadını konuk evi sahibesinin dediği gibi bir "ecinni"ydi.

Gençliği, Afrika'da bir sömürge birliğinde yıllar yılı askerlikle geçen uşak ise başka düşüncedeydi. Muzip bir sesle, "Bu çok görmüş geçirmiş bir kocakarı!" diyordu.

Zavallı Bayan Harriet bütün bunları bir bilseydi...

Hizmetçi Céleste'in neden ona karşı olduğu, niçin böylesine kaba davrandığı ise akıl alacak iş değildi. Belki de yabancı oluşu, başka kan taşıması, başka dili konuşup başka dine inanmasıydı... Belki asıl neden de, eninde sonunda bir "ecinni" diye bilinmesiydi.

Beri yanda Bayan Harriet, Tanrı'yı bulup ona dua etmek için ormanlarda dolaşıp duruyordu. Onu bir akşam çalılıkta diz çökmüş durumda yakaladım. Yapraklar arasında kırmızı bir leke görmüş, dalları arala-

arak ne olduğunu anlamak istemişim. Gün ortasında baskına uğramış bir baykuş gibi gözleri dehşetle açılmış, bakakalmıştı bana. Kıyıda çalışırken birden kayalar üzerinde beliriveriyor, orada bir telgraf direği gibi kıpırdamadan duruyordu. Sonra dakikalarca güneş ışınlarıyla altınlaşmış denize, masmavi gökyüzüne hayran bakışlarla dalıp gidiyordu. Bazen vadide rastlıyordum ona. Sessiz adımlarla izliyor; o kurumuş, hareketsiz yüzünü görmek istiyordum. Arada bir, bir elma ağacının altında, dizlerinde dua kitabıyla uzaklara dalmış gitmiş görüyordum onu. Beni binbir bağla bağlayan bu olağanüstü güzel bölgeden gitmeyi artık düşünmüyor, kendimi yalın köy evinde yuvamdaymışım gibi hissediyor, günün birinde hepimizi koynuna çekecek olan taptaze yeşilliklerle örtülü bu iyi ve güzel topraktan ayrılamıyordum.

Doğrusunu söylemek gerekirse, bu kararımda biraz da merak rol oynuyor, şu Bayan Harriet'i, bu yapayalnız ruhlarıyla ebedi gezginliğe mahkûm İngiliz kızlarının tipik örneğini tanımak istiyordum.

Tanışmamız pek de alışılmamış bir biçimde gerçekleşti. Çok başarılı olduğuna inandığım bir resmi yeni bitirmiştım. Zaman bana hak vermiş, aynı resmi aradan on beş yıl geçtikten sonra on bin franka satmıştım. Yalın ve her türlü okul akımlarına karşı bir eserdi. Sağ tarafında kahverengi, sarı ve kırmızı yosunlarla kaplı bir kaya yükseliyor, üzerini yağlı, ağır bir güneş ışığı kaplıyordu. Güneş görünmüyordu ama, kızgın ışınları taşlarda bütün etkisiyle beliriyordu. Işık ve renk dolu bir resimdi bu. Sol yanında ise

ağır, durgun, yeşil renkli bir deniz uzanıyordu. Eserimden öylesine mutluydum ki, eve giderken dans ediyor, onu her canlıya, sözgelişi çayırda otlayan bir ineğe bile gösterip:

“Bak, böyle bir şeyi kolay göremezsin.” diye bağır-mak istiyordum. Eve gelince ihtiyar Lecacheur’e ses-lendim:

“Hey, sevgili Bayan, gelin ve şu resme bir bakın!” Köylü kadın resmi bulanık gözlerle inceledi, ama ne anlattığını anlamaktan uzaktı.

Ben öylece hareketsiz ve düş kırıklığına uğramış halde beklerken Bayan Harriet belirdi. Her zamanki gibi yanımdan geçip gitmek istedi. Ama içimde resmi görmeden geçemeyeceğine dair bir önsezi belirmiş-ti. Nitekim, birdenbire hiçbir şey söylemeden durdu, işte, üzerine çıkıp hayaller kurduğu kaya önünde du-ruyordu, İngilizler’e özgü hayranlık belirtisi bir, “Ah!” duyunca döndüm ve bağırdım:

“Sayın Bayan, en yeni eserim bu.”

Biraz gülünç, biraz dokunaklı bir hayranlıkla karşı-lık verdi:

“Bayım, siz doğayı sanatla kaynaştırmayı biliyor-sunuz!”

Kızardığımı hissettim. Tanrım, bu övgüyü sanki bir kraliçeden duymuşum gibi geldi bana. Öylesine mut-luydum ki, o anda Bayan Harriet’i kucaklayabilirdim. Yemekte her zamanki gibi yanına oturdum, ilk defa konuşmaya koyulduk. Söze o başladı:

“Ah, doğayı çok seviyorum ben.”

Ona ekmek, su ve şarabını sundum, ilgimi bir mumya gülümsemesiyle karşıladı. Sonunda manzara resminden söz açtım. Masadan aynı anda kalktık, bir süre bahçede gezindik. Dışarıda batmakta olan güneşin son ışınları denizi örtmüştü. Bahçe kapısını açtım, birbirini anlamak için yakınlaşma isteğiyle dolu iki insan gibi kıyıya yöneldik. Ilık yaz akşamı ruha mutluluk katıyor, varlığı kıvançla sarıyordu. Tatlı bir esinti türlü bitki ve yosunların kokusunu getiriyor, bu koku sanki damağa bulaşıp bütün bedene yayılıyordu. Denizi yukardan gören yüksek bir set üstünde yürürken, altımızda dalgaların sarp kayalara çarpışını görüyor, uzaklardan gelen taze ve tuzlu meltemi içimize çekip varlığımıza dağılışını ürpererek duyuyorduk.

İngiliz, kareli şalına bürünmüş, kuru gözlerle gurbu seyrediyordu. Uzaklarda sanki kımıldamadan duran üç direkli bir teknenin yelkenleri kızıl lekeler gibi görünüyor, daha ötede bir gemi, ardında koca bir duman kitlesi bırakarak uzaklaşıyordu. Ateşten top gittikçe suya gömülerek kayboldu. Görüntü sona ermiş, sarı bir zemin üzerinde yelkenlerin gölgesi kalmıştı.

Bayan Harriet günün bu olağanüstü bitişinden aşırı duygulanmış, sanki göğü, toprağı ve denizi kucaklamak onda yakıcı bir istek haline gelmişti. Yaşlı gözlerle mırıldandı:

“Ah, ben çok sevmek bunu. Ben istemek küçük bir kuş olmak ve bu göğe doğru uçmak.”

Sık sık gördüğüm gibi, kayanın üzerinde kırmızı şalına sarılmış, duruyordu. Eğer yanımda not defterim olsaydı, onu bir “tutku karikatürü” olarak çizebi-

lirdim. Gülmemek için büyük bir çaba harcayarak söze başlayıp, sanki bir öğrencime anlatıyormuşum gibi renk türlerinden, değer ve güçlerinden söze koyuldum. Beni büyük bir dikkatle dinliyor, anlam çıkarmaya çalışıyor, ara sıra "Oh, ben anlamak, çok ilginç!" diye söyleniyordu.

Sonra eve döndük. Ertesi gün yanıma geldi, elimi sıktı, dost olmuştuk, iyi bir insan olduğunu anlamıştım. Bende, ruhunun çıkış noktasında, sanki yalnız hayranlık anlarında açılan mekanik bir kapak varmış izlenimi bırakmıştı. Buna benzer bütün zavallı yaratıklarda olduğu gibi ruhsal bir düzenden yoksundu. Bekaretinin çürüyen iç dünyası yanında duyguları taze kalabilmiş, coşma niteliğini yitirmemişti. Doğayı ve hayvanları gerçekten içtenlikle seviyor, bu sevgi benliğini eski bir şarap gibi sarıyor, bütün eğilimi bir erkeğin anlayamayacağı garip bir fedakârlık isteğine yöneliyordu. Yavrularını emziren bir dişi köpek, çayırda koşan bir kısırak, yuva dolusu biçimsiz görünüşlü, yeni doğmuş bir yığın kuş onu heyecandan titretmeye yetiyordu. Ah, siz zavallı, yalnız yaratıklar, yanılmış, gamlı otel konukları, çevrenizdekileri kimi güldüren, kimi acındıran insanlar! Bayan Harriet'i tanıdığımdan bu yana sizleri öylesine seviyorum ki...

Aradan kısa bir süre geçince kalbinde bana söylemekten çekindiği bir sırrı olduğunu sezmiş, utangaçlığı hoşuma gitmişti. Sabahları resim takımlarımı yüklenip yola koyulduğumda yanımda susarak, sanki bir şeyler söylemek isteyip de çekiniyormuş gibi yürüyor, köyün bitimine kadar bana eşlik ettikten sonra

birdenbire dönüp çabuk adımlarla uzaklaşıyordu. Sonunda bir gün cesaret bulmuş, sanki çok önemli bir isteği açıklıyormuş gibi birdenbire konuşuvermişti:

“Oh, ben istemek sizin gibi resim yapmak, izin verir siz? Ben çok merak etmek.”

O günlerde çalıştığım küçük vadiye götürdüm onu. Arkamda oturup gerilim dolu bir merakla beni seyre koyuldu. Bir süre sonra, tedirgin etmekten korkuyormuş gibi, “Teşekkür ederim.” deyip uzaklaştı. Ama ertesi günler düşüncesini değiştirip her gün gelmeye başladı. Taşımama hiçbir zaman izin vermediği portatif iskemlesini alıyor, yanıma oturup saatlerce konuşmadan ve kıpırdamadan fırçamın ucunu izliyor, malamla resim üzerine beklemediği bir renk sürüşümde şaşkınlık, kıvanç ve hayranlığını belirten bir “Ah!” çekiyordu.

Sanatıma karşı sevgi ve duygu dolu bir ilgi gösteriyordu. Doğasal varlıkların insan elinde yeniden, varlık bulmasını bir tür tapınma gibi yorumluyordu. Eserlerim ona kutsalmiş gibi geliyor, her birinin bitişinde bana Tanrı’dan söz edip hak yoluna sokmak istiyordu.

Sevgili Tanrı’sı da gerçekten garipti, bir tür köy filozofuydu sanki. Gücsüz ve etkisizdi; insanların ona layık gördüğü haksızlıklara karşı direnmek niyetinde değildi. O, bu Tanrı’yı bir destek gibi görmüyor, her duygu ve isteğini açıklayabileceği bir sırdaş, bir dert ortağı olarak kabul ediyordu. Ve bir çavuşun erlere, “Yüzbaşı böyle buyurdu.” demesi gibi, “Tanrı istedi! Tanrı istemedi,” demekle yetiniyordu.

Kalbinde Tanrısal sorunlara karşı cehaletimden doğan bir üzüntü yattığını ve beni bu sorunlar çevresinde aydınlatmak istediğini anlıyordum. Cennetten geldiğine inandığı sözlerle dolu küçük tanıtıcı yazıları her gün masamda, şapkamın, boya kutumun ya da sabahları temizlenmiş ayakkabılarımın üzerinde buluyordum.

Ona karşı davranışım eski bir arkadaş gibi içten ve temizdi. Ama bir süre sonra bazı şeyler sezinlemeye başladım.

Başlangıçta pek dikkat etmemiştim olan bitene.

Vadide ya da bir tepede çalışırken birden acele adımlarla yaklaşıyor, yere çöküyor, uzun süredir koşuyormuş yahut büyük bir telaş içindeymiş gibi soluk soluğa kalıyordu. Bu sıralarda yüzü yalnız İngilizler'de görülen bir kırmızılığa bürünüyordu. Sonra rengi birden soluyor, bayılacakmış gibi oluyor, kendini güçlkle toplayıp konuşmaya koyuluyordu. Yine bir cümlemin ortasında duruyor, daha 'kendisine üzecek bir şey mi söyledim, bir davranışta mı bulundum' diye sormaya vakit bırakmadan kalkıp hızla uzaklaşıyordu. Bu duruma da alıştım ve herhalde arkadaşlığımızın başlarında sakladığı normal bir âdeti olarak yorumladım.

Tanışmadan önce, rüzgârın kamçılادığı kayalarda uzun gezilerden dönüşlerinde perçemleri, parçalanmış bir saatin zemberekleri gibi dağılmış olur, ama saçlarını düzeltmeden sofraya otururdu. Artık bu konuda özenli davranmaya başlamış, bir seferinde, "Bugün bir yıldız gibi güzelsiniz," deyişim üzerine on beşlik bir kız gibi kıpkırmızı kesilmişti.

Sonra derin bir huzursuzluğa kapıldı. Artık çalışmalarında beni görmeye gelmiyordu ve ben bu davranışını geçici bir bunalım gibi yorumluyordum. Oysa, geçmedi bu hali. Bir soru sorduğumda doğal olmayan bir huzursuzluk, bastırılmaya çalışılan bir sarsıntıyla cevaplıyordu. Korku ve bunalım içindeydi, sınırlıydı. Son zamanda yalnız yemeklerde rastlaşıyor, hiç konuşmuyorduk. Hasta olmasından kaygılanarak sordum bir akşam:

“Bayan Harriet, neden bana karşı eskisi gibi değilsiniz? Acaba bilmeden kötü bir davranışta mı bulundum? Beni üzüyorsunuz bu durumunuzla.”

Gülünç bir sesle karşıladı sözlerimi:

“Gerçek değil bu. Ben size karşı her zamanki gibi olmak. Her zamanki gibi...”

Çok garip bakışlarla bakıyordu çevreye. Ve bu görünüşü, bana son saatinin geldiğini bilen bir idam mahkûmunun bakışını hatırlatıyordu. Delice bakışlardı bunlar; güçlü, direnilmez, umutsuz bir isteğin, olağanüstü bir tutkunun tatmin edilemeyeceğini bilişinden doğuyordu sanki. Kalbi korkunç bir savaş alanıydı, varlığını kemiren bilinmez bir güce karşı yenilgiye uğramıştı. Görmek, anlamak istiyordum olanı biteni. Acaba neydi, nasıl bir dertti bu?..

Ve bir gün, her şey gün ışığına çıktı.

Sabahın erken saatlerinde konusu ağaç ve böğürtlenlerle örülü bir kır yolu olan resmime çalışıyordum. Geri planı, gün ışıırken vadiye kurşuni bir bulut gibi çökecek olan sarımtırak bir sis kaplamıştı. Sis arasında birden genç bir kızla bir delikanlının hayalleri be-

lirdi. Birbirlerine sarılarak öpüşmeye koyuldular. Dallar arasından sızan ilk güneş ışınları sabah sisini pembeleştirmiş, sevgililerin arkasını parlak bir fon kaplamıştı. Bayılmışım bu görüntüye. Sehpamın bulunduğu yer Etretat'ya uzanan küçük vadiye bakıyordu. Her yanı örten, sonra yavaşça çekilmeye başlayan sisler arasında çok mutluydum, önümde ansızın bir hayal belirdi. Bayan Harriet'i tanımıştım hemen. Beni görüp uzaklaşırken bağırdım ardından:

"Gelsenize biraz, Sayın Bayan. Hoşunuza gideceğini tahmin ettiğim bir resim var burada."

Ürkek adımlarla yaklaştı, resme bakmaya başladı. Kıpırdamadan, konuşmadan bir süre baktı. Sonra gözlerinden yaşlar boşanıverdi. Göz yaşlarını uzun süre tutmak zorunda kalıp da birden boşanan kimse-ler gibi vücudu hıçkırıklarla sarsılıyordu. Ona doğru birkaç adım attım. Nedenini bilmediğim acısının bu coşkun belirtisi derinden etkilemişti beni.

Ellerini ellerimin arasına aldım. Düşünmeye fırsat bulamadan yapılan hareketler, gibi içten bir duyguyla sıktım. Sinirlerinin sarsıntısıyla titreyen ellerini tam bir teslimiyetle bırakmıştı avuçlarıma. Sonra çekiverdi geri. Artık bütün vücudu önlenemez bir titreyişle sarsılıyordu.

Anlamıştım her şeyi...

Dişilerin tutulduğu bu aşk sağanağı ister on beş, ister elli yaşında olsun; ister yoksul, ister varlıklı, her zaman yüreğimi altüst etmiştir. Şaşkın ve bitkin durup bu işkence içindeki zavallı varlığa acıyla bakmaya koyuldum. Ama daha bir söz söylemek fırsatını

bulamadan sanki suçluluk duygusu altında eziliyor-muş gibi koşup kayboldu.

Öğle yemeğine gidemedim, kıyıdaki kayalar üzerinde bu duruma ağlamak mı gülmek mi gerektiğini düşünerek dolaşım. Hikâye gülünç olduğu kadar da acıklı ve korkunçtu. Acı duymam, kendimi mutsuz bulmam da gülünç geliyordu bana. Ne yapmak gerektiğini düşündüm, hemen karar verdim: Gidecek, uzaklaşacaktım oralardan. Üzüntülü, acılı duygularla akşamı ettim, güneş batarken eve döndüm. Yemeğe oturulmuş, Bayan Harriet de sofrada yerini almıştı. Gözleri yarı kapalı, ciddi bir yüzle konuşmadan yemeğini yiyordu. Olağanüstü bir görüntü yoktu. Yemek bitince konuk evi sahibesine döndüm:

“Bayan Lecacheur, çok üzüntülüym, ama artık gitmek zorundayım.”

Kadıncağz şaşırmış, duygulanmıştı:

“Ne demek? Tam size alıştığım bir sırada gitmek olur mu?”

Gizlice Bayan Harriet’e baktım. Hiçbir tepki göstermemişti. Hizmetçi Céleste bana anlamlı bir bakış fırlatıp gülmeye koyuldu. On sekiz yaşında, kırmızı yüzlü, taptaze, at gibi güçlü bir kızdı ve alışılmamış bir temizliği vardı. Uygun bir köşede yakalayınca hemen kısırtıyor, âdet olduğu üzere sıkıştırıp öpüyordum.

Yemekten sonra pipomu yakıp avluda gezinmeye koyuldum. Gün boyunca varlığımı saran düşünceler, sabahki üzüntü verici serüven, bana karşı duyulan gülünç ve coşkun sevginin açıklanışı, bu açıklanışa kadar geçen süre boyunca sürüp gelen olağanüstü

olaylarla huzurum kaçmıştı. Céleste'in çapkın bakışlarıyla, gideceğimi duyunca attığı kahkaha da dudaklarımda onu öpme isteğini uyandırmış, kanım güçlü bir boşalma isteğiyle kaynamaya başlamıştı.

Gece, ağaçları koyu gölgelerle sararken alaca karanlıkta kümesin kapısını kapamak üzere evden çıkan Céleste'i gördüm. Sessiz adımlarla yaklaştım, kümesin sürgülü kapağını kaparken birden sarıldım. Sağlıklı, yuvarlak yüzünü öpmeye başladım, önce gülerek direnmeye çalıştı sonra her zamanki gibi bıraktı kendini.

Ama birden garip bir şekilde irkilip durdum. Sonra neden, hemen geriye döndüm Acaba? arkamdan biri mi geçmişti?

Evet, bu biri Bayan Harriet'di; akşam yürüyüşünden dönerken görmüştü bizi. Bir an, sanki bir hayalette rastlamış gibi korkuyla durmuş, sonra geceye karışıp kaybolmuştu. Pişmanlık, utanç ve üzüntü içinde kalakalmıştım. Beni en adi suçu işlerken görmüş olmasından da beterdi bu durum. Bütün gece uyuyamadım. Sinirlerim gerilmiş, binlerce acı düşünce bitkin bırakmıştı beni. Bir ara kısık bir ağlama sesi duydum sanki. Belki de yanılmıştım. Daha sonra birinin ev içinde yürüdüğünü, bir kapının kapanır gibi olduğunu duydum.

Sabaha karşı uyuyabildim sonunda, öğleye doğru uyandım, yemeğe kadar odamda kaldım. Dengemi kaybetmiştim sanki ve ne yapacağımı bilemiyordum.

Yemeğe güçlükle oturdum. Bayan Harriet'i sabah-tan beri kimse görmemişti. Bekledik, gelmeyince ihtiyar Lecacheur odasına gitti, bulamadı. Herhalde gü-

neşin doğuşunu görmek amacıyla erkenden yürüyüşe çıkmıştı. Kimse bu gecikişi önemsemedi, öğle yemeğini sessiz yedik.

Yaprak kımıldamayan sıcak yaz günlerinden biriydi. Masa, elma ağacının altına konmuştu, uşak mahzende testileri dolduruyordu; hepimiz susamıştık. Céleste önlüğünü takmış, göründü. Patatesli koyun haşlamasından ibaret yemeği ve bir tabak turfanda kirazı sofraya bıraktı. Kirazımı yıkamak istedim. Céleste'e kuyudan bir kova su çekmesini rica ettim. Kız gitti, beş dakika sonra gelerek kuyunun tıkalı olduğunu söyledi. Bütün ipi boşaltmış, kova aşağıda bir cisme takıldığı için boş olarak çekmek zorunda kalmıştı.

Lecacheur durumu görmek istedi, kuyunun başına gidip eğildi, baktı. Dönüşünde kaygılı bir tavırla, kuyuda ne olduğunu anlayamadığı bir cismin bulunduğunu, kötü bir komşunun fenalık olsun diye içini doldurabileceğini sandığını belirtti. Bu sefer ben kalktım. Kuyudaki engeli daha çabuk bulacağımı sanıyordum.

Eğildim içine doğru. Derinlerde beyaz bir leke parlıyor, ama ne olduğu anlayamıyordu. İpe bir fener bağlayıp sarkıtmayı düşündüm. Sarı bir ışık parçası kuyunun taş duvarlarına yansıyarak derinlere indi. Dördümüz de kuyunun ağzında toplanmıştık. Fener, beyaz-siyah renkli bir çıkıntıya takılıp oturmuştu. Hayret! Ne olabilirdi bu? At uşağı söylendi:

"Eminim ki bir attır. İşte bir bacağını görüyorum. Herhalde sürüden kaçtı, karanlıkta kuyuya düştü." Soğuk bir ter boşanmıştı vücudumdan. Çünkü görülen,

bir insan ayağı ve bacağıydı. Gövde ve öteki bacak su içindeydi, öylesine bir korkuyla titremeye başladım ki, parmaklarımın arasında tuttuğum ipin ucuna bağlı fener durmadan sallanıyordu. Dehşetle kekeledim:

“Aşağıda bir kadın var. Eminim, Bayan Harriet!”

İhtiyar Lecacheur ve Céleste bağırarak kaçıştılar. Yalnızca, Afrika’da bu türlü olaylara alışmış olan uşak kalmıştı yanımda. Cesedi çıkarmaktan başka çare yoktu. Uşağın beline ipi sarıp sarkıttım. Bir elinde fener, öbüründe yedek ip kangalı olduğu halde karanlıkta kayboldu. Uzun süre sonra sesi yer altından geliyormuş gibi yansıdı: “Dur!” Öbür bacağı bulup her ikisini de bağlamıştı. “Çek!” sesini duyunca ipe asıldım. Kollarım gücünü yitirmişti ve uşağı tutamayacağımdan korkuyordum. Dakikalar sonra başı görüldü, hemen sordum:

“Ne buldun?”

Sabırsızlıkla ne söyleyeceğini bekliyordum. Karşılık vermeden ipi tuttu, ikimiz birden çekmeye başladık, ihtiyar konuk evi sahibesi ve Céleste bir duvarın ardına saklanmış seyrediyorlardı, ölünün ayakkabısı ve çorabı gün ışığına çıkınca koşarak kaçıştılar. Zavallıyı toprağa uzattık. Başı tanınmayacak bir görünüşteydi. Kanla siyahlaşmış yüz; çamurlu, uzun, aklaşmış, ıslak saçlar. Uşak mırıldandı:

“Ne de sıskaymış...”

Sonra odasına taşındık, yatağına yatırdık. Yüzünü temizlemeye başladım. Parmağım gözkapağına takıldığında, başka dünyalardan yansıyan boş, kuru, sönük bir ölü bakışı belirdi. Saçlarını bu iş için becerik-

siz ellerimle düzelttim, garip bir tuvalet olmuştu. Sonra ıslak elbiselerini utanarak çıkardım, omzunu, göğsünü, sıska ve porsümüş kollarını sildim. Bahçeye çıkıp türlü çiçekler, yapraklar toplayarak yatağa serptim, süsledim onu. Çantasında bulduğum bir mektupta son isteği yazılıydı: Son günlerini geçirdiği köyde gömülmek! Korkunç bir soru kalbimi sızlattı: Acaba benim yüzümden mi burada gömülmek istemişti?

Akşam ölüyü görmek üzere gelen köy kadınlarını sokmadım odaya. Orada yalnız başıma bütün gece beklemek istiyordum. Bu nereden gelip nereye gittiğini kimsenin bilmediği, yalnız başına umutsuzluk içinde can veren acınacak yaratığın, titrek mum ışığıyla aydınlanmış yatağına oturdum. Acaba bir akrabası ya da arkadaşı var mıydı? Nerede büyümüş, hayatı nerelerde geçmişti? Böyle tek başına, evden atılan bir köpek gibi huzursuz ve yitik nereden geliyordu? Bu gösterişsiz beden, kim bilir söylenemeyen ne türlü acıların, açıklanamayan ne derin umutsuzlukların yükünü taşımış, hayatı boyunca bütün sevgi ve ilgiyi çevresinden kaçirtan şu çirkin ve gülünç yapıyı bir lanet gibi nasıl sürüklemişti! Ve dünyada böylesi yaratıklar ne kadar çoktu. Zavallı kadıncağızı kahreden insafsız kaderin getirdiği acıları bütün gücüyle duyuyordum. Bir ruhun tadabileceği en kutsal duyguyu, sevilmiş olmak umudunu yasayamadan tükenmişti hayatı. Şimdi neden, bütün gücüyle bir Tanrı'ya bağlandığını, neden acılarından kurtuluşu onda gördüğünü çok iyi anlıyordum. Belki bir gün bir bitki olacağını, tohumlarının kuş gagalarında uzaklara taşınacağını, yeniden yeşerip hayvanlar tarafından yenile-

ceğini, hayvansal varlığın insancıl varlığa dönüşeceği-
ni ve belki de bu sefer mükemmel bir insan olarak
yeniden yaşayacağını sanıyordu. Oysa ruhu, tıpkı
alev gibi bir kuyunun karanlık derinliklerinde sönüp
gitmiş, ama acıları da sona ermişti.

Saatler ağır ağır ilerledi. Sonuçta sabahı haber ve-
ren hafif bir aydınlık belirdi, ilk güneş ışığı pencere-
den odaya bir alev gibi düşerek ölünün yatağını ve el-
lerini ısıttı. Bu onun en sevdiği saatti; güneşin doğdu-
ğu andı. Kuşların dallarda uyanıp cıvıldaşmaya başla-
dığı an. Pencereyi açtım, perdeleri çektim, soğumuş
cesede eğilerek başını ellerimin arasına aldım, sonra
hiç korku ve çekinme duymadan hiçbir zaman öpül-
memiş dudaklarını uzun uzun öptüm.

Léon Chenal sustu, kadınlar ağlıyorlardı. Arabacı
uyuyor, yanında oturan Kont d'Etrailles'ın hafif öksü-
rükleri duyuluyordu. Kamçısız kalan atlar yavaşlamıştı.
Hiçbirimizde kımıldayacak hal yoktu. Araba sanki bü-
yük ve derin bir acının yüküyle daha da ağırlaşmıştı.

YARDIM

Yaşlı doktor ve genç bir kadın olan hastası şömine başında oturmuş, sohbet ediyorlardı. Kadının hastalığı, özellikle güzel kadınlarda sıkça rastlanan önemsiz bazı ufak rahatsızlıklardan ibaretti. Hafif kansızlık, sinirlilik ve aşk sonucu evlenmiş olanlarda düğünden bir ay sonra baş gösteren halsizlik.

Kadın yatar koltuğa uzanmış konuşuyordu:

“Hayır, Doktor. Bir kadının, kocası tarafından verilmiş sözlerin, edilen yeminlerin unutulması halinde intikamı düşünmesini, kocasından nefret etmesine rağmen ihanete başvurmasını anlayamıyorum. Bütün tehlikeleri göze alıp kendisini başka bir erkeğe nasıl teslim eder, bu durumu başka gözlerden nasıl saklar, nasıl yalan ve ihanetle hayatını sürdürebilir?”

Doktor gülümsedi:

“Düşündükleriniz insana zor gelmez bazen. Güna-ha kapılınca, dediğiniz noktalar görünmez olur. Daha

ileri giderek diyebilirim ki, gerçek aşkı bulamamış bir kadın, evliliğin sıkıntısını, tatsız günleri, zevksiz geceleri değiştirmeyi kolayca göze alabilir. Kadın evliliğin başlarında tutkuyla sevebilir. Ben bu durumda kadınları, duvarları boş bırakılmış bir eve benzetirim, ilk başlarda katlanırlar bu duruma. Ancak zamanla, evde ister istemez bazı değişiklikler olacaktır. Bunlar da evde oturanın sıkıntılı tekdüze hayatını dolduramazsa, çare başka yollarda aranacaktır. Bu duruma düşen kadın, gerçekten olağanüstü çareleri de bulur, en güç durumlardan bile dahiyane bir ustalıkla kurtulur.”

Genç kadın hâlâ kabul etmek istemiyordu bu düşünceleri:

“Hayır Doktor, insan tehlikeli bir durumda yapması gereken en doğru davranışın ne olabileceğini, o durum geçip gittikten sonra bulur çoğu defa. Ve kadınlar böyle durumlarda erkeklere göre çok daha yeteneksiz kalırlar.”

Doktor ellerini kaldırdı:

“Öyle mi sanıyorsunuz? Evet bizler, biz erkekler, çareyi daha sonra düşünürüz. Ama, siz kadınlar... Şimdi dinleyin, size kadın hastalarımın birinin başından geçen çok ilginç bir olayı anlatacağım...”

Hikâye küçük bir taşra şehrinde geçmişti:

Bir gece derin uykumun arasında sanki rüya görüyormuşum gibi, şehir itfaiyesinin çanlarını duymaya başladım. Hemen uyandım. Gerçekte evin kapısı çalınıyordu. Uşağımın işitmediğini anlayarak yatağımın yanındaki servis ipini çektim. Kısa süre sonra kapı açılmış, evin durgun havasında ayak sesleri yankılan-

mıştı. Uşağım Jean odama girdi, bir mektup uzattı. Mektupta aynen şu satırlar yazılıydı:

“Bayan Lelièvre, Doktor Simeon’dan hemen gelmesini rica eder.”

Bir an düşündüm, sonra olayın basit bir sinir krizi, bir isteri bunalımı olacağım tahmin ettim. Yorgundum, mektubu cevapladım:

“Çok yorgun olan Dr. Simeon, Bayan Lelièvre’den, meslektaşı Doktor Bonnet’yi çağırmasını rica eder.”

Yeniden uyumuşum. Yarım saat sonra kapı bir daha çalındı, Jean görünerek:

“Aşağıda.” dedi; “Kadın mı, erkek mi olduğunu anlayamadığım mumya yüzlü biri var, sizinle ne olursa olsun konuşmak istiyor. Dediğine bakılırsa, iki insanın hayatı söz konusuymuş.”

“Pekâlâ, bırak gelsin.”

Yatağa oturarak beklemeye başladım. Kısa süre sonra odaya kapkara bir hayalet girdi. Jean çıkınca, yüzündeki kara tülü kaldırdı. Gelen, Bayan Berthe Lelièvre’di; eyaletin belki en güzel kadınıydı ve üç yıldır zengin bir tüccarla evliydi. Yüzü bembeyazdı, bir deli yüzünde olduğu gibi tikler görülüyor, elleri titriyordu, iki defa konuşmak istedim, karşılık alamadım, sonuçta güçlkle mırıldandı:

“Çabuk... Çabuk... Doktor... Gelin... Sevgilim yatak odamda öldü!” Sonra boğulur gibi devam etti: “Kocam kulüpten eve gelmek üzere.”

Gecelikle olduğumu düşünmeden fırladım, giyinirken sordum:

“İlk gelen siz miydiniz?”

Korkudan taş kesilmişti sanki, güçlükle karşılık verdi: “Hayır... Oda hizmet imdi... Olanları biliyor... Ben yanında kalmak istedim...” Sonra acı bir  ı lı ı müthiş ağlama krizi izledi. İki    dakika boyunca hıçkırıklarla sarsıldıktan sonra birden göz yaşlarını tutarak acı bir so ukkanlılıkla: “Acele etmeliyiz, Doktor!” dedi.

Giyindikten sonra aklıma geldi:

“Aman, Tanrım! diye ba ırdım, arabayı hazırlatmadım.”

Yüzünü yine t lle örterek konuştu:

“Aşağıda benim, hayır onun arabası bekliyor.”

Oturur oturmaz karanlıkta elimi tuttu, zarif parmaklarıyla sıkarak, yaralı bir yürekte geldiği kuşkusuz hıçkırıklarla kesilen bir sesle konuşmaya koyuldu:

“Ah, bilseniz; bir bilseniz nasıl acı içindeyim. Onu altı aydır deli gibi, çılgınlar gibi seviyordum.”

“Evde uyanan oldu mu?”

“Hayır, olayı bilen Rose’dan başka herkes uyuyor.”

Evin önünde durduk! Gerçekten de herkes uyuyordu. Sessizce yaklaştık, anahtarla kapıyı a tık, parmak u larıımıza basarak yukarı çıktık, ölünün yanında kalmaya cesaret edemeyen oda hizmetçisi yanında bir şamdanla merdivenlerin en üst basamağında korku içinde oturuyordu.

Savaş alanına benzeyen odaya girdim. Yatak sanki birilerini bekliyormuş gibi açıktı. Yerde bir havlu,

ölünün şakaklarını ovmak için kullanıldığı anlaşılan ıslak bezler, bir çamaşır leğeni ve bir bardak duruyor, kapıdan girer girmez burna keskin bir sirke ve kolonya kokusu çarpıyordu.

Ceset sırtüstü yere uzanmıştı.

Kısaca inceledim, gözlerini açtım, ellerini yokladım, yanımda ayazda kalmış gibi titreyen kadınlara döndüm:

"Yardım edin, yatağa yatıralım..."

Yavaşça yatırdık, kalbini dinledim, ağzına ayna tuttum ve:

"Ölmüş." dedim, "Giydirelim."

Korkunç bir andı bu. Koca bir bebek gibi, adama, kadınların uzattığı çamaşır ve elbiseleri giydirmeye koyuldum: Çoraplar, iç donu, pantolon ve özellikle güçlük çıkaran yelek ve ceket.

Ayaklar şişmiş olduğundan ayakkabıları giydirmek için diz çöken kadınlar oldukça güçlük çektiler, düğmeleri saç tokası yardımıyla iliklediler. Korkunç giyim işi bittikten sonra: "Biraz da saçlarını taramalıyız," dedim. Oda hizmetçisi hanımının tarak ve fırçasını getirmiş, titremekte olduğundan saçları büsbütün karıştırmıştı. Bayan Lelièvre tarağı ve fırçayı hırsıyla kaparak sevgi dolu bir özenle saçları düzenledi; bıyıkları mahrem anlarında yaptığı gibi parmaklarıyla taradı. Ellerindekiler birden yere düştü. Artık kendisine gülümsemeyecek olan cansız başı tuttu, uzun uzun seyretti, sonra bütün vücudu kucaklayarak içten gelen bir sevgiyle dudaklarını, kapalı gözlerini, şakaklarını ve alnını öptü. Kulağına eğildi, sanki söy-

lediği duyulacakmış gibi yürek parçalayan bir sesle haykırdı:

“Elveda, sevgilim!”

Saat gece yarısını çalmıştı, fırladım:

“Tanrım! Gece yarısı oldu. Kulüp kapanır. Haydi, Sayın Bayan, kendinize gelin artık!” Sonra sert bir sesle: “Salona taşıyalım.” dedim. Cesedi bir koltuğa uzattık, bütün ışıkları yaktım. Aynı anda evin kapısı açılıp kapanmıştı. Koca geliyordu, bağırdım:

“Rose! Çabuk yatak odasındaki bezleri, leğeni alın ye her şeyi düzene sokun! Acele edin, Bay Leièvre geliyor.”

Merdivende ayak sesleri duyulmaya ve gittikçe yaklaştırmaya başlamıştı. Sestendim:

“Buradayız, sevgili dostum, bir kaza geçirdik.”

Kapıda, ağzında sigarasıyla şaşkın bir tavırla koca duruyordu:

“Ne oluyor bu evde, nedir, ne var?”

Yanına yaklaşarak açıkladım:

“Dostum, bizi gerçekten çok acı bir anda buldunuz. Eşiniz, ben ve yolda gelirken beni arabasına alıp getiren genç arkadaşım sohbet ediyorduk. Arkadaşım birden bayıldı, saatlerdir bütün çabalarımıza rağmen kendine gelemedi. Yabancı birinden yardım istemeyi uygun bulmadım, şimdi lütfen bana yardım edin, aşağıya indirelim, evinde daha iyi tedavi edilir.”

Koca hâlâ şaşkındı, ama aklına kötü bir şey getirmedi. Artık kendisi için tehlikeli olmaktan çıkmış

olan bilmediği rakibinin kollarını yakaladı, ben bacakları tuttum, kadınların elindeki şamdanların ışığında merdivenleri indik. Kapıya ulaşınca arabacısının şaşırması için cesedin kulağına eğilip konuşmaya koyuldum:

“Hadi, biraz cesaret, dostum. Bil ki önemli değil rahatsızlığın. Şimdi kendini daha iyi hissediyorsun, değil mi? Cesaret, biraz cesaret. Biraz gayret edin, her şey düzelecek.”

Ellerimden kayıp düşmek üzere olduğunu anlayınca omuzlarına vurarak arabanın içine ittim ve ardından atladım. Koca, kaygıyla sordu:

“Ciddi bir durum var mı, Doktor?”

“Hayır!” dedim gülerek ve karısına baktım.

Kadın kocasının yanında durmuş, sabit bir bakışla arabanın içine dalıp gitmişti. Her ikisinin de ellerini sıktıktan sonra arabaya bindim, hareket ettik. Caset yol boyunca sağ omzuma yaslandı durdu.

Evine geldiğimizde ailesine, yolda kendisini kaybettiğini söyledim, odasına götürdükten sonra da bir daha muayene edip öldüğünü açıkladım. Bu insanlara da başka türlü bir komedi oynamak zorunda kalmıştım. Dost başına gelmesini dilemediğim bu olaydan sonra nihayet yatağıma uzanabildim.

Doktor gülümseyerek sustu. Genç kadın çökmüş bir halde sordu:

“Bana bu korkunç hikâyeyi niçin anlattınız?”

Kibar bir tonla karşılık verdi doktor:

“Gereğinde emrinizde olduğumu belirtmek için!”

DENEY

Hayatı boyunca tek tutkusu olmuştu: Av. Her Tanrı'nın günü sabahtan akşama kadar adeta gözünü karartan bir hırsla avlanırdı. Yaz demez, kış demez, ilkbahar olsun, sonbahar olsun dinlemez, bataklıklarda, ovalarda, ormanlarda dolaşır dururdu. Avın her türlüşünü tanır, avdan başka konu bilmez, rüyasında av görür, bıkmadan tekrarlardı:

“Avlanmayan insan ne mutsuzdur, kim bilir...”

Yaşı elliye gelmişti, ama saçlarının biraz dökülmüş olması, hafif şişmanlığı yanında yine de genç ve güçlü kalmıştı. Av borusunu rahat üfleyebilmek için üst ve alt dudak çevreleriyle yüzü her gün tıraşlı ve kremliydi. Bölgede herkes onu Bay Hector adıyla bilirdi. Tam adı ise Baron Hector Gontran de Coutelier idi. Ormanın ortasında, atalarından miras kalmış büyük köşkte oturur, sadece yakınındaki Courville Ailesi'yle görüşüp konuşurdu. Bu gerçekten tatlı ve iyi in-

sanlarla komşuluğun her iki aile geçmişinde yüzyıllara varan bir tarihi vardı. Courvilleler'in evinde sayılan, sevilen, alışılmış bir konuktu o ve "Avcı olmasaydım sizlerden hiç ayrılmazdım." derdi. Çok küçük yaşlardan beri yakın arkadaşı olan Bay de Courville ise köşkünde karısı, kızı ve 'tarih uzmanı' diye tanıtılıp da aslında hiçbir iş görmeyen damadı Bay de Darnetot ile yaşırdı.

Baron de Coutelier, komşularıyla yemek yemekten çok hoşlanır, hele av hikâyelerini anlatmaya bayılırdı. Köpeklerinin türlü serüvenlerini sayıp dökerken onlardan kişilikleri olan yaratıklar gibi söz eder; sözgelişi hayvanların düşüncelerini okuyormuş gibi şöyle derdi:

"Bizim Medor, turna kuşunun kaçtığını görünce, 'Dur çapkın! Son gülen iyi güler,' diye söylenerek, kafasıyla yonca tarlasının köşesini işaretledi, havlayarak yaralı hayvanı o yöne sürdü; planı gereğince, kuşu artık kaçamayacağı bir noktaya kısırmıştı. Turnanın saklanması imkân yoktu. Beri yanda turna; 'Bir köpeğe yakalanmak ayıptır,' diyerek kanatlarını çırp-maya, savunma hazırlığı yapmaya koyulmuştu. Medor kafasını kaldırmış benden buyruk bekliyordu, işaretimi verdim, saldırıya uğrayan kuş havalanır havalanmaz, 'Gümmm!' Medor vurulan turnayı yakalayıp getirirken 'Görevimi iyi yaptım değil mi; Bay Hector?' demek ister gibi bakıyordu."

Courville ve Darnetot bu anlatışa, Baron'un kendi buluşlarıyla süslediği öyküye katıla katıla gülerlerdi. Avcı bu ilgiyle daha da coşar, elleriyle, kollarıyla ha-

reketler yapmaya koyulur, hele sıra avın yakalanma anına gelince keyifli bir kahkaha atarak sözlerini her zaman şu cümleyle bitirirdi.

“Gerçekten harika, değil mi?”

Başka bir konudan söz açıldığında ilgilenmez, bir kenara çekilir; sohbet ortasında bir susku olursa yankılarını boru çalıyormuş gibi şişirerek bir av türküsünün melodisini tekrara başlardı.

Yalnız av uğruna yaşadığı için başka kişisel işleri ve sağlığıyla ilgilenmemiş, bakımsız kalmıştı. Birdenbire baş gösteren ağır bir romatizmayla yatağa düştü, iki ay yatmak zorunda kaldı. Can sıkıntısı ve üzüntüden az kaldı ölecekti. Evinde kadın hizmetçi olmadığından mutfığa emektar uşak bakıyor, o da bu gibi hastalıklarda gereken ilgiden yoksun kalıyor, bacaklarına saracak sıcak bir sargı bile bulamıyordu. Hastabakıcılığını av uşağı yapıyor, onun da canı sıkıldığından, efendisinin bağırıp çağırmalarına aldırmadan bir koltuğa çöküp gece gündüz uyuyordu. Courville Ailesi kadınlarının ara sıra yaptığı ziyaretler huzur duyduğu, kendini iyi hissettiği anlardı, Baronun. Kadınlar ilaçlarını hazırlıyor, sobadaki ateşe bakıyor, güzel yemekler yapıyorlardı. Giderlerken her seferinde arkalarından:

“Ah, Tanrım; sizler de burada otursanız!” diye seslenerek onları güldürüyordu.

Biraz iyileşince yeniden bataklıklarda avlanmaya koyuldu. Bir akşam bütün hareket ve neşesini yitirmiş bir halde komşularını ziyarete geldi. Ağrıların yine başlamasından korkuyordu. Ayrılırken kadınları

onu sarıp sarmaladılar, belki hayatında ilk defa boy-nunu atkıyla sardılar.

Baron veda etti ve derin bir umutsuzlukla, "Eğer romatizma bir daha başlarsa, bende hayır kalmaz." diye söylendi.

Kapıdan çıkar çıkmaz Bayan Darnetot annesine döndü ve "Baron'ı evlendirmek zorunluluk haline geldi," dedi.

Hepsi ellerini kaldırdı. Nasıl olmuştu da düşünememişlerdi bunu! Saatlerce, tanıdıkları bütün dul kadın-ları birer birer ölçüp biçtiler. Sonunda kırk yaşlarında, hâlâ güzel, oldukça varlıklı, neşeli ye sağlıklı biri üze-rinde karar kıldılar: Bu Bayanın adı Berthe Villers'di.

Bayan Villers hemen bir ay için misafirlığe çağrıl-dı. Zaten canı sıkılan kadın kabul edivermişti bu çağ-rıyı. Ve Bay de Courtelier hoşuna gitmişti bu gayretli, hoşsohbet dulun. Onunla, onu hiç bozmadan, büyük bir ciddiyetle, sanki canlı bir bebekle konuşuyormuş gibi uzun süre sohbet etmiş; adamın, tavşanların ruhsal durumu ya da tilkilerin davranışı konusunda yaptığı açıklamaları sabırla dinlemişti. Baron ancak yakın tanıdıklarına anlattıklarını ona da tekrarlamış, bazı hayvanlar arasındaki farkları açıklamış, türler konusunda bilgi vermiş, birkaç konuyu da yazmayı uygun bulmuştu.

Dulun bu sohbetler boyunca gösterdiği dikkat ve ilgi çok hoşuna gidiyordu. Bir akşam ona, hiçbir ka-dına yapmadığı bir teklifte bulundu: Ava çağırdı. Bu çağrı öylesine saf ve komik bir biçimde belirtildi ki, Bayan Villers hemen kabul etti ve o gün bir bayram

havası içinde herkesin yardımıyla donatıldı: Erkek pantolonu, çizme, kadife yakalı biraz dar bir ceket giymiş, başına da bir avcı kepi geçirmişti.

Baron ilk atışından önce huzursuzdu biraz. Ava ateş etmeden önce rüzgâr yönüne nasıl dikkat edilmesi ve köpeklerin ne durumda bulunması gerektiğini anlattı kadına. Sonra arkasına geçip büyüttüğü çocuğun ilk adımlarını gözleyen bir dadı özeniyle onu tarlaya yöneltti. Medor sürünerek yaklaşmış, durup ön pençelerini kaldırmıştı. Öğrencisinin ardında hazan yaprağı gibi titremekte olan Baron telaşla fısıldamaya başladı:

"Dikkat! Dikkat!.. Kek... Kek... Keklikler..." Tam bu sözleri söylemişti ki, ürken kuşlar kanatlarını gürültüyle çarparak yerden birkaç metre havalandılar. Korkudan gözlerini kapayan Bayan Villers arka arkaya iki defa ateş etti, tüfeğin tepmesiyle birkaç defa sallandı. Kendini topladığında Baron'un deli gibi dans ettiğini, Medor'un da iki keklikle gelmekte olduğunu gördü. Ve o günden sonra Bay de Coutelier dela âşık oldu.

Tarifsiz bir hayranlıkla, "Ne kadın!" diye bağırıyor, av konuşmak üzere her akşam yemeğe geliyordu. Bir gece birlikte gezinirken, Baron'un yine kadını övmeye başlaması üzerine Bay de Courville, "Yahu, şu halde neden evlenmiyorsun?" diye sordu. Baron şaşırılmıştı, "Ben... Ben... Evlenmek mi?.. Fakat... Bilmem..." diyebildi. Sonra sustu kaldı. Birden arkadaşının elini sıktı, "Allahaismarladık, sevgili dostum!" dedikten sonra geniş adımlarla karanlığa karışıp kayboldu.

Üç gün görünmedi. Yeniden geldiğinde yüzü solmuş, ağır düşüncelerin altında ezilmiş gibi ciddileşmişti. Bay de Courville'i bir köşeye çekip konuştu:

"Çok ilginç bir fikir verdin bana. Bir iyilik yap ve onu, beni koca olarak kabul etmesi için hazırla. Tanrım, ne kadın! Sanki tam benim için yaratılmış. Bütün yıl beraberce avlanırsın onunla."

Kadının, arkadaşını reddetmeyeceğinden emin bulan Bay de Courville karşılık verdi:

"Teklifini kendin yap, sevgili dostum! Ya da istersen senin adına ben söyleyeyim."

Baron telâş ve şaşkınlık içinde çırpınmaya koyulmuştu:

"Hayır hayır. Önce küçük bir gezi yapmam gerekiyor, Paris'e. Dönünce kesin kararımı vermiş olacağım."

Başka bir açıklamada bulunmadan ertesi gün geziye çıktı.

Uzun sürmüştü bu gezi. Bir, iki, üç hafta geçmiş Bay de Coutelier gözükmemişti. Kadına, dostlarının niyetini hafifçe çıtlatan Courville Ailesi bu durum karşısında meraka düşmüş, ne diyeceklerini şaşırmışlardı. Her iki günde bir adam göndererek haber soruyorlar; ancak, Baron'un uşakları da doğru dürüst bilgi veremiyorlardı. Bir akşam Bayan Villers piyano çalıp şarkı söylerken içeri giren oda hizmetçisi, Bay Courville'in yanına yaklaştı. Esrarengiz tavırlarla, dışarıda bir adamın kendisiyle görüşmek istediğini bildirdi. Gezi elbiseleri içinde bekleyen Baron'dan başkası değildi. Çökmüş ve yaşlanmış görünüyordu. Arkada-

şı gelir gelmez ellerine sarıldı; yorgun bir sesle konuşmaya koyuldu:

“Biraz önce geldim; doğru size koştum.” Bir an sustu, sonra içtenlikle devam etti. “Sana... Şu benim hikâyenin... Olamayacağını söylemek istedim.”

Bay de Courville şaşkın şaşkın sordu:

“Ne diyorsun canım? Ne var? Sebep ne?”

“Sorma, lütfen sorma. Benim için çok acı. Ama emin ol, onurum söz konusu! Hakkım yok, anlıyor musun? Bir kadınla evlenmeye hakkım yok benim. O gitmeden, size gelemem, bir daha. Benim için çok acı olur onu yeniden görmek. Allahâısmarladık.”

Sonra koşarak uzaklaştı.

Aile çaresiz kalmış, tahminler yürütmeye koyulmuştu. Sonuçta, Baron’un hayatında bir sır olduğuna, belki nikâhsız çocuğu bulunduğuna, evlenirse bazı güçlükler çıkabileceğine karar verildi, durum dula açıklandı ve evine gönderildi.

Aradan üç ay geçmişti. Bir akşam güzel bir yemekten sonra iki arkadaş pipolarını yakmış sohbet ederlerken Baron de Coutelier, arkadaşı Bay de Courville’e döndü:

“Ah, bilemezsin, ahababınız olan o zarif kadın nasıl her an aklımda. Beni hoş görüyorsun, değil mi?”

Baron’un yaptığı bu açıklamaya biraz sinirlenen Bay Courville karşılık verdi:

“Madem ki hayatında bazı sırlar saklıydı, neden o kadar ileri gittin, a dostum? Böyle bir evlilik için engel varsa daha önceden biliyor olmalıydın.”

Baron biraz alıngan bir tavırla piposunu çekti ağzından:

"Bu sözlerine hem 'evet', hem 'hayır' diyebilirim. Ama böyle bir engeli daha önceden kestirmem imkânsızdı."

Bay de Courville sabırsızlıkla arkadaşının sözünü kesti:

"İnsan bu gibi durumlarda her şeyi önceden hesaplamak zorundadır."

Baron çevresine bakıp kimsenin bulunmadığına emin olduktan sonra hafif bir sesle sürdürdü sözünü:

"Görüyorum ki, sizi üzmüşüm. Şimdi her şeyi açıklayacağım, o zaman bana hak vereceksin. Yirmi yıldır yalnız avla yaşıyorum. Avdan başka bir şeyi sevmemişim, başka bir iş de yapamadım. Bu kadına karşı harekete geçmeden önce aklıma geldi; kendimi denemek, ölçmek istedim. Aşk konusuyla ilintimi kestiğim günlerden bu yana... Anlıyor musun?.. Acaba ne durumdaydım?.. Son defa, anlıyor musun?.. On altı yıl önceydi... Bu çevrede güçtür böyle işler, biliyorsun... Hep ava gidiyordum. Belediye başkanı ve rahibin önünde göreve çağırılınca ne yapacaktım? Kendi kendime: 'Ya iktidarsızsam!' diye düşündüm. Onurlu bir insan görevini yapmalıdır... Kadına karşı kutsal bir görev alıyordum. Ve kendim hakkında kesin bir yargıya ulaşmak amacıyla sekiz gün için Paris'e gitmeye karar verdim. İlk sekiz gün hiç, ama hiçbir şey elde edemedim. Denedim, en iyileriyle denedim... Eminim, onlar da ellerinden geleni yaptılar. On dört gün daha bekledim. Umudumu yitirmeden bekledim."

Baharatlı yemekler yedim. Hayır, hayır... Hiç ama hiç bir sonuç alamadım. Şimdi bu şartlar altında neden vazgeçtiğimi anlıyorsun, değil mi?"

Bay de Courville gülmemek için dudaklarını ısırarak arkadaşını dinledi:

"Seni hoş görüyorum." dedi ve onu yan yola kadar geçirdi.

Eve gelip karısıyla yalnız kalır kalmaz hikâyeyi kahkahalarla gülerek anlattı. Oysa Bayan de Courville hiç gülmedi, kocasını büyük bir dikkatle dinledi, bitirdiği zaman derin bir ciddiyetle şöyle dedi:

"Baron zavallı safın biri, sevgilim. Sadece korkak ve saf bir adam. Berthe'e dönmesini yazacağım. Hem de en kısa zamanda."

Bay de Courville, arkadaşının uzun ve sonuçsuz denemelerini söz konusu edip engel olmaya kalkınca da şu sözlerle karşı koydu:

"Bak, sana bir şey diyeyim; karısını seven kocanın tutumu sokak kadınına olan tutumuna benzemez, bütün gücünü koyuverir ortaya."

Bay de Courville başka bir şey demedi.

BAYAN PARISSE

Selis köyü yöresindeki küçük Obernon Limanı mendireğine oturmuş, güneşin Antibesler üzerinden batışına hayranlıkla bakıyordum. O güne kadar böylesine göz kamaştırıcı bir görüntüye az rastlamıştım doğrusu.

De Vauban tarafından yaptırılan kalın kale duvarlarıyla çevrili küçük şehir, Nis körfezi ortasından denize iniyordu. Birbirini kovalayarak kıyıda köpükten bir taş meydana getiren büyük dalgaların üzerinde ara sıra görünüp kaybolan evler sırt boyunca yükseliyor, tepede eski bir miğferin iki yanındaki boynuzlara benzeyen kulelerde sona eriyordu. İki kule uzaktaki dağların süt beyazı rengini lekeliyor, daha ötelerde parıldayan kar duvarı gibi doruklar ufku tamamlıyordu.

Duvarları bir vakitler beyazken artık esmer bir renk almış kırmızı damlı evler piramidi güneşin son

ışınlarıyla yıkanıyor, kıyıdaki beyaz köpükler ve dağların beyazlığı arasında ilginç bir tablo yaratıyordu. Alpler'in, maviliği sanki karlar tarafından emilmiş açık göğsünden başlayan beyaz bulutçuk dizisi, körfezin öteki kıyısından denize iniyor, Nis'le dağlar arasında bir şerit gibi uzanıyordu. Güçlü akşam rüzgârıyla şişmiş iki büyük yelken hızla ilerliyor, ben de kendimden geçmiş, bu tabloyu seyrediyordum.

Öylesine az rastlanan, öyle tatlı, zevkli bir andı ki, yalnız mutlu anılara kapılabilirdi insan. Çoğumuz düşünür, acı çeker, hareket eder, sevebiliriz. Bütün bunlar için yetenekli bir insan, sesleri kalbe aktaran çok duyarlı bir kulağın sahibi olarak en derin, en ince zevkleri duyup yaşayabilir.

Yanımdaki dostum güneyli Bay Martini'ye dönüp şöyle dedim:

"Şu görüntü, beni hayatım boyunca heyecanlandıran birkaç tablodan biri. Sözgelisi, sabah vakti kumlar üzerindeki granitlere oturmuş Mont Saint-Michel'i, Büyük Sahra'da uzunluğu elli kilometreyi aşmayan Rayaneşerguyi Gölü'nde sanki güneşmiş gibi parlayarak, süt rengi sisin göğe yükselişine yol açan ay ışığını, Lipan Adaları'nda deniz ortasında duman ve ateş kusan Volcanello'nun kükürtlü sarı kraterini gördüm. Ve şimdi, Alpler önünde Antibes gurubunu seyrediyorum. Neden bilmem, anılar eski antik çağlardan Homeros'un dizeleri gibi sıralanıyor belleğimde. Sanki eski Doğu'nun bir şehrini, Odiseus'un şehri Truva'yı hatırlıyorum. Truva da şu denizin ötelinde, değil mi?"

Bay Martini cebinden bir turist rehberi çıkarıp okumaya başladı:

"Bu şehir, Marsilya'da yerleşen Foker adlı ulus tarafından, milattan önce üç yüz kırk yıllarında kurulmuş. Körfezin öbür kıyısında bulunan ve yine aynı ulus tarafından kurulan Nis'le karşı karşıya olduğu için 'karşı şehir' anlamına gelen 'Antipolis' adı verilmiş. Galyalılar'ın baskısı üzerine çekilen bu ulusun yerini Romalılar almış, kalan bölge halkı Roma uyruğuna geçmiştir."

Devam edecekti, sözünü kestim:

"Sonra ne olup bittiği beni çok az ilgilendiriyor. Şu gözümün önünde ister Avrupa, ister Asya kıyısında olsun, Odiseus'un şehirlerinden biri var. Ve eminim, Akdeniz'in öbür bölgelerinde böyle antik görünümlü başka bir yerleşim kolay bulunamaz..."

Birden ayak sesleriyle döndüm. Uzun boylu, esmer bir kadın yanımdan geçerek burna giden kıyı yoluna yönelmişti.

Bay Martini fısıldadı:

"Bayan Parisse! Tanıyorsunuz herhalde."

Bilmiyordum. Parisse sözcüğü eski Truva çobanlarının adı gibi tınlamış, rüyalarımı daha da derinleştirmişti. Sordum:

"Kim bu Bayan Parisse?"

Kadının hikâyesini bilmeyişim şaşırtmıştı arkadaşımı. Ona gerçekten hiç duymadığımı tekrarladıktan sonra antik çağ kadınları gibi ağır adımlarla bizleri görmeden uzaklaşan gösterişli yaratığı seyre koyul-

dum. Otuz beş yaşlarındaydı, hâlâ güzeldi, hem de çok güzel...

Bay Martini anlatmaya koyuldu:

"Combelombe'da doğan Bayan Parisse, 1870 sa-
vaşından bir yıl önce bir devlet memuruyla evlenmiş-
ti. O zamanlar şimdiki gibi gamlı bir kadın değil;
genç, güzel, neşeli bir kızdı. Kısa boylu, göbekli, pa-
çaları yerde sürünen pantolonlarıyla pıt pıt yürüyen,
çok görülmüş insanlardan olan kocasının evlenme
teklifini hiç de kıvançla karşılamamıştı.

Antibesler'e savaştan sonra bir piyade taburu gön-
derilmişti. Tabur, kahramanlarıyla seçkinleşmiş Jean
de Carmelin adlı genç bir subayın komutasındaydı. Su-
bay aslında köstebek yuvasına benzeyen yukarı kale-
de pek bunalıyor, hemen her gün parkta ya da çam or-
manında gezmeye çıkıyordu. Yine kendisi gibi düzenli
gezintiler yapan Bayan Parisse'i görmüş ve ilgileniver-
mişti. Böylece aralarında bir aşk doğmuş, bakışmaları
gülümsemeler izlemiş, artık sadece birbirlerini düşü-
nür olmuşlardı. Bu koyu renk gözlü, mat esmer tenli
Akdeniz güzeli her önünden geçişte, subay heyecan-
dan sigarasını yakacağı yerde çiğnemeye başlıyordu.
Beri yanda kırmızı pantolonu, sırma apoletleri, kumral
bıyıklarıyla yakışıklı subayın hayali de, özellikle kötü tı-
raşlı ve giyimli, kısa bacaklı, şiş karınlı kocası eve gel-
dikten sonra, kadının gözlerinden gitmiyordu.

Bakışma ve gülüşmeler, aralarındaki ilintiyi yakın-
laştırmış, birbirlerini tanır olmuşlardı. Bir gün subay,
kadını hafifçe selamlamış, o da biraz çekingen ve na-
zik bir tavırla karşılık vermişti. Ama iki hafta sonra

selamlaşmalar daha da sıklaşmıştı. Ve bir gün subay konuştu kadınla. Acaba nelerden söz etmişlerdi? Her halde ışıkları her ikisinin de gözlerinde yansıyan guruptan. Aynı konu on beş gün boyunca her akşam birkaç dakikalık konuşmaları için yeterli olmuştu. Sonraki günler beraberce yürümeye başladılar. Gözlerinden binlerce sırlı anlam geçiyor, kalbi bütün gücüyle çarptıran o güçlü duygunun açıklanmasına yetiyordu. Subay artık zaman zaman kadının elini de tutuyor, bu davranışın getirdiği sarsıntı, her ikisinde de bütün özellikleriyle belli oluyordu. Daha fazla uzatmadan derin bir aşka kapıldıklarını anlamışlardı. Ancak kadın bu ilişkiyi erdemli ve temiz bir hikâye olarak sürdürmek istiyor, erkek daha ileri gitmeyi tasarlıyor, sevgilisini tutkulu isteğine razı etmek için her akşam daha da ağırlaşan bir baskıyla zorluyordu. Kadın direnmekte kararlıydı. Ancak bir akşam ağzından şöyle bir cümle kaçıverdi:

“Kocam Marsilya’ya gidiyor, dört gün kalacak orada.”

Jean de Carmelin bu söz üzerine diz çöktü ve kocasının gittiği gece, saat on birde kapıyı açması için sevgilisine yalvarmaya koyuldu. Ama kadın bu davranışa aldırmamış, kırgın bir tavırla evine dönmüştü.

Komutan o geceyi çok kötü geçirdi, ertesi sabah güneş doğarken birliği teftişe çıktı, talim yerinde subay ve erleri sanki taş yağmuruna tutuyormuşçasına sudan bahanelerle azarladı durdu. Kahvaltı için odasına döndüğünde peçete üzerinde bir zarf buldu, içinde dört kelimelik bir not vardı:

"Bu gece saat onda!"

Öyle sevinmişti ki, emirlerine yüklü bir bahşış verdi.

Gün olağanüstü uzamış durmuştu. Saatlerin çoğunu saç tıraşıyla, süslenmekle geçirdi. Akşam yemeği için masaya oturur oturmaz önünde bir zarf daha buldu, içinde şu satırlar yazılı bir telgraf vardı yalnızca: "Sevgilim, işlerimi bir günde hallettim. Dokuz treniyle dönüyorum. Parisse." Yerinden öylesine zorlu bir hiddetle fırladı ki, emireri çorba kâsesini yere düşürüverdi.

Şimdi ne yapmalıydı? Bir şey biliyordu: Her şeye rağmen o geceyi kadınla geçireceğini. Bu uğurda kocayı tutuklatmayı, gerekirse zindana attırmayı bile göze almıştı. Bir an kafasında çılgın bir fikir belirdi, kâğıt isteyip şu satırları yazdı:

"Sayın Bayan, kocanız bu gece dokuzda dönme-yecek ve ben saat onda yanınızda olacağım. Korkmayın, size askerlik onurum üzerine yemin ederim ki, her şey güven altına alınmıştır. Jean de Carmelin."

Mektubu gönderdi ve büyük bir rahatlıkla yemeğe oturdu.

Saat sekize doğru, yardımcısı Yüzbaşı Gribois'yi çağırttı, parmakları arasında Parisse'nin telgrafını buruşturarak söze başladı:

"Yüzbaşım, çok olağanüstü bir telgraf aldım. Özünü size bile açıklayamam. Şehrin kapılarını kapatıp nöbetçiler koyacak, kimsenin, evet bu noktaya dikkat, kimsenin sabah altıya kadar ne girişine, ne de çıkışına imkân vereceksiniz. Şimdi hemen devriyeler

çıkartın ve halkın saat dokuza kadar evlerinde olmasını sağlayın. Bu saatten sonra görülenler evlerine asker zoruyla götürüleceklerdir. Devriyeler beni görürlerse hemen uzaklaşacak ve tanımamış gibi davranacaklardır. Anlaşıldı mı?”

“Evet, Sayın Komutanım.”

“Buyruklarımın uygulanmasından siz sorumlusunuz.”

“Evet, Sayın Komutanım.”

“Şimdi bir kadeh konyağa ne dersiniz?”

“Büyük bir sevinç duyarım, Sayın Komutanım.”

Kadehler tokuşturuldu, konyak içildi, yüzbaşı çıktı gitti.

Marsilya treni saat tam dokuzda istasyona girdi, iki yolcu bıraktı ve Nis’e doğru yoluna devam etti.

İki yolcudan biri uzun boylu, zayıf bir adam olan yağ tüccarı Bay Saribe, öteki şişman, kısa boylu Bay Parisse’di. Elllerinde çantaları, şehre uzanan bir kilometrelik yolu beşerbecce yürümeye koyuldular.

Tam liman kapısına gelmişlerdi ki, nöbetçilerin süngüleriyle karşılaştılar. Şaşırmış, korkmuş bir halde duruma anlam vermeye çalıştılar, dönüp nöbetçilere adlarını söylemeye karar verdiler. Ama askerler kesin buyruk almışlardı, hemen uzaklaşmaları gerekiyordu, aksi halde ateş edeceklerdi, iki yolcu ellerinde gittikçe ağırlaşan çantalarını orada bırakıp koşar adımlarla kaçmaya başladılar. Kale duvarının dibinden bu defa Cannes yoluna açılan kapıyı deneyecek-

lerdi. Orası da kapanmış, nöbetçiler tarafından tutulmuştu Bay Saribe ve Bay Parisse için yeniden istasyona dönüp güneş doğuncaya kadar bekleme salonuna sığınmaktan başka çare kalmamıştı. Nöbetçi demiryolu görevlileri yarı uykulu ve şaşkın bir halde kapıyı açtılar, iki yolcu karanlıkta kanepelerden birine oturarak bitmeyen gece boyunca başlarına geleni düşünüp durdular.

Saat altı buçukta kapıların açıldığı haberi geldi, artık Antibes'e gidebileceklerdi. Yola koyuldular, şehre ulaştılar, ama bıraktıkları çantaların yerinde yeller esiyordu. Şehir kapısında onları yorgun bakışları ve düzeni bozulmuş bıyıklarıyla Komutan'ın kendisi, de Carmelin karşıladı. Adlarını sordu, sonra aldığı emri yerine getirmek zorunluluğunda olduğunu belirterek tatsız bir gece geçirmiş olmalarından ötürü nazik sözlerle özür diledi.

Olay Antibes'te türlü söylentilere yol açmıştı: Kimi, İtalyanlar'ın planlı bir ayaklanmasından söz ediyor; kimi, imparatorun oğlu döndü diyor, kimisi de bazı intikam öyküleri anlatıyordu. Gerçek, aradan çok uzun süre geçtikten, tabur başka bir yere nakledilip komutanı da ağır bir şekilde cezalandırıldıktan sonra ortaya çıktı.

Bay Martini hikâyesini bitirmişti. Bayan Parisse gezintisinden dönüyordu. Gözleri güneşin son ışıklarıyla pembeleşmiş dağ doruklarında, ağır adımlarla yakınıımızdan geçti.

Bir gecelik sevişme uğruna bir şehri 'tecrit' edebilen, geleceğini tehlikeye atan yürekli bir sevgiliyle ge-

çirdiği gecenin anısıyla yaşayan bu gamlı görünümlü kadını selamlamak isteği duydum içimde.

Subay, kuşkusuz bu serüveni unutmuş, olsa olsa içki toplantılarında anlatılacak cüretli, gülünç ve tatlı bir anı olarak kullanıp durmuştu.

Acaba kadın onu unutmuş muydu? Hâlâ seviyor muydu? Kendi kendime şöyle düşündüm: "İşte, yürekli olduğu kadar da gülünç bir çağdaş aşk hikâyesi. Eğer Homeros da Helene ile Menelaos'un öyküsünü anlatmaya kalksaydı, serüven romanları yazarı Paul de Cock'un ruhuna sahip olması gerekirdi. Ne olursa olsun hikâyenin kahramanı, bence Akhilleus kadar güçlü, cüretli ve cesur; Uliseus kadar da kurnazdı."

CÉLESTE'İN SIRRI

Bay ve Bayan Lerebour aynı yaşıydılar ama, Bay Lerebour karısına göre daha genç gösterir, buna karşılık pek sakın ve süklüm püklüm oluşu yüzünden karısı tarafından ezilir dururdu. Pamuk ticaretinden oldukça yüklü bir servet yaptıktan sonra Nantes yöresinde geniş, güzel bir arazi almışlar, orada yaşama-ya koyulmuşlardı. Oturdıkları köşk, bakımlı bahçesini süsleyen Çin tarzı kameriyeler ve bir büyük pavyonla gerçekten pek şirin bir yapıydı.

Bay Lerebour orta boylu, şişmanca, satışı yerinde bir bakkal gibi her zaman mutlu ve neşeli bir adamdı. Zayıf, bencil, durmadan her fırsatta yakınan karısının durumu bile bozmazdı keyfini. Bayan Lerebour saçlarını boyar, aslında hiç sevmediği halde elinden kitap, özellikle roman düşürmez, her zaman rüyalı bir görüntü takınırdı. Bayılırdı, tutkulu bir kadın görüntüsü uyandırmaya, ama beceremezdi zavallı. Ko-

ca ise alaylı bir sesle, "Bilmezsiniz, için için öyle coşkundur ki!.." diye söz ederdi karısından.

Son birkaç haftadır eşine karşı pek insafsız davranmaya başlamıştı Bayan Lerebour. Sanki derin bir bunaltısı varmış da açıklayamıyormuş gibi üzüntülü ve hoşnutsuz bir tavır takınmıştı. Küçük adı Palmyre olan kadınla, kocası Gustave Lerebour arasındaki gerginlik gitgide artıyor, adamcağız nedeni olmayan tatsız, ıgneli ve anlamlı sözlerle katlanmak zorunda kalıyordu. Omuzları çökük oturuyor, yaradılışındaki hoşgörünün etkisiyle olacak, sürüp giden bu işkenceye sessizce katlanmaya çalışıyordu. Ancak, karısındaki bunaltının çok derin bazı etkilere dayandığını da sezinleyip arada bir soruyordu:

"Sevgilim, bana karşı bu davranışının nedeni nedir? Benden bazı şeyler saklıyorsun sen."

Aldığı karşılık hemen hemen aynı oluyordu:

"Hayır, bir şeyim yok. Eğer ortada bir mutsuzluk varsa, nedenini senin bulman gerekir. Aslında doğuştan anlayışsız, sezgi gücünden yoksun erkekleri sevmem ben."

Koca, cesareti kırılmış olarak mırıldanıyordu:

"Görüyorum ki, derdini bana söylemek istemiyorsun."

Ve karısının sırrını tahmine çalışarak uzaklaşıyordu yanından, özellikle geceleri, gerçekten işkence saatleri oluyordu. Eski moda tek yatağa yan yana yatıklarında kadın yine bir bahane bulup aksileşiyor, genellikle kocasının şişmanlığını eleştiriyordu:

“Öyle şiştin ki, bana yer bırakmıyorsun. Sırtın yağ tulumu gibi yükleniyor üzerime. Bunun zevkli bir şey olduğunu mu sanıyorsun?”

Sonra, aşağıya inip gazeteyi alması ya da nereye koyduğunu unuttuğu portakal yaprağı esansını bulup getirmesi gibi sudan nedenlerle kaldırıyordu adamcağızı. Bazen haykırıyordu:

“Nerede olduğunu bilmek zorundasın, ahmak herif!”

Kocasının evin içinde dakikalarca dönüp dolaşıp elleri boş dönünce teşekkür etmeyi aklına getirmeksizin homurdanmaya başlıyordu:

“Hadi yat, zıbar. Biraz dolaşman iyi oldu. Sünger gibi şiştin çünkü...”

Hemen her saat başı adamı uyandırıyor, midesinin ağrıdığını söyleyerek karnını kolonyalı mendille ovmasını istiyordu. Adam, kadının gerçekten hasta olabileceğini düşünerek hizmetçi Céleste’i çağırmaı teklif edince korkunç bir hiddetle bağıırıyordu:

“Hay ahmak, hay! Def ol, yeter! Geçti ağrım... Yat artık, pis paçavra!..”

Adamcağız hoşgörüyü elden bırakmıyordu:

“Ağrıların geçti mi sahi?”

Karşılığı kurşun gibi patlıyordu suratında:

“Sus! Bırak uyuyayım, baskı yapma bana! Yeteneksiz herif. Bir kadını ovmaı bile beceremiyorsun...”

“Ama, sevgilim...”

“Aması maması yok. Canımı sıkıyorsun. Rahat bırak beni.”

Ve duvara dönüp uyuyordu.

Bir gece öyle şiddetle fırladı ki yerinden, adamcağız dehşetle yataktan düştü. "Ne var? Ne oluyor?" diye bağırdı düştüğü yerden.

Kadın, adamın kolunu yakalayıp kulağına fısıldadı:

"Evin içinde bir gürültü duydum."

Karısının türlü işkencesine alışık olan Bay Lerebour rahatlamıştı, sakın bir sesle sordu:

"Nasıl bir gürültüydü, şekerim?"

Kadın korkudan titreyen bir sesle karşılık verdi:

"Gürültü işte. Ayak sesleri... Sanki biri yürüyormuş gibi..."

"Biri mi? Hayır, yanıyorsun herhalde. Kim olabilir?"

"Kim mi? Ahmak herif, tabii ki hırsız..."

"Hayır, sevgilim; kimse yok, hayal gördün."

Bunun üzerine karısı yorganı fırlatıp yataktan atlamıştı.

"Korkak herif. Sen pis bir beceriksizsin diye kendimi elin hayduduna bırakamam."

Sonra sobanın koca maşasını savaşa hazırlanır gibi havaya kaldırıp kapıyı araladı. Kocası bu yüreklilik gösterisinden duygulandığı için biraz utanmış halde, isteksiz kalktı, başındaki, yün takkesini çıkarmadan küreği kaptı, karısının yanına geldi. Böylece yirmi dakika kadar beklediler, hiçbir ses duymayınca kadın hiddetle yatağa yöneldi:

"Biliyorum, kesinlikle biliyorum, birisi vardı dışarıda."

Bay Lerebour yeni bir kavga ve tartışma kapısı açmamak için ertesi gün söz etmedi bu olaydan. Ama ertesi gece Bayan Lerebour yine uykudan fırlamış, korkudan titreyerek kekelemeye koyulmuştu:

"Gustave! Gustave! Birisi bahçe kapısını açtı!"

Karısının bir kâbus gördüğüne inandığı halde kendisi de uyku arasında bahçe duvarı tarafından hafif bir gürültü duymuştu sanki. Kalktı, pencereden baktı, gerçekten de beyaz bir hayalet bahçeye dalıp kaybolmuştu. Yarı uykulu mırıldandı:

"Evet, biri var orada." Sonra sahip oldukları mülke kimsenin saldıramayacağı inancındaki bütün zenginler gibi coştı:

"Bekle! Dur! Şimdi gösteririm sana!.."

Yazı masasına koştu, çekmecedен tabancasını aldı, merdivenlere fırladı.

Karısı korkudan bitkin bir halde bağırıyordu:

"Gustave! Gustave! Beni bırakma! Bırakma beni! Gustave, Gustave!"

Adam bu çağırüyı duymadan bahçe kapısına ulaşmış, kadın yeniden merdivenleri çıkıp yatak odasına sığınmıştı. Beş, on, on beş dakika geçti. Haber yoktu kocasından. Ya öldürmüşler ya da yakalayıp bağlayarak işkence etmeye koyulmuşlardı. Hele bu sessizlik dehşet vericiydi. Kocasının kendisini koruduğunu bildiren silah seslerini duysa çok daha sevinecekti. Ama bu sessizlik, bütün bölgeyi kaplayan bu sükûnet çıldırtacaktı kadını. Céleste'in zilini çaldı, kız ne gelmiş, ne de karşılık vermişti. Artık bilincini kaybet-

mek üzereydi. Alnını cama dayadı, karanlıkta ne olup bittiğini anlamaya çalıştı. Bahçe yolu çevresindeki dallardan başka bir şey görünmüyordu.

Saat gece yarısını çaldı. Kocasını gideli kırk beş dakika olmuştu. Artık onu bir daha göremeyecekti. Hayır, kesindi bu. Ve hıçkırıklarla düştü kaldı yatağa. Bir ara kapının hafif vuruluşlarıyla sıçradı. Bay Lerebour sesleniyordu:

"Aç, Palmyre! Benim."

Kapıya koştu, açtı. Elleri kalçasında, gözlerinden yaşlar dökülerek bağırmaya başladı:

"Nereden geliyorsun, alçak herif? Beni burada korku içinde bıraktın, defolup gittin. Beni düşünmeden terk ettin..."

Adam kapıyı kapadı, sonra elleriyle karnını tutarak, gözlerinden yaşlar boşanarak gülmeye, hem de delice gülmeye koyuldu. Kadın susmuş, hiddetle seyrederken Bay Lerebour güçlkle konuşuyordu:

"Şey... O hayalet... Céleste'miş. Bahçedeki köşkte... Buluşuyormuş sevgilisiyle. Bilsen... Neler gördüğümü bilsen..."

Kadının soluğu kesilmişti:

"Ne? Ne diyorsun? Céleste? Benim... Benim evimde... Köşkümde ha?.. Neden herifi öldürmedin? Hem de tabancan yanındaydı. Evimde... Köşkümde, ha?.."

Birden çöktü kaldı. Adam kastanyet çalar gibi parmaklarını şaklatarak, diliyle yalanarak devam ediyordu:

"Ah, bilsen... Bir bilsen neler gördüğümü..."

Sonra birden karısına saldırıp öpüverdi. Kadın kendini kurtarıp hiddetle yeniden bağırmaya başladı:

"İstemiyorum. Bir gün bile kalamaz burada. Tek bir gün... Gelir gelmez kapı dışarı edilecek."

Bay Lerebour dinlemiyordu bu sözleri. Karısını yakalamış, evlendikleri ilk günlerde olduğu gibi boy-nundan, dudağından öpüyor, öpüyordu. Bayan Lerebour şaşırmış, susmuştu. Adam karısını bütün gücüyle yakalayıp yatağa sürükledi...

Ertesi sabah erken kalkan kişiler olduklarını bildiği efendilerinin saat on olmasına rağmen uyanmadıklarını gören Céleste kapıyı hafifçe vurdu. Oysa onlar uyanmışlar, yatakta neşeyle konuşuyorlardı. Kız bir süre şaşkın dinledi, sonra seslendi:

"Bayan, kahve hazır!"

İçerden Bayan Lerebour'un yumuşak sesi yansıdı:

"Buraya getir, sevgili kızım! Biraz yorgunuz. Dün gece çok rahatsız uyuduk..."

Kız uzaklaşmıştı ki, Bay Lerebour karısını gıdıklayarak, yeniden gülmeye koyuldu:

"Ah, bir bilsen... Ah bir bilsen, neler gördüğümü..."

Kadın kocasının ellerini yakaladı:

"Bak sevgilim, sus artık, böyle çok gülmek tehlikeli olabilir sağlığın için."

Sonra hafifçe gözlerinden öptü adamı.

Bayan Lerebour'un bütün huysuzlukları geçmişti. Bazı geceler karı koca hafif adımlarla bahçe yolunda ilerliyor, küçük köşke yaklaşıyor, yan yana sessizce

durup bir pencereden içerdeki çok ilginç olayları seyreliyorlardı.

Céleste'in aylığı artmış, Bay Lerebour enikonu zayıflamıştı.

GİZLİ SEVDA

Baron René de Treilles bir sohbet arasında şöyle demişti:

"Av mevsimi açılışını Marinville'de, halen kirada bulunan çiftliğimde geçirmek ister misiniz? Yalnız olduğum için beni çok sevindirirsiniz. Av oldukça zahmetlidir. Ayrıca, oradaki ev de pek rahat değildir. Bu yüzden ancak candan dostlarımı çağırırım."

Kabul ettim bu çağrıyı. Aradan bir süre geçtikten sonra, bir cumartesi günü trenle Normandiya'ya hareket ettik. Alvimare İstasyonu'na ulaştığımızda Baron, kiracısı olduğunu tahmin ettiğim yaşlı bir adamın, dizginlerini güç tutabildiği hırçın atın koşulu olduğu, ilkel arabayı gösterdi:

"İşte, bineceğimiz taşıt!"

Adam elini uzattı, Baron kiracısının elini içtenlikle sıkarken sordu:

"Lebrument Usta, nasılsın bakalım?"

"Her zamanki gibi, Bay Baron..."

İki tekerlek takılmış tavuk kümesine benzeyen bu garip taşıta biner binmez genç ve huysuz atın dörtnele kalkmasıyla top gibi havaya fırladık. Tahta sıra üzerinde oturmak gerçekten işkence oluyor, arada bir köylünün atı yumuşatmaya çalışan tekdüze sesi duyuluyordu:

"Yavaş, Moutard! yavaş!"

Ama Moutard bu ihtarını hiç dinlemeden keçi gibi sıçrayarak yola devam ediyor, arkamızda kafes içindeki iki köpek sanki av kokusu almış gibi soluyordu. Baron sınırı belirsiz koca bir İngiliz parkına benzeyen ve insan üzerinde melankolik bir etki bırakan tepelerle örtülü bu geniş Normandiya görüntüsünü dalgın bakışlarla seyrediyordu. Dar yollar, çevrelerindeki meyve ağaçlarıyla gizlenmiş köy evlerine uzanıyor, ayrıca soyluların bahçesini süslemekle görevli bahçıvanları bekliyormuş gibi türlü ağaç ve funda toplulukları bütün araziye süslüyordu. René de Treilles hafif bir sesle fısıldadı:

"Bu toprağı çok severim. Çünkü buralıyım."

Baron dünyanın her kıyısında servet derleyebilen eski serüvencilerin soyundan, uzun boylu, geniş omuzlu, hafif topluca, safkan bir Normandiyalı'ydı. Elli yaşlarındaydı ve eti kemiğine yapışmış zayıf kiracısından en az on yaş küçük gösteriyordu. Kötü bir yolda ve hep aynı görüntü ortasında iki saat süren bir yolculuktan sonra araba meyve ağaçlarıyla dolu bir bahçeden geçerek harap bir evin önünde durdu. Ya-

şı geçkin bir kızın yanında dikilen genç köylü, koşumları çözerek ahıra yollanırken eve girdik. İşle kaplı büyük mutfaktaki bakır kaplar ocaktan yansıyan alevlerin etkisiyle parılıyor, iskemle üzerinde bir kedi, masa altında bir köpek uyuyordu. Evde süt, elma ve duman bileşimi bir koku, eski köy evlerinin kendine özgü kokusuyla karışmıştı. O eski köy evlerinin kokusunu tanımlamak imkânsızdır. Toprak, duvar, eşya, eski usulle pişmiş çorba, çamaşır, hayvan her türlü cansız ve canlıdan taşan bir kokudur bu. Çağın, daha doğrusu eski çağların kokusu.

Bahçeye çıkarak çevreyi incelemeye koyuldum. Her taraf, meyveleri çimenlere düşüp kalmış, yaşlı, kalın gövdeli, koca dallı budaklı elma ağaçlarıyla doluydu. Bu Normandiya bahçesindeki elma kokusu güneyde portakal çiçeklerinin kokusu kadar güçlüydü. Bahçe sınırında, dalları, kararmaya başlayan akşam göğüne uzanmış, rüzgârla sallanırken yakarış dolu türküler söyleyen dört dizi kayın ağacı dizilmişti.

Eve döndüğümde Baron'u ayaklarını ateşe uzatmış, kiracısının çevrede olup bitenlere dair verdiği bilgileri dinler buldum. İhtiyar, düğünleri, doğum ve ölümleri haber veriyor, buğday fiyatının düşük olmasından yakınıyor, hayvanlar konusunda bilgi veriyordu. Veul'de satılan Veularde adlı inek haziranda doğurmuştu. Şarap pek bol üretilmemiş, kayısı ağaçları gittikçe azalmaya başlamıştı. Sonra yemeğe oturuldu. Sofrada sohbet ederek sade ve bol besinli yemekleri yerken Baron'la kiracısı arasında daha önceden de fark ettiğim içten ilişki dikkatimi büsbütün çekti.

Geceleyin, rüzgârın etkisiyle kayın ağaçlarının iniltisi büsbütün artmış, kulübelerine kapatılmış köpeklerin ulumaları yankılanmaya başlamıştı. Hizmetçi kız uyumaya gitti. Lebrument Usta ayağa kalktı:

“Bay Baron, eğer izin verirsiniz ben de yatayım artık. Bilirsiniz, bizler böyle geç saatlere kadar oturmaya alışık değiliz.”

Baron ihtiyara elini uzattı:

“Gidin, sevgili dostum, iyi uykular.”

Adam çıkınca sordum:

“Kiracınız size çok bağlı, değil mi?”

“Daha da fazlası dostum. Ben ona bir trajediyle; eski, yalın, ama çok acı bir hikâyeye bağlıyım. İsterseniz anlatayım size.”

“Biliyorsunuz belki, babam süvari albayıydı. Emireri olarak, bir köylünün oğlunu, şimdi ihtiyarlamış olan kiracımı almıştı. Babam emekliye ayrılınca emirerini bırakmamış, o zamanlar kırk yaşında bulunan bu emektarı uşak olarak tutmuştu. Ben otuz yaşındaydım ve Caudebec-en-Caux yöresindeki Valvenne adındaki köşkümüzde oturuyorduk.

Annemin bir oda hizmetçisi vardı: Artık pek rastlanmayan tipte sarışın, uyanık, canlı, zeki ve tatlı kızlardan... Bu gibileri şimdi Paris’e geliyor ya da getiriliyor, aylıklı asker derleyen eski ordu komisyoncularına benzer adamların eline düşerek ziyan oluyorlar. Ve bize de oda hizmetçisi olarak ancak pasaklı, alelade, çirkin yaratıklar kalıyor.

Anneminki öylesine çekici bir kızdı ki, fırsat buldukça bir köşeye kısıtıp sıkıştırmaktan kendimi alamazdım. İşte o kadar. Emin olun, bütün yaptığım bundan ibaretti. Günümüzün gençleri gibi davranamazdım, aileme saygım büyüktü, üstelik kız gerçeklen namusluydu. Ama kıza babamın uşağı, yani bugün gördüğünüz adamcağız âşık olmuştu. Hem de çılgınca. Önceleri aşırı unutkanlığı dikkatimizi çekmeye başladı. Babam sık sık soruyordu:

“Jean, neyin var senin? Hasta mısın?”

“Hayır, hayır, Bay Baron, hiçbir şeyim yok.”

Zayıflamaya, hizmet ederken, bardak ve tabakları düşürmeye başlamıştı. Sinirsel bir bunalımdan kuşkulanan doktor çağırdık, incelemenden sonra omurga kemiğinde bir hastalık olabileceğini söyledi. Uşağını çok seven babam onu kliniğe yatırmaya karar verince durum ortaya çıkıverdi.

Jean, bir sabah babam tıraş olurken yanına gelerek korku dolu bir sesle söze başladı:

“Bay Baron!”

“Ne var bakalım?”

“Bana gerekli olan ilaç değil.”

“Nedir ya?”

“Evlilik!”

“Ne?.. Ne dedin?”

“Evlenmek istiyorum.”

“Evlenmek mi? O halde.. O halde âşıksın sen.”

“Evet, Bay Baron.”

Babam öylesine gülmeye başlamıştı ki, annem bitişik odadan seslendi:

"Ne oluyor, Gontran?"

"Gel, gel buraya, Catherine."

Annem koşup gelmişti. Babam gülmekten gözlelerinden yaşlar akarak bu koca eşeğin aşk yüzünden nasıl hastalandığım anlattı. Oysa annem hiç gülmemiş, üstelik duyulanmıştı. Jean'a sordu:

"Peki, kimi seviyorsun, söyle bakalım."

"Louise'i, Bayan Barones."

"Pekâlâ. Bu işi yoluna koymaya çalışırız."

Sonra Louise'i çağırdı, bilgi istedi: Kız, bu aşktan haberi olduğunu, Jean'ın kendisine açıkladığını, ancak kendisinin kabul edemeyeceğini belirtti, nedenini söylemekten kaçındı.

Aradan iki ay geçmiş, annem ve babam Louise'e, Jean'la evlenmesi için baskı yapmaya başlamışlardı. Kız durmadan, bu adamı sevmediğini, onu bu karara yönelten bir zorunluluk olmadığını tekrarlıyordu. Sonuçta babam yüklü bir para armağanı ve şimdi bulunduğumuz yeri de işletmek şartıyla kızın inadını kırmayı başardı. Evlenip şatodan gittiler, ben Jean'ı yıllar boyunca görmedim. Üç yıl sonra Louise'in veremden öldüğü duyuldu. Kısa süre sonra annem ve babam da göçüp gitmişlerdi.

Aradan iki yıl daha geçmiş, Jean'ın buralarda sonbahar boyunca çok iyi av olduğunu yazması üzerine ekimde çiftliğe gelmişim. Yağmurlu bir akşam bu eve girip de babamın eski uşağıyla karşılaşınca hay-

retle irkildim. En fazla kırk altı yaşlarında olması gereken Jean bitmiş, çökmüş, bembeyaz saçlarıyla ihtiyar bir adam oluvermişti.

Akşamları oturduğumuz masada yemek yemeye koyulduk, iri yağmur taneleri damı ve pencere camlarını dövüyor, bahçede seller akıyor, köpeğim kulübesinde uluyup duruyordu. Hizmetçi kız yatmak üzere ayrılınca, Jean ürkek bir sesle konuştu:

"Bay Baron!"

"Ne var, sevgili Jean?"

"Size bir şey söylemek istiyorum."

"Söyle bakalım."

"Ama benim için çok güç, çok güç..."

"Anlat, dinliyorum."

"Louise'i, karımı hatırlayacaksınız."

"Tabii hatırlıyorum."

"Ölmeden önce bana bir vasiyeti oldu onun."

"Nasıl bir vasiyet?"

"Bir... Bir... Daha doğrusu bir itiraf..."

"Evet!"

"Şey... Daha doğrusu, size bunu söylememeliydim. Ama zorunluyum. Veremden ölmedi Louise. Derin bir acı ve üzüntüydü onu öldüren, istiyorsanız size bütün hikâyeyi anlatayım.

'Evlenip de buraya gelince zayıflamaya koyuldu Louise... Ve altı ay içinde artık tanınmayacak bir hale geldi. Evet Bay Baron, tanınamayacak bir hale geldi. Doktor çağırdım, karaciğerden kuşkulandı; ilaç,

ilaç, durmadan ilaç taşıdım, üç yüz franklık ilaç. Almak istemedi hiçbirini. Nedenini de belirtmiyordu. Her ısrar edişimde: 'Zahmet etme Jean, yararı olmayacak bunların,' diyordu.

Artık gizli bir derdi olduğunu anlıyor, bazen ağlar-ken buluyor, ne yapacağımı bilemiyordum. Evet, şaşırmıştım. Şapkalar, elbiseler, hediyeler alıyor, hoşnut edemiyordum onu. Ve yavaş yavaş ölmek istediğini anlamaya başlamıştım.

Karlı bir kasım sonu gecesi idi. Bütün gün yatağından çıkamamıştı. Benden papaz çağırmamı istedi; döndüğümde şöyle dedi:

'Jean, sana bir itirafta bulunacağım. Bunu borçluyum. Dinle, seni hiç aldatmadım. Ne evliliğimizden önce, ne de sonra, işte papaz efendi de burada, ruhumu bütün açıklığıyla biliyor, sana bunu o da doğrulayabilir. Şimdi dinle beni! Eğer ölmek üzere bulunmasaydım, genç Baron René'nin arkadaşlığını tatığım şatoyu görmek umudunu yitirmeseydim, yapmazdım bu açıklamayı. Dikkat et, yalnızca arkadaşlıktı bu ilişki... Ama beni bu arkadaşlık öldürüyor. Onu göremeyeceğimi bilerek yaşamam anlamsızdı. Görseydim; biliyorum yaşırdım... Ama artık buna imkân yok. Ben öldükten çok sonra, bir gün bu gerçeği ona anlatmanı senden rica ediyorum. Söylersin, değil mi? Yemin et. Papaz efendinin önünde yemin et. Onun yüzünden öldüğümü öğrenmesi en büyük avuntum olacaktır; işte bu kadar. Yemin et!

Yemin ettim, söz verdim, Bay Baron ve şimdi onurlu bir adam olarak da bu yemini yerine getiriyorum."

Sustu ve bana bakmaya koyuldu.

Sevgili dostum, o yağmurlu gecede, hiçbir suçum ve bilgim olmadan ölümüne yol açtığım kadının hikâyesini duyduğumda içimi nasıl ezici, öldürücü bir duygunun kapladığını tanımlayamam size. Yalnızca, güçlkle birkaç kelime söyleyebildim:

"Zavallı Jean. Zavallı Jean."

"İşte hikâye bu, Bay Baron. Bir şey yapamayız artık. Şu ya da bu şekilde hiçbir şey. Olacağı varmış."

Ellerini tutup ağlamaya başladım. Sordu:

"Mezarını görmek ister misiniz?"

Konuşamadığım için yalnız başımla onaylayabildim. Kalktı, bir fener yaktı, ışığında damlaların birer ok gibi yansıdığı yağmur bütün şiddetiyle yağarken yola koyulduk. Bir kapıyı açtı, tahtadan kara bir haç gördüm önce, sonra da mermer bir levha, fenerin ölü ışığında üzerindeki yazıyı güçlkle okuyabildim:

"Burada çiftçi, Jean François Lebrument'in eşi Louise Hortense Marinet yatıyor. Sadık bir eştı. Tanrı ruhunu kutsasın!"

Çamura diz çöktük. Fener aramızda duruyor, iri yağmur taneleri mermere çarptıktan sonra mezarın kenarlarından süzölüyordu, içinde yatanın yıllar yılı acı çeken kalbini düşündüm. O zavallı kalbi.

O zamandan bu yana her yıl buraya gelir ve her seferinde beni çoktan bağışlamış görünen bu adamın karşısında sürekli bir suçluluk duygusu altında ezilirim."

ROSE

İki genç kadın, koca bir çiçek yığını altında gömülü kalmışlardı sanki. Büyük bir vazoya benzeyen arabada baş başaydılar. Karşılarındaki kanepede beyaz, ipek kumaşla kaplı sepetler Nice menekşesiyle dolup taşıyordu. Bacaklarını dizlerine kadar saran ayı pöstekisi, kurdelelerle bağlanmış gül, mimoza, papatya ve portakal çiçekleriyle örtülüydü. Bütün, bu renk ve koku cümbüşü arasında biri mor, öteki mavi elbiseli iki güzel kadın kaybolmuşlardı. Arabacının kamçısı ve atların koşumları laleyle, tekerlekler rezede çiçekleriyle süslenmiş, buketlerle kaplı iki fener, garip bir masal hayvanının gözlerine benzemişti. Taşıt, çevresinde yine çiçek ve kadınlarla dolu öbür arabalarla Antibes sokaklarından geçerek kayboldu: Cannes'da Çiçek Bayramı başlamıştı.

Foncière Caddesi, çiçek savaşının merkeziydi. Süslü arabalar iki sıra halinde durmadan gidip geliyor, içindekiler birbirlerine, renkli mermilere benze-

yen çiçekler atıyorlardı: Bunlar bazen hedeflerini buluyor, hedefi şaşanlar ise içinde sokak çocuklarının yuvarlandığı tozlar arasında kaybolup gidiyordu.

Kaldırımlar kalabalıktan dolup taşmaktaydı. Polisler varlıklı insanların bu parlak gösterisini seyreden meraklı halkı uzakta tutmak için itip kakıyorlardı. Arabalarda birbirlerini tanıyanlar türlü şakalarla bağrışıyor, güller atarak savaşıyorlardı, içi, şeytan gibi kıpkırmızı elbiseler giymiş güzel kadınlarla dolu bir araba geniş ilgi topluyor, Kral IV. Henri'ye benzeyen bir adam uzun bir lastik kablonun ucuna bağlı buketi büyük bir güçle kadınlara fırlatıyor, güzeller korkuyla haykırırken buket, lastiğin etkisiyle yine hızla sahibine dönüveriyordu.

İki güzel kadın da savaşa katılmışlar, durmadan mermi tüketiyor ve yine durmadan bombardımana tutuluyorlardı. Yarım saat sonra bu neşeli çarpışmadan yorulup arabacıya, Juan Körfezi kıyısına sürmesini emrettiler. Güneş, Esterel ardından batıyor, kırmızı zemin üzerinde yükselen dağ dorukları doyulmaz bir görüntü yaratıyordu. Ufka çarşaf gibi uzanan deniz üzerinde körfez boyunca demirlemiş gemiler, tüy benzeri direkleri, alevli gözleri andıran ışıklarıyla birer masal yarattığı gibi duruyordu.

İki kadın susmuş, düşüncelere dalmışlardı. Biri sessizliği bozarak arkadaşına döndü:

"Bazı akşamlar, hayatı ne kadar zevklendirip güzelleştiriyor değil mi, Margot?"

"Evet, haklısın. Ama eksik yanı da yok değil."

"Ne gibi? Ben kendimi çok mutlu hissediyorum..."

"Öyle ama, bedenimizi saran bu mutluluğun yanı sıra kalplerimiz ne durumda, biliyor musun?"

"Aşk mı demek istiyorsun yoksa?"

"Evet."

Bir süre daha sustuktan sonra adı Marguerite olan devam etti:

"Aşk olmadan hayat bana taşınamaz gibi geliyor. Aşka şiddetle ihtiyacım var. Bir köpeği sevmek bile bana güç verir. Herhalde sen de aynı duyguların etkisindesin, Simone?"

"Hayır, cicim. Ben herhangi biri tarafından sevilmeyi, hiç sevilmemeye tercih ederim. Sözgelisi..."

Bir an durdu, kendisini sevebilecek bir kimsenin adını bulmaya çalıştı, çevresine bakınırken, gözü arabacının ceket yırtmacı üzerine dikili iki parlak düğmeye takıldı, gülerek devam etti:

"... Arabacım tarafından sevilmiş olmanın hoşuma gidebileceğini sanıyor musun?"

Margot yorgun bir gülümseme ve hafif bir sesle karşılık verdi:

"Oh, inan ki çevrendeki erkek hizmetkârlardan biri tarafından sevilmek çok eğlenceli bir şey. İki üç defa geldi başıma, öyle garip bakışlarla izlerler ki seni, katılırsın gülmekten. Tabii bu gibi durumlarda hareketlere çok dikkat etmek gerekir. Eninde sonunda kapı dışarı edildikleri zaman kimseye anlatacak şeyleri olmamalıdır."

Simone bu sözleri ilgiyle dinledikten sonra cevapladı:

"Hayır, oda uşağının kalbine girmek benim için çok yetersiz. Bu gibi olayları nasıl sezdiğini anlatır mısın?"

"Öbür erkekler arasında zekâca geri olanlar âşık olduklarında ne hale geliyorlarsa bunlar da öyle oluyorlar."

"Beni seven erkeklerin aptal olabileceklerine ihtimal vermiyorum."

"İyice budala oluyorlar, cicim. Konuşamıyor, karşılık veremiyor, anlayamıyorlar."

"Peki, hizmetkârlarından biri tarafından sevilince ne duyuyorsun? Duygulanıyor musun, hoşuna gidiyor mu?"

"Duygulanmak mı? Hayır... Hoşa gitmek? Evet, biraz, insan biri tarafından sevilince daima hoşuna gider..."

"Ah, böyle deme Margot!"

"Evet, cicim. Şimdi dinle bak, sana başımdan geçen garip bir hikâyeye anlatacağım, böyle bir durumun ne kadar ilginç olabileceğini göreceksin.

Dört yıl önceydi, oda hizmetçisiz kalmıştım. Başvuranlar arasında dört-beş tanesini denemiş, hiçbirini beğenmemiştim. Tam umudumu yitiriyordum ki, gazetede bir ilan gördüm. Dikiş, nakış ve makyaj bilen, iyi referanslara sahip, üstelik İngilizce konuşan bir kız oda hizmetçiliği arıyordu. Belirtilen adrese yazdım, ertesi gün geldi. Uzun boylu, zayıf, solgun tenli, mahcup görünümlü bir kızdı. Gerçekten güzel, iri kara gözleri vardı, ilk görüşte hoşuma gitmişti. Re-

feranslarını istedim, Lady Rymwell'in yanında on yıl çalıştığını belirten İngilizce bir belge gösterdi. Belgeye bakılırsa kız, yurdu olan Fransa'ya dönmek üzere işinden kendi isteğiyle ayrılmıştı. Hemen aldım, o gün işe başlattım. Adı Rose'du.

Aradan bir ay geçtikten sonra artık hayranı olmuştum kızın. Olağanüstü bir yaratık, bir mucize, bir mücevherdi. Makyaj ve saç düzeltme işini büyük bir ustalıkla yapıyor, şapka süslemesinden tut, elbiselerin ayrıntılarına kadar gösterdiği anlayış, modacılar taş çıkartıyordu. Hayretler içindeydim ve hizmetçi kullandığım sürece hiçbir zaman böylesine rahat etmemiştim.

İnanılmaz bir el çabukluğuyla giydiriyordu beni. Hizmetçilerin o sevimsiz el ya da parmak değdirişlerinden eser yoktu. Bu mahcup görünüşlü kızın hiç konuşmadan, yalnızca hafif kızararak, benimle baştan ayağa kadar uğraşması yüzünden tatlı bir tembelliğe alışmıştım. Banyodan çıktığımda divana uzanıyor, çıplak vücudumu ovması ve masaj yapması için kendimi usta ellerine bırakıyordum. Artık hizmetçi gibi değil, bir tür arkadaş gibi davranıyordum kıza.

Bir sabah kapı uşağı esrarlı bir tavırla, benimle konuşmak istediğini bildirdi. Eski bir askerdi, kocamın subaylığı çağında emirerliğini yapmıştı. Şaşkın bir halde konuşmaya güçlükle başladı:

"Mahalle karakolu komiseri sizi görmek istiyor, efendim."

"Ne istemiş?"

"Evi aramalarına izin vermenizi."

Yararlı bir örgüt olmasına rağmen polisi hiç sevmem. Biraz kızmış, bozulmuştum.

"Neden arayacaklarmış? Hangi amaçla? İzin veremem böyle bir şeye."

"Söylediğine bakılırsa bir suçlu gizleniyormuş burada."

Hiddetten titreyerek komiseri çağırmasını buyurdum. Komiser ciddi görünüşlü, göğsünde 'Onur Nişanı' taşıyan bir adamdı. Özür diledikten sonra hizmetkârlarım arasında bir suçlunun bulunduğunu söyledi. Oda hizmetkârlarım konusunda her türlü garantiyi verebileceğimi bildirdim ve adlarını saydım teker teker:

"Kapıcımız Pierre Courtin. Eski bir asker."

"Aradığımız o değil "

"Babamın emektar çiftçilerinden birinin oğlu olan arabacımız François Pingau."

"O da değil."

"Tanıdığımız bir köylünün oğlu olan at uşağı."

"Değil."

"Görüyorsunuz bayım, galiba yanıldınız."

"Affedersiniz, Sayın Bayan, yanılmadığıma eminim. Bu sabıkalı suçlu hizmetkârlarınız arasında. Emrediniz, hepsi de burada toplansın."

Önce kabul etmedim bu isteği, sonra hizmetkârların salona gelmesini buyurdum. Komiser onları kısa bir bakışla süzdükten sonra:

"Hepsi burada değil." dedi.

“Özür dilerim, Sayın Bayım; kala kala bir oda hizmetçim kalıyor, onu da herhalde azgın bir sabıkalı olmakla suçlayamazsınız.”

“Görebilir miyim onu da?”

“Pek tabii.”

Zili çaldım, Rose girdi içeri. Ve aynı anda komiser, kapı dışında olduklarını sonradan anladığım iki adama işaret verdi. Adamlar hemen kızcağıza saldırıp yaladılar ve kelepçe taktılar. Savunmak için yerimden deli gibi fırladım. Komiser beni göğüsledi:

“Sayın Bayan, hizmetçiniz, aslında Jean-Nicolas Lecapet adlı bir adamdır. Ve 1879 yılında bir kızın ırzına geçtikten sonra öldürmek suyuyla önce ölüm cezasına çarptırılmış, cezası hapse çevrildikten sonra da cezaevinden kaçmıştır. Dört aydan bu yana bütün Fransız polisi bu adamı arıyor.”

Yıldırımımla vurulmuşa döndüm, inanmak istemedim. Komiser gülerek devam etti:

“Size bir delil gösterelim isterseniz, sağ kolu dövme lidir. ”

Ve sıvanan kumaşın altından dövme lid kol gözük müştü.

Komiser konuşuyordu:

“Suçlamamızı doğrulayacak vücut yapısına ait öbür ayrıntıları görmek istemezsiniz sanırım...” Ve oda hizmetçim götürüldü.

İnanır mısın, garip bir duygunun altında ezilmiş, manen yıkılıp kalmıştım. Bu ne kandırılıp gülünç düşürülmekten, budala yerine konmaktan gelen hid-

det, ne bir erkek tarafından soyulup giydirilmek, okşamak ve ovulmuş olmaktan doğan bir utançtı. Bu, evet bu; derin, ama çok derin bir aşağılık duygusuydu. Bir kadına özgü aşağılık duygusu. Anlayabiliyor musun?”

“Hayır. Tam anlayamadım.”

“Bak, bir defa, düşün. Irza geçmekten mahkûm bir genç adam ve... Yani ırzına geçilen bir dişi ve ben... Beni aşağılık duygusuna iten durum... Görüyor musun, kavrayabildin mi?”

Margot karşılık vermedi. Gözleri kadınlara özgü o esrârlı sfenks bakışıyla arabacının ceket yırtmacında parıldayan iki düğmeye takılmıştı.

SAHTE MÜCEVHERLER

Bay Lantin genç kızla, dairesindeki müdürlerden birinin evinde düzenlenen toplantıda tanışmış, görür, görmez de abayı yakmıştı. Kız, taşrada görevli bir vergi memurunun tek çocuğuydu. Babası ölünce, anne yetişkin çağa gelen kızını alarak Paris'e göçmüş, kızın iyi bir evlenme yapmasını sağlamak amacıyla varlıklı çevrelere girmeyi düşünmüştü. Ana ve kızı yoksul, ama onurlu insanlardı. Hele kız, pek çok genç adamın, hayatı boyunca beraber olmayı hayal ettiği erdemli tiplerdendi. Tertemiz, iddiasız güzelliği yanında, dudaklarına yayılan belli belirsiz gülümsemesi, yumuşak yüreğinin aynasıydı sanki. Tanıyanlar, izlenimlerinin daima olumlu olduğunu söylüyor ve şu sözleri ekliyorlardı:

"Onunla evlenecek kişi çok mutludur, çünkü daha iyisini bulamaz."

O dönemlerde üç bin beş yüz frank yıllık gelirle İçişleri Bakanlığı'nda yüksek bir memur olan Bay Lantin kızı annesinden isteyip evlendi.

Gerçekten de olağanüstü mutlu bir evlilik hayatı başlamıştı. Karısı ev yönetiminde öylesine tutumlu ve düzenliydi ki, Bay Lantin hiç sıkıntı çekmiyordu. Ayrıca, kocasına karşı davranışında sürekli bir tatlılık, zarafet ve ilgi vardı. Adam, tanıdığı ilk günlerden daha derin bir aşkla seviyordu karısını.

Yalnız, hoş görmediği iki merakı vardı kadının: Tiyatro ve sahte mücevher. Aynı şekilde memur eşleri olan birkaç arkadaşı ona hemen her oyunun ilk gecesi için bilet buluyorlardı. Ve karısı, bütün gün yorgun düşen Bay Lantin'i zorla sürüklüyordu bu oyunlara. Adamcağız daha sonraları bir teklifte bulundu ona. Kendisi tiyatroya arkadaşlarıyla birlikte gidebilir, oyun bittikten sonra yine onlar tarafından eve bırakılabilirdi. Karısı bu düşünceyi önce kabul etmek istemedi, sonunda razı olunca Bay Lantin gerçekten pek sevindi.

Tiyatro sevgisi, kadında giyim kuşam konusunda da bir merak uyandırmıştı. Yalın, ama zevkli giyinişine ek olarak kulaklarına pırlanta gibi duran taşlarla bezenmiş küpeler, boynuna sahte inci gerdanlıklar, koluna bilezikler ve başına değerli taşlarla süslenmiş benzeyen taçlar takıyordu. Bu alışkanlığı pek de onaylamayan koca, ara sıra şöyle diyordu karısına:

"Sevgilim, gerçek mücevherleri takamayanlar, bütün bunlardan çok daha değerli olan kendi güzellik ve incelikleriyle yetinseler daha iyi etmezler mi?"

Kadın bu sözlere gülüyor ve şu sözlerle karşılık veriyordu:

"Başa zevk veren bu merakımı ayıplama lütfen. Evet, belki hakkın var, ama ne yapayım ki, hoşlanıyorum. Gerçek mücevherlere sahip olsaydım çok mutlu olurum."

Sonra inci gerdanlıkları okşuyor, sahte taşları seyreliyor ve ekliyordu:

"Şunlara bak, ne güzel değil mi? Gerçek olduklarına kolaylıkla inanabilir insan."

Ve koca gülüyordu:

"Bir çingene kadınının zevki var sende."

Bazı geceler şömine başına oturduklarında karısı, Bay Lantin'in 'oyuncak' adını verdiği deri kaplı kutuyu getirip çay masasına koyarak kapağını açıyor, içindekileri olağanüstü bir ilgi, adeta gizli bir tutkuyla seyreliyordu. Sonra bir inci gerdanlığı kocasının boynuna dolayıp:

"Ne gülünç oluyorsun!" diye bağırarak kahkahalar atıyordu.

Kadın bir kış gecesi operadan titreyerek döndü, ertesi gün şiddetli öksürüklerle sarsılmaya başladı, bir hafta sonra da zatürreeden öldü.

Bay Lantin eşini mezarlığa kadar güçlkle izleyebildi. Acısı sınırsızdı. Saçları bir ay içinde bembeyaz olmuştu. Sabahtan akşama kadar ağlıyor, karısının sesini, gülüşünü, güzelliğini düşündükçe yüreği parçalanıyordu. Zaman acısını dindirememişti. Büroda arkadaşları işe ara verip dünya olaylarından konuş-

maya başlasalar yüzü soluyor, gözleri doluyor, hıçkırıkları duyuluyordu.

Gecelerini ve tatil günlerini, karısı öldükten sonra, onun hiç dokunmadığı odasında geçiriyordu. Mobilya ve elbiseler bıraktığı gibi duruyordu.

Kısa süre sonra para sıkıntısı başlamıştı. Kadının elinde bütün ihtiyaçlarını rahatça karşılayan geliri artık yetmiyor; onun, sofrayı en seçkin şaraplar ve az bulur yiyeceklerle nasıl donatabildiğini kendi kendine soruyordu. Borca girmeye, yeni bir gelir kaynağı düşünmeye başlamıştı. Ay sonlarında parası kalmadığını görünce bazı şeyler satmaya karar verdi. Aklına karısının oyuncak kutusu geldi. Kutunun içindeki sahte mücevherleri hiçbir zaman sevmemişti. Karısının anısını gölgeleyen bu kutuyu her gün karşısında görmek istemiyordu. Kadının, hastalandığı güne kadar hemen her hafta alıp getirdiği sahte mücevherleri karıştırmaya başladı ve aralarından, çok gösterişli olmasına karşılık ancak yedi-sekiz frank edeceğine inandığı bir kolyeyi seçti, cebine atıp bakanlığa giden cadde üzerindeki kuyumculara yöneldi. Sonuçta birine girdi, değersiz bir malı satmak zorunluluğunun verdiği utançla kekeleydi:

“Şey... Şu gerdanlık... Ne eder acaba?”

Kuyumcu gerdanlığı aldı, evirdi çevirdi, inceledi, tarttı, büyüteçle baktı, öbür görevlileri çağırdı, bir şeyler fısıldadı, tezgâha bırakıp daha iyi tahmin için bir de uzaktan süzdü. Tam, Bay Lantin mahcup bir durumda:

“Biliyorum, pek değerli bir şey değil.” diyeceği sırada konuştu:

“Bu malın değeri on iki ile on beş bin frank arasındadır. Bana nereden elde edildiğini bildirirseniz satın alabilirim.”

Bay Lantin’in gözleri ve ağzı açık kalmış, olan bitenden bir şey anlayamamıştı. Sonuçta güçlkle fısıldayabildi:

“Ne diyorsunuz? Yanılmış olmayasınız?”

Bu şaşkınlığı başka türlü yorumlayan kuyumcu soğuk bir tavırla karşılık verdi:

“Eğer daha çok edeceğine inanıyorsanız öbür kuyumculara da gösterebilirsiniz. Tahminime göre değeri en çok on beş bin franktır ve eminim, daha yüksek bir fiyat bulamayacak ve bana geleceksiniz.”

Bay Lantin gerdanlığı çekip aldı; daha sakin düşünebilmek için kendini caddeye attı. Önce gülmeye, sonra düşünmeye koyuldu: “Eşek herif. Bir de kuyumcu olacak, sahteyle gerçeği bile ayırmaktan aciz.”

Paix Caddesi’nde başka bir kuyumcuya girdi. Kuyumcu gerdanlığı görür görmez, eliyle alına vurup bağırdı:

“Tanrım, tanıyorum bu malı, benim dükkânımda satıldı. Hem de yirmi beş bine sattım, on sekiz bine alırım. Ancak, yasa gereğince ona nasıl sahip olduğunuzu bana belirtmeniz gerekir.”

Bay Lantin şaşkınlıktan felce uğramış gibi bir iskemleye çöktü, sonra güçlkle mırıldandı:

“Ama iyi inceleyin, ben bunu şu ana kadar sahte sanıyordum.”

Kuyumcu sordu:

“Adınızı rica edebilir miyim?”

“Tabii, adım Lantin, İçişleri Bakanlığı’nda memurum, Martrys Sokağı, on sekiz numaralı evde otururum.”

Kuyumcu bir defter açıp baktı:

“Bu gerdanlık 1876 yılının 20 Temmuz günü, Martrys Sokağı’nda Bayan Lantin’e gönderilmiş.”

İki adam karşılıklı bakışmaya koyuldular. Biri anlayamadığı olayın bunaltısından doğan bitkinlik, öbürü karşısındakinin hırsız olabileceği kuşkusundan doğan şaşkınlıkla.

Sonra kuyumcu sözü sürdürdü:

“Gerdanlığı bana yirmi dört saat bırakır mısınız? Size bir makbuz vereyim.”

“Pekâlâ.”

Bay Lantin kâğıdı katlayıp cebine koydu ve bir uyurgezer gibi dükkândan çıktı. Caddeyi boydan boya geçti, yanlış yönde olduğunu fark edince bu sefer Seine nehri üzerinden Tuilerie Sarayı’na yürümeye başladı. Yine yanlıştı yolu. Champs-Elysées’ye döndü, bütün bu süre boyunca olaylara ve duruma akıl erdiremedi. Karısının bu türlü bir mücevher alması imkânsızdı, imkânsız! Öyleyse armağan edilmişti bunlar. Kimden, niçin? Kaldırımın ortasında durdu. Birden, bütün mücevherlerin armağan olması ihtimali geldi aklına. O anda yer sallanmaya koyuldu, üzerine bir ağaç yıkılıyormuş gibi kollarını uzattı, sonra baygın yere yığıldı.

Bay Lantin bir eczanede kendine gelebildi. Evine götürölüp bırakıldı. Akşama kadar, bağırmamak için mendilini ısırarak ağladı durdu. Sonra kalbi acıdan ve yorgunluktan parçalanmış olarak yatağa yığıldı, ölü gibi uyudu.

Güneş ışınlarıyla uyandı, bakanlığa gitmek üzere kalktı, ama bu halde çalışamayacaktı. Yönetmelik gereğince, yazılı bir özür hazırlamayı düşündü, aklına kuyumcuya gitmek zorunluluğu geldi, yüzü utançla kızardı. Uzun uzun bocaladı, sonunda gerdanlığı bırakamayacağını anladı. Giyindi ve çıktı.

Güzel, güneşli bir gündü. Masmavi gökten neşeli, iyimser bir hava dağılıyordu. Elleri cebinde dolaşanları görünce, "İnsanın paralı olması ne iyi. Parası olan mutlu olur, dertlerinden kurtulur, dilediği yere gider. Ah, bir zengin olsaydım." diye düşündü. Sonra açlığını duydu. Dünden beri tek lokma yememişti. Ceplerinin boş olduğunu hatırlayınca hemen gerdanlığa kaydını düşünceleri. On sekiz bin frank! On sekiz bin frank! Bir servetti bu.

Paix caddesine yöneldi, kaldırımlarda bir süre dolaştı, kuyumcunun önünden geçti. On sekiz bin frank! Belki yirmi defa dükkâna girmeye kalktı, utançından geri döndü. Ama açtı, çok aç ve meteliği yoktu. Birden adımları hızlandı, hiçbir şey düşünmeden girdi kuyumcuya.

Dükkân sahibi ona büyük nezaket gösterdi, oturmasını rica etti. Öbür satıcılar da gelmiş, dudaklarının kenarında anlamlı bir gülümsemeyle Bay Lantin'i seyre koyulmuşlardı. Kuyumcu söze başladı:

"Soruşturmamı yaptım. Eğer gerdanlığı satmak kararındaysanız size teklif ettiğim parayı ödemeye hazırım."

"Tabii, kararlıyım."

Kuyumcu, kasasından on sekiz bin frank aldı. Yeneden sayarak Bay Lantin'e verdi. Beriki titreyen ellerle makbuzu imzalayıp parayı cebine koydu. Dükkândan çıkarken kendisine gülümseyerek bakan kuyumcuya döndü:

"Başka mücevherlerim de var. Aynı mirasa ait. Onları da alır mısınız?"

Kuyumcu eğildi:

"Kuşkusuz..."

Bu sırada satıcılardan biri gülmesini güç tutarak çıkmış, öbürü kahkahasını önleyememişti.

Bay Lantin kızarak büyük bir ciddiyetle ekledi:

"Onları da getireceğim size."

Bir arabaya atlayarak eve yöneldi. Bir saat sonra döndüğünde hâlâ bir şey yememişti. Mücevherler tek tek incelenerek değer biçildi. Aslında hemen hepsi aynı dükkândan alınmıştı.

Paranın miktarı arttıkça Bay Lantin'in sesi yükselmeye başlamış, teklif edilen fiyatlar konusunda kuşkuya düşmeye koyulmuştu. Bir çift pırlanta küpeye yirmi bin, bir bileziğe otuz beş bin, iğne ve yüzüklerle on altı bin, yakut ve zümrütle işli bir taca on dört bin frank değer biçilmişti. Toplamı yüz doksan altı bin frank tutmuş, kuyumcu küçük bir espri yapmak-tan kendini alıkoyamamıştı:

"Bunlar, her halde tasarrufunu mücevhere yatıran birine ait olmalı!"

Bay Lantin cevapladı hemen:

"Bu türlü bir tasarruf herhalde hepsinden daha iyi."

Ertesi günü buluşup fiyatları yeniden görüşmek üzere vedalaşarak ayrıldı.

Caddeye çıkar çıkmaz karşısında Vendôme Sütunu'nu gördü, öylesine bir kıvanç duygusu doldurmuştu ki içini, bir an üstüne tımanmayı düşündü. Kendini öyle hafif, öylesine özgür duyuyordu. En iyisi, tıpkı bir balık gibi, imparator anıtına zıplayıp oturmalıydı. 'Voisin' adlı lokantada dört başı mamur bir kahvaltı yaptı, bir şişe de şarap içti. Sonra bir arabaya atladı, "Boulogne Ormanı'na!" emrini verdi. Yanından küçümseyen bakışlarla geçen zenginlere bağırarak geliyordu içinden:

"Ben de sizler gibi varlıklıym, iki yüz bin frankın sahibiyim."

Birden aklına bakanlık geldi. Doğru, şefinin yanına çıktı, büyük bir güvenle konuştu:

"İstifamın kabulünü rica ediyorum. Üç yüz bin franklık bir mirasa kondum."

Sonra arkadaşlarına veda etti, gelecekle ilgili tasarılarından söz etti ve Cafe Anglais'ye giderek nefis bir yemek yedi. Hatta yan masada oturan ve tanıdık sandığı bir adama dört yüz bin franklık bir mirasa konduğunu açıklamaktan kendini alamadı.

Hayatında ilk defa, can sıkıcı bir tiyatrodan oturmadan bütün geceyi hafif kadınlarla geçirdi.

Altı ay sonra yeniden evlendi, ikinci karısı çok sadıktı, ama oldukça hırçın bir kadındı. Buna katlanmaya razıydı, Bay Lantin.

MUTLULUK

Işıkların yanma vaktinden önceki çay saatiydi. Villa-
nın büyük terası, batmakta olan güneşin pembeye
boyadığı denize uzanıyordu. Görünen her şey sanki
altın tozuna bulanmış, ayna gibi dümdüz ve kırıışık-
sızdı. Akdeniz, yüzeyi pırıl pırıl bir maden levhanın
görüntüsünü almıştı. Sağda dağ dorukları morla kır-
mızı arası bir zemin üzerinde inişli çıkışlı kara bir le-
ke gibi duruyordu.

Aşktan konuşuluyor; bu, insan kadar eski konu
çevresinde defalarca söylenenler tekrarlanıyor, gu-
rup vaktinin yaydığı melankoli, ruhları tatlı bir huzur-
la dolduruyordu. "Aşk" sözcüğü kimi bir erkeğin dol-
gun sesiyle, kimi kadın dudakları arasından dökülen
fısıltıyla bir kuş gibi, küçük salonda çırpınıyor, hava-
sında bir ruh gibi dolaşıyordu.

Aşk yıllar yılı sürer mi?

Bazıları "evet" diyordu buna.

Bir kısmı da "hayır" diye diretiyordu.

Çelişkiler örneklerle güçlendiriliyor, herkesin anıları tazeleniyor, bazıları dudaklarının ucuna geleni söylememek için güçlük çekiyordu. Salondakiler en içten, en esrarlı duygularını titreştiren bu konu sürdükçe farkına varmadan kızışıyorlardı, içlerinden biri heyecanla bağırdı:

"Bu ne? Şuraya bakın!"

Ufukta gri renkli, dev gibi bir kitle belirmiş, kadınlar kalkıp şaşkın bakışlarla bu beklenmeyen görüntüyü seyre koyulmuşlardı. Bir erkek açıkladı:

"Bu Korsika Adası'dır. Uzakları örten rutubet kaybolur, hava tam bir berraklığa kavuşursa, olağanüstü atmosfer şartları altında Korsika'yı yılda iki ya da üç defa buradan görmek mümkün olur."

Adadaki dağların dorukları seçiliyor, neredeyse üzerlerindeki karlar fark ediliyordu. Denizin üstünde birden doğuveren bu beklenmeyen olay herkeste ür-kütücü bir etki bırakmıştı. Yükleri, bilinmeyen uzak bir okyanusta karayı seçen denizcilerin yüzünde görülen anlamı yansıtıyordu.

O ana kadar hiç konuşmayan yaşlı bir adam sesizliği bozdu:

"Şu karşımızda beliren adaya ait bir anım, sanıyorum ki, tartıştığınız konuya bir ışık tutacaktır. Orada vaktiyle inanılmaz bir aşk hikâyesi dinledim. Adeta bu aşkı yaşadım, isterseniz anlatayım."

Hepsi de bu teklifi desteklediler. Adam anlatmaya başladı:

"Beş yıl önce Korsika'ya bir gezi yapmıştım. Bu yabancı toprak parçası, bazen Fransa kıyılarından görülebilen bu vahşi ada, aslında hemen hepimiz için Amerika kadar uzak ve bilinmez bir yerdir.

Derin ve dar vadilerle ayrılıp birbirine karışık bir şekilde ve düzensizce yaslanmış dağlar, üzerlerinden çağıllar akan, çalılarla, kestane ve çam ağaçlarıyla örtülü granit kitleleri. Ne ziraat, ne endüstri, ne sanat, ne zenaat... Hayata zevk katan zarif ve güzel hiçbir şeye, ne biçimlendirilmiş bir tahta parçasına, ne oyulmuş bir taşta rastlayabilirsiniz. Bu çetin ülkede güzelliğe ve sanata karşı tam bir umursamazlık hüküm sürer. Beri yanda da sarayları üstün verimlerle süslü, her köşesi insan dehasının yüceliğini gösteren mermer, tahta, bronz, demir ve türlü taşlarla dolu, günlük hayata tanrısal bir anlam, zarafet ve güzellik katan binbir örnekle bezenmiş, yaratıcı insan ruhunun gücünü, kudret ve zaferini haykıran o pek sevdiğimiz İtalya! Karşı karşıya var olan bu iki toprak parçasından bir tanesi, yaratıldığı günlerden bu yana el değmemiş gibi duran Korsika'dır. İnsan bu yabancı ülkede her olaya karşı tam bir boşveriyle yaşar, perişan evlerde oturur, kupkuru varlığı uğruna soyu soyuyla didişir durur. Hepsi barbarlar gibi kabadır, kincidir, kan içicidir ve bilinçsiz bir konukseverlikle, cesaret ve bağlılığa sahiptir. Evine sığınmış hemen her insana dostluk için değil, konukseverliğini göstermek için açar kapısını.

Adayı bir ay boyunca dünyanın bitimindeymişim gibi garip bir duyguyla gezdim. Ne bir hana, ne bir aşevine rastladım. Ne doğru dürüst bir yol buldum.

Dağlar üzerinden geçen, bir yanı uçurum katır yolları, özellikle geceleri kayalık boğazlarda akan derenin ürpertici çağıltısı ve küçük köyler. Evlerden birinin kapısını çalar, gece kalacağınızı söyler, bir masaya çöker, alçak bir dam altında uyur, ertesi sabah sizi köyün bitimine kadar uğurlayan ev sahibinin elini sıkıp ayrılırsınız.

Bir gün on saatlik yürüyüşten sonra denize pek uzak olmayan vadide tek başına bir kulübe gördüm. Vadi, üzerleri büyük ağaçlarla kaplı, kayalık sırtlar arasına sıkışmış karanlık ve gamlı bir boğazdı. Kulübeyi iki asma sarmıştı, ufak bir bahçesi, bu yoksul ülke için servet sayılabilecek üç-dört kestane ağacı vardı.

Çok temiz olduğu belli olan yaşlı bir kadın karşıladı beni. Kulübe önündeki hasır koltukta oturan bir adam da selamlamak için kalkmak istedi, tek kelime söylemeden yeniden çöktü.

"Hoş görün..." dedi kadın. "Sağırdır. Seksen bir yaşında."

Ancak Fransa'da duyulabilen temiz bir dille konuşuyordu. Şaşırmıştım, sordum:

"Korsikalı mısınız?"

"Hayır, Fransa'dan... Ama elli yıldır burada yaşıyoruz."

Elli yıl boyunca, şehirlerden, insanlardan uzak bu çukurda yaşamamanın düşüncesi bile derin sıkıntı vermişti bana. Tam bu sırada yaşlı bir çoban görüldü, masaya oturup bizimle yemek yemeye koyuldu. Yemeğimiz patates, lahana ve domuz yağından yapılmış ağır bir çorbaydı.

Sofradan kalkınca evin önünde oturdum. Yabancı bir iklimde akşamın başlamasıyla çöken, derin bir üzüntü doldurmuştu içimi. İnsan böyle anlarda varlığını saran dehşet verici zavallılığı daha iyi sezer, çevresini saran yalnızlığı, kalbin bırakılmışlığını daha derinden duyar, geçmişinin aldatıcı da olsa rüyalarla tekrarını diler.

İhtiyar kadın, ne kadar örtülürse örtülsün, ruhuna yeniden canlılık ve heyecan veren merak duygusunu yenememiş olacak ki, yanıma yaklaştı:

“Fransa’dan mı geliyorsunuz?”

“Evet, zevkim için geziyorum.”

“Parisli misiniz?”

“Hayır, Nancy’liyim.”

Bu sözümün onu heyecanlandırıldığını anlamış, ama bu heyecanın üzerinde durmaz gibi görünmeyi yeğ tutmuştum. Titrek bir sesle sordu:

“Nancy’den mi geliyorsunuz?”

Bu sırada adam görünmüş, ilerlemeden, olduğu yerde durmuştu.

“Zararı yoktur, hiçbir şey duymaz. Nancy’de tanıdıklarınız var mı?”

“Bütün şehri tanırım diyebilirim.”

“Saint-Allaize Ailesi’ni de mi?”

“Hem de çok iyi bilirim. Babamın dostlarıydılar.”

“Adınız nedir?”

Söyledim. Bir süre kıpırdamadan baktı, sonra anıların etkisiyle ağırlaşmış tok bir sesle devamı etti:

"Evet, gayet iyi hatırlıyorum. Brisemare ne oldu?"

"Hepsi öldüler."

"Ah!.. Demek öyle. Sirmont Ailesi'ni de biliyor musunuz?"

"Evet, en gençleri general olmuştu."

Kalbinin derinliklerine örtüp sakladığı, ama sonra garip bir duygunun baskısıyla açıklamaya, karar verdiği adların söylenişi onu titretmiş, ruhunda derin bir karışıklık yaratmıştı.

"Evet, Henri de Sirmont! Kardeşimdi."

Hayret ve şaşkınlıkla bakakalmış, sonra birden hatırlamıştım. Vaktiyle Suzanne de Sirmont adlı genç, güzel ve varlıklı bir kızın, başında babasının bulunduğu süvari alayından bir astsubayla kaçıışı büyük heyecan uyandırmış, bütün Lorain çevresinde derin yankılar yapmıştı.

Bir albayın kızını kaçıran bu asker, mavi süvari üniforması içinde gerçekten çok yakışıldı bir köy delikanlısıydı. Kız onu bir geçit resminde görüp sevmiş olacaktı. Ama birbirleriyle nasıl konuşmuş, buluşup anlaşılmışlardı? Kız ona sevgisini nasıl ulaştırabilmişti? Hikâyenin bu yanı hiçbir zaman açıklanamamış, aralarındaki ilişkinin sürüp gittiği sıralarda da en ufak kuşku uyandıracak bir hareket sezilmemişti. Asker, hizmet süresi dolunca bir gece kızla birlikte kayboldu. Bunun üzerine büyük bir arama-tarama başlamış, ama en ufak bir iz bile bulunamamıştı. Sonuç alınamayınca öldüklerine karar verilmişti. Ve şimdi ben onlara bu karanlık boğazda rastlamıştım.

“Hatırlıyorum. Siz Suzanne de Sirmont olacaksınız.”

Başıyla onayladı, gözlerinden yaşlar boşanırken kulübe önünde hareketsiz oturmakta olan ihtiyarı işaret etti:

“Ve işte o!”

İhtiyara bakışlarından, onu hâlâ sevmekte olduğunu hemen anladım.

“Peki, mutluluğu bulabildiniz mi?”

Yürekten geldiği kuşkusuz bir sesle karşıladı bu sorumu:

“Evet, hem de nasıl! Beni çok mutlu yaşattı. Hiçbir zaman pişman değilim.”

Aşkın gücünü böylesine duyabilen bir kadını seyre daldım. Bu zengin, güzel ve eğitilmiş kız bir köylüyü izlemiş, kendisi de köylülüğü kabul etmiş, hiçbir lüksü, rahatlığı ve inceliği olmayan bir hayatı benimsemiş, çok ilkel bir düzene katlanmıştı ve adamı hâlâ seviyordu. Patiska başörtülü, keten eteklikli, kaba saba bir köy kadınıydı şimdi. Hasır iskemlesini alıp tahta bir masaya oturuyor, yalın bir tabakta patates, lahana yiyor, domuz yağından yapılmış çorbasını içiyor, geceleri yine hasır bir yatakta uyuyordu.

Kocasından başka hiçbir şey ilgilendirmemişti onu. Ne parlak mücevherler, ne ipekli elbiseler, ne zarafet, ne halı döşeli odaların güzel kokulu havası, ne kuştüyü yatakların yumuşaklığı. Hayat, yalnızca kocasıydı onun için. Onun yanında olduğu zaman artık başka bir şey istemiyordu.

Büyüdüğü çevreyi, sevdiği insanları genç yaşta bırakmıştı. Onunla bu vahşi vadiye gelmiş, düşündüklerini, rüyalarını, beklediklerini hep onda bulmuştu. Ve o da onun hayatını mutlulukla doldurmuştu.

Bütün gece, karısının yanındaki yatakta uyuyan ihtiyar askerin yorgun soluk seslerini duydukça, bu benzeri çok az görülen serüveni ve pek az kişiye kismet olan büyük mutluluğu düşündüm.

Güneş doğarken yaşlı çiftin ellerini içtenlikle sıkıp yola koyuldum.”

Hikâyeyi anlatan adam susmuştu. Bir kadın konuştu:

“Kendisini çok ucuz bir ideale feda etmiş. Herhalde hayattan istediği şeyler çok az, çok sınırlıydı. Eminim, biraz da aptaldı.”

Bir başka kadın düşünceli bir tavırla ekledi:

“Ne zararı var? Mutluydu ya!”

Ufukta kara bir gölge gibi duran Korsika Adası, kıyılarına sığınmış sevgililerin öyküsünün bitmesini bekliyormuş gibi denizin karanlıklarına gömülerek kaybolup gitmişti.

SANDALYE TAMİRCİSİ

Marki de Bertran'ın, av mevsiminin açılışı nede-
niyle düzenlediği akşam yemeği sona ermiş, on
bir avcı, sekiz kadın ve bir doktordan ibaret konuk
grubu üzeri meyve ve çiçeklerle dolu aydınlık masa-
nın çevresinde konuşmaya dalmışlardı.

Konu aşktı ve insan bir kere mi sever, birçok de-
fa da sevebilir mi gibi, ezeli ve ebedi tartışmanın üs-
tünde takılıp kalmıştı. Örnekler gösteriliyor, kimi bu,
kimisi şu fikri savunuyordu. Erkekler aşk tutkusunun
bir insanı pek çok defa sarabileceği, hatta bir engel
karşısında ölüme bile götürebileceği görüşündeydi-
ler. Kadınlar ise gerçek aşkın, insanlara hayat boyu
ancak bir defa armağan edildiği inancını taşıyorlardı.
Kalbe yıldırım gibi dolan o büyük sevginin sonunda
derin bir boşluk doğuyor, ondan sonraki duyulanlar-
sa daha başka bir nitelik taşıyordu, onlara göre. Bir
tür aşk rüyası sanki.

Ömür boyu pek çok aşk serüveni geçirmiş olan Marki, coşkuyla konuşuyordu:

“İnanın bana, insan aynı güç ve tutkuyla pek çok defa sevebilir. Örnek olarak, ikinci bir aşkı düşünmedikleri için intiharı bile göze alanları gösteriyorsunuz. Karşılık vereyim: İnsan intihar gibi akılsız bir davranışa kapılmazsa aşkıdan kurtulup defalarca yeniden sevebilir, ta ki normal ölümüne kadar. Aşk, keyif verici maddelere benzer. Kim bir kere denerse, ona kapılır ve denemeleri sürüp gider. Bu bir heyecan sorunudur, o kadar.”

Sonuçta, uzun süre Paris’te yaşamış, son yıllarda yeniden taşraya dönmüş yaşlı doktorun hakem olmasına karar verildi.

Doktor şöyle konuştu:

“Aşk, bence bir kendini verme, bir adama sorunudur. Ben böyle bir aşka tanık oldum, yirmi beş yıl sürdü, ancak ölümle sona erdi.”

Markiz ellerini çırpı:

“Böylesine sevmek harika bir şey olmalı. Yirmi beş yıl süresince bozulmamış, sarsılmamış bir aşkla sevmek büyük mutluluk.”

Doktor gülümsedi:

“Ama bir noktaya dikkatinizi çekeceğim, Sayın Markiz; sevilen bir erkekti. Tanıyorsunuz onu: Eczacımız, Bay Chouquet! Ayrıca, seveni de biliyorsunuz: Hani her yıl kaleye gelip sandalye onaran kadın! Şimdi aralarındaki ilişkiyi daha ayrıntılı bir şekilde anlatmak istiyorum size.”

Aşkı ancak iyi eğitilmiş, rahat yaşayan insanların hakkı gibi gören kadınların bütün zevki, kıvancı kaybolmuş, hevesleri kaçmıştı.

Doktor sözünü sürdürdü:

“Üç ay önce son anlarını yaşayan bu kadın için çağırdım. Sıska bir atın çektiği, çevresi köpekler ve dostlarıyla çevrili, kapalı arabasına girdim.

Papaz da oradaydı. Kadın bizden vasiyetine tanık olmamızı istedi, dileklerini belirtirken hayatını da anlattı. Beni bu derece etkileyen, böylesine garip bir hayat hikâyesi duymamıştım.

Babası ve anası da sandalye onarırlarmış. Ne bir evi, ne bir yuvası olmuş. Çocukluğu paçavra elbise-ler içinde, orada burada sürünmekle geçmiş. Köye ya da kasabaya ulaştıklarında arabayı yol kenarına çekerler, atı çözerler, köpekleri bir köşede uyur, büyükler hemen sandalye onarmaya koyulurken küçük kız toz toprak içinde oynamaya başlarmış. Ara sıra köye inerler, “Sandalye onarılır!” diye bağırarak dolaşırlar, sonra yeniden hasırları örerek çalışır, çalışırlarmış. Çocuk, köy ya da kasabadaki yaşlılarına yaklaşıp konuşursa babası “Bitli! Çabuk gel buraya!” diye bağırırmış. “Bitli,” küçük kızın çocukluğundaki ikinci adımıydı.

Biraz büyüyünce onarılacak sandalyeleri toplamak için onu göndermeye başlamışlar. Köyde öbür çocuklarla ilinti kurduğu sezilir sezilmez analar çocuklarına bağırırlarmış:

“Haylaz, gel buraya! Dilencilerle konuştuğunu görmeyeyim bir daha!”

Ve bazen çocuklar arkasından taş atarlarmış. Pek seyrek olarak da birkaç yumuşak kalpli kadın çıkar, sadaka verirlermiş.

On bir yaşlarında olduğu sıralarda bu yöreye gelmişler. Kilise avlusunda küçük Chouquet'yi görmüş bir gün. Elindeki paraları bir arkadaşı zorla aldığı için ağlıyormuş, Chouquet. Her zaman mutlu ve hoşnut yaşadıklarına inandığı burjuva çevrelerinden bir çocuğun böyle ağlaması çok dokunmuş kıza. Oğlana yaklaşmış, derdinin nedenini öğrenince, bütün parasını eline sıkıştırmış. Oğlan parayı almış, hiçbir şey söylemeden göz yaşlarını kurulamış. Kız öyle sevinmiş ki, çocuk paraları sayarken öpüvermiş onu. İtilip kakılmadığını görünce sarılıp yeniden öpmüş. Ve kaçıp gitmiş.

Acaba ne duymuş, küçük kafasından neler geçmiş o sırada?

Elindeki bütün serveti çaresiz kalmış bir çocuğa bırakışından ötürü gurur mu, ilk öpüşünden doğan bir coşku mu? İster çocuk, ister büyük olsun böyle bir durumda duygunun türü aynı olacaktır herhalde.

Anlattığına bakılırsa, aylarca kilise avlusundaki çocuktan başka şey düşünmemiş. Onu bir daha görmek umuduyla ana babasından para çalmış, alışverişlerden artanı cebine atmış, sadakaları biriktirmiş.

Yeniden buraya geldiklerinde iki frank sahibi olmuş. Hemen eczaneye koşmuş, babasının dükkânında kırmızı kavanozlar ve öbür ilaç şişeleri arasında tertemiz ve şık elbiseleriyle duran küçük Chouquet'yi gizlice seyre koyulmuş. Renkli sıvılar ve kristal-

lerin saçtığı ışıltılar aşkını daha da etkilemiş, sanki büyülenmiş kız.

Ertesi yıl onu okulun arkasında arkadaşlarıyla bile oynarken görür görmez dayanamamış, koşup öyle bir tutkuyla sarılıp öpmüş ki, oğlan korkudan bayılır gibi olmuş. Sonra onu yatıştırmak için, biriktirdiği üç frankı vermiş, bu küçük servet karsısında oğlanın gözleri kıvançla parlamış. Parayı almış ve kendisini kızı teslim etmiş.

Dört yıl sürmüştü bu durum. Kız aldığını bulduğunu, getirip oğlana vermiş, karşılığında sabırsızlıkla beklediği öpücüklere kavuşmuş. Para ilk yıl otuz sous olmuş, ertesi yıl iki frank, daha sonra işler kesat gittiğinden büyük bir utançla yalnız on iki sous verebilmiş, onu izleyen yılda da oğlanı çok memnun eden bir beş franklık uzatmış. Kız yalnız onu düşünüyor, oğlansa kızın dönüşünü sabırsızlıkla bekliyormuş. Kız gözükür gözükmez heyecanla koşuyormuş ona...

Bir gün çocuğun gitmiş olduğunu öğrenmiş, sandalye tamircisi. Öğrenim için gönderilmişti, Chouquet. Kız yaz aylarındaki tatil sırasında buraya uğramak için ana babasına günlerce dil dökmek zorunda kalmış, bu davranışı sonuç vermeyince sevdiğini iki yıl görememiş. Sonra rüyası gerçekleşmiş. Ama çocuk büyümüş, yakışıklı bir delikanlı olmuş, altın düğmeli öğrenci ceketiyle gururlanarak önünden geçip gitmiş, onu görmezlikten gelmiş, iki gün durmadan ağlamış, acısı artmış. Artık her yıl geliyor, sevdiğinden yalnız bir bakış dileniyormuş. Çılgınca âşık olmuş, ölürlen: "Hayat boyunca tanıdığım tek erkek olarak kal-

dı. Ondan başka birinin var olabileceğini bir an bile düşünmedim, Doktor!” demişti.

Ana babası ölünce onarım işi ona kalmış. Bizim yöreye geldiğinde, bir gün sevgilisini genç bir kadınla kol kola eczaneden çıkarken görmüş, evlendiğini anlamış. Aynı gece kendini Belediye Alanı önündeki ırmağa atmış, evine geç kalan bir akşamcı tarafından güçlükle kurtarılarak eczaneye götürülmüş. Genç Chouquet üzerinde pijamasıyla koşmuş, kızı soyarak, ovmuş, tanıdığını belli etmeden kaba bir sesle bağırmış:

“Deli misiniz? Böyle bir aptallık yapılır mı?”

Bu olay onu iyileştirmeye yetmiş. Sevgisiyle konuşmuş ya, uzun süre mutlu yaşayabilirmiş artık. Tedavi için para vermek istediğinde kabul etmemiş Chouquet.

Yıllar geçiyor, sandalyeleri onarıyor, eczacısını düşünüyor, her yıl gelip vitrinin önünde durarak onu seyreliyormuş. Gerekli gereksiz ilaçlar satın alıyor, böylece onu yakından görmek, konuşmak ve para vermek fırsatını buluyormuş.

Ve dediğim gibi, bu yılın ilk aylarında ölüp gitti sandalye onaran kadın. Son nefesini vermeden önce de acıklı öyküsünü anlattı ve çok çalışarak, bazen aç kalarak biriktirdiği parayı bir an bile unutmadığı sevgilisine vermemi vasiyet etti. Bu davranışının ölümünden sonra hiç değilse bir defa daha hatırlanmasını sağlayacağına inanıyordu. Mirası iki bin üç yüz yirmi yedi franktı. Papaza cenazesi için yirmi yedi frank ayırdıktan sonra gerisini bana teslim edip gözlerini kapadı.

Ertesi gün Chouquetler'i ziyarete gittim. Karı-koca kahvaltılarını yeni bitirmişler, karşı karşıya geçmiş mutlu, sevinçli konuşmaya dalmışlardı. Beni görünce yer gösterdiler, içki verdiler. Onlara sandalye onaran kadının öyküsünü dokunaklı bir ses ve biçimde anlattım, pek duygulandılar. Ama Chouquet'ye, sevilen kimsenin kendisi olduğunu söyler söylemez, onurunu hayatından daha değerli gören kimselerdeki coşku ve kızgınlıkla yerinden fırladı. Karısı soğukkanlılığını korumuş:

"Bak şu dilenciye! Bak şu dilenciye!" diye söylenmeye başlamıştı.

Eczacı, kasketi kulaklarına inmiş bir durumda geniş adımlarla masanın çevresinde dolanıyor, bağırır gibi konuşuyordu:

"Anlaşılır şey mi, Doktor? Bir erkek için felâket bir şey... Ve ne yapılır bu durumda? Bu hikâyeyi o yaşarken bilseydim jandarmaya yakalatır, tutuklattırırdım. Çıkartmazdım hapisten!"

Uyandırmak istediğim etki yerine böyle ters bir tepkiyle karşılaşmam beni hayal kırıklığına uğratmış, ne yapacağımı, ne söyleyeceğimi şaşırmıştım. Görevimi sonuçlandırmaya kararlıyım, şöyle dedim:

"Bu zavallı, benden, biriktirebildiği iki bin üç yüz franklık mirasını size vermemi istedi. Ama görüyorum ki, açıkladığım konu sizi çok üzmüş bulunuyor. Bu nedenle, parayı yoksullara dağıtmak en iyi çözüm yolu olacak galiba!"

Bu sözlerim üzerine karı-koca aynı anda yıldırım-la vurulmuş gibi baktılar bana. Cebimden her değer-

de, her birimden parayla dolu keseyi çıkarıp masaya koydum:

“Neye karar verdiniz?”

Ağzını önce Bayan Chouquet açtı:

“Evet, bu eninde sonunda bir kadının son isteği. Bana kalırsa, geri çevirmemeli.”

Kocası hafif bir utançla ekledi:

“Belki bu parayla çocuklarımız için bir şeyler yaparız.”

Soğuk bir sesle konuştum:

“Nasıl isterseniz öyle yapın.”

Chouquet kendine gelmişti:

“Verin bana. Evet, bir görev almışsınız. Biz de bu parayı iyi bir amaçla kullanmak için bir yol, bir çözüm bulacağız.”

Parayı bıraktım, veda edip çıktım. Eczacı ertesi gün geldi. Selam vermeden, herhangi bir önsözü bile gerekli görmeden sordu :

“Sandalye onaran kadın, arabasını burada bıraktı, değil mi? Ne oldu bu araba?”

“Hiç. Yerinde duruyor. Ne zaman isterseniz alabilirsiniz.”

“Çok iyi. İşime yarayacak. Sebze bahçeme kulübe yaparım, köpekler için.”

Gitmek üzere çıkarken ardından bağırdım:

“Yaşlı atıyla iki köpeğini de bıraktı. Almak istemez misiniz?”

Şaşırmıştı, kekeledi :

“Oh, hayır... Hayır... İşe yaramaz onlar, istediğini-
zi yapın.”

Güldü sonra, elimi sıktı, çıkıp gitti.

Ne yaparsınız? Aynı çevrede doktorla eczacı birbi-
rine düşman olabilir mi? Köpekleri ben, genişçe bir
bahçesi olan papaz da atı aldı... Araba, Chouquet'nin
sebze bahçesinde, para ise demiryolu tahviline çev-
rilmiş olarak kasasında...

İşte hayatımda rastladığını en gerçek aşk hikâyesi.”

Doktor sustu.

Markiz gözlerinden yaşlar akıtarak kekeledi:

“Evet, hiç kuşku yok, aşkın ne olduğunu yalnız ka-
dınlar bilir.”

ÖZGÜRLÜK

Markiz Anette de Rennedon, odaya, pencere camını kırıp giren bir top gibi daldı, tek söz söylemeden gözlerinden yaşlar akarken çılgınca gülmeye koyuldu. Tıpkı bir ay önce arkadaşına aldatıldığını söyleyip kendisinin de intikam için kocasını boynuzlamaya karar verdiğini anlattığı gün güldüğü gibi.

Barones de Grangerie okumakta olduğu kitabı kanepeye attı, şaşkın bakışlarla Anette'e bakmaya koyuldu, arkadaşı biraz yatışınca sordu:

"Neyin var kuzum, ne oluyorsun?"

"Oh, şekerim! Komik, gerçekten komik. Düşün, özgürüm artık... Özgür."

"Nasıl özgür?"

"Basbayağı özgür işte."

"Anlamadım ki..."

"Kocamdan ayrıldım. Ayrıldım diyorum. Yani özgürüm."

"Ne demek, özgür?"

"Canım, boşandım. Yani ayrıldım..."

"Boşandın mı?"

"Aptal mısın, nesen? İnsan üç saatte boşanır mı? Ama ispatım var. Beni aldattığına dair ispatım ve tanığım var. Düşün, suçüstü yaptım."

"Sevgilisiyle mi?"

"Evet. Yani hayır... Evet ve hayır... Ne demem gerektiğini bilemiyorum doğrusu, ispatım ve tanığım var ya, önemli olan bu."

"Nasıl becerdin bu işi?"

"Nasıl mı becerdim? Dinle öyleyse! Becerikliymişim. Ama olağanüstü becerikli. Üç aydan beri çekilmez olmuştu. Kaba, küstah, nezaketsiz. Kendi kendime bunun böyle gitmeyeceğini düşündüm. Ayrılmalıydım. Ama nasıl? Kolay değildi bu. Beni dövmesini bekledim. Yapmadı. Sokağa çıkmamı yasakladı sadece. Hayatımı zehir etmek için ne gerekliyse unutmu-
yor, ama dövmüyordu da.

Bir sevgilisi olduğuna emindim. Ama sevgilisine giderken bütün ihtimalleri hesaplıyor, her tedbiri alıyordu. Yakalamaya imkân yoktu. Peki, ne yapmalıydım, söyle."

"Bilmiyorum, bir şey diyemem."

"Hayır, bilemezsin de. Kardeşime, kadının bir resmini elde etmesini söyledim."

"Yani, kocanın sevgilisinin."

"Evet. Bu iş ona gece yemeğinden gece yarısına kadar geçen bir süreye ve on beş Louis altınına mal oldu."

"Bana öyle geliyor ki, amacına ulaşmak için bazı roller denedin."

"Kadının öteki özelliklerini, sözgelişi vücut yapısı, göğüslerinin ölçüsünü, ten rengini ve öbür ayrıntılarını öğrendim."

"Anlamıyorum."

"Şimdi anlayacaksın, öğreneceğimi öğrendikten sonra şu bilinen komisyonculardan birine gittim. Hani biliyorsun, bazı adamlar var, her konuda yardımcı... Daha doğrusu, aracı... Anlıyorsun..."

"Eh biraz... Ne dedin adama?"

Adama Clarisse'in -kadının adı Clarisse- fotoğrafını gösterdikten sonra, "Bir oda hizmetçisi istiyorum." dedim. "Ama tıpkı şu kadına benzeyecek. Güzel, kibar, temiz olması şartıyla on bin frank da olsa ödemeye hazırım. Üç ay kullanacağım."

Adam ciddi bir bakışla sordu:

"Başka türlü zevki olan bir kız mı olsun?"

Yüzüm kızarmıştı. Bir şeyler sezer gibi olmuş anlamamıştım, kekeledim:

"Evet, öyle bir şey..."

"Peki." dedi adam. "Özel hayatınıza uysun, değil mi?"

Önce yine anlamadan 'evet' anlamında başımı salladım, sonra aklım başıma geldi. Adam beni başka türlü zevklere düşkün sanmıştı, hemen itiraz ettim:

"Hayır hayır. Kocam için kullanacağım bu kızı. Beni aldatıyor çünkü. Şehirde yapıyor bu işi. Bari evdi aldatsın. Anlıyorsunuz, değil mi? Sürpriz yapacağım ona."

Adam gülmeye başlamış, gözlerinde beceriksizliği beğenen bir anlam belirmişti. Eminim, o anda elimi sıkıp kutlamayı bile düşünmüştür.

"Sekiz gün içinde istediğinize kavuşacaksınız. Eğer beğenmezseniz değiştiririm. Başarınızı garantilerim. Planınız gerçekleşirse parayı ödersiniz. Demek bu resim kocanızın sevgilisine ait? Doğrusu güzel vücutlu, çekici bir kadın. Nasıl bir parfüm kullanıyor?"

Sorunun anlamını kestirememiştim:

"Niçin soruyorsunuz? Gerekli mi bu?"

Adam gülümsedi: "Sayın bayan, parfüm bir erkeği baştan çıkarmaya yarayan en önemli öğelerden biridir. Uyuyan anıları uyandırır, saldırganlığını artırır. Onu şaşırtır, sarsar, zevklere iter. Sonra kocanızın bu kadınla sofraya oturduğu zaman ne yemekler yediğini de öğrenmelisiniz. Siz de ona aynı yemekleri sunacaksınız. Yapacağız bu işi Sayın Bayan, başaracağız."

Eve çok memnun döndüm. Gerçekten işe yarar bir adam bulmuştum.

Üç gün sonra uzun boylu, esmer güzeli bir kız geldi. Kocamın sevgilisine şaşılacak kadar benziyordu. Üstelik gerçekten kibardı.

"Beni sadece Rose diye çağırırsınız," dedikten sonra oturdu, konuşmaya koyulduk.

"Rose, buraya niçin geldiğinizi biliyor musunuz?"

"Tahmin ettim, Sayın Bayan."

"Çok iyi. Yalnız sizin için tatsız bir iş olmasın bu?"

"Ooo, Sayın Bayan, alışığım bu işe ben. Başarıyla sonuçlandırdığım sekizinci boşanma olacak bu."

"Çok iyi. Ne kadar sürer dersiniz?"

"Bu sayın eşinizin dayanma süresine bağlı. Onunla odada beş dakika yalnız kalayım, size kesin süreyi bildiririm."

"Biraz sonra göreceksiniz. Ama dikkatinizi çekeyim, güzel bir insan değildir."

"Hiçbir şey ifade etmez, Sayın Bayan. Ayırttıklarım arasında üç erkek çok çirkindi. Yalnızca, parfüm konusunda bilgi alıp almadığını Sayın Bayan'a sorabilir miyim?"

"Evet, sevgili Rose, 'Verveine' marka."

"Çok iyi, çok severim bu kokuyu. Acaba Sayın Bayan'ın ipek çamaşır giyip giymediğini de sorabilir miyim?"

"Hayır, giymez."

"Pekâlâ. Anlayışlı biri olmalı, ipek çamaşır pek adileşti çünkü."

"Doğru. Kararınız nedir?"

"Sayın Bayan, görevime başlıyorum."

Gerçekten de görevine başladı. Bir saat sonra kocam geldi. Rose ona bakmadı bile ya da öyle göründü, beriki kızı uzun uzun süzdü, beğenmişti. Aynı zamanda 'Verveine' kokusu da çarpmıştı burnuna. Kız uzaklaşınca sordu:

"Nedir, kimdir bu kız?"

"Ah! Şey, yeni oda hizmetçim."

"Nerden buldun?"

"Barones de Grangerie'nin aracılığıyla. O salık verdi."

"Gerçekten, hoş kız."

"Öyle mi?"

"Evet, bir oda hizmetçisi olarak."

Sonuçtan çok hoşnuttum, yemi ısıracaktı kuşkusuz.

Aynı akşam Rose şöyle dedi:

"Sayın Bayan'a, işin on dört günden fazla sürmeyeceğini bildiririm. Sayın Bay güç bir sorun değil."

"Deneme yaptınız mı?"

"Hayır, Sayın Bayan; ama böyleleri ilk bakışta belli olur. Yanımdan geçerken beni kucaklamak amacıyla yandığını sezdim."

"Size bir şey söyledi mi?"

"Hayır, yalnızca adımı sordu. Sesimin tonunu anlamak istedi herhalde."

"Çok iyi, sevgili Rose! İşinizi en kısa sürede yapmaya çalışın."

"Bu konuda Sayın Bayan'ın hiç kaygısı olmasın. Kendimi zorlamadan işi sonuçlandıracağıma eminim."

Aradan sekiz gün geçtikten sonra kocamda değişme başladı. Bazen bütün gün evde kalıyor, tasarılarından söz ediyor, dışarı gitmek istediğimde engel ol-

muyordu. Ve ben ona yeterli fırsatı vermek için bütün günümü sürtmekle geçiriyordum.

Dokuzuncu gün Rose beni soyarken hafif utangaç bir sesle şöyle dedi:

“Bugün öğle öncesi her şey yoluna girdi, Sayın Bayan.”

Bu benim için bir sürpriz olmamış, ama hafifçe duygulandırmıştı. Konunun özü açısından değil, biçimi yönünden sadece! Kekeledim:

“Bari zevkli geçti mi?”

“Oh, çok zevkli, Sayın Bayan. Üç gündür baskısını artırmıştı. Ama hiçbir zaman kolay teslim olmam. Şimdi Sayın Bayan, bana suçüstünün ne zaman olacağını söyleyebilir mi?”

“Evet, perşembe diyelim.”

“Tamam, efendim, perşembe olsun. O güne kadar Sayın Bayan, iştahı artsın diye hiçbir ikramda bulunmayacağım.”

“Her şeyin yolunda gideceğine emin misiniz?”

“Oh, elbette efendim, eminim. Sayın Bay’ı öylesine hazırlayacağım ki, Bayan’ın tam istediği saatte her şey hazır olacak.”

“Saat on yedi diyelim, sevgili Rose.”

“Âlâ, on yedi olsun. Nerede?”

“Şey... Yatak odamda!”

“Tamam. Sayın Bayan’ın yatak odasında.”

Sevgili arkadaşım, ne yaptığımı tahmin edersin artık. Annemi, babamı, amcam d’Orvelin’i, kocamın ar-

kadaşı Yargıç Raplet'yi çağırdım. Tabii hangi amaçla olduğunu ve ne göstereceğimi söylemeden. Onları ayak uçlarına basarak yatak odamın önüne kadar getirdim, sonra saat tam on yediyi bekledim.

Tanrım! Kalbim nasıl çarpıyordu, bir bilsen. Ayrıca, tanık sayısı artsın diye kapıcıya da haber göndermiştim. Sonra saat on yediyi çalar çalmaz kapıyı ardına kadar açıverdim. Ve... İş tam kıvamındaydı o sırada. Tam kıvamında... Suratını, ah suratını bir görseydin. Kafasını çevirdi. Böyle aptallaşmış bir surat düşünemezsin. Komikti. Çok komik. Gülmeye başladım. Babam, kocamın üzerine yürüyüp dövmeye kalktı. Kapıcı araya girerek giyinmesi için zavallıya yardıma başladı, önümüzde, hepimizin önünde pantolonunu düğmeledi. Enfes bir komediydi. Ve Rose bir harikaydı. Tek kelimeliyle harika. Ağlıyor, ağlıyordu. Gerçekten usta bir kadındı. Eğer böyle bir şeye ihtiyacın olursa hemen ona başvur. Ve şimdi iste buradayım. Hikâyemi anlattım, özgürüm. Yaşasın boşanma!"

Marki de Rennedon, odanın ortasında kıvançla dans ederken, Barones biraz üzgün ve kırılgan mırıldandı:

"Peki, ama beni neden çağırmadın?"

KORKUNÇ BİR OLAY

Markiz de Rennedon geniş ve rahat yatağında vücudunu tatlı bir tutkuyla okşarmış gibi saran ipek örtüye bürünüp derin bir uykuya dalmıştı. Güzel bir kokunun doldurduğu oda karanlıktı ve Markiz, dullara özgü zevkli rüyalarla süslü uykusundaydı. Birden dışardan gelen gürültülerle sıçrayarak uyandı. Mavi salondan yansıyan konuşmalar arasında arkadaşı Barones de Grangerié'nin sesini tanımıştı. Genç, güzel kadın, kendisine engel olmaya çalışan hizmetçisiyle tartışıyordu. Markiz yatağından fırladı, kapıyı açtı, perdeleri çekti, sonra nefis sarı buklelerin doldurduğu başını arkadaşına çevirdi:

"Aman Tanrım, bu saatte işin ne burada? Daha sabahın dokuzu."

Rengi sapsarı olmuş ufak yapılı Barones korkuyla titreyerek kekeleydi:

"Seninle hemen konuşmalıyım. Korkunç bir olay..."

"Gel, gir içeri!"

İki kadın kucaklaştılar, Markiz yine yatağa girerek örtüsünü çekti üzerine. Aynı anda hizmetçi gelmiş, pencereyi açıp odayı ışık ve taze havayla doldurmuştu. Hizmetçi çıkınca Markiz sordu:

"Ne oldu?"

Barones bazı kadınları güzelleştiren iri taneli göz yaşlarıyla ağlıyor, gözleri kızarmasın diye silmekten çekiniyordu.

"Başıma bir felaket geldi. Bütün gece gözümü kırpmadım. Bak kalbim nasıl çarpıyor!"

Arkadaşının elini tuttu, erkeklere altında ne sakladığını unutturan o zarif, yumuşak, yarım kürenin üzerine koydu. Kalbi gerçekten de büyük bir hızla çarpıyordu. Devam etti:

"Dün akşama doğru saat dört, dört buçuk sıralarıydı. Kesinlikle söyleyemeyeceğim. Bilirsin, bizim evin Saint-Lazare Sokağı'na bakan o pek sevdiğim küçük salonu alt kattadır. Ve yine bilirsin, salonun penceresine oturup gar çevresini dolduran halkı, gelen geçeni seyretmek en büyük zevklerimden biridir. Dün yine küçük tabureme oturdum, güzel şeyler düşünerek ılık havayı koklamaya koyuldum. Ne nefis bir bahar günüydü, değil mi?"

Gözüm birden karşımıza düşen evin penceresine takıldı. Orada da bir kadın oturuyordu. Kırmızı elbise giymişti. Benim üzerimde ise yeni diktirdiğim zambak moru elbise vardı. Bir ay önce taşındığını tahmin ettiğim kadını tanıımıyordum. Ve uzun süredir yağan yağmurlar yüzünden içarlere kapandığımız için hiç

görmemiştim. Kadının orada oturması önce sıkıntı verdi bana. Daha sonra alıştım ve gözetlemeye koyuldum. Dirseğine dayanmış, erkeklere bakıyor, erkekler de aynı şekilde ona bakıyorlardı. Acaba sebebi neydi? Erkeklerin hepsi de kadının penceresine yaklaşırken av kokusu almış köpekler gibi hemen, başlarını kaldırıyorlardı. Kadın bakışlarıyla 'İster misin?' diye soruyor, geçenler bakışlarıyla karşılık veriyorlardı: 'Vaktim az.' Ya da: 'Başka zaman,' yahut: 'Ne yazık ki param yok.' Sadık aile reisi oldukları her davranışlarından belli olan bazıları da sanki: 'Şeytan götüresi orospu!' demek istiyorlardı.

Kadını, işinin başındayken gözetlemek bana gerçekten gülünç gelmeye başlamıştı. Ara sıra hızla penceresini kapatıyor, aynı anda evine sokak kapısından bir erkek dalıyordu. Sanki elinde olta, balık tutar gibi erkek avlıyordu. Her müşterinin girişinde saate bakmaya başladım ve içerde en fazla yirmi dakika kaldıklarını gördüm. Olay ilgimi uyandırmıştı, kadın da görünüşte öyle kötü bir insana benzemiyordu. Ama gelip geçenlerle böyle nasıl da kolay anlaşılabildiğim meraka başlamıştım. Herhalde belirli bir işareti vardı bu işin. Tiyatro dürbününü alıp baktım, yaptığı hareket pek basitti: Önce erkeğe dikkatle bakıyor, hafifçe bir gülmüsedikten sonra sanki; 'Ne haber, var mısınız?' demek ister gibi başıyla bir işaret çıkıyordu. Hele baş işareti gerçekten zarif ve tatlıydı. Acaba bu tatlı ve hoppa hareketi ben de yapabilir miyim diye düşünmeye koyuldum. Aynanın karşısına geçip denedim. Emin ol, ondan daha iyi başardım. Kendi kendime kahkaha-larla güldüm, yeniden pencere önüne oturdum.

Doğrusu kötü gitmiyordu kadının işi. Gerçi bu yoldan ekmek parası kazanmak çirkindi, ama eğlenceli olabilirdi.

Güneş dönmüş, gidiş geliş bizim evin önünde yoğunlaşmıştı, öteki kaldırım boşalmıştı, genci yaşlısı, sarışını esmeriyle bütün insanlar benim önümden geçmeye koyulmuştu. Erkekler arasında kocamdan, senin de eski kocandan çok daha zarif ve hoş olanlar vardı. Aklımdan birdenbire çılgın bir fikir geçti: Acaba bir işaret yapsam beni de anlayabilecekler miydi? Beni... Namusla bir kadını. İçimi birden derin bir zevk kapladı, öyle bir zevk ki, artık vazgeçemedim bu fikirden. Her insan bazen çılgın bir davranışa kalkabilir. Önleyemez de. Kendi kendime: 'Bu senin yaptığın tam bir yaramazlık,' diye düşündüm.

Ben kadınların maymun soyundan geldiğine inanırım. Bir doktor, bizim beyinlerimizin maymun beynine çok benzediğini söylemişti bana aslında. En açık belirtisi, taklide olan düşkünlüğümüz değil mi? Evliliğin ilk aylarında kocamızı taklit ederiz, sonra âşıklarımızı, erkek tanıdıklarımızı, hatta günah çıkardığımız papazı. Ve onlar gibi düşünür, onlar gibi konuşur, onlara benzer hareketler yaparız. Eğer taklide değer bir şey görürsem onu tekrarlamak çok doğal gelir bana.

Deneyecektim aklıma geleni ve başarıp başarmayacağımı anlayacaktım. Ne olurdu sanki? Hiç. Bir erkeğe gülümserdim, hikâye sona erip giderdi. Onu bir daha görmezdim bile. Görsem de tanımazlıktan gelirdim, olur biterdi. Ah, bir defa deneseydim şu hareketi.

Gelip geçenler arasında hoşuma giden birini seçmek amacıyla pencere önüne oturup seyre koyuldum. Uzun boylu, sarışın, yakışıklı bir genç göründü. Bilirsin sarışınlara bayılırım.

Baktım, o da bana baktı, gülümsedim, gülümsedi, işaret ettim; 'Geliyorum,' der gibi başını salladı ve evin büyük kapısına daldı.

İşte o an nasıl korktuğumu anlatamam. Delirecektim sanki. Düşün, ya hizmetçilerden biriyle karşılaşırsa? Uşak Joseph kocama köpek gibi sadıktır. Herhalde gençle uzun süredir ilişkim olduğunu sanacaktı.

Ne yapmalıydım? Kapım her an açılabilirdi. Kendimi büsbütün kaybetmiştim... Bir an adama kendisini birine benzettiğimi, yanıldığımı söylemeyi düşündüm, özür dileyecek, gitmesini rica edecektim.

Kapıya koşup açtım, onu kapının ziline basmak üzereyken gördüm, güçlükle konuştum:

"Hemen uzaklaşın bayım. Yanıldınız, ben evli, namuslu bir kadını. Yanıldınız. Sizi bir dostumuza benzettim. Lütfen gidiniz."

Ne yaptığını tahmin edebilir misin? Gülerek içeri girdi ve:

"Merhaba yavrum!" dedi, "Bu ağızları bilirim. Evlisin demek! Öyleyse ücretin iki misli olacak. Bu fedakârlığa değersin. Ama çok nazlanma."

Beni salona itip ellerini kalçama attı, sıkıştırmaya başladı. Düşüğüm şaşkınlıktan olacak, kapıyı kapamayı unutmuştum. Bir an durdu, çevreye göz gezdirdi:

"Ooo, gerçekten nefis. Ama çok bunalmış olacaksın ki, pencereye oturup avlanıyorsun."

Ben yalvarmaya koyulmuştum:

"Gidin, lütfen gidin, kocam neredeyse gelir. Yemin ederim size evliyim. Kocam her an girebilir kapıdan. Yanıldınız, emin olun yanıldınız."

"Bırak aptalca sözleri! Artık komedi yetiştir. Kocan gelirse beş frank da ona veririm, olur biter."

Birden şömine üzerinde Raoul'un fotoğrafını gördü:

"Kocan mı?"

"Evet."

"Yakışıklıymış. Ya bu kimin fotoğrafı, arkadaşın mı?"

Gösterdiği resim seninkiydi şekerim. Hani tuvaletli resmin. Karşılık verdim:

"Evet, arkadaşımın resmi..."

"Hoşuma gitti. Onu tanımayı isterdim."

Saat beşi vurmuştu ve Raoul en geç yarım saat sonra evdeydi. Her gün bu saatlerde evde olurdu kesinlikle. Gelse ve adamı görse. Halimi anlıyor musun? Düşündüm; ne yapıp edip bu işten kurtulmaya karar verdim. Ne pahasına olursa olsun. Hem de en kısa sürede... Başka çare var mıydı? Evet, zorunluydum... Zorunluydum buna... Adamı başka türlü savmanın imkânı yoktu. Hemen kapıyı kilitledim, çabucak soyunarak yatağa girdim. Ve..."

Markiz de Rennedon birden kahkahaları koyuverdi. Başını yastığa gömmüş gülüyor, gülüyordu. Kendini biraz topladıktan sonra sordu:

"Bari zevkli oldu mu?"

"Oh, hem de nasıl!"

"Eh öyleyse ne yakınip duruyorsun?"

"Ama dur, serüven bitmedi daha. Dedi ki, şey... Bir daha gelecekmiş. Yarın bir daha gelecek. Aynı saatte. Korkuyorum. Adamın nasıl yürekli olduğunu bilemezsin. Şimdi ne yapayım, akıl ver bana."

Markiz yatağında doğruldu, bir süre düşündü, sonra ciddi bir tonla, "Tutuklatırsın onu." dedi.

"Tutuklatır mıyım? Nasıl?"

"Çok kolay. Polise gider, adamın aylardır seni rahatsız ettiğini, dün kapıya dayanıp seni tehdide yeltendiğini, yine geleceğini söylemiş olduğunu söylersin. Kendini korumak için de iki polis istersin."

"Ama adam dün olup biteni anlatırsa?"

"Ne olur? Kim inanır? Böyle zayıf davranma! Komisere anlat durumu, elbet sana inanacaktır."

"Yapamam."

"Yapmak zorundasın. Aksi halde kaybedersin."

"E peki, bana küfür ederse?"

"Tanıkların olacak, ceza görür."

"Nasıl bir ceza?"

"Para cezası tabii. Böyle bir durumda sert davranmalısın."

"Para cezası! Şey... Olayın olağanüstü bir yanı daha var: Giderken şömine üzerine iki de Louis altını bıraktı."

"İki Louis mi?"

"Evet."

"Yalnızca iki Louis mi?"

"Evet."

"İşte bu utanç verici, işin bu yönü üzdü beni gerçekten."

"Ne olacaktı yani? Ne yapayım parayı ben?"

Markiz bir an düşündü, sonra ciddi bir sesle karşılık verdi:

"En iyisi bu parayla kocana bir armağan al. Haberi olmadan uğradığı zarar ziyan karşılığı olarak."

KIRK YIL SONRA

“Böyle bir havada geziye çıkmak için insanın deli olması gerekir. İki aydır istediklerini bol bol yaptım. Kırk beş yıllık evliliğimiz boyunca aynı konuda hiç birleşemedik ki zaten. Danışmayı bile gerekli bulmadan, en olmadık zamanlarda beni deniz kıyılarına sürükledin. Şimdi de yılın en sıcak gününde Fécamp denilen o havasız yere gitmeye, kırlarda gezmeye zorluyorsun. Dostumuz d’Apreval’e başvur, her kaprisini çektiği için sana yine eşlik edebilir. Beni sorarsan, odama çıkıp öğle uykumu uyuyacağım.”

Bayan de Cadour eski aile dostuna döndü:

“Benimle gelirsiniz değil mi, d’Apreval?”

Yaşlı adam eski çağlara özgü bir zarafetle eğildi:

“Nereye giderseniz gidiniz, her zaman izlerim sizi.”

Bay de Cadour:

"Güzel, yalnızca güneşten koruyun kendinizi!" dedikten sonra bir-iki saat sürecektir uykusunu uyumak üzere Hotel des Bains'in kapısından girdi.

Yalnız kalır kalmaz Bayan de Cadour yanındaki yaşlı adamın elini tutarak mırıldandı:

"En sonunda! En sonunda!"

Adam sinirli bir sesle konuşmaya koyuldu:

"Delisiniz. Sizi temin ederim ki delisiniz. Neler kaybedebileceğinizi bir düşünsenize. Bu adam..."

Kadın birden kesti bu sözleri:

"Oh, Henri! Ondan söz ederken lütfen 'Bu adam!' demeyiniz. Şunu bilin ki, oğlumuz gerçeği öğrense ve bizleri suçlamaya kalksa, iki eli yakamızda olacaktır. Ona görmeden kırk yıl pekâlâ yaşadınız. Bugünkü telaşınızın nedenini nasıl açıklamalı?"

Denizden şehre giden uzun yolda yürümeye başlamışlardı. Sonra sağa sapıp Etretat'ın dik kıyılarına yöneldiler. Beyaz kır yolu, kızgın güneş altında adeta kavruluyor, yakıcı sıcakta, küçük adımlarla ilerliyorlardı. Kadın elini adamın kolundan çekti, gözlerinde acılı bir anlamla uzaklara bakarak sordu:

"Onu bir daha siz de görmediniz, değil mi?"

"Hayır, hiçbir zaman!"

"Nasıl olur bu?"

"Sevgili dostum, aramızdaki anlaşmazlıklara lütfen yeniden başlamayalım. Biliyorsunuz; nasıl ki sizin bir kocanız varsa, benim de karım ve çocuklarım var. Her ikimizin de dile düşmekten sakınması gerekir, bence."

Kadın karşılık vermedi. Uzak geçmişi, gençlik yıllarını, acılı olayları hatırlamıştı.

Her genç kız gibi evlenmişti. Daha önce hiç tanımadığı kocası dışişleri bakanlığında görevliydi, diplomattı.

Beri yanda ise genç ve yakışıklı bir Bay d'Apraval vardı. O da evliydi, ama kendisini derin bir tutkuyla seviyordu. Ve kocası Bay de Cadour'un bir heyetle Hindistan'a yaptığı uzun süreli gezi sırasında daha fazla direnememiş, teslim olmuştu ona.

Karşı koyabilir, direnebilir miydi? Kendisini sevdiğine inandığı bir erkeğe karşı gerekli güç ve cesareti gösterebilir miydi? Hayır, gerçekten hayır! Çok güç gelecekti ona böyle bir davranış. Acı çekecekti sonra. Hayat bazen ne kadar kötüydü. Kim, alnına yazılı kader ve karardan kaçabilmişti? Hele kendisi gibi yalnız, fedakâr, hayatında zarafet ve incelik görmemiş, çocuksuz, her tutkudan kaçmaya çalışan bir kadınsa... Böyle bir kaçış gün ışığından saklanıp, ölene kadar karanlıkta kalmaya benzerdi.

Şimdi, onun her gelişindeki öpüşlerini, gülüşlerini, kapı eşiğindeki duruşunu hatırlıyordu. Ne mutlu günlerdi onlar ve ne çabuk sona ermişti.

Sonra gebe olduğunu sezdi. Ve o dehşet veren korkular başladı.

Güneye gidiş, uzun yolculuk, acılar, tükenmez kuşklar, Akdeniz kıyısındaki bir bahçenin gerisine gizlenmiş, içinde bulunmayı düşünmek bile istemediği bir villada saklanması.

Kırmızımsı sarılıkta meyveleri sarkan bir portakal ağacının yaprakları altında geçen uzun günler. O gün-

lerde özgürlüğü nasıl özlemiş, kıyıya inmeyi, mender üzerinde serin esintiyle ciğerlerim doldurmayı, kumsala yayılan küçük dalgacıkların sesini duymayı, denizin o kocaman, parlak yüzündeki beyaz yelkenleri yakından görmeyi nasıl istemiş, gerilerde yükselen dağları nasıl hayal etmişti. Oysa kendisinde kapıyı açacak gücü bile bulamıyordu. Tanınacak olsa utancını saklayamaz, o aşağılık durumunu hoş gösterecek çare bulamazdı.

Ah, bekleyişle geçen acı dolu günler! Acılar, öldürücü sancılar! Sonra o dehşet verici gece! Ona ne korkunç bir harcanışa mal olmuştu. Neydi o son gece! İnlemiş, haykırmıştı. Her dakika elini öperek avutmaya çalışan âşığının sapsarı yüzü, doktorun ciddi suratı, hastabakıcının beyaz başlığı. Çocuğun ilk haykırışı. Bir insan sesinin bu ilk cılız belirtisi nasıl kalbini sızlatmıştı.

Ve ertesi gün, çocuğunu ilk görüp öptüğü gün. O günden sonra kaybetmişti onu... Ve her an o günü hatırlamakla, yavrusunu düşünmekle geçen boş bir ömür sürmüştü. Kendisinden kopan varlığı, oğlunu bir daha hiç görememişti. Ondan alınıp götürülmüş, gizlenmişti çünkü. Bütün bildikleri, çocuğun Normandiya köylüleri tarafından büyütüldüğü, evlenip çoluk çocuk sahibi olduğu ve adını bilmediği babasından sürekli yardım gördüğüydü.

Kırk yıldır onu görmeyi, kucaklayıp öpmeyi nasıl istemişti. Büyüdüğünü düşünemiyordu. Yavrusu, ancak bir tek gün kollarına alıp göğsüne bastırabildiği bir bebektir, onun için hâlâ. Sevgilisine defalarca:

"Artık dayanamıyorum, gitmek, onu görmek istiyorum," diye sızlanmıştı. Sevgilisi önlüyordu bu isteği ve onu etkiledikçe erişemiyordu amacına.

"Nasıl bir insan?"

"Bilmem. Ben de hiç görmedim ki."

"Bir oğul sahibi olmak ve onu hiç görememek... Ne ilginç değil mi? Onu terk etmiş olmak, ondan korkmak, utanç verici değil mi?"

Gerçekten acıydı bütün bunlar.

Güneş yakıcı ışınlarını hızla bırakırken yüksek kıyı üzerinde uzanan kır yolu boyunca yürüyorlardı.

Bayan de Cadour konuşuyordu bir yandan:

"Onu görmek isteğinden hiçbir zaman vazgeçemedim. Beni kırk yıldır acıyla kıvrandırdı bu çocuk. Siz erkekler bu duyguyu anlayamazsınız. Düşünün, artık ölümün çok yakınındayım. Onu hiç görememiş olmayı aklıma bile getiremiyorum. Nasıl bu kadar uzun süre bekleyebildim, şaşıyorum. Onu düşünmekle geçti bütün yıllar. Ne korkunç bir süre... Bir an bile vazgeçemedim yavruma ulaşmak isteğinden. Ona karşı nasıl da suçlu duyuyorum kendimi. Böyle bir gerçek karşısında insan artık kimseden çekinmez gibi geliyor bana. Ona bakmak, yetiştirmek amacıyla varımı yoğunu feda edebilirdim. Ve eminim, mutlu da olurdum. Ama korktum. Ah! Bırakılmış, atılmış bütün yaratıklar, kim bilir ananızdan nasıl nefret ediyorsunuz."

Birden durdu; hıçkırıkları yüzünden devam edememişti. Vadi güneş altında boştu, susmuş gibiydi.

Yalnız yol kenarındaki sararmış otlardan ağustosböceklerinin sesi yansıyor.

"Biraz oturalım," dedi adam.

Yol kenarındaki çukurun kenarına oturdular. Kadının şakaklarından sarkan ak saçları dağılmıştı, içten bir acının etkisiyle ağlıyordu. Adam kalktı, huzursuz olduğu belliydi ve ne diyeceğini bilemiyordu. Alçak sesle konuşabili:

"Gelin! Cesur olun biraz!"

Kadın kalktı, gözlerini kuruladı, yaşlılara özgü bitkin adımlarla yürümeye kovuldu. Kısa süre sonra önlerinde bir ağaçlık ve küçük bir köy belirdi. Uzakta demircinin örse inen çekicinden doğan düzenli sesler duyuluyordu.

Önünde bir at arabasının beklediği küçük eve yaklaştılar. Yandaki samanlıkta iki adam bir atı tımar ediyordu.

Bay d'Apreval bağırdı:

"Pierre Bénédict'in evi hangisi?"

Adamlardan biri cevap verdi:

"Küçük aşevini geçince sola sapın, doğru yürüyün, kapısı önünde çam ağacı olan üçüncü ev. Kolayca bulursunuz."

Sola saptılar. Kadın artık çok ağır yürüyor, bacakları titriyor, kalbi büyük bir heyecanla çarpıyor, bir yandan dua eder gibi mırıldanıyordu:

"Tanrım! Oh... Tanrım!"

Sert bir yumru boğazını tıkamış, bacak ve ayakları dizlerinden ayrılmış gibi tökezlemeye başlamıştı.

Bay d'Apreval sinirliydi, rengi uçmuştu. Güçlükle konuşabildi:

"Eğer kendinizi toparlamazsanız her şey berbat olur. Lütfen deneyin!"

"Acaba yapabilecek miyim? Çocuğum... Çocuğumu göreceğimi düşündükçe..."

Su kanalları kenarındaki kayın ağaçlarının gölgelediğ  köy evlerini geçtiler, kendilerini bir ç m ağacının yükseldiğ  tahta bir kapı önünde buldular.

"İşte burası," dedi Bay d'Apreval.

Durup baktılar.

Elma ağaçlarıyla dolu bahçedeki otlar arasından ince bir yol basık bir köy evine uzanıyor, beri yanda at, inek ahırları, samanlık ve kümes görünüyor, sundurmanın altında arabalar duruyordu. Dört at bir ağacın gölgesinde otluyor, çevrelerinde tavuklar koşuyordu.

Hiç ses duyulmuyordu. Evin kapısı açıktı, sanki terk edilmişt . Yürüdüler, aynı anda bir armut ağacının dibindeki fıç ya bağı  kocaman köpeğ n havlamalarını duydular. Yaklaştıkları evin duvarına asılı dört ar  kovanını geçtiler, Bay d'Apreval, seslendi:

"Kimse yok mu?"

On yaşlarında bir kız çocuğ  belirdi. Gömlek ve eteklik giymişt , bacakları, ayakları kir içindeydi. Evin girişini savunmak ister gibi kapıda durdu, çekingen bakışlarla yabancıları süzmeye koyularak sordu:

"Ne istiyorsunuz?"

"Baban evde mi?"

"Hayır."

"Nerede peki?"

"Bilmem."

"Ya annen nerede?"

"İnek ahırında."

"Yakında gelecek mi?"

"Bilmem."

İhtiyar kadın sanki hemen sürüklenip götürülecekmiş gibi diklendi birden:

"Onu görmeden şuradan şuraya bir adım atmam."

"Bekleyeceğiz."

Aynı anda üstlerine vuran güneş ışıklarıyla parlayan ve ağır oldukları anlaşılan iki kovayı taşıyarak yaklaşan bir köylü kadın belirmişti. Sağ bacağı topaldı. Suyun yüzünü yalnız yağmurdan yağmura görüyormuş gibi pis, partal, soluk bir yün kazak giymişti. Bu görünüşüyle yaşlı ve pasaklı bir hizmetçiye benziyordu.

"Annem geliyor!" diye bağırdı kız.

Annesi kapıya yaklaşınca, şikâyet eder gibi bir hareketle ona yabancıları gösterdi ve daha fazla görmek istemiyormuş gibi eve daldı.

Kadın kemikli, renksiz ve çizgileri sert köylü yüzüyle olduğundan çok daha yaşlı görünüyordu. Bay d'Apreal konuştu:

"Bize iki litre kadar süt satıp satamayacağınızı öğrenmek için geldik."

Kadın kapıda durdu, kovaları bıraktı ve sevimsiz bir sesle karşılık verdi:

"Ben süt satmam."

"Ama çok susadık. Bayan yaşlı ve halsiz. Hiç değilse içmek için başka bir şey verebilir misiniz?" Kadın yabancılara kuşkulu ve hüzün dolu bakışlarla bir süre baktıktan sonra kararını açıkladı:

"Mademki buraya kadar gelmişsiniz, bir şeyler vereyim."

Ve eve girdi. Biraz sonra küçük kız belirdi. Elma ağacının altına iki tabure koydu. Onu anne izledi, içlerinde köpüklü süt bulunan iki maşrapayı konuklara verdi, sonra sanki onları gözlemek, düşüncelerini sezmek amacıyla karşılarında durup sordu:

"Fécamp'dan mı geliyorsunuz?"

Bay d'Apreval cevapladı soruyu:

"Evet, yazı Fécamp'da geçiriyoruz. Bize her hafta tavuk getirebilir misiniz?"

Köylü kadın bir an durakladı, sonra konuştu:

"Olabilir. Piliç mi istiyordunuz?"

"Evet, piliç."

"Pazardan kaç a alıyorsunuz?"

Bay d'Apreval bilmiyordu, Bayan de Cadour'a döndü:

"Pilici kaç a alıyorsunuz pazardan?"

Kadın gözlerinden yaşlar akarken güçlkle konuştu:

"Dört, dört buçuk frank."

Köylü şaşırmıştı:

"Bayan ağlıyor, hasta mı?"

Bay d'Apreval ne karşılık vereceğini bilememişti, kekeledi:

"Hayır hayır. Yolda gelirken saatini düşürdü. Güzel bir saatti, ona acıyor. Birisi bulursa herhalde haber verir."

Köylü bir şey söylemedi. Sanki suçlanıyor gibi gelmişti ona. Sonra birden bağırdı:

"İşte, kocam geliyor!"

Bahçe kapısına dönük olduğundan kocasını ilk o görmüştü. D'Aprenal sarsıldı, Bayan de Cadour taburesinin kenarına tutunmasa düşüyordu.

On adım ötelerinde soluyarak bir ineği iple çeken çökük bir adam belirmişti. Konuklara bakmayı bile gereksiz bularak homurdandı:

"Lanet olsun!"

İnek ahırına yöneldi ve kayboldu.

İhtiyar kadın, göz yaşları kurumuş, sessiz, boş bakışlarla oturuyordu. Oğlu, oğluydu geçen.

Bay d'Aprenal'in aynı duyguların acısıyla toklaşmış sesi duyuldu:

"Bu, Bay Bénédict mi?"

Köylü kadın birden kuşkulanmıştı:

"Adını nereden biliyorsunuz?"

"Anayoldaki demirci söyledi."

Hepsi susmuş, ahırın duvarda kara bir delik gibi duran kapısına bakmaya koyulmuşlardı, içerde bir şey görmeye imkân yoktu, samanların üzerinde dolaşan ayak sesleri duyuluyordu yalnızca. Adam yenden eşikte belirdi, alnındaki teri eliyle sildi, uzun ve ağır adımlarla eve yöneldi, konukların önünden geçerken karısına bağırdı:

“Bana bir testi şarap hazırla. Çok susadım.”

Sonra eve girdi. Köylü kadın mahzene yönelmiş, Parisliler yalnız kalmışlardı. Bayan de Cadour bitkin bir halde konuşabildi:

“Gidelim Henri, çabuk gidelim.”

D’Apreval kadına kolunu uzattı, onu güçlkle kaldırdı, beş franklık bir parayı tabureye bırakıp yürümeye koyuldular.

Bahçe kapısından çıkar çıkmaz Bayan de Cadour hıçkırarak ağlamaya koyuldu:

“Oh! Aman, Tanrım! İşte eserimiz! Onu biz yaptık böyle.”

Adam sapsarıydı. Kuru, tok bir sesle karşılık verdi:

“Ne yapabildimse onu yaptım. Evi ve bahçesi seksen bin frank değerinde. Bu, hali vakti yerinde insanların bile kolay elde edemeyeceği bir servettir.”

Yavaş adımlarla dönüşe geçtiler, yol boyu tek kelime konuşmadılar. Kadın hep ağladı, gözlerinden boşanan yaşlar yanaklarından yuvarlandı durdu. Sonuçta kendilerini toplayıp Fécamp’a vardılar.

Bay de Cadoar akşam yemeği için bekliyordu onları. Görünce gülmeye başladı:

“Karımı kuşkusuz güneş çarpmış. Sevindim buna; sanırım bir süre sonra aklını da yitirir.”

İkisi de karşılık vermediler. Adam ellerini ovuşturarak sordu:

“Bari, güzel bir gezi yaptınız mı?”

D’Apreval karşılık verdi:

“Zevkli, çok zevkli bir gezi yaptık, dostum.”

DRAHOMA

Noter Simon Lebrument'ın Bayan Jeanne Cordier ile evlenmesi kimseyi şaşırtmamıştı. Lebrument kısa süre önce Noter Papillon'un işini ve yazıhanesini devralmıştı, karşılığını ödemek için tabii paraya ihtiyacı vardı. Bayan Cordier'nin drahoması ise nakte ek olarak, adına kayıtlı 'esham ve tahvilât' gibi değerli kâğıtlarla üç yüz bin frank kadar tutuyordu.

Noter Lebrument yakışıklı bir gençti, zarifti, bu biraz da noter zarafetiydi, taşra zarafetiydi, ama Boutigny-Le-Rebours gibi bir kasabada ender bulunurdu.

Bayan Cordier ise şirin bir kızdı; oldukça savruktı, zevksiz giyinirdi, ama güzeldi, namusluydu ve tatlı yanları vardı.

Düğün, hemen bütün Boutigny'nin katıldığı eğlencelerle kutlandı. İlk gece yuvalarında kalan çift herkesin hayranlığını toplamış, düğünden birkaç gün sonra da Paris'e bir gezi planlamıştı.

Zifaf alabildiğine zevkli geçti. Çünkü Noter Lebrument, karısıyla ilk yakın ilişkide gerekli olan kolaylık ve inceliğin, her atılışta en isabetli anı seçmenin önemi biliyordu. Öteden beri, "Zamanı gelince her şey çözümlenir." cümlesini ilke edinmişti. Ve aynı dakikada hem sabırlı, hem enerjik olabiliyordu. Bütün bu nedenlerle çabuk ve tam bir başarı elde etmişti.

Bayan Lebrument dört gün sonra tanrılaştırmıştı eşini. Onsuz kalamıyor, her an yanında olmasını diliyor, hep sevişmek, öpüşmek istiyor, ellerini, sakalını, burnunu ıskıyor, gıdıklıyordu. Eşinin kucağına oturuyor, kulağına eğilerek "Dudaklarını uzat, gözlerini kapa!" diye fısıldıyor, adam isteğini yerine getirir getirmez arkasından soğuk terler boşanincaya kadar süren bir öpüşle soluğunu kesiyordu. Beri yanda Noter de sevişme konusunda ustalığını gösteriyor, ellerden başlayarak karısının bütün vücudunu öpüşlerle sarıyor, bu davranışını sabahtan başlayarak gece geç saatlere, gece yarısından başlayıp sabahın erken saatlerine kadar sürdürüyordu.

Bir hafta sonra karısına şöyle dedi:

"Eğer uygun görürsen önümüzdeki salı günü Paris'e gidelim. Orada özgür sevgililer gibi lokantaları dolaşalım, tiyatrolarda oyun seyredelim; müzikli kahvelerde eğlenelim, çılgınlar gibi dolaşalım."

Genç kadın kıvançla sıçramıştı yerinden:

"Ah! Çabuk, çabuk gidelim."

Adam sözünü sürdürdü:

"Yalnız, babana drahomanı hazır etmesini söylemeyi de unutmayalım. Hepsini beraberimde götürüp Noter Papillon'a olan borcumu ödemek istiyorum."

"Yarın öğleden önce söylerim."

Noter karısını yeniden kucakladı, sekiz gündür oynadıkları tatlı oyuna hemen bir yenisini eklemeye başladılar.

Salı günü kayınpeder ve kayınvalide başkente gidecek olan damatlarını ve kızlarını yolcu etmek üzere istasyona geldiler.

Kayınpeder bir ara damadını bir köşeye çekti:

"Dikkatli ol, böylesine yüklü bir parayı çantayla beraberinde taşımak pek akıllıca bir iş gibi gelmiyor bana."

Noter gülümsedi:

"Kaygılanmayın; böyle şeylere alışığım, işim gereği, bazen bir milyon frankı bile yanımda taşımak zorunda kalıyorum. Böylesi daha iyi, insan boş işlemlerden ve kuşkulardan kurtuluyor. Merak etmeyin."

Aynı anda hareket görevlisinin sesi duyuldu:

"Paris yolcuları, trenel!"

Lebrumentlar telaşla iki yaşlı kadının oturduğu bir bölüme girdiler. Noter karısına fısıldadı:

"Ah! Sigara içememek çok kötü oldu benim için."

"Benim için de sigaran değil, başka yönden kötü oldu."

Tren kalktı, yolculuk bir saat sürdü, bütün bu süre boyunca yaşlı kadınlar uyumadığı için çok az konuştular. Saint-Lazare Garı'nda inince Noter, eşine döndü:

"Eğer dilersen, önce Boulevard des Italiens'e gidip bir yemek yiyelim, sonra yine buraya dönüp bavullarımızı otele bırakalım."

"Evet, yemek yiyelim. Uzak mı buraya?"

"Biraz. Ama omnibüse bineriz."

"Neden bir faytona binmeyelim?"

"Tutumlu olmamız gerek. Beş dakikalık bir yolculuk için, dakikası altı sousdan, fayton pahalı kaçmaz mı? Biraz sıkıntı çekersin, olur biter."

Ve önlerinden üç atlı bir omnibüs geçerken bağırды:

"Biletçi! Hey, biletçi!"

Kocaman taşıt durdu, Noter karısını içeri itip telaşla konuştu:

"İçeri gir, ben yukarı çıkıyorum, öğle yemeğinden önce ağız tadıyla bir sigara içeyim."

Kadın karşılık vermek fırsatını bulamamıştı. Biletçi kolundan tutup içeri almış, bir kanepeye oturtmuş, başını geri çevirdiğinde yukarı çıkmakta olan kocasının bacaklarını görmüşdü pencereden. Sonra pipo tütününü kokan şişman bir adamla köpek kokan yaşlı bir kadının arasında kımıldamadan kalakalmıştı.

Öbür yolcular hiç konuşmadan oturuyorlardı. Bir tezgâhtar, bir işçi kadın, bir piyade gediklisi, başında kenarları yağmur oluğu gibi kıvrık ipek silindir şapkası, gözünde altın çerçeveli gözlükleriyle yaşlıca bir adam ve kendilerini önemsetmek isteyen bakışlarla: "Şimdi buradayız ama, çok daha iyisine de layıgız," dermişçesine çevrelerini süzen iki kadınla iki rahibe, bir kız ve bir de eczacı. Hepsi de bir karikatür müzesinde asılı eserlere, az rastlanır bir surat dizisine, pa-

nayırlarda topla devrilmek için sıralanmış gülünç be-
beklere benziyorlardı. Arabanın sarsıntı ve sallantıla-
rı kafalarını da sarsıyor, sağa sola oynatıyor, yanakla-
rını titretiyor, böylece salak bir görüntüye bürünüyor-
lardı.

Genç kadın gevşeyip kalmıştı. "Neden yanımda
oturmadı?" diye sordu kendi kendine, içini belli be-
lirsiz bir hüznün kaplamış, etkisi altına almıştı. Kocası
sigarasından vazgeçebilirdi pekâlâ.

Rahibeler inceklerini haber verdiler, sonra hava-
landırılmamış elbiselerinden tatsız bir koku salarak
kapıya yöneldiler.

Omnibüs yeniden yürüdü, yeniden durdu. Yüzü
kızarmış tıknefes bir aşçı kadın bindi, yiyeceklerle
dolu sepetini dizlerine koydu. Vagonu aynı anda kes-
kin bir bulaşık suyu kokusu doldurmuştu.

"Sandığımdan da uzakmış bu lokanta." diye dü-
şündü, Jeanne.

Cenaze memuru inmiş, yerine ahır kokan bir ara-
bacı oturmuş, kızın yerini ise ayakları koşuşmaktan
kokmuş bir hademe almıştı.

Noterin karısı kendisini bir an pek zavallı ve düş-
kün gördü, nedenini bilmeden ağlamak istedi.

İnsanlar iniyor, biniyorlardı sürekli olarak. Ve om-
nibüs, bu bitmeyen yol boyunca gidiyor, duruyor,
kalkıyor yine gidiyordu.

"Ne uzakmış!" diye düşündü Jeanne yine. "Kocam
yukarda düşüncelerine daldı. Belki akli başında de-
ğil. Son günlerde çok yoruldu."

Bütün yolcular inmiş, tek başına kalmıştı. Biletçi bağırdı :

"Vaugirard!"

Kadının kımıldamadığını görünce tekrarladı:

"Vaugirard!"

Kadın biletçiye baktı, kendisine seslendiğini anlayınca omnibüsün büsbütün boşaldığını fark etti. Biletçi bir daha bağırdı:

"Vaugirard!"

"Neredeyiz?"

Biletçi keyifsiz bir tavırla karşılık verdi:

"Vaugirard'da... Hay, Tanrım! Belki yirmi defa bağırdım be!"

"Burası Boulevard'a yakın mı?"

"Hangi Boulevard?"

"Boulevard deş Italiens'e..."

"Orası çok gerilerde kaldı."

"Ah! Kocama haber verir misiniz, lütfen?"

"Kocanız mı? Nerede o?"

"Yukarda oturuyor."

"Yukarda mı dediniz? Kimse yok ki orada."

Kadın dehşetle sarsıldı:

"Nasıl kimse yok? Olamaz! Biz beraber bindik onunla. Bir daha bakın, oradadır kesinlikle." Biletçi kabalaşmıştı:

"Ne biçim konuşma bu, Bayan? Erkeğin birini kaybeder, sonra on tanesini bulursun. Burası son istasyon. Hadi in bakalım! Sokakta başkaları dolu."

Jeanne gözleri yaşlı, diretiyordu:

"Yanılıyorsunuz, yanılıyorsunuz, eminim buna. Yanında kalın bir çanta vardı."

Biletçi gülmeye koyulmuştu:

"Kalın bir çanta mı? Doğru! Madeleine'de indi. Seni de burada bıraktı. Ha ha ha!"

Kadın çaresiz indi. içgüdüyle hemen uzanıp üst kata baktı. Gerçekten de bomboştı. Sonra çevresini düşünmeden, duyulacağını umursamadan yüksek sesle ağlamaya başladı:

"Şimdi ben ne yapacağım?"

Omnibüs durağındaki kulübeden bir kontrolör çıkıp sordu:

"N'oluyor burada?"

Biletçi sinsî ve alaycı bir tavırla karşılık verdi:

"Bu bayan yolda kocasını yitirdi."

"Pekâlâ, bizi ilgilendirmez, hadi görevinize!"

Sonra dönüp uzaklaştı.

Kadın nereye gittiğini bilmeden, bilinçsiz bir şekilde dosdoğru yürümeye koyuldu. Nereye gidecek, ne yapacaktı? Böyle bir yanılgı, böyle bir düşüncesizlik, böylesine bir anlaşmazlık, inanılmaz bir aldırmaçlık nasıl olurdu?

Cebinde iki frank vardı, nereye gidebilirdi bu parayla? Aklına birden deniz kuvvetlerinde büro şefi olan kuzeni Barral geldi. Yanındaki para arabayla gitmesi için yeterliydi. Tam evin önüne gelmişti ki görevine gitmek üzere kapıdan çıkan kuzenini gördü. O

da Lebrument gibi koltuğu altında kalın bir çanta taşıyordu. Kadın arabadan atlarken bağırdı:

"Henri!"

Adam şaşkın bir halde durdu:

"Jeanne! Sen, ha? Hem de burada ve yalnız başına! N'apıyorsun, nereden geliyorsun?"

Jeanne gözlerinden yaşlar akarken güçlükle karşılık verdi:

"Kocam beni bıraktı."

"Neden? Nerede bıraktı, nasıl?"

"Omnibüsde..."

"Omnibüsde mi? Oh, imkânsız!"

Sonra hıçkırarak olayı anlattı, Jeanne. Adam dinledi, bir an düşündü ve sordu:

"Bu sabah kalktığında aklı başında mıydı?"

"Evet."

"Yanında para var mıydı?"

"Evet, bütün drahomam."

"Drahoman mı? Hepsi mi?"

"Evet, hepsi. Yazıhanenin parasını ödeyecekti."

"Evet, sevgili kuzinim, kocan şu anda Belçika yolunda."

Kadın anlamamıştı hâlâ, doğru dürüst konuşamıyordu:

"Belçika mı? Nasıl olur?"

"Diyorum ki, parayı alıp kaçtı. Başka hiçbir şey gelmiyor aklıma."

"Fakat... Fakat... Öyleyse bir dolandırıcı o."

Sonra dehşet içinde sallandı ve kuzeninin göğsüne yığıldı. Gelen geçen durumu şaşkınlıkla seyrediyordu. Adam kadını evin girişine sürükledi, kolunu beline dolayıp merdivenleri çıkmasına yardım etti, hizmetçisi kapıyı açar açmaz emir verdi:

"Sophie, hemen lokantaya git, öğle için iki kişilik yemek ısmarla. Bugün işe gitmeyeceğim."

BİR BABANIN İTİRAFLARI

Bay Badon-Leremincés'nin cenaze törenine bütün Véziers-Le-Réthel halkı katılmış, cemaat temsilcisinin mezar başında söylediği sözlerden son cümle herkesin zihnine çakılmıştı:

"Bir erdemli kişi daha kayboldu!"

Ömür boyu her davranışında, her çabasında namuslu ve erdemli kalmıştı Bay Badon-Leremincés; sözünde durur, sakalının ve şapkasının biçimiyle bile güven veren bir izlenim bırakırdı. Yerine getiremeyeceğine inandığı bir söz vermez, bağışlarına her zaman anlamlı bir öğüt katar, dua ediyormuş gibi verirdi.

Ardında iki çocuğu kaldı: Bir erkek, bir kız. Oğlu ilçe meclisi üyesiydi. Véziers'nin sosyal hayatında önemli bir rolü olan kızı ise Noter Poirel de la Voulte'la evliydi. Her ikisi de, sevgili babalarının ardından kolay avunacağa benzemiyorlardı.

Tören sona erince oğul, kız ve damat ölenin evine döndüler, bir odaya kapanıp ancak cenazenin toprağa verilmesinden sonra açılması gerekli olan vasiyet-namenin mühür mumunu kırdılar. Zarfın üzerindeki bir not bu noktanın özellikle gözetilmesini emrediyordu.

Bay Poirel de la Voulte mesleği olan noterliğinin getirdiği bu gibi durumlardaki alışkanlıkla gözlüğünü taktı. Yalnızca kontrat anlaşması okuduğu anlarda duyulan gösterişsiz sesiyle okumaya koyuldu:

“Çocuklar, sevgili çocuklarım! Hayatımı vicdan azabıyla zehirleyen bu itirafı, bir cinayet itirafını yazmazsam, eminim mezarımda sonsuz uykumu rahat uyuyamayacağım. Evet, ben bir cinayet işledim; iğrenç, feci bir cinayet.

O zamanlar yirmi altı yaşında bir gençtim, hukuk mesleğinin başlarındaydım ve büyük şehirde arkadaşsız, akrabasız bir taşra insanı hayatı sürdürüyordum.

Bir sevgili buldum kendime. Pek çok kimse, ‘bir sevgili’ sözünü söylemekten hoşlandıkları için rahatlıkla kullanırlar. Beri yanda kesinlikle yalnız yaşayamayanlar için büyük önem taşır bu söz. Ben bu ikincilerdendim. Yalnızlık, gün boyu evde, akşamları da şömine başında gerçek bir korku kaynağı oluyordu bana. Kendimi belirsiz tehlikelerle, bilinmeyen yaratıklarla, dehşet verici hayallerle çevrilmiş gibi duyuyor, odamda otururken yakınımıdaki duvar komşularımı pencereden gözleyebildiğim yıldızlar ölçüsünde uzak buluyordum kendime. Sonra da bir ateş basıyordu bütün benliğimi; sabırsızlık ve dehşet ateşi.

Duvarların sessizliği beni ürkütüyordu, insanın tek başına bulunduğu bir odanın bu anlamdaki sessizliği olağanüstü etkili ve acıdır. Ve vücudun fizik yapısıyla değil, ruhsal yapısıyla ilintili bir sessizliktir bu. Artık her ses ürküntü kaynağıdır. Bir mobilyanın küçük çıkırtısı bile insanı yüreğinin derinliklerine kadar titretmeye yeter.

Beni korkaklık ve sinirliliğe iten bu huzursuzluktan kurtulmak, bir şeyler duyabilmek amacıyla kaç defa kendi kendime budalaca konuşmalar yapmaya kalktım. Bir süre sonra yabancılaştan sesim bile korkutmaya başlıyordu beni. Boş bir evin içinde tek başına konuşmaktan daha feci bir durum düşünülebilir mi? Ses başkalaşır, tanınmaz olur, hiçbir kulağa çarpmadan nedensiz titreşir boşlukta. Taşıdığı sözcüklere kaynak olan ağız ise sözcüklerin anlamını önceden bilmektedir. Bu defa susku içindeki karanlık ve garip tonuyla başka türlü bir yankı doğar, hafifçe fısıldanan sözcüklere gizlenmiş anlamın yankısı.

Evet, bir sevgili buldum. Her genç kız gibi bir kız, kendisini ancak doyurabilen bir işte çalışan bir kız. Saf, iyi kalpli, gösterişsizdi. Ailesi Possy'de oturuyordu, zaman zaman onları görmeye gidiyordu.

Bir yıl süren sakın bir hayat yaşadık onunla. Sonra hoşuma giden ve benimle evlenmek isteyen bir kadın bulmayı düşünerek ayrılmaya karar verdim. Aydan aya ufak bir para yardımı yapmayı da göze almıştım. Bizim toplumumuzda değişmez kuraldır: Ayrılmak istendiğinde, kadına yoksulsa para, zenginse armağan verilir.

Tam o sıralarda bir gün gebe olduğunu bildirdi. Şaşırmış, durumun benim için ne kadar büyük bir felaket olabileceğini hemen sezmiştim. Ölünceye kadar yakamı bırakmayacak, her yerde, her zaman, ailem içinde, yaşlılıkta ayağıma dolaşacak karıma, yetiştirilip büyütülmesi, korunması ve eğitilmesi gereken bir çocuğa bağlayacak kalın bir zincirin varlığını duymuştum birden. Haber öylesine sarsmıştı ki beni, düşüncelerimin derinliğinde açıklığa çıkamayan, kapı ardında bekleyip de çağrıldığında giren insanlara benzer bir istek, bir suç eğilimi duymuştum o anda.

Hayır, sevgilimin ölümünü isteyecek değildim. Bu zavallı kızıdan hoşlanıyordum. Acaba bir başkasının, sözgelişi, daha görmemiş olduğum çocuğumun ölümü müydü istediğim?

Sonuçta doğdu çocuk. Bekâr evinde yasa dışı bir evlilik hayatı sürdürmeye koyuldum. Korkunç bir işkenceydi bu. Bebek bütün çocuklar gibi huysuzdu ve hoşlanmıyordum ondan. Şunu bilin ki, babalar daha sonra seviyor çocuklarını. Ananın içgüdüsünden yansıyan duygulu eğilimi gösteremezler. Babanın ilgisi yavaş yavaş uyanır, ailenin beraberliğini sağlayan bağlar ağır ağır düğümlenir.

Aslında bir çamaşır dolabında durması gereken kundak, bez ve çorapların iskemle arkasına kadar yayılıp saçıldığı küçük apartman dairesinde uzun bir yıl geçti. Çocuğun bağırmasını duymamak için her fırsatta kaçıyordum evden. Durmadan ağlıyordu. Yatırırken, kundaklarken, yıkanırken, kucakta, yatakta bağırıyor, bağırıyordu.

Bu arada bir çevre edinmiş, ilerde anneniz olacak insanı tanımıştım. Bu tanışma bir aşkın doğmasına yol açmış, evlenmeye karar vermiştim, isteğimi açtım; kabul edilmiştim.

Aynı zamanda da çıkmaza girmiştim: Bir çocuğum vardı, beri yanda delice sevdiğim kızla evlenmek istiyordum. Gerçeği açıklayacak, mutluluğa ve geleceğe veda edecektim. Kızın çok namuslu ve dürüst kişiler olan büyüklerinin, gerçeği öğrendiklerinde beni hoş görmeyeceklerinden emindim.

Moral çöküntüleri, korkular, iğrenç düşüncelerle dolu bir ay geçti. Ve bu süre boyunca gençliğin en tatlı çağını bana zehir eden bu et parçasına karşı git-tikçe artan bir kin duymaya başladım.

Bu arada, yanımdaki kızın anası hastalanmış, üstelik çocukla yalnız kalmıştım.

Olağanüstü soğuk bir aralık gecesi idi. Daracık oturma odasında yemeğimi yedim, sonra çocuğun uyuduğu yatak odasına geçtim, ocağın karşısına oturdum. Dışarıdaki fırtınanın gücüyle camlar titriyor, pencereden çok soğuk gecelerde yıldızların daha da keskin parlayan ışıkları görülüyordu.

Bir aydır yakamı bırakmayan düşüncelerin ağırlığı artmaya başlamıştı. Sakin gibi gözüktüğüm halde düşünceler bastırdıkça bastırıyor, kanserin organizmayı çürütmesi gibi varlığımı, sabit düşüncelerin beyni kemirmesi gibi kafamı çürütüp kemiriyordu. Nedeni işte oradaydı: Aklıma, kalbime, bütün varlığıma girebilmiş sinsi bir hayvan gibi yavaşça yıkıntıya başlamıştı. Onu yok etmek, ortadan kaldırmak istiyordum.

Düşüncelerimi tıpkı gecenin boğucu havasından sonra serin bir sabah rüzgârına kavuşmuş gibi değiştirip yeni umutlara yöneltmeyi istiyordum. Ama bütün bunlar, saniyeler süresince olup bitecek şeyler değildi. Bu işkenceyi, bu acıyı anlatmak için söz bulamıyorum, inanın. Bildiğim tek gerçek ruhumun parça parça döküldüğü, bedenime ve ruhuma keskin dişler batıyormuşçasına duyduğum direnilmez acıların derinliğiydi.

Kendimi yitirmiştim! Bu çıkmazdan nasıl kurtulacaktım? Nasıl direnecek, nasıl dayanacaktım?

Beri yanda anneniz olacak insanı tarifsiz bir tutkuyla seviyordum ve bu tutkunun gücü engelleri daha da artırıyor, aşılmaz kılıyordu.

İçimde yükselen hiddet beni boğmaya başladı. Çılgınlık sınırlarına ulaşıyordum. Eminim, o gece cezalandırılmayan, suçları sonradan ister istemez bağışlanan bir ruh hastasıydım ben.

Çocuk uyuyordu. Ayağa kalkıp uyuyuşunu gözledim. Beni bu duruma, bu derin mutsuzluğa iten lanet olası canlı işte oradaydı.

İçinde gözümü kırpamadığım yatağıma bitişik beşikte, battaniyesine sarılmış, ağzı açık uyuyordu.

Nasıl bu işi yapabildim! Nedenini biliyor muydum! Beni hangi güç bu eyleme sürüklemiş, nasıl bir itiş bu korkunç davranışa yuvarlamıştı? Düşünmeden bir cinayet denemesiyle karşı karşıya kalmıştım. Hatırladığım tek şey, kalbimin göğsümden fırlar gibi çarpıyordu. Bu çarpıntı öylesine güçlüydü ki, duvar ardına indirilen çekiç sesleri gibi duyuyordum. Hâlâ duyuyo-

rum o vuruşları. Kafam tam bir karışıklık içindeydi. Aklımı ve kendimi yönetme gücüm yoktu.

Çocuğumu örten battaniyeyi yavaşça kaldırıp ayak ucunda derledim. Çıplak kalmış, ama uyanmamıştı. Sonra sessiz adımlarla pencereye yönelip camı ardına kadar açtım.

Buz gibi soğuk hava katil gibi girmişti, odaya, öyle soğuktu ki, içgüdüyle geri çekilmeye çalışmış, başaramadan pencere önünde kalakalmıştım. Öldürücü rüzgârın alnımı, yanaklarımı ve ellerimi yalayışını duyuyor, arkamda ne olup bittiğini görmemek için kıpırdıyamıyordum. Öylece uzun süre durdum.

Düşünme ve kavrama yeteneğim yoktu nasıl olsa. Bir an duyduğum hafif bir öksürükle baştan ayağa ürperdim. Sonra çabucak pencereyi kapatarak beşiğe koştum.

Küçüğüm hâlâ ağzı açık ve çıplak uyuyordu. Bacaklarına dokundum, buz gibi soğuktu, battaniyesini örttüm.

Kalbimi birden şefkat duygusu sarmıştı, öldürmek istediğim şu zavallı, suçsuz varlığa karşı sevgi ve pişmanlık doldurmuştu içimi, incecik saçlarını uzun uzun öptüm, sonra yeniden ocağın başına oturdum.

İşlediğim cinayeti dehşet içinde yorumlamak istedim. Bu nasıl bir ruh fırtınasıydı, nasıl bütün değer ölçülerinden uzak kalabilmiş, bilinçsiz bir sarhoşlukla kasırgaya tutulmuş bir gemi gibi kendi yönetimini, ne olacağını kestiremeden kaybetmişti.

Çocuk bir daha öksürünce, içim sızladı. 'Ya ölürse,' diye düşündüm. Tanrım! Tanrım! Ne yapardım sonra?

Yerimden fırladım, elime şamdanı alarak beşiğe yaklaştım, sakın uyuyordu. Biraz rahatlamışken üçüncü bir öksürükle öylesine dehşete düştüm ki, şamdan elimden kaydı.

Eğilip aldım, doğrulduğumda şakaklarımdan ter süzüldüğünü fark ettim. Hem sıcak, hem buz gibi bir terdi bu, acayip bir şey. Sanki dehşet veren ruhsal korkuların etkisiyle kafatasını ve deriyi aşarak kaynar kaynar fışkıran, aynı anda buz gibi oluveren bir boşalımdı bu.

Şafak sökünceye kadar oğlumun üzerine eğilip kalmıştım. Uzun süre sessiz uyumuş, birkaç defa hafifçe öksürmüştü.

Uyandı sonunda. Gözleri kızarmıştı, güç soluk alıyordu ve yüzünde acılı çizgiler belirliyordu.

Hizmetçi kadın gelir gelmez doktora gönderdim. Doktor bir saat sonra gelebildi, çocuğu inceledi; sonra sordu:

“Hiç soğukta kaldı mı?”

İhtiyarlar gibi titremeye başlamıştım, güçlkle konuşabildim:

“Hayır, sanmıyorum.” Sonra ekledim: “Nesi var? Tehlikeli mi?”

“Şimdiden bir şey söyleyemem. Akşama yine geleceğim.”

Akşam yine geldi doktor. Oğlum bütün gün dalgın yatmış, ara sıra öksürmüştü.

Gece zatürreenin bütün belirtileri baş gösterdi. On gün sürdü hastalık. Bu süre içinde sabahtan ak-

şama, akşamdan sabaha kadar, geçmeyen saatler boyu ne geçtiğimi anlatacak sözcük bulamam.

Ve öldü...

İşte o andan sonra ruhumun derinliklerinde yerleşmiş bir hayvan gibi benliğimi durmadan kemiren, boğan, o korkunç anıyı bir saatçik bile unutamadım.

“Çıldırır, deli olabilirdim.”

Bay Poirel de la Voulte bir kontratı okuduktan sonraki alışkanlıkla gözlüğünü çıkardı; üç varis de sararmış yüzlerle birbirlerine bakmaya koyuldular.

Çok sonra noter konuşabildi:

“Bu belge yok edilmelidir!”

Öbür ikisi onaylama anlamında başlarını eğdiler. Noter itirafın bulunduğu sayfaları miras dağıtımıyla ilgili sayfalardan özenle ayırdı, bir mum yakarak her yaprağı tutuşturup ocağa attı.

Üçü de beyaz kâğıtların alevler arasında eğilip bükülüşünü seyrediyorlardı. Kısa süre sonra kara bir yığın kalmıştı ocakta. Üzerlerinde hâlâ birkaç harf okunabilen birkaç küçük, beyaz parçayı ve kömürleşmiş kâğıt kalıntısını ölenin kızı, ayakkabısının ucuyla iterek ocağın eski küllerine karıştırdı.

Sonra her üçü de bir süre birbirlerini kuşkuyla süzdüler. Sanki ocağın sakladığı sırrın her şeye rağmen ortaya çıkıp yayılacağından korkuyorlardı.

KÜTÜK

Küçük salonun havasına tatlı bir koku yayılmıştı. Geniş şöminede kütükler alev alev yanıyor, bir köşedeki eski abajurdan yayılan yumuşak, hafif ışık iki kişiyi aydınlatıyordu.

Kadın yaşlıydı, saçları ağarmıştı. Buna rağmen buruşmamış cildi ipek kâğıdı gibi parlak, uzun yıllar en seçkin esanslarla yıkanmış, kokuları içine işlemiş, eli öpüldüğü zaman insanda Floransa pudrası kutusu açılmış izlenimi bırakan yaşlı kadınlardan.

Erkek ise onu her hafta ziyarete gelen eski bir aile dostuydu. Bekârdı, hiç evlenmemişti.

Bir dakika kadar sohbetlerine ara vermişler, ocaktaki ateşe bakarak rüyalı düşüncelerle dolu bir sessizliğe dalmışlardı. İki dostun baş başa oldukları zaman, bazen sürekli konuşmanın yararsızlığını anlamalarından doğan sessizlikti bu. İşte tam o sırada ocaktan koskoca bir kütük, demirden ateş korkulu-

ğunu itip salonun ortasına doğru yuvarlanmış, ortalığa kıvılcımlar saçarak halının üzerinde kalakalmıştı. Yaşlı kadın hafif bir çığlıkla yerinden fırladı, kütüğünü ayağıyla ocağa ittikten sonra topuklarıyla da kıvılcımları söndürüverdi. Tehlikeli olayın tekrarını önlemek için gerekli tedbir alındıktan sonra odada yalnızca genzi yakan bir koku kalmıştı. Adam yerine oturdu, hafifçe gülümseyerek kadına dönüp yeniden alevlenen kütüğünü gösterdi:

“İşte, evlenmeyip bekâr kalışımın nedeni!”

Kadın önce şaşırdı, sonra meraklı bakışlarını adama çevirdi. Artık yaşlanmış bir kadının, merakının yanında başka karışık duyguları yansıtan bakışlardı bunlar. Sordu:

“Nasıl yani?”

“Bu biraz üzücü, ama gerçek bir öyküdür.”

Eski tanıdıklar, en yakın arkadaşım Julien’le aramızda başlayan nedeni belirsiz soğukluğa pek şaşırmışlar, birbirlerine öteden beri yürekten bağlı, içtikleri su ayrı gitmeyen iki insanın birden yabancılaşımlarına anlam verememişlerdi. Bu uzaklaşmanın içyüzünü açıklayacağımı size şimdi:

“Beraber oturuyorduk onunla. Dostluğumuz hiç sona ermez gibi görünüyordu. Bir akşam evleneceğini haber verdi bana. Aldatılmış, ihanete uğramış gibi kalbime güçlü bir darbe inmişti. En yakın erkek arkadaşımın evlenmesi benim için büsbütün imkânsızdı, iki erkek arasında doğan, kafa ve kalpleri ortak eden, inanç dolu, güçlü ve içten yakınlığın, seven bir kadının kıskançlıkla, hırsla, bazen erotik

eğilimlerle yüklü sevgisiyle ölçülmesi gereksizdir. Kadın-erkek ilişkisi başkadır, Sayın Bayan. Duygu ve zekâları bağdaşmış görünür, aslında yabancıdırlar birbirlerine, ister istemez sürekli savaş durumundadırlar, hayvansal yönleri ağır basar, birinden biri her zaman "efendi", öbürü "köle"dir, hiçbir zaman eşit olamazlar. El sıkışmaları bile yapmacıktır. Çünkü tutkudan titreyen ellerdir bunlar. Erkeklerin içten gelen, sağlam, güçlü el sıkışına benzemez. Evlenecek, çocuk yaparak ileri yaşlarda onların derdine düşecek yerde, bir arkadaşla sürekli fikir ve eşit hayat ortaklığı kurmak, ancak iki erkek arasında gerçekleşebilir.

Kısa keseyim: Arkadaşım Julien evlendi. Karısı güzel, zarif, canlı, ufak tefek, balık etinde bir şarışındı, kocasına tapar görünüyordu.

Önceleri seyrek gidiyordum onlara. Sevgilerini te-dirgin edeceğimden kuşkuluyor, kendimi gereksiz buluyordum evlerinde. Sık sık çağırmaya koyuldular bunun üstüne. Her zaman yanlarında görmek istiyorlar, benden hoşlanıyorlardı sanki.

Her şeye rağmen ortak hayatlarının sihrine kaptırmıştım kendimi. Akşam yemeklerine gidiyor, gece geç döndüğümde bomboş evin kasvetli havasından etkilenerik, acaba ben de evlensem mi, diye düşünüyordum.

Her ikisi de birbirlerine yürekten bağlı görünüyor, saygı gösteriyorlardı. Julien bir gün akşam yemeğine gelmem için haber gönderdi, gittim. Sofraya otururken şöyle dedi:

"Dostum, yemekten sonra bir iş görüşmesi için gideceğim. Saat on birden önce de gelebilirim ama, tam on birde kesinlikle burdayım. Berthe'e bu süre boyunca arkadaşlık edersin diye düşündüm."

Genç kadın gülümseyerek ekledi:

"Bu amaçla sizi rahatsız etmeyi ben akıl ettim."

"Çok nazıksınız," diyerek elini tutarken, parmaklarımda uzun ve dostça sıkışını sezmiş, ama üzerinde bile durmamıştım. Sofraya oturduk, saat sekize doğru Julien bizi bırakıp gitti.

O gider gitmez karısıyla aramızda garip bir sıkıntı doğuvermişti. Daha önce defalarca beraber olmamıza karşılık ilk sefer yalnız kalışımız yeni ve değişik bir durum getirmişti. Aralarında uzunca sessizlikler kalan önemsiz konulardan söz etmeye koyulmuştum. Kadın karşılık vermiyor, şöminenin öte yanında oturmuş, bir ayağını ateşe doğru uzatmış, başı önüne eğik, öteye beriye kısa bakışlar atıyor, düşüncelere dalmış görünüyordu, önemsiz bir konudan sonra sustum yine. Güç bir ortamda olduğumu sezer gibiydim. Havada, sözlerle açıklanması imkânsız, olağanüstü bir olaydan önceki o esrarlı bekleyiş seziliyordu.

Bu sıkıntılı uzun sessizlikten sonra Berthe konuştu:

"Ocağa bir kütük daha atın dostum, görüyorsunuz ki ateş geçmek üzere."

Sizinkine benzeyen sandığı açtım, kalın bir kütük alarak dörtte biri yanıp kor haline gelmiş odun piramidinin üstüne koydum.

Sessizlik sürüyordu. Kütük birkaç dakika sonra alev almış, yaydığı ışıkla yüzlerimiz aydınlanmıştı. Genç kadın daha da parlayan gözlerini bana çevirerek mırıldandı:

“Şimdi ısındı oda. Gelin, şu divana geçelim.”

Beraberce divana otururken Berthe sordu birden:

“Bir kadın sizi sevdiğini söylese ne yapardınız?”

Şaşkın bir tavırla karşılık verdim:

“Tanrım, hiç düşünmemiştim bunu. Ama herhalde söyleyen kadının kimliğine bağlı olurdu sonuç.”

Gülmeye başladı. Kuru, sinirli, titrek, gerçekten uzak, ince bir bardağı kırabilecek gibi tınlayan bir gü-lüştü bu. Sonra konuştu:

“Erkekler hiçbir zaman cesur ve atılgan olamıyorlar.” Ve devam etti: “Bay Paul, hiç âşık oldular mı size?”

“Herhalde olmuşlardır.”

“Anlatın bakalım!”

Olağan bir aşk hikâyesi anlattım ona. Beni dikkatle dinledi, dinlerken yüzünde zaman zaman hoşnutsuzluk yansıtan çizgiler belirdi, bitirir bitirmez de hırsıyla konuşmaya başladı:

“Hayır, siz aşktan anlamıyorsunuz. Benim görüşüme göre, gerçek aşkta kalp yerinden oynamalı, sinirler gerilmeli, kopmalı, kafa altüst olmalı. Gerçek aşk tehlike yaratmalı, korkunç ve caniyane sonuçlar getirebilmeli, bir tür ihanetle sürebilmeli. Demek istiyorum ki, kutsal bağlar parçalanmalı, yasalar ve kardeşlik ilişkileri kopmalı. Sakin, rahat, tehlikesiz ve yasanın onayına kalmış aşka aşk denir mi?”

Ne söyleyeceğimi, ne karşılık vereceğimi şaşırmıştım. Filozofça bir hikmet savurdum:

“Ah, kadın beyni! Sen yalnız sana benzersin!”

Konuşma boyunca umursamaz bir tutum göstermiş, sırtını yastıklara dayamış, başını arkasına atmış, hafifçe sıyrılan eteğinin altından görünen ipek çorapları üzerinde alevlerin ışığı yansımaya başlamıştı. Bir dakika sonra sordu:

“Benden korkuyor musunuz?”

“Hayır, neden korkayım?”

Göğsüme uzanarak yüzüme bakmadan fısıldadı:

“Eğer sizi sevdiğimi söylesem, ne yapardınız?”

Daha karşılık ararken kollarını boynuma dolamış, başımı çekerek dudaklarına bastırmıştı.

Düşünün, azizem! İşin şakaya gelir yönü yoktu. Julien’i aldatmak! Kocası kendine yetmeyen bu aşk delisi, çılgın ve aşırı ölçüde duygulu küçük yaratığın âşığı olmak! Tehlikeleri göze alarak, arkadaşlığa ihanet ederek, bu yasak meyveyi tatmak, ötelere gidip kesin yanılgıları göze almak! Hayır, yapamazdım bunu. O halde? Aziz Joseph mi olmalıydım? Bu da pek budalaca ve anlamsız bir oyun sayılmaz mıydı? Ama bu oyunu bu küçük orospu hazırlamıştı ve bütün vücudu heyecandan tir tir titriyordu. Kendisini vermeye hazır bir kadının ateşli öpüşünü dudaklarında hiç duymamış bir kimse, ayıplayabilirdi beni ancak.

Yani, bir dakika daha... Anlıyorsunuz, değil mi?.. Bir dakika daha geçseydi ben; hayır hayır o... Hoşgörün, o koca şey olabilirdi aramızda. Eğer tam o sırada korkunç bir çatırtı duyulmasaydı...

Kütük, evet koskoca bir kütük küreği düşürmüş, ateş korkuluğunu iterek bir alev kasırgası halinde salona yuvarlanıp halıyı aşmış, bir koltuğun altında durmuştu; yangın başlamak üzereydi.

Yerimden çılgın gibi fırladım, kurtarıcı kütüğü yeniden şömineye atarken kapı açıldı, içeri gülerek Julien girdi.

Kıvançla haber veriyordu:

“Her şeyi hallettik. Konuşmalar da iki saat önce sona erdi.”

Evet, sevgili Bayan. Kütük olmasaydı suçüstü yakalanıyordum. Artık gerisini siz hesaplayın. Gelecekte kendimi bir daha böylesine bir duruma düşürmemek için hazırladım. Ama bir süre sonra Julien’in bana gitgide soğuk davrandığını hissettim. Karısının, evlerinden uzak kalmamı sağlamak amacıyla arkadaşlığımızı bozduğu’ keşindi, ilişkilerimiz koptu sonuçta.

Evlenmedim. Sanırım artık neden bekâr kaldığıma hayret etmezsiniz!”

BERTHE

Yaşlı arkadaşım (genellikle insanın kendisinden çok daha yaşlı arkadaşları da olur,) Doktor Bonnet, kaç zamandır Riom'a gelip bir süre kendisine konuk olmamı ister dururdu. Auvergne bölgesini hiç tanımadığımdan bu çağrıyı fırsat bilip 1876 yılının yazında gitmeye karar verdim.

Sabah treninden indiğimde gözüme çarpan ilk insan Doktor oldu. Sirtına gri bir elbise, başına üst tarafı ocak bacası gibi darlaşarak yükselen kara, geniş kenarlı, yuvarlak ve yumuşak bir 'Auvergne' şapkası giymişti, ince vücudu, parlak kumaşlı ceket, beyaz saçlarıyla 'her dem taze' bir görünüşü vardı arkadaşımın.

Taşralıların uzun süredir özledikleri bir dostu gördükleri zaman saklayamadıkları içten bir kıvançla beni selamladı, eliyle geniş bir daire çizerek övünçle bağırdı:

"Evet, bütün Auvergne sizindir!"

Çevreme baktım; gördüğüm ilk şey, vaktiyle yarıdağ oldukları dorukların konik biçiminden anlaşılan belirli bir dağ dizisiydi.

Doktor işaret parmağıyla istasyon yapısı üzerindeki levhayı göstererek ekledi:

"Riom, devlet memurlarının kaynağıdır, yetiştirdiği yöneticilerle övünür. Ve kuşkusuz, yakında doktorların da yurdu olacaktır!"

"Neden o?" diye sordum.

"Neden mi? Adındaki harflerin yerlerini değiştir, Latince 'mori,' yani 'ölüm' sözcüğü çıkar ortaya, işte çocuğum, bundan ötürü gelip buraya yerleştim ben. Ölümle savaşmak için."

Yaptığı espriyle hoşnut, ellerini ovuşturduktan sonra koluma girip ev sahipliğine başladı.

Sütlü kahvemi içer içmez 'eski şehir'i gezmeye çıktık. Eczacının evi ve öteki eski yapılara hayran kalmıştım. Hepsinin de yosunlu taş yüzleriyle, antika meraklılarını ilgilendirecek kara ve kederli bir görüntüsü vardı. "Kasapların Koruyucu Bakiresi" heykeli de şehrin özellikleri arasındaydı. Doktor Bonnet bu heykelle ilgili pek eğlenceli bir serüveni anlattıktan sonra şöyle dedi:

"Şimdi yalnız beş dakika için ayrılacağım. Bir hastayı göreceğim ve döndükten sonra sizi Chatel-Guyon Tepesi'ne götüreceğim. Oradan şehri ve Puy-de-Dôme dağ dizisini kuşbakışı seyredeceksiniz. Burada bekleyebilirsiniz, hemen dönüyorum."

Beni eski, karanlık, kapalı, sessiz ve garip görünümlü bir taşra konağının önünde bırakmıştı. Yapının olağanüstü sıkıntılı havasının nedenini araştırırken birden buldum: Alt kat pencerelerinin hepsi yarıya kadar tahtalarla örtülmüştü. Yalnız üst bölümleri açıktı; sanki bu koca taş tabutta yaşayan insanların dışarıyı görmeleri önlenmek istenmişti. Doktor döndüğünde bu düşüncemi açıkladım; şöyle karşılık verdi:

“Çok haklısınız. Çünkü içerde yaşayan, zavallı yaratığın dış dünyayı görmemesi gerekiyor. Bu yaratık bir ruh hastası. Belki bir budala, hatta yerinde bir deyişle, geri zekâlı. Siz Normanlar’ın deyişiyle de bir ‘meczip’¹. Yürek paralayıcı, acıklı bir öykü, ilginç bir tıp olayıdır, isterseniz anlatayım.”

Rica ettim, bunun üzerine sözünü sürdürdü:

“Bu evin sahibi olan ailenin, tam yirmi yıl önce bütün bebekler gibi bir kız çocuğu doğdu. Aile doktorları olduğumdan, bebeğin beden sağlığını gözettiğim süre içinde akıl ve zekâ yönünden hiç gelişmediğini fark ettim.

Zamanından önce yürümüş, ancak bir türlü konuşmamıştı. Önce sağır sandım, sonra işitme duyusunun kusursuz olduğunu, yalnızca anlama yeteneğine sahip bulunmadığını gördüm. Ani ve güçlü seslerde irkiliyor, ama nedeniyle ilgilenmiyordu.

Bir yandan da büyüyordu. Çok güzel ve dilsizdi. Bilinç ve zekâ yoksunluğundan gelen bir dilsizlikti bu. Kafasında bir düşünce yaratmak, hafif de olsa bir ışık yakmak için yaptığım denemelerin hepsi sonuç-

suz kalıyordu. Kendisini doyurana, annesini bile tanı-mıyordu. Çocukların ilk söylediği, savaş alanında as-kerlerin ölürken fısıldadığı sön sözcük olan 'anne'yi öğrenememişti. Bazen bir şeyler anlatmak istiyor, ke-sik mırıltılar ve iniltilerden başka ses duyulmuyordu.

Güzel havalarda gülüyor, hafif çığlıklar atıyor, kuş cıvıltılarına benzer sesler çıkarıyor, yağmur yağdığıın-da iniliyor, bir ceset başındaki köpek gibi uluyor, deh-şet verici haykırışlarla ağlıyordu.

Sabah, odasına güneş ışıkları dolarsa ellerini çırpı-yor, hayvan yavruları gibi çimler üzerinde yuvarlan-maya, deliler gibi dövünmeye bayılıyordu. Aynı çırpı-nışları yatağında da sürdürüyor, penceresi açıksa he-men giydiriliyordu. İnsanları ayırım yeteneğine sahip değildi. Annesi ve oda hizmetçisi, babası ve ben, ara-bacı ve aşçı arasında bir fark yoktu onun için. Mutsuz ana-babayı çok sevip saydığımdan hemen her gün gi-diordum evlerine. Bazen akşam yemeğini onlarla yi-yor, Berthe'in (bu adla vaftiz edilmişti) yemekleri ta-nıyıp tanımadığını anlamaya çalışıyor, bunlar arasın-da birkaçını öbürlerine tercih ettiğini görüyordum. O zamanlar on iki yaşındaydı, oysa on sekiz yaşında gösteriyor, boyu boyumu aşıyordu.

Onda tat alma duygusunu geliştirmek yoluyla be-yindeki duygu kademelerini aşmak, benzersiz ye-meklerle değişik tatları tanıtip içgüdüleriyle ayrışım olanağı yaratmaya zorlamak ve böylece onu bir tür düşünme çabasına ulaştırmak aklıma geldi.

Bu amaç için özel eğilimlerini sabır ve özenle öğ-renmek zorundayım. Sonuca ulaştıktan sonra bazı ters

deneylerle vücut tepkisini akıl planına itebilecek, durmuş beyin görevlerini kıpırdatabilecektim belki.

Bir gün önüne birinde çorba, öbüründe vanilya tatlısı bulunan iki tabak koydum. Her ikisinden de tattırdım ve seçimi ona bıraktım. Hemen tatlıyı yemeye koyuldu.

Umduğumdan da kısa sürede tat duygusunu geliştirmiştim. Kafasında yalnız yemek yeme düşüncesi, daha doğrusu isteği varmış gibi davranıyordu. Sevdiği yemeği hemen tanıyor, eliyle işaret ediyor, eğer verilmez ya da önünden alınırsa ağlamaya başlıyordu.

Sonra yemek odasına belirli bir zil sesiyle girmesini sağlamaya çalıştım. Bu çaba uzun süremi almış, ama başarılı olmuşum. Böylece ses ve tat duyuları arasında bir bağ kurmuş, birinin öbürünü çağırmasıyla bir tür düşünce zinciri örmüş, içgüdülerinden doğan iki organik görevin tek 'düşünce'ye ulaşmasına yol açmıştım.

Denemelerimi olağanüstü yorgunluklar pahasına çok daha ileriye götürerek ona yemek zamanını konsol saatinden anlamasını öğrettim.

Görüşünü saate ve göstergelere yöneltmek çok uzun zaman aldı. Önce saatin çanına alıştırmam gerekiyordu. Bu çan on iki defa çalınca herkesin yerinden kalkıp yemek masasına oturduğunu fark etmeliydi. Tabii hemen çan sayısını belletmek imkânsızdı. Her saat başında yemek çanı sanıp yerinden fırlıyordu önceleri. Daha sonra ancak belirli sayıda çan sesinin önem taşıdığını anlamış, gözlerini saatin sayılarına dikmeye başlamıştı.

Gündüz saat on ikide, akşam on sekizde parmağımı ısrarla sayılar üzerinde tutuyor, ona beklediği zamanın hangileri olduğunu öğretmeye çalışıyordum. Bir süre sonra sarı pirinçten akrebin hareketini dikkatle gözlediğini fark ettim.

Anlamış, daha doğrusu kavramıştı... Bilincini kıpırdatmış, zaman kavramını belletmiştim ona. Tıpkı günün belirli saatlerinde yem verilen sazan balıklarının zamanı kestirip her gün aynı anda akvaryum yüzeyinde toplanmaları gibi.

Bu sonuca da ulaştıktan sonra dikkatinin evdeki öbür saatlere de yöneldiğini sezmiştim. Sözcelişi, başı ucunda asılı, süslü bir on altıncı Louis stili saatin bozulduğunu fark edebilmişti. Saatin çanı göstergelerle uyarlığını kaybetmiş, uygunsuz bir anda on defa çalivermişti. Bu olay üzerine gözleri saate dikilmiş olarak yirmi dakika beklemiş, sonra büyük bir felakete uğrayanların heyecanıyla sarsılmış, gösterge on bir gelip de ses çıkmayınca bu defa arka arkaya uğradığı hayal kırıklığının ya da esrarlı bir olayla karşılaşmadan doğan korkunun etkisiyle ve tutkulu bir kadının isteğini önleyen engellerin belirmesiyle baş gösteren hiddetin benzeri bir atılımla şöminedeki ateş çengelini kapıp saate indirmiş, birkaç saniyede parçalayıvermişti.

Böylece, beyninde çok sınırlı da olsa düşünce kırıntıları belirmiş, zaman ayırımı üzerindeki başarı beni aynı ayırımın insanlar üzerinde de gerçekleşmesi yolunda cesaretlendirmişti. Bu konu için yine başka bir tutkusunu deşmeliydim.

Ancak, bu alandaki deneme trajik bir öyküyü de beraberinde getirecekti.

Olağanüstü güzel bir kız olmuştu. Cinsiyetinin ideal bir örneği, ama beyinsiz bir Venüs'tü. On altı yaşına basmıştı ve ben, biçim olarak böyle bir mükemmeliyete, ölçülerde böyle bir uyuma ve yumuşaklığa rastlamamıştan o güne kadar. Dediğim gibi, sanki bir Venüs'tü. Sarışın, dolgun, güçlü, öpmek için yaratılmış etli ve yuvarlak dudaklı, keten çiçeği gibi masmavi, parlak ve saydam gözlere karşılık boş boş bakan bir Venüs.

Bir sabah düşünceli bir yüzle babası göründü, daha selamına karşılık vermeden söze girdi:

"Sizinle çok önemli bir konu hakkında görüşmeye geldim. Acaba... Acaba Berthe evlenebilir mi?"

Yerimden şaşkınlıkla fırlayıp bağırdım:

"Berthe ve evlenmek! Hayır, kesinlikle imkânsız bu."

Sözünü sürdürdü:

"Evet, biliyorum. Ama bir defa düşünün, Doktor. Ne diyordum? Belki hani... Umut ediyoruz ki bir çocuğu olursa... Belki onda bir tepki yaratır bu mutlu olay. Ruhunun analık yoluyla uyanmayacağını kim söyleyebilir?"

Durdum, düşündüm, olabilirdi belki. Hayvanların bile içinde yatan analık güdüsü bu hayatsız beyni etkileyebilir, düşünce mekanizmasını çalıştırabilirdi. Sonra tanıdığı olduğum bir örnek geldi aklıma: Birkaç yıl önce aptal bir dişi av köpeğim vardı. Gebe kalıp

doğurduktan sonra zekâsı hemen gelişmiş, öbür köpekler ölçüsüne ulaşivermişti.

Berthe'in evlenmesini kendi mutluluğu ve ana-babasının kıvancı için değil, bilimsel gözlemim için akla uygun buluyordum biraz da. Sonra ne olacaktı? Garip bir sorundu bu!

"Belki haklısınız. Bir denemeli. Evet, deneyin bakalım. Ama bu iş için hazırlıklı bir erkek bulamayacakınız kolay kolay."

Kısık sesle konuştu adamcağız:

"Biri var..."

Şaşırmıştım, kekeledim:

"Biri mi var? Sizin çevrenizden mi?"

"Evet."

"Bak hele. Adını sorabilir miyim?"

"Biraz da bunun için geldim size, öğüt almak amacıyla. Adı, Bay Gaston du Boys de Lucelles."

Az daha "Zavallı adam!" diye bağıracakken kendimi tuttum ve bir süre sonra düşüncemi açıkladım:

"Pekâlâ. Bir şey diyemem. Karşı da değilim."

Baba ellerime sarıldı:

"Şu halde gelecek ay evlenebilirler."

Gaston du Boys de Lucelles'in iyi aileden bir boşgezer olduğunu duymuştum. Sonra onun olumsuz yollara yönelip borçlandığını ve para peşinde koştuğunu da öğrendim.

Herhalde bu amaçla evleniyor olmalıydı.

Ama yakışıklıydı, tam bir taşra hovardasıydı. Hani

her zaman hazır yiyici olma eğilimindeki taşra hovar-dalarından!

Eve gelmiş, kızı çok beğendiğini belirtmişti. Bir buket çiçekle içeri girmiş, sözlüsünün elini öpmüş, sonra onu tatlı bakışlarla süzmeye koyulmuştu. Kızda bütün bu olan bitene karşı en ufak bir tepki görülmemişti. Genç adamla, çevresindeki öbür insanlar arasında en ufak bir ayrışım yoktu ki...

Sonuçta düğün yapıldı.

Tabii bu olayın bende nasıl bir merak ve ilgi uyardığını kestirebilirsiniz.

Ertesi sabah Berthe'i görmeye gittim. Bir iç kıpırtısının belirip belirmediğini yüzünden anlamak için. Ve her zamanki gibi buldum onu. Gözü saatte, yemek beklerken. Beriki ise çok neşeli görünüyor, karısını keyiflendirmek için kediler gibi çevresinde dönüyor, oyunlar oynuyordu.

Genç çifti daha sık görmeye başlamıştım. Bir süre geçer geçmez kadının kocasını tanıdığını, tatlı yiyeceklerle baktığı gibi, tutkuyla gözlediğini anladım. Onun her davranışını izliyor, merdivenden inerken, bir odadan öbürüne geçerken ayak seslerini tanıyor, yanına geldiğinde ellerini çırpıyor, ışıqlanan yüzünde derin bir mutluluğun alevi dolaşıyordu.

Bu, olağanüstü bir tutkunun tablosuydu. Doğal ve tertemiz bir tutku. Doğanın kadına verip, erkeklerin derinlerine inemediklerinden horgördükleri tutku!

Koca bu güzel, aydınlık, ama dilsiz yarattığı umursamamaya başlamış, yanında gün boyu bir-iki saat kalıp gecelerini ona ayırmayı yeterli bulmuştu.

Ve üzülmeye koyulmuştu Berthe.

Sabahtan geç saatlere kadar bekliyor, bekliyordu kocasını. Beriki evde kalmamak için Clermont, Chatel-Guyon ya da Royat'da dolaşıyor, kız zayıfladıkça zayıflıyordu.

Yalnızca bu kalpsiz adamı görmenin umuduyla bekleyen zavallı yaratık için adamın kaybolduğu saatler gerçekten işkence oluyordu. Koca, kısa süre sonra geceleri de gelmemeye başlamıştı.

Royat'daki gazinoda kadınlarla eğleniyor, güneş doğarken dönüyordu. Kız bütün bu süreler boyunca uyumuyor, gözlerini saatin porselen gösterge tablasına dikip pirinç akrebin dönüşüne bakarak iskemle üzerinde oturuyor, oturuyordu. Atının nal seslerini duyar duymaz yerinden fırlıyor, kocası odaya girince saati gösteriyor, sanki "Bak! Ne kadar geciktin!" demek istiyordu. Koca ise bu seven ve kıskanan yaratık karşısında hiddete kapılıyordu. Bir gece dövmüş-tü onu.

Haber verdiler bana. Kız dehşet verici bir ıstırap, hiddet ve hırsla kendini yerden yere atıyordu. Bu gelişmemiş beynin içinde ne olup bittiğini nasıl bilebilir, nasıl anlayabilirdim? Morfin iğnesiyle uyuttum ve kocasını bir daha görmesini yasakladım, ilişkinin devamı onu ölüme sürükleyebilirdi.

Ve çıldırdı, geri zekâlı kız çıldırmıştı. Yalnız kocasını düşünüyor, yalnız onu bekliyordu. Gece uyumadan, gündüz usanmadan, sözgelişi şu anda bile. Zayıfladıkça zayıflamış, inatçı bakışları saate dikilip kalmıştı. Evdeki saatleri kaldırttım, sayılarla ilişkisini

kestim, böylece anılarında, kocasının dönüş zamanını sonsuza uzanan bir araştırmaya bağladım. İlerde hatırlama imkânının kaybolacağını, uzun zahmetlerle yaktığım düşünce ışığının yeniden yanacağını umuyordum.

Kısa süre önce bir deneme yaptım. Eline cep saatimi verdim. Aldı, bir süre baktı, sonra çılgınca haykırmaya başladı. Küçük araç artık uyumaya başlamış anılarını yeniden uyandırmıştı. Bugün yalnızca derin, parlak gözlerle ileriye bakan alabildiğine zayıf bir yaratık. Kafese kapatılmış bir hayvan gibi durmadan gidip gelen bir zavallı. Pencereleleri tahtalarla kapattırdım, üzerlerine çıkıp adamın gelip gelmediğini gözlemesin diye sandalye ve öbür eşyaları döşemeye sabitlettirdim.

Ah! Zavallı ana-baba. Ne yapabilirler ki.”

Bu arada tepeye ulaşmıştık, Doktor bana dönüp uzakları işaret etti:

“Riom’u buradan çok iyi görebilirsiniz artık.”

Karanlık Riom surla çevrili her eski şehir gibiydi. Ardında ağaçlarla örtülü bir ova uzanıyor, köy ve öbür küçük şehirlerin ötesini, görüntüyü renklendiren ince, mavimsi bir sis kaplıyordu. Sağ yönünü ise bazıları yuvarlak bazıları sivri doruklarıyla bir dizi dağ çevreliyordu. Doktor her köy ve şehri adlarıyla saydı, her birine ait öyküler anlattı. Ama hiçbirini doğru dürüst dinleyemedim. Aklımda ve gözlerimin önünde yalnızca delirmiş bir kızcağız vardı. Çevremdeki bütün görüntüye acılı bir hayal gibi uzanmıştı. Sordum:

“Adam ne oldu?”

Arkadaşım bir an durakladıktan sonra karşılık verdi:

“Yediği mirasla Royat’da yaşıyor, eğleniyor ve her gece bir kadın değiştiriyor.”

Her ikimiz de suskun, üzüntülü, dönüş yolunu tuttuk. Biraz sonra yanımızdan cins bir atın çektiği güzel bir spor araba geçerken Doktor koluma yapıştı:

“İşte, o!..”

Gri bir fötr şapkanın örttüğü bir çift geniş omuz arabanın tozları arasında kaybolup gitmişti.

ROGER'NİN "KUUVET MACUNU"

Caddede Roger'yle gezinirken bir sokak satıcısının sesi yansıdı birden:

"Alın, bu macundan alın! Bu macunla kaynananızdan bile kurtulursunuz... Haydi bitiyor, kalmadı!"

Durup arkadaşşıma döndüm:

"Şu satıcının söyledikleri sana öteden beri sormak istediğim bir soruyu hatırlattı bana. Kuzum, 'Roger'nin kuvvet macunu' ne demek? Karın bunu alaylı bir tonla sık sık tekrarlar... Onun sözleri bende, bu macunun sırrını yalnız senin bildiğin bir 'afrodizyak', cinsel gücü artıran bir birleşim olduğu sanısı uyandırır her defasında. Ne zaman bir erkeğin yorgunluğundan, bitkinlik ve güçsüzlüğünden söz açılrsa, karın bir kahkaha atarak ekler: 'Roger'nin kuvvet macununu alsın, bir şeyi kalmaz.' Ve eğer sen o sırada oradaysan dikkat ederim, bu söz üzerine kızırır bozarırsın."

Roger bir süre sustu, sonra anlatmaya başladı:

"Eğer karım sözünü ettiği şeyin içyüzünü bilseydi çenesini tutar, en ufak bir imada bile bulunmazdı. Anlatayım hikâyeyi sana: Biliyorsun, delice sevdiğim bir dulla evlendim ben. Dikkat etmişsen, pek sözünü esirgeyen insan değildir karım. Bu nedenle evlenmeden önce onunla çekişmeli sohbetler yapardık, evlendikten sonra da bu sohbetlerin tuzu biberi eksik olmadı. Karım fıkra anlatıp dinlemeye bayılır, hele açık saçık olanlara özel eğilimi vardır. Üstelik muziptir, alaylarına direnmek de kolay değildir. Önceleri benim gibi mahcup birini bu tür soru ve sözleriyle güç duruma düşürür, şaşkın halimle eğlenir dururdu. Bu huyu belki de ona olan sevgimin baş nedeniydi. Sırılsıklam âşıktım, o da bunun farkındaydı.

Nikâhı törensiz yapmaya, balayı gezisine çıkmaya karar vermiştik, imzalar atıldıktan sonra tanıklarımızla yemek yiyecek, kısa bir gezinti yapıp Helder Sokağı'ndaki evime gidecektik.

Tanıklarımızla vedalaşarak arabaya bindik, Boulogne Ormanı'na yollandık. Haziran sonlarında nefis bir gündü. Karım bana sokulup kıkırdamaya başladı:

"Sevgili Roger, artık ne denli nazik ve zarif bir erkek olduğunu göstermek zamanı geldi. Hadi bakalım!"

Bu çağrı üzerine inme inmiş gibi kaldım olduğum yerde. Sadece elini öpüp, "Seni seviyorum!" diye mırıldanabildim. Sonra ensesine birkaç öpücük kondurmaya niyetlendimse de gelip geçenlerin bakışlarından ürkerek vazgeçtim. O tehditkâr bir sesle konuşuyordu:

"Sonra? Sonra nerelerimi öpeceksin? Hadisene!.."

Sözleri beni sinirlendirmiş, huzursuzlaştırmıştı. Düşün; Boulogne Ormanı'nda, bir arabada, pırıl pırıl bir gün ortası... Anlıyorsun, değil mi?

Çekingenliğini görünce muzipliği tutmuştu:

"Sanırım, tutarsız bir seçim yapmışım... Beni umutsuzluğa düşürüyorsun."

Kendi kendime kuşkulanmaya başlamıştım. Utangaçlığım tutunca elimden bir şey gelmezdi artık.

Akşam tek kelimeyle nefisti karım. Cesaret kazanmak için uşağımı da göndermiş, rahatlamıştım. Böyle anlarda sevişenlerin budalaca davranışlarını bilirsin; aynı kadehten içiyor, aynı tabaktan yiyor, aynı çatalı kullanıyor, çikolatanın iki ucundan beraberce ısırp eğleniyorduk. Bir ara fısıldadı kulağıma:

"Şampanya olsaydı içerdim doğrusu."

Buz kovaındaki şişeyi unutmuştum, hemen fırladım, mantarı saran teli çözdüm, patlamayı bekledim, nafile. Gabrielle yine gülmeye başlamıştı:

"Kötü işaret!"

Baş parmağımla mantarın başını sağa sola itelemeye kalkışırken kopmaz mı birden! Gabrielle içini çekti:

"Zavallı Roger!"

Bir "şişe açacağı" alıp içerde kalan parçayı çıkarmaya çalıştım, beceremedim. Gabrielle kahkahayı atmıştı çoktan:

"İşte! İşte! Senin bana ne verebileceğin belli oldu artık..."

Kafayı bulmuştu. Kahveden sonra büsbütün arttı sarhoşluğu.

Bir dolu yatak odasına taşımak bilirsin bir genç kıza yapılması gereken törene benzemez. Gabrielle odanın yolunu tutarken tembihte bulundu:

“Şimdi bir sigara iç ve on beş dakika sonra gel!”

Odaya girdiğimde kendime güvenim kaybolmuştu. Sinirli, çekingen ve mahçuptum.

Yerime uzanırken Gabrielle’in dudaklarında beni küçük gören bir gülümseme fark ettim. Bu alay belirtisi güvenimi bir daha yok etmiş, sanki beni yeniden felce uğratmıştı.

Gabrielle durumuma görünce yardım edeceği yerde aksi tutuma yönelip umursamaz bir tavırla sordu:

“Her zaman bu kadar kabiliyetli misin?”

Uzun karşılığa gücüm yoktu:

“Gerçekten çekilmez insanmışsın...”

Gülmeye başlamıştı yine; insanı çileden çıkaran bir gülüştü bu. Üzgündüm, masum bir görüntüm vardı herhalde. Biraz daha neşelenip derin bir soluk aldıktan sonra kendine çekti beni:

“Gel, zavallı yavrum! Hadi, cesaret!”

Bir kahkaha daha çınlamıştı.

Kendimi bitkin hissediyor, içimi müthiş bir hiddet kaplıyordu. Daha fazla kalırsam onu döveceğimi anlamıştım; hiçbir şey söylemeden hırsıyla titreyerek yataktan fırladım. Birden ciddileşerek sordu :

“Ne yapıyorsun? Nereye gidiyorsun?”

Karşılık vermeden giyinip sokağa attım kendimi. O anda karşıma beni alaya alacak, budala yerine kokacak biri çıksaydı rahatça boğabilirdim. Acele adımlarla oraya buraya yürüdüm, aklıma bir geneleve gitmek geldi.

Kim bilir belki bir deney, bir antrenman yapmayı düşünmüştüm. Bir tür intikamdı belki de... Karım ilerde beni aldatırsa öncelik bende olacaktı üstelik...

Kuşku ve bocalamam kaybolmuştu. Aşk evine yüzme bilip bilmediğini anlamak isteyenlerin havuza atlamaları gibi daldım.

Yüzüyordum, hem de hatasız. Uzun süre kaldım orada; intikam duygusu kayboluncaya kadar... Sabahın güneş doğmadan önceki serin saatlerinde tekrar sokaktaydım. Sükûnete kavuşmuş, kendinden emin, memnun, başka serüvenlere hazır halde eve yöneldim.

İçeri girip yatak odasının kapısını açtım. Gabrielle başı yastıklara gömülü okuyordu. Doğrulup korkuyla sordu:

"Geldin mi? Ne yaptın bütün bu sürede?"

Karşılık vermeden soyundum vaktiyle terk ettiği kaleyi yeniden almaya kararlı bir komutan gibi saldırıya geçtim. Şaşırmış ve eminim, benim etkili bir ilaç aldığımı sanmıştı.

Bu olay on yıl önce geçti ve itiraf edeyim, bugün yeniden böyle bir davranışın sonucu benim için sanırım pek başarılı olmazdı.

Evliliğin ilk gecesi bu türlü bunalıma düşen, yaşı yirmiyle otuz beş arası bir arkadaşın olursa benim taktiğimi öğütler, yüzde yüz başarı sağlayacağına emin olabilir. "

BİR DUL

Banneville Şatosu'nda bir av mevsimiydi. Yağmur-lu, melankolik bir sonbahar başlamış, ağaçlar-dan düşen sarılı, kırmızılı yapraklar ayaklar altında çı-tırdarak ezileceği yerde bardaktan boşanırcasına yağan yağmur sularının biriktirdiği gölcüklerde çürü-meye koyulmuştu.

Büsbütün çıplak kalan orman hamam gibi rutu-betliydi. Ardı arkası kesilmeyen sağnak altındaki ağaçlardan yayılan ağır küf kokusuna ıslak ot ve top-rağın kokusu karışıyordu. Bütün gün bu nemli arazi-de dolaşan avcılar, akşam yanlarında elbiseleri sırlı-sıklam, çamur içinde kalmış genç kadın ve kızlarıyla, tüyleri yapışmış, kuyrukları kısık köpekleriyle, hem vücutları, hem ruhları yorgun, şatoya dönüyorlardı.

Akşam yemeğinden sonra rüzgâr bütün hızıyla pencerelere saldırırken keyifsiz tombala partileri dü-zenleniyor, sonra hikâyelerde olduğu gibi anılar anla-

tılıyor, ancak bütün bunlar da neşelenmeye yetmiyordu. Konuşma konusu erkekler için kanlı tavşan kırımıyla başlayan av anıları oluyor, kadınlar hayal gücü bakımından "Bin Bir Gece" masallarının Şehrazat'ı yanında tabii ki çok yoksul kalıyorlardı.

Bu tatsız havadan kaçmak isteyen bir genç kız teyzesinin elini okşarken o zamana kadar hiç fark etmediği, saçla örülmüşe benzeyen bir yüzüğün parmakları arasına yuvarlandığını gördü, yerine takarken sordu:

"Sevgili teyzeciğim, bu yüzük nedir? Sanki bir çocuğun saçlarıyla yapılmışa benziyor."

Yaşlı bir bakire olan teyze önce kızardı, sonra sarardı, titrek sesle cevapladı soruyu:

"Çok acılı bir hikâyedir... Bu yüzden anlatamam. Hayatımın bütün mutsuzluğunu simgeler bu yüzük. O zamanlar çok gençtim, çok acı çektim. Hâlâ her anımda göz yaşlarımı tutamam... Hoşgörün beni."

Herkes öğrenmek istemişti hikâyeyi. Teyze önce karşı koydu, sonra ısrarlar karşısında direnemeyerek anlatmaya başladı:

"Belki zaman zaman Santéze Ailesi'nden söz ettiğimi duymuşsunuzdur. Şimdi hiç kimse kalmadı bu aileden. Ben, son üç erkeğini tanıdım. Üçü de aynı sonla öldüler. Saçlar bunlardan sonuncusuna aittir. Öldüğünde on üç yaşındaydı. Size garip geliyor, değil mi?"

Görülmemiş, olağanüstü bir aileydi bu. Her erkeği aşk için çıldıran bir aile... Büyüğü küçüğü aşk ateşiyle yandılar, hayatlarını tutkularına kurban edip kendilerine kıydılar. Oysa ruhları espri ve ilham doluydu, salon çapkını değillerdi. Hısım akraba arasın-

da 'Bir Santéze gibi âşık,' cümlesi atasözü gibi kullanılırdı. Görünüşleri de bu yönlerine hak verdirirdi: Dalgalı saçlar kıvrıkcık perçem ve sakal, içinde çılgın bir ateşi yansıtan iri, çok iri gözler.

Dede'nin hayatı türlü serüvenler, düellolar, kadın kaçırmalarla geçmiş, altmış beş yaşındayken çiftlik kiracısının kızını sevmişti. İkisini de tanıdım. Kız sarışındı, ağır konuşurdu, Madonna gibi tatlı bakışları vardı. Çiftlik ağası, kızı evine almış, adeta tutuklamış, yalnız başına dışarı çıkmasını yasaklamıştı. Ailenin aşk konusundaki tutumunu iyi bilen ve aynı evde oturan kızıyla gelini durumu çok olağan karşılamışlardı. Yanlarında aşk ve tutku konusu açıldığında, bunlara ait her olayı hoş görür, ihanet ederek eşini bırakıp gideni bağışlamaz, terk edilen için yas tutarlardı. Gönül meseleleriyle ilgili trajedilere şaşmaz, sonu cinayetle de bitse olağan karşılarlardı.

Ve bir sonbahar, günü çiftliğe av için davet edilen Bay de Gradelle adlı biri kızı kaçırdı.

Bay de Santéze, olayı hiç bir şey olmamış gibi büyük bir soğukkanlılıkla karşılamış göründü, bir ay sonra av köpeklerinin çevrelediği ahırda, asılı cesedi bulundu.

Oğlu 1841 yılında delice sevdiği bir opera şarkıcısının, kendisini bırakması nedeniyle Paris'te bir otel odasında aynı biçimde can verdi.

Ardında on iki yaşında bir erkek çocukla, kız kardeşim olan dul bir kadın bırakmıştı. Beraberce babamın Bertillon'daki şatosuna sığındılar. On yedi yaşındaydım o sıralarda.

Küçük Santéze'in nasıl erken gelişmiş bir çocuk olduğunu bilemezsiniz. Sanki ailenin aşk konusundaki bütün özellikleri bu çocukta toplanmıştı. Şatodan ormana giden, iki yanına karaağaçlar dizili yolda saatlerce yürür durur, hayal kurardı. Bu ağır adımlarla, elleri ardında, başı eğik yürüyen, gözlerini ara sıra göğe kaldırıp yaşıyla orantılı olmadığı belirli duygulara dalan çocuğu seyredirdim pencereden.

Mehtaplı gecelerde yemekten sonra o tiz tonlu sesiyle seslenirdi bana:

"Gel, kuzinim; hayal kuralım seninle!.."

Sonra beraberce parka yönelirdik. Ağaçlar arasından süzülen ışınları içer gibi seyreder, ağaçsız yerlerde mehtaba doyamaz, sonra elimi tutarak fısıldardı:

"Bak! Şuraya bak! Beni anlayamazsın, duygularımı bilemezsin. Anlasaydın, çok mutlu olurduk... İnsanın anlayıp bilmesi için sevmesi gerekir."

Güler, bana ölesiye âşık olduğunu anladığım çocuğu öperdim.

Yine bazı akşamlar annemin dizine oturur; "Hadi, teyze!" derdi. "Bana aşk hikâyeleri anlat." Ve annem ona aile büyüklerinin başından geçmiş aşk serüvenlerini bire bin katarak, süsleyip püsleyerek anlatırdı. Sanırım, hemen hepsi de aile ününe, aşk uğruna feda edilmiş hayatlarıyla katkıda bulunan bu insanlar, bu ünün yalanlarla cezalanacağını hiçbir zaman kestirememişlerdi.

Çocuk bütün bu tatlı ve acı hikâyeleri dikkatle dinler, sonra ellerini çırparak bağırırdı:

“Ben de ben de aşktan anlarım. Hem onların hepsinden daha çok...”

Aynı zamanda bana karşı çok nazik, zarif davranışlarda bulunurdu. Ve bunlar çok güldürürdü beni. Söz gelişi, her sabah kendi topladığı çiçeklerden bir buket verir, her gece odasına çıkarken elimi öper ve hafifçe “Seni seviyorum,” diye fısıldardı.

Bense, öte yandan, farkına varmaksızın hayatım boyunca beni pişmanlıkla kıvrandıracak, onun bir tür ‘aşk dulu’ ya da sadece ‘dul’u olarak bırakıp yaşlı bakireliğe götürecek büyük suçu işliyordum: Bir tür eğlence konusu olmuştu bu tutku benim için. Bu küçük erkeğe cilveler yapıyor, baştan çıkarıcı söz ve davranışlarla onu tahrik ediyor, başını döndürüyordum onun. Ama, bütün bunlar benim için bir oyundu. Böyle bir sevda nasıl ciddiye alınabilirdi ki? Onu istediği kadar öpüyor, ufak notlar yolluyor, karşılık olarak gönderdiği ateşli mektupları anneme ve teyze-me okuyordum. Olgun bir erkek gibi aşkımızın gizli kaldığına inanmıştı. Ve bizler de onun, Santéze Ailesi’nin bir kişisi olduğunu unutmuştuk.

Hikâye bir yıl sürdü. Bir gece parkta gezinirken kendini ayaklarıma atıp ateşli bir tutkuyla eteğini öpmeye koyuldu:

“Seni seviyorum, seni seviyorum seni öylesine seviyorum ki, bu aşk uğruna ölebilirim. Beni aldatırsan, anlıyor musun; beni bir başka birisi için terk edersen babamın yaptığını yaparım!”

Sonra içten gelen kararlı bir sesle ve soğuk bir tonla ekliyordu:

“Onun ne yaptığını biliyorsun, değil mi?”

Susup kalmıştım. Boyu benden küçük olduğu için ayaklarının ucunda yükselerek ağzını kulağıma yaklaştırıp adımı öylesine tatlı, yumuşak bir sesle fısıldamıştı ki, heyecanla ürperdim, aynı anda sırtımdan soğuk bir ter boşandı.

Güçlkle konuşabildim:

“Bırak, gidelim! Bırak!”

Hiçbir şey söylemeden şatoya döndük, merdivenleri çıkarken durdu, kollarımı sıkıca tuttu, “Beni bırakırsan kendimi öldürürüm.” dedi.

Fazla ileri gittiğimi anlamış, o günden başlayarak çekingen durmaya çalışmıştım. Bu tutumumdan ötürü sitemde bulunduğu bir gün şöyle dedim ona:

“Sen bu tür şakalar için hayli büyük, ama ciddi bir aşk için de çok küçüksün.”

Böylece, sorunun akla yakın bir çözüme bağlandığını sanmıştım.

Sonbaharda okula gitti, ilkbaharda döndüğü zaman bir gençle nişanlanmıştım. Olanı biteni hemen anlamış, bir hafta boyunca öyle kötümser ve garip bir havaya girmişti ki, huzursuz oldum. Sekizinci günün sabahı kapımın altından sürülmüş bir mektup buldum, alıp okudum hemen: “Beni terk ettin, hem de sana söylediklerimi bilerek. Böylece, ölmemi emrettin bana. Başkası tarafından bulunmak istemediğim için sana açıklıyorum: Şimdi parka git, sana geçen yıl bazı şeyleri söylediğim yere gel ve başını yukarı kaldır!”

Çıldırıyordum az daha. Öyle çabuk giyindim, öyle hızla koştum ki, söylediği yere ulaştığımda az daha bayılacaktım. Yerde çamura bulanmış bir okul kaske-ti gördüm. Bütün gece yağmur yağmıştı. Sonra yukarı baktım, dallar ve yapraklar arasında bir cismin sallandığını gördüm; hava rüzgârlıydı, hem de çok rüzgârlı.

Sonra ne yaptığımı hatırlamıyorum. Herhalde deliler gibi haykırdım, belki bayıldım, düştüm, bilmiyorum. Neden sonra şatoya koştum. Kendime geldiğimde yatağımdaydım, başucumda annem vardı. Olanların korkunç bir kâbus olduğunu sanıyordum hâlâ. Güçlülükle konuşabildim:

“O, o nerede, Gontran?”

Karşılık alamadım. Ölanlar gerçektir. Onu bir daha göremeyecektim. Sarı saçlarından bir tutam kesmelerini istedim; işte, bakın! İstedğim saç burada.”

Yaşlı kız bitkin bir halde, titreyen elini uzattı, bir süre hıçkırdı; gözlerini kuruladıktan sonra devam etti:

“Nişanlımdan ayrıldım hemen. Hem de hiçbir neden göstermeden. Ve o andan başlayarak on üç yaşındaki bir çocuğun dulu olarak kaldım.”

Yaşlı bakirenin başı önüne düştü, dakikalarca ağladı, ağladı.

Konuklar uyumak üzere üst kata çıkarlarken huzuru kaçmış şişman biri arkadaşının kulağına fısıldıyordu:

“Böylesine duygulu olmak da berbat bir şey, değil mi?”

SAÇ İĞNESİ

Buralardan çok uzakta verimli bir tropik ülke körfeziydi. Sabahtan yola çıkarak bir yanı tahıl tarlaları, öbür yanı deniz olan kıyıyı geçtim. Hafif, yumuşak, uykulu dalgalar kumları okşuyor, tarlaların bitimindeki çiçeklerden ağır bir koku yayılıyordu. Sıcaktı; bereketli toprakların nemli havası direnilmez bir basınçla üzerimize çöküyordu.

Dağların denize indiği yerlerde görülen yüksek düzlükteki portakal bahçeleri ortasında oturan konuksever bir Fransız'ın çağrısını almıştım. Kim olduğunu kesinlikle bilmiyordum. Söylenenlere bakılırsa oraya on yıl önce gelmiş, büyük bir toprak satın almış, üzüm bağları yetiştirmiş, tahıl ekmiş, inanılmaz bir güç ve hırsla çalışmış, çalışmıştı. Toprağını aydan aya, yıldan yıla genişletmiş, durmadan ekip biçmiş, yorulmak bilmeyen çabasının karşılığında büyük bir servet edinmişti.

Güneş doğarken kalkıyor, gece yarısına kadar tarlalarda kalıyor, bütün işleri gözaltında tutuyor, uyutmayan, rahat ve huzur vermeyen bir 'sabit düşünce' gibi yorumladıkları para hırsıyla didinip duruyordu. Ve çok zengin olduğu da biliniyordu.

Evine vardığımda güneş batmak üzereydi. Portakal bahçeleri ortasında dörtgen biçiminde geniş, sade bir yapıydı bu. Denize uzanan bir burun üzerindeydi.

Yaklaştım, uzun sakallı bir adam belirdi kapıda. Selamladım, elini uzattı, gülerek konuştu:

"Girin içeri, evim evinizdir."

Beni bir odaya götürdü, hizmetime bir uşak verdi, olgun bir insan davranışıyla her türlü rahatımı gözeterek beni yalnız bıraktı. Çıkarken nazik bir sesle ekledi:

"Yemeğimizi ne vakit dilerseniz yiyebiliriz. İstedığınız zaman aşağıya inin lütfen!"

Denize bakan terasta kurulmuş iki kişilik sofraya oturduk, önce ona bu uzak, bilinmeyen, ama zengin ülkeye dair izlenimlerimi açıkladım. Gülerek dinledi, sonra:

"Burası çok güzel, kuşkusuz. Yine de, insanın kalbini bıraktığı ülke kadar güzeli yoktur." dedi.

"Fransa'ya büyük bir özlem duyuyorsunuz herhalde."

"Paris'e!"

"Neden dönmüyorsunuz?"

"Günün birinde elbette geleceğim."

Şehirleri ve insanlarıyla Fransa'dan, bulvarları ve her özelliğiyle Paris'ten söz etmeye koyulduk. Sorular soruyor, sosyete de tanınmış kişilerin halen ne yaptıklarını öğrenmek istiyordu.

"Tortoni Mağazası'ndan kimler alışveriş ediyor?"

"Ölümler dışında yine hemen herkes."

Bir ara ona dikkatle baktım. Belirsiz bir anı belirdi belleğimde. Bu yüzü bir yerde görmüş olduğuma emindim. Ama, acaba nerede, ne zaman? Kuşkusuz yorgun bir görüntüsü vardı. Güçlüydü fakat hüznüydü, her davranışından çok kararlı ve tuttuğunu koparan bir insan olduğu anlaşılıyordu. Ara sıra göğsüne düşen kumral sakalını çenesinden başlayarak aşağı doğru sıvazlıyor, gür kaşları ve bıyığı yanaklarındaki tüylerle karışıyordu.

Ardımızda güneş batmış, kıyıda ateş rengi bir pus bırakmış, portakal çiçeklerinin yabani, tatlı kokusu akşam havasına karışmıştı. Adam keskin bakışlarını gözlerime dikmiş, ruhumun derinliklerinde, Madeline'den Drouot Sokağı'na kadar uzanan bölgeyi aramaya koyulmuştu sanki.

"Bourrelle'i tanıyor musunuz?"

"Elbette, tanıyorum."

"Çok değişti her halde?"

"Saçları büsbütün ağardı."

"La Ridamie?"

"Yaşlandı."

"Ya kadınlar? Kadınlardan söz edin bana. Sözgelisi, Suzanne Verner'i tanıyor musunuz?"

"Evet, çok şişmanladı. Artık işi bitti."

"Yaa? Peki, Sophie Astier?"

"Öldü."

"Zavallı kadın! Ve..."

Birden sustu. Sonra sararmış bir yüz ve değişik bir sesle, ekledi:

"Hayır, daha iyisi önden konuşmayalım artık. Çok özel bir sorun bu."

Sonra düşüncelerinden kurtulmak istermiş gibi ayağa kalktı birden:

"İçeri girmek ister misiniz?"

"Seve seve."

Önüm sıra eve girdi. Alt katın odaları çok büyüktü. Çıplak, hüzünlü bir görünüşü vardı ve herhalde kullanılmıyordu bu odalar. Masalar üzerinde yerli hizmetçilerin unuttuğu kirli tabak çanak duruyor, duvarlarda her an kullanılmaya hazır iki tüfek, kürekler ve oltalar görölüyordu.

Ev sahibim güldü:

"Evim bir kamp binasına, daha çok da bir sürgünün yuvasına benzer. Ama özel odam düzgündür, gelin bakın."

İçeri girer girmez kendimi bir eskici dükkânında sandım. Birbiriyle ilintisi olmayan bir sürü eşya doldurmuştu her yanı; çoğu bazı hatıralar taşıyor olmalıydı. Duvarlarda ünlü ressamalara ait iki tablo, halı parçaları, tabancalar, kılıçlar ve altın çerçeve içinde beyaz bir ipek kumaş parçası asılıydı. Yaklaştım, parlak kumaşın ortasına saplı bir saç iğnesi gördüm.

Ev sahibim elini omzuma koydu:

"İşte, on yıldır burada duran ve değer verdiğim tek şey! Prudhomme, 'İşte! Bu kılıç, hayatımın en güzel günü demektir,' demişti. Ben de: 'Bu iğne bütün hayatımdır,' diyebilirim."

Güçlkle bir karşılık aradım:

"Şu halde siz bir kadın yüzünden buradasınız!"

"Doğru... Acınacak bir şey belki. Ama gerçek. Balkona çıkalım şimdi. Biraz önce Sophie Astier'yi sorduğumda bana 'öldü' demiştiniz. Eğer sorduğum ad bir başkası olsaydı ve bu karşılığı almış bulunsaydım, şakağıma bir kurşun sıkardım hemen."

Geniş bir balkona çıkmıştık, iki yanımızda gri renkli dağlarla çevrili iki körfez uzanıyor, batmış olan güneşin son ışınları gökyüzünde soluyordu.

"Jeanne de Limours yaşıyor mu?"

Korkuyla titreyen bakışları gözlerimi delecek gibiydi.

"Evet, her zamankinden güzel olarak."

"Onu tanıyor musunuz?"

"Evet."

"Çok yakından mı?"

"Hayır."

Elimi tuttu:

"Bana ondan söz edin."

"Çok az bir şey anlatabilirim ancak; Paris'in en güzel, en zarif kadınlarından biri olduğunu ve prensesler gibi yaşadığını."

‘Onun için ölebilirim’ der gibi fısıldadı:

“Onu seviyorum. Onunla üç yıl, korkunç ama, öle-
siye zevkli bir beraberliğimiz oldu. Beş altı kere beni
öldürmeye, bir seferinde de gördüğünüz saç iğnesi-
le gözümü çıkarmaya kalktı. İşte, sol gözümün altın-
daki yara izi! Fark ediliyor, sanırım. Çılgınca sevdik
birbirimizi. Bu tutkuyu anlatacak söz bulamam. Ve
eminim, gücünü kestiremezsiniz siz de. İlk bakışta
iki kalbin, iki ruhun anlaşmasından doğan doğal bir
aşk gibidir. Ama aynı zamanda vahşi, acı ve işkence
çektiren, ayrı karakterde, birbirinden hem nefret
eden hem birbirini tanrılaştıran iki kişinin aşkı.

Üç yılda iflas ettim onun yüzünden. Gözünü kırp-
madan, her zaman gülümseyerek dört milyon frangı-
mı yedi bitirdi.

Direnilmez bir yanı vardır. Bunun ne olduğunu bil-
miyorum. Belki ela gözlerinin insana ok gibi sapla-
nan bakışları, belki yüzünde bir maske gibi taşıdığı
tatlı, umursamaz, baştan çıkarıcı gülümsemesi. Zara-
feti, ahenkli yürüyüşüyle büsbütün güzelleşen vücu-
dunu bir parfüm gibi sarar. Yürüyüşü kayar gibidir.
Gülüşünün müziği gibi yansıyan kalınca, tatlı bir ses-
le konuşur. Ona bakanlar, genel görünüşündeki dire-
nilmez çekicilikte sarhoş olur. Üç yıl yeryüzünde yal-
nız onu gördüm. Çok acı çektim. Neden? Belki bir
hiç uğruna, belki bir yanılmanın inadı uğruna. Ve
ona, ‘orospu!’ ‘dilenci!’ diye bağırdım bir gün. Sakin
bir sesle sordu: “Evli miyiz biz?”

İşte o günden beri buradayım. Çok düşündüm,
sonunda bir yargıya vardım: Bu kadın dirilmiş bir Ma-

non Lescaut'ydu. Kesinlikle aşk tanımayan, aşkla zevki ve parayı eş tutan bir Manon."

Sustu, birkaç dakika sonra devam etti:

"Son meteliğimi bitirdikten sonra büyük bir soğukkanlılıkla şöyle dedi bana: "Yalnız aşk ve hava ile yaşayamayacağımı anlarsın elbette, sevgilim. Seni çok severim, belki herkesten çok, ama eninde sonunda yaşamak zorundayım. Yokluk ve ben, herhalde çok uygunsuz bir çift oluruz."

Her şeye rağmen ne korkunç bir hayat geçirdiğimizi tasarlayamazsınız. Ona baktığım zaman çoğu kere hem kucaklamayı, hem öldürmeyi düşünürdüm; ölçüsüz bir hiddetle sarsılır, kollarını bağlayıp iple boğmayı tasarlardım. Gözlerinin derinliğinde, bakışlarının ardında beni çıldırtan, kudurtan hilekâr bir ışığın yandığını görür, belki onu bu yüzden severdim. Ona, onu kendi cinsinden ayıran bir güç ve insanı kinle dolduran, bir dişilik vermişti doğa. Bütün varlığı sanki zehirli bir sıvıyla doluydu. Kısacası, bambaşka bir kadındı.

Birlikte sokağa çıktığımız vakit bir bakışta bütün erkekleri etkilediğini görürdüm. Bu durum beni daha çok çıldırtır, ona daha çok bağlıydı. Bu yaratık özellikle sokaktayken benim ya da onun istemesi dışında, sanki herkesin ortak malıydı. Ne işkenceydi, Tanrım! Tiyatroda, lokantada benim yanımda, ama aslında bütün erkeklere aitti. Ve ben yalnız bırakır bırakmaz ötekiler hemen harekete geçiyorlardı.

On yıldır onu görmüyorum, yine de her zamankinden daha çok seviyorum."

Gece bastırılmış, portakal çiçeklerinin kokusu daha da keskinleşmişti. Sordum:

“Onu yeniden görmek ister miydiniz?”

“Tanrı belasını versin! Burada arazim ve ayrıca yedi sekiz yüz bin frank nakit param var. Milyonu tamamlar tamamlamaz, her şeyi satıp yola koyulacağım. Bu servet bana güzel ve uzun bir yıl için yeter. Sonra her şey bitecek biliyorum.”

“Peki, sonra ne yapacaksınız?”

“Sonra... Bilmem... Belki yanınıza uşak olarak almanız için size başvururum.”

11 NUMARALI ODA

“Yaa? Demek, Başkan Amandon’un başka şehre atanması nedenini bilmiyorsunuz?”

“Hayır, bilmiyorum.”

“Zaten kendisi de bilmiyor, hâlâ da öğrenmiş değil. Ama gerçekten ilginç bir hikâyedir bu.”

“Öyleyse anlatın da dinleyelim.”

“Başkanın bütün Perthuis-le-Long’da ‘Bayan Marguerite’ adıyla bilinen o güzel, ufak tefek, kumral, ince ve tatlı karısını hatırlayacaksınız sanırım...”

“Eh, şöyle böyle...”

“Şu halde öbür kadınlara göre nasıl daha çok sevilip saygı gördüğünü, balo ve toplantılar düzenlemekteki ustalığını, hayır islerine nasıl koştuğunu, yoksullara para toplamak için nasıl binbir çare bulduğunu da hatırlayacaksınız.

Olağanüstü zarif, aynı zamanda hoppa bir kadındı. Bir bakıma platonik sayılabilecek şuhluğu, taşra zarafetiyle karışmış, ona her şeye rağmen seçkin bir hava vermişti.

Sayın yazarlarımız hep Paris'te yaşadıklarından, bütün makamları kullanarak yalnız başkent kadınlarını öven şarkılar sunarlar bizlere. Oysa, inanın bana dostum, taşralı kadın yüz defa daha değerli, hiç değilse daha içtendir. Duruş ve davranışı başkadır taşralı kadının; dikkatlidir, sır saklamasını bilir, söz vermez, ama dediğini yapar. Buna karşılık bilirsiniz, Parisli kadın söz verir ve tutmaz. Kısaca, Parisli kadın, sahteliğin süslü ve egemen temsilcisi, taşralı kadın gerçeğin simgesidir. Her zaman gözaltında bulunmanın, her pencere ardındaki kuşkunun tehlikesini bilir, tutku ve eğilimlerini tatminde nasıl büyük güçlüklerle karşılaşacağını kestirir. Bu nedenle, yalın bir burjuva karısı, el değmemiş saf ve temiz manastır öğrencisi görüntüsü altında Parisli kadınların hepsinden daha çok hile, esneklik ve dişiye özgü buluşları saklar.

Bayan Amandon da işte bu tatlı gruba dahildi. On-
dan kimse kuşkulanamaz, herkes kestane rengi göz-
lerindeki parlak, saydam, sıcak ve erdemli bakışın,
onun gerçek karakterini yansıttığına inanırdı. Aslında
dahice bir yeteneğe, keskin görüşe, olağanüstü pra-
tik bir zekâyâ sahipti.

Genellikle ordudan sevgililer edinir, garnizonda kaldıkları sürece gönlünü eğlendirirdi. Evet, aşk değildi söz konusu olan, zevkti sadece.

Perthuis-le-Long. garnizonuna yeni bir alay geldiğinde, yaşları otuzla kırk arasındaki subaylar çevresinde araştırmalarına başlardı. Ona göre yaşı otuzdan aşağı olanlar ağız sıkı olamıyorlar, kırkını aşkınlar ise bazı konularda güçsüz kalıyorlardı!

Subayları kısa sürede alay komutanından daha iyi tanıyiverir, bütün özelliklerini öğrenirdi onların. Alışkanlıklarını, eğitim derecelerini, çocukluk yıllarını, fiziki niteliklerini, olağanüstü durumlardaki direnç ve tutumlarını, sabırlı olup olmadıklarını, karakter ve varlıklarını. Sonra seçime geçerdi... Genellikle sakince yakışıklı subaylar üzerinde durur, onların başka gönül ilişkileri, belirli tutkuları olmamasına dikkat eder, ardında iz bırakabilecek ihtiyatsızlardan uzak dururdu. Seçtiği subayın garnizonda kalış süresini öğrendikten sonra da iş, ağını örmeye kalırdı.

Pek çok kadın, çekingenlik ve mahçubiyetin etkisiyle, alışılmış yolları izler bu konuda: Elde edilme, karşı koyma yöntemlerini kollar, söz gelişi ilk gün parmak uçlarını, ertesi gün elini, daha sonraki günler bileğini, daha sonra yanağını, dudağını ve daha daha sonra da geri kalan taraflarını öptürür.

Bayan Amandon'un sonuca kısa sürede güvenle götüreceği bir yöntemi vardı: Hemen bir balo düzenlemek!

Orada gözüne kestirdiği subayı ev sahibesi olarak dansa kaldırırdı. Sonra valse kendini kaptırır, hızlı dönüşlerle büsbütün artan zevk ve cesaretin etkisiyle, isteğini kavalyesinin elini güçle sıkı sıkı sıkarak belirtirdi.

Adam bu davranıştan belli bir anlam çıkaramamışsa, onu aptallıkla damgalar, hemen listesindeki ikinci adaya yönelirdi. Eğer ne demek istediğini anlabilmişse, sorun hemen çözümlenir, öyle kibarlık gösterilerini, sayısız ziyaretleri gereksiz bularak sonuca giderdi. Bundan daha yalın ve pratik yol olur mu?

Bütün kadınlar, hoşlarına gittiğimizi böyle açıkça belirtseler, ne iyi olurdu. Böylece bir sürü güçlükler; sözgelişi nazlar, kuşkular, üzüntüler, sürtüşmeler, yanlış anlamalar kalkıverirdi ortadan. Kadınların açıklayamadığı istekleri, vücutlarının sessiz çağrısı, susan ağızlarıyla gizledikleri uzak duyguları, derinliğini çözemediğimiz bakışları nedeniyle mutlu olma fırsatını kim bilir kaç defa kaçırmışızdır.

Subay, Bayan Amandon'un amacını sezmişse elbette buluşmak isteyecektir. Kadın o zaman onu bir, bir buçuk ay bekletir, adamı daha iyi tanımanın imkânlarını arardı. Erkek de bu arada buluşma çareleri arar, güç ve güvensiz yollar düşünürken bir toplantıda kulağına fısıldayıverirdi:

"Salı akşamı, saat dokuzda, Vouziers Yolu üzerinde, istihkâmların yanandaki Altın Kısrak Oteli'nde!.. Orada Bayan Clarisse'i sorun ve sivil elbiselerle gelin..."

Bu az bilinen otelde sekiz yıldır bir oda tutuyor, ücretini her yıl peşin ödüyordu. İlk sevgilisiyle burada buluşmuş, çok memnun kalmış ve orasını aşk yuvası olarak muhafaza etmişti.

Parlak, gri renkli duvar kâğıtları üzerine asılmış çiçek desenli küçük halılar, çam tahtasından çevreli

muslin perdelerle çevrili büyük yatak, bir koltuk, iki sandalye, tuvalet için gerekli birkaç parça eşyayla gerçekten tatlı bir yuvaydı bu. İnsan başka ne isterdi zaten?

Duvarlarda üç büyük resim asılıydı. Âşıklarının komutanları olan üç albayın at üzerinde çekilmiş resimleri. Bunları acaba bir anı olarak mı saklamak istemişti, yoksa dolaylı bir çağrışım mı rol oynamıştı, bilmiyoruz.

O güne kadar 'Altın Kısrak' serüvenleriyle hiç kimse tarafından tanınmamış, ona kimse soru sormamıştı.

Bulduğu çözüm çok yalındı: Türlü hayır işleri yapıyor, bu amaçla dizi dizi toplantılar düzenliyor, bazısına gidiyor, bazısına da gitmiyordu. Karısının kendisine bir hayli paraya da mal olan hayırseverliğini bilen kocanın aklına en ufak bir kuşku düşmemişti.

Aşk randevusu verdiği gün, akşam yemeği yerken hizmetkârların ortada bulunduğu bir sırada şöyle diyor:

"Biraz sonra 'Paralize Olmuş İhtiyarlara Fanila ve Kuşak Örme Derneği'nin toplantısına gideceğim..."

Sonra saat sekize doğru evden çıkıyor, derneğin toplantısında konuşmasını yapıyor, oradan ayrılıp cadde ve sokakları geçiyor, ışıksız, karanlık bir köşede şapkasını çıkarıp hizmetçi başlığı giyiyor, elbisesinin içindeki önlüğü çıkarıp üzerine kuşanıyor, manto ve şapkasını elindeki çantaya koyuyor, acelesi olan bir evlatlık kız gibi ara sıra koşarak otele gidiyordu.

Bu ufak tefek hizmetçi kızın kişiliğinde Sayın Başkan Amandon'un eşini kim tanıyabilirdi ki?

Altın Kısarak Otel'i'ne ulaşır, anahtarını yanında taşıdığı odasına yönelirken onu tezgâhın ardında gören otelin şişman sahibi Trouveau Usta mırılda-nırdı:

"Bayan Clarisse yine sevgilisiyle buluşacak."

Şişko budalanın ne gerçekten haberi vardı, ne de gerçeği öğrenecek yeteneği. İhtimal, bir gün Bayan Clarisse'in, aslında Perthuis-le-Long'da 'Bayan Marguerite' adıyla bilinen Bayan Amandon olduğunu bilsey-di çok şaşırırdı.

Ve bu gerçeği ortaya çıkaran korkunç olay şöyle baş gösterdi:

Bayan Clarisse âşıklarıyla hiçbir zaman üst üste iki gece buluşmazdı. Böyle bir ihtiyatsızlığı göze al-mayacak kadar kurnaz ve akıllıydı. Bu durumu Trou-veau Usta çok iyi biliyordu, sekiz yıldır bunun tersi bir olaya tanık olmamıştı. O yüzden konukların çok olduğu günlerde odayı yalnız bir gece için başkasına vermekte sakınca görmezdi.

Geçen yaz Başkan Amandon bir haftalık bir gezi-ye çıkmıştı. Sıcaktan ve aşktan yanıp tutuşan Bayan Amandon herhangi bir tehlike söz konusu olmadığından, buluştukları salı gecesi yakışıklı Binbaşı de Va-rangelles'e ertesi akşam da gelip gelemeyeceğini sor-muş, "Neden olmasın?" karşılığını almıştı.

Çarşamba gecesi aynı saatte otelde olacağını bil-diren kadın, binbaşının kulağına şöyle fısıldadı:

"Sevgilim, benden önce gelirsen soyun, yatağa girip beni bekle!"

Öpüşüp ayrıldılar o gece.

Ertesi sabah saat on sularında Trouveau Usta şehrin cumhuriyetçi gazetesi *Tablettes de Perthuis*'ye göz gezdirirken avluda kesilmiş bir tavuğu temizleyen karısına seslendi:

"Çevrede kolera salgını görülmüş. Dün Vauvigny'de biri ölmüş koleradan."

Kaygılandırmamıştı bu haber onu; otel doluydu, işi geliyordu.

Öğleye doğru turist olduğu anlaşılan yaya bir konuk geldi otele. İki 'apsent' içtikten sonra bol yemek yedi, hava sıcak olduğundan bir litre şarap, en azından da iki litre su içti. Kahvesiyle, iki üç kadeh de konyak yuvarladı, bir süre uyumak istediğini söyleyerek boş oda olup olmadığını sordu. Otelci karısıyla konuştu, sonra Bayan Clarisse'in odasını vermeyi düşündü.

Adam yukarı çıktı, müşterisinin saat beşe kadar inmediğini gören otelci uyandırmak amacıyla kapıyı vurdu, karşılık alamayınca girdi odaya.

Aman, Tanrım! Adam ölmüştü!

Koşarak aşağıya inip karısını buldu:

"On bir numaralı odaya gönderdiğim sanatçı kılıklı adam galiba ölmüş."

Kadın ellerini göğze kaldırdı:

"Tanrım! Kolera olmasın sakın?"

Troveau Usta başını salladı:

“Sanmam, beyin kanaması galiba. Üzüm küspesi gibi kararmış.”

Kadın fena halde telaşlanmıştı.

“Bilinmez. Bana kalırsa koleradır bu. Bir şey söylemeden doktora koş, haber ver. Bu gece kaldırırlar, kimse de fark etmez. Ne gördük, ne duyduk, bir sünger çekeriz, olur biter.”

Evet, Bayan Clarisse dün gece gelmişti. Oda nasıl olsa bugün boş kalacaktı...

Doktor geldi, ölüm nedenini açıkladı. Çok yiyip içmekten ötürü beyin kanaması. Sonra polise haber verildi. Cesedi otelin müşterileri konuklar fark etmeden geceyarısına doğru gelip kaldıracaklardı.

Bayan Amandon saat dokuzda bu defa kimseye görünmeden otel merdivenlerini çıktı, anahtarını çıkardı, kapıyı açıp odasına girdi. Şömine üzerinde bir mum yanıyordu. Yatağa baktı; binbaşı yatmıştı, perdeler yarı kapalıydı. Kadın fısıldadı:

“Bir dakika sevgilim, şimdi geliyorum.”

Sonra ihtirasla titreyerek soyunmaya koyuldu, çizmelerini döşemeye, korsesini koltuğa attı, siyah elbisesi ve altındaki etek bacakları çevresinde kümelendi, kırmızı ipek gömleği çiçek gibi pörsüyerek iskemleye düştü. Binbaşının hiç sesi çıkmıyordu. Sordu:

“Yakışıklı dostum, uyuyor musun?”

Yine karşılık alamayınca gülerek seslendi:

“Şuna bak, dalga geçiyor, ne komik!”

Ayağında ipek çoraplarıyla yatağa koştu, yorga-

nı açıp girdi, kollarını cesede dolayıp dudaklarını uzun uzun öptü.

Bir saniye kadar şaşkın kaldı, bir şey anlayamayacak kadar az zaman olmuştu. Sonra o soğuk, cansız vücudun yaydığı dehşet dalgasıyla olacakları düşüneyecek kadar çılgın bir korku kapladı bütün varlığını. Baştan ayağa titreyerek yataktan fırladı, şömine üzerindeki mumu alarak yatağa döndü. Tanımadığı bir yüzü aydınlatmıştı ışık: Kapkara, şişmiş, gözleri kapanmış, çenesi çarpılmış bir ölü!

Kadınların akılları başlarından gittiği zaman duyulan o tiz, o sonsuz çığlıklardan birini atarak sıçradı, mumun düştüğünü fark etmeden kapıyı açıp haykıra haykıra, çırılçıplak, koridorda koşmaya koyuldu.

Dört numaralı odada kalan bir işadamaı çoraplarıyla dışarı fırlayarak kadını kucakladı:

“Ne oluyor, güzel yavru?”

Kadın kendinden geçmişti:

“Odamda... Odamda... Biri öldürülmüş...”

Öbür konuklar ve otel sahibi yukarı koşarken koridorun sonunda binbaşının uzun boyu gözüküyordu. Kadın kendini sevgilisinin kollarına attı:

“Kurtar beni! Kurtar beni, Gontran! Odamızda birini öldürmüşler!”

Olayın kovuşturma evresi zorluklar getirdi. Her ne kadar, Trouveau Usta olayı açıklayıp Bayan Clarisse için her türlü güvenceyi vermek istediye de, cesedi gören işadamaı ve öbür konuklar, işin içinde bir cina yet olabileceği inancıyla polis gelinceye kadar âşıkla-

rın gitmesini engellediler. Komiser gelmiş, sevgilileri bırakmıştı. Ama çenesini de tutamamıştı.

Ve ertesi ay Başkan Amandon görevinden alınıp başka bir şehre atandı.”

BİR KADININ İTİRAFLARI

Dostum, benden hayatımın önemli bazı anılarını açıklamamı istemiştiniz. Artık çok yaşıyım; ne bir akrabam, ne de çocuklarım var. Bu yüzden, anılarımdan birini açıklamakta sakınca görmüyorum. Ama adımı her zaman gizli tutacağınıza söz vermenizi isterim.

Hayatım boyunca birçok defa sevildim, hem de çılgınca, yine pek çok defa âşık oldum. Bugün en ufak izi kalmayan bir güzelliğe sahiptim. Aşksa, benim için duygunun ömrüydü. Havanın hayatımızdaki gerekliliği gibiydi. Aşksız yaşayamazdım. Bazı kadınlar ömürleri boyunca yalnız bir defa büyük bir tutkuyla sevebileceklerine inanırlar. Oysa ben, defalarca âşık oldum, her seferinde de tutkumun tükenmeyeceğini sandım. Sonra aynı duygunun, yakıtı bitmiş bir alev gibi söndüğünü de gördüm.

Size bugün anlatacağım serüvende hiçbir suçum yoktu. Ama bu serüven, daha sonrakilerin temel nedeni oldu.

Eski ailelerden, varlıklı bir soylu olan Kont Hervé de Ker...’la evleneli bir yıl olmuştu, inancıma göre gerçek aşk hem özgürlük, hem tutsaklıktı. Acaba yayasa uygun olarak düzenlenip papaz tarafından kutlanan aşka aşk denilebilir mi? Kaçamak öpüşün yasal olanla ölçülmesi mümkün olabilir mi?

Kocam uzun boylu, kibar, arazi sahibi bir soyluydu. Zeki değildi. “Bir konuyu tutturur, bıçak gibi sapladıkça saplar, batırdıkça batırırdı. Beyni ailesinden kalan hazır düşünce ve inançlarla doluydu. Bu çok sınırlı düşünce ve inançların etkisiyle kuşku ve kararsızlık göstermeden sonuca varır, aynı konuda başka türlü çözüm yolları da olabileceğini aklına bile getirmezdi. Bir eve rüzgâr gibi girip, kapı ve pencerelerinden dolarak neşe ve zevk dağıtan duygulardan haberi yoktu.

Oturduğumuz şato geniş bir arazinin ortasında, çevresini yüzlerce yıllık eski ağaçların çevrelediği yaşlı bir yapıydı. Ormana benzeyen bahçenin sınırlarına “kurt çukuru” denilen hendekler kazılmıştı. Uzaktaki çayır, kamış ve su bitkileriyle örtülü iki su birikintisine uzanıyordu. Kocam bu iki küçük gölü bağlayan su geçitinin kıyısına yaban ördeği avlamak için bir kulübe yaptırmıştı.

Belirli hizmetçilerden başka Kont’a köpek gibi körü körüne bağlı bir bekçi, bana adeta arkadaş gibi yakın bir oda hizmetçim vardı. Onu beş yıl önce İspan-

ya'dan getirmiştım. Sokakta bulunmuş bir kızcağızdı. Kimsesi yoktu. Esmer teni, kara gözleri, orman gibi sık kara saçlarıyla çingeneye benziyordu, hatta sanırım öyleydi de. O sıralarda on altısındaydı, ama rahat rahat yirmi yaşında gösteriyordu.

Sonbahar gelmiş, av mevsimi açılmış, komşular şatoya gelip gitmeye başlamışlardı. Bunlar arasında Baron de C... adlı genç bir adam hoşuma gidiyordu. Onunsa, zamanla şatoya ziyaretleri seyrekleşmişti. Daha sonraları büsbütün gelmez oldu, ben de unutup gittim. Ama bu arada kocamın bana karşı davranışlarında bazı değişiklikler sezmiştim.

Konuşmaz olmuş, düşünceli bir tavır takınmıştı. Beni artık öpmüyor, ara sıra başımı dinlemek için çektiğim odamın kapısı önünde ayak seslerini duyduğum halde, bu sesler birkaç dakika sonra yavaş yavaş uzaklaşıyordu.

Alt kattaki odamın penceresi önünde de geceleri birinin dolaştığını duyuyordum. Sonuçta kocama söyledim bu olaydan, beni birkaç saniye delice bakışlarla süzdükten sonra karşılık verdi:

“Önemli değil, bekçidir dolaşan.”

Bir akşam yemek boyunca nasılsa pek nazik görünen Kont, alaycı bir sesle sordu:

“Acaba, iki üç saat için benimle gelip, her gece kümesteki tavukları yiyen tilkiyi vurmama yardım eder misin?”

Şaşırmıştım; önce durakladım, inatçı bakışlarını görünce karşılık verdim:

"Elbette, dostum."

Bir erkek gibi kurt ve yaban domuzu avına katıldım o yıllarda. Teklif garip gelmemişti o yüzden. Ama kocam son derece huzursuz görünüyordu o gece. Sanki acelesi varmış gibi belli etmeden yerinden fırlıyor, oturuyor, yine kalkıyordu. Saat ona doğru sordu:

"Hazır mısın?"

"Elbette," dedim.

Kalktım, getirdiği tüfeği aldım:

"Kurşun mu, saçma mı doldurayım?"

Bir an şaşırdı, sonra:

"Yalnız saçma. Saçma yeterlidir," dedi.

Birkaç saniye sonra da değişik bir tonla ekledi:

"Soğukkanlılığını dene biraz bakalım."

Gülmeye başladım:

"Ben mi? Neden? Bir tilkiyi vurmak için soğukkanlı mı olmak gerekir? Böyle şeyleri nasıl düşünürsün, dostum?"

Sonra hiç ses etmeden bahçeyi geçtik. Bütün şato uyuyor, ay ışığı eski, kara görünüşlü yapının eğimli damında sarı sarı parlıyordu. Yalnızca iki yandaki kulelerin üst katlarında zayıf ışıklar görünüyor, bu hüzünlü aynı zamanda tatlı gecenin sessizliğini bozacak en ufak bir çıtırtı duyulmuyordu. Ne hafif bir esinti vardı, ne bir baykuş sesi... Hayra yorulmayacak ağır bir hava kaplanmıştı her yanı.

Bahçedeki ağaçların altında serinliği ve yaprakların kokusunu duydum. Kocam av coşkusuna kapıl-

miş hiç konuşmuyor, ara sıra durup çevreyi dinliyor, karanlığı gözlüyordu.

Su kıyısına gelmiştik.

Kamışlar durgun havaya rağmen hafifçe sallanıyor, su yüzünde en ufak bir dalga görünmüyordu. Yalnız ara sıra yüzeyde kıpırdayan küçük bir canlının etkisiyle meydana gelen halkalar genişleyerek yayılıyordu.

Kulübeye ulaşip pusuya yatarken kocam öne düşmemi istedi. Şatodaki kuru ve sert tutumunu takınarak tüfekte beni dürttü. Titrediğimi anlamıştı, sordu:

“Bu sınav yeterse, dönelim.”

Çok şaşırmıştım :

“Hayır. Buraya hemen dönmek için gelmedim. Bu akşam ne tuhafsın.”

Mırıldandı:

“Nasıl istersen!”

Ve hareketsiz durduk.

Bu ağır, sakın sonbahar gecesinde yarım saat kadar öylece bekledikten sonra yavaşça sordum: “Buradan geçtiğine emin misin?”

Hervé, sanki onu itmişim gibi sarsıldı, ağzını kulağıma yaklaştırdı:

“Kesinlikle biliyorum.”

Yine sustuk.

Kocam kolumu tuttuğunda sanırım yarı uykuluydum. Sesi değişmiş, ılık gibi tizleşmişti.

“Görüyor musun onu?.. Bak, gerilerde ağaçların altında...”

Baktım, bir şey görememiştim. Kocam beni gözden kaybetmemeye çalışarak nisan almış, ben de atışa hazırlanmışım. Birden otuz adım kadar ötemizde bir adamın hızlı adımlarla, sanki bir yerden kaçıyor-muş gibi iki büklüm yaklaştığını gördüm. Bu beklenmeyen görüntüden şaşırılmış, bir çılgılık atmışım. Bir alevi patlama izledi, adam yere düşerek, vurulmuş bir kurt gibi yuvarlanmaya başladı.

Çılgın gibi korkunç çılgılıklarla haykırırken kocamın kaba elini boğazımda hissettim. Beni önce yere yıktı; sonra koca pençeleriyle kaldırıp sürükleyerek koşmaya koyuldu. Bütün gücüyle, bir yerimin kırılabileceğine aldırmadan otların gerisindeki yaralı vücudun üzerine fırlattı.

Ölümüm yakındı, beni de öldürecekti. Ayağını kaldırıp, kendinden geçmiş bir hiddetle kafama indirirken doğrulmaya çalıştım. Ve bu sırada oda hizmetçim Paquita'nın, kocamın üzerine yaban kedisi gibi atılarak sakalını koparıp, yüzünü tırmaladığını gördüm.

Kız bir an kocamı bırakarak kendini, artık ölmüş olan yerdeki gencin üzerine attı, onu kollarıyla sardı, gözlerini öpmeye, dudaklarını ağzına yaklaştırıp seven bir insanın umutsuz acısı içinde, hayat belirtisi sayılabilecek hafif bir soluk aramaya koyuldu.

Kocam doğruldu, anlamıştı, ayaklarıma kapandı birden:

"Bağışla beni! Seni suçluyordum, kızın âşığını öldürdüm. Bekçi yanlış bilgi vermiş. Ben hâlâ cansız sevgilisini deli gibi öpen kıza bakıyor, sona ermiş bir

aşkın verdiği acıdan doğan hıçkırıkları duyuyordum, işte dostum, o an kocamı aldatmaya karar verdim.”

DOLAP

Akşam yemeğinden sonra başlayan sohbet erkekler arasında çok önemli bir konuya yönelmiş, sokak kadınları çevresindeki anı ve görüşler anlatılmaya başlanmıştı, içimizden biri: "Bu yolda başımdan çok ilginç bir olay geçti, isterseniz anlatayım." dedikten sonra konuşmaya koyuldu:

Geçen kış bir akşam, günlük hayatın tekdüzeliğinden gelen bıkkınlık bütün benliğimi sarmış, kötümser bir ruh bunalımıyla çöküp kalmıştım. Evde yalnızdım, bu gibi karamsarlık ve bunalımların, sık sık baş gösterdiklerinde, insanı intihara bile götürebileceğini biliyordum.

Paltomu giyip nereye gideceğimi kestirmeden so-kağa fırladım. Cadde boyunca boş kahvelerin önünden geçerek, ahmak ıslatan dediğimiz türden yağmurun altında yürümeye başladım. Hani o iri damlaları kaldırımları dövüp insanları saçak altına sığınmak zo-

runda bırakan türden değil de fark ettirmeden sürekli olarak yağan, elbisemizin üstünü buz gibi bir su tabakasıyla kaplayıp sonra sinsice içeriye sızan yağmurdandı bu.

Ne yapmalıydım? Bir an durdum, iki saat kadar oyalanabileceğim, huzura kavuşabileceğim bir yer düşündüm ve birden, Paris'te o saatlerde böyle bir köşe bulunmadığını kavradım. Sonunda Folies-Bergères'e, bu eğlenceli kadın pazarına gitmeye karar verdim.

Salon tenhaydı. At nalı biçimindeki girişte yürüyüş ve giyinişlerinden, saç, sakal tıraşlarından, yüzlerinin renginden adilikleri belli birkaç erkek görölüyordu sadece. Kızlar ise hep aynıydı: Hani hep o bildiğimiz çirkin, yorgun, sözde cilveli davranışlarla müşteri tavlama çabası içindeki zavallılar.

Hepsi de pasaklı, bazıları tombuldan da öte yağlı, bazıları sıska ya da papaz karınlı ya da eğri bacaklı yaratıkların, istedikleri parayı elde etmek için nasıl savaştıklarını düşündüm.

Bakışlarıma içlerinden biri takılıverdi: Ufak tefek, kibar görünümlü, orta yaşa yönelmiş, ama diri ve çevik bir kadındı bu. Göz ettim, sonra hiç düşünüp taşınmadan bir gece karşılığında vereceğim parayı bildirdim. Evde yalnız olmak istemiyordum kesinlikle geceyi bir fahişenin kolları arasında geçirmek bile çok daha iyiydi benim için.

Onu izledim. Martyrs Sokağı'nda büyük bir apartmanda oturuyordu. Merdivenlerde yanması gereken gaz lambaları çoktan sönmüştü. Bir kibrit çaktım,

sendeleyerek ve önümdeki etekliğin hıştısını izleyerek merdivenleri çıkmaya başladım.

Kadın dördüncü katta durdu, dairesinin kapısını açarken sordu:

"Sabaha kadar kalacak mısınız?"

"Tabii. Ne konuştuğumuzu unuttunuz mu?"

"Tamam, sevgilim. Sadece, kesin olarak bilmek istemiştım. Bir dakika bekleyin, şimdi geliyorum."

Karanlıkta bıraktı beni. İki kapının kapandığını, birisiyle konuştuğunu duyar gibi oldum, huzursuzlaşmıştım. Tuzağa mı düşürülmüştüm acaba? Tanrıya şükür, yumruklarım sağlamdı. "Göreceğiz bakalım," dedim kendi kendime.

Kulaklarımı büyük bir dikkatle açıp dinlemeye başladım, içerde sanki şapşal biri oraya buraya çarparak dolaşıyordu. Sonra bir kapı açıldı, bunu hafif sesle konuşmalar izledi ve kadın kısa süre sonra elinde bir şamdanla döndü: "Şimdi girebilirsin!" dedi.

Bu senli benli sesleniş, yakınlaşma belirtisi olmalıydı; önce içinde hiç sofra kurulmadığı belli olan bir yemek odasına, oradan bütün fahişelerinkine benzeyen, döşemelerinde kuşkulu lekelerin görüldüğü yatak odasına geçtik.

"Rahatlayabilirsin, sevgilim!" dedi kadın.

Çevreyi kuşkulu bakışlarla inceledim, olağanüstü bir belirti göremedim. Daha paltomu çıkarmadan o çabucak soyunup yatağa girmiş, gülmeye başlamıştı:

"Ne oldu sana böyle? Kütük gibi durma, acele et biraz!"

Soyunup sokuldum ona

Beş dakika sonra giyinip gitmenin daha büyük bir zevk vereceğini anladım. Ama evimde beni baskısı altına alan o karamsarlık yine cesaretimi kırmış, bütün davranış gücümü engellemiş, beni bu 'genel' yatağa bağlamıştı. Bir tiyatronun kristal avizeleri altında zarif ve güzel bulduğum yaratık kollarımın arasında eriyip gitmiş, alelade bir fahişenin umursamaz, sarımsak kokulu öpüşlerine bağlanıp kalmıştım. Bunun üzerine, onunla sadece konuşmayı yeğ tuttum:

"Uzun süredir burada mı oturuyorsun?"

"15 Ocak'ta altı ay dolacak."

"Daha önce neredeydin?"

"Clauzal Sokağı'nda. Kapıcı kadın güçlükler çıkarınca taşınmak zorunda kaldım."

Sonra kendisi hakkında kötü söylentiler yayan kapıcı kadını anlattı bana uzun uzun.

Birden çok yakınımızda hafif bir ses duydum. Bu sanki hemen orada, yanibaşımızdaki iskemlede oturmakta olan bir insanın soluğuydu. Doğrulup sordum:

"Bu ses ne?"

Sakin ve kendinden emin karşılık verdi:

"Aldırma, sevgilim; oda komşum olan kadın. Oda'nın duvarları o kadar incedir ki, buradaymış gibi duyarsın sesini. Böyle köhne yerlerde duvarlar da kâğıt gibi oluyor."

Miskinlik ve yorgunluğun etkisiyle yorgana sarıldım. Yeniden konuşmaya daldık. Aklıma her erkek gibi, aptalca bir merakla ilk aşkını sorup günahkâr

hayata girişine yol açan serüveni öğrenmek, bunu anlatırken saflığını ve iffetini savunmak için bulacağı sözlerle eğlenmek geldi. Yalan söyleyeceğini biliyordum. Ama umurumda değildi. Belki bütün bu yalanların altında içten ve duygulu bazı noktalar yakalayabilirdim.

"Söyle, ilk sevgilin kimdi bakalım?"

"Zengin bir kürekçi. Bir sporcu yani."

"Hadi anlat, neredeydi?"

"O zamanlar Argentinevil'deydim."

"Ne yapıyordun orada?"

"Bir handa servis yapıyordum."

"Hangisinde?"

"Tatlısu Tayfaları. Biliyor musun?"

"Tabii, Bonanfan yöresinde."

"Tamam."

"Seni nasıl tavladı bu kürekçi?"

"Yatağını yaparken zorla ırzıma geçti."

Aklıma doktor olan bir arkadaşımın savunduğu kuram geldi birden. Kendisi büyük bir hastanede çalışıyordu ve yaptığı gözlemler sonucu, nikâhsız doğum yapan kadın ve fahişelerin hemen hepsinin, çantalarını parayla doldurup sonra gebe bırakan zenginleri suçladıklarını duymuştu. Oysa, doktora göre bu kadınlar daima kendi sınıf ve ortamlarındaki erkekler tarafından baştan çıkarılıyor; sonra zenginleri, halk arasında büyüyen bu günahsız çiçekleri kokladıkları için yerin dibine batırıyorlardı. Doktorun kura-

mına bakılırsa aslı yoktu bu suçlamaların. Gerçi zenginler çiçek kokluyorlardı, ama genellikle ikinci elden çiçeklerdi bunlar.

Kadına bakıp gülmeye başladım:

"Hikâyeti biliyorum ben. Seni baştan çıkaran ilk erkek kürekçi değildi."

"Sevgilim, doğru söylüyorum, yemin ederim."

"Yalan söylüyorsun."

"Hayır, inan bana."

"Peki, öyle olsun. Yalnız şunu bil ki, ben ipnotizmacıyım, güzel yavrum; ipnotizmacı! Eğer doğruyu söylemezsen seni bir güzel uyutur, bütün gerçeği öğrenirim."

Aptallaşmış, korkmuştu. Güçlkle konuştu:

"Nasıl anladın bunu?"

"Çabuk, anlat!"

"İlk serüvenim alelade bir olaydı. Köy bayramına Bay Alexandre adlı bir aşçı getirtmişlerdi. Gelir gelmez dilediği gibi davranmaya başlamıştı handa. San ki herkes onun bütün dediklerini yapmak zorundaydı. Han sahibi ve karısı onu bir kral gibi görüyorlardı. Uzun boylu, yakışıklı bir adamdı, gözü mutfaktaki ocaklardan başka bir şey görmezdi. Her yana komuta ederdi: 'Çabuk tereyağı, yumurta ve biraz şarap getirin!' Dediği kısa sürede yerine getirilmeliydi. En ufak bir gecikmeyi hoş görmez, insanı pancar gibi kızartan küfürlere başlardı. O akşam kapı önüne oturmuş, piposunu tütürüyordu. Elimde tabaklarla önünden geçerken seslendi:

"Hey, kız! Benimle nehir kıyısına gelip çevreyi gösterir misin?" Kaz gibi izledim onu. Kıyıya gelir gelmez üzerime atıldı, her şey öyle çabuk olup bitti ki, ne yaptığını bile anlayamamıştım. O gece dokuz treniyle gitti, bir daha göremedim onu."

"Sonra?"

"Florentin'in ondan olduğunu sanıyorum."

"Florentin mi? O da kim?"

"Küçük oğlum."

"Mükemmel! Sonra kürekçiye çocuğun ondan olduğunu yutturdun, değil mi?"

"Evet."

"Tabii sana para verdi."

"Florentin için ayda üç yüz franklık bir gelir bağladı."

Konu eğlendirmeye başlamıştı beni.

"Fevkalâde kızım, aferin. Sanıldığınızdan daha akıllısınız hepiniz de. Kaç yaşında Florentin şimdi?"

"On iki..."

"Çok iyi. Tabii, gelirini alıyorsun düzenli olarak?"

İçini çekti:

"Ne yaparsın? Dünya bu!"

O anda, sanki düşmekte olan birinin duvara tutunurken tırmalamasına benzer bir sesle yataktan fırladım. Şamdanı alıp hiddetle çevreme bakınırken kadın koluma sarılmış, fısıldıyordu:

"Bir şey değil sevgilim, emin ol bir şey değil."

Sesin hangi yönden geldiğini kestirmeye çalışıyordum. Yatağımızın baş tarafında, karyolanın hemen

yanındaki dolap kapağını açtım ve... İçinde soluk yüzlü, zayıf, ufak tefek bir erkek çocuğu gördüm. Yanında duran hasır koltuktan düşmüştü. İri, parlak gözleri korku ve dehşetle açılmış, beni görür görmez de ağlamaya başlamıştı. Kollarını annesine doğru uzatarak yalvarıyordu:

"İsteyerek yapmadım anneciğim. Yemin ederim, isteyerek yapmadım. Uyumuşum, düşüverdim... Beni affet, isteyerek yapmadım..."

Kadına dönüp sordum:

"Bu ne demek?"

Utanmıştı, bitkindi. Birden boşandı:

"Ne yapabilirim? Onu yatılı okula verecek kadar para kazanamıyorum. Yanımda tutmak zorundayım, bir başka odam da yok. Eğer başka biri yoksa yatağında yatar benimle. Eğer bir iki saatliğine gelen olursa dolaba girip oturur, alışkindir buna... Ama senin gibi sabaha kadar kalan olunca da, dayanamayıp uyuyor. Ne yapabilirim ki? Bir sandalye üzerinde sabaha kadar uyumak zorunda kalsaydın, sanırım sen de bu hale gelirdin. Artık ne dersin de."

Kızmıştı, kendinden geçmiş bağıırıyordu.

Çocuk ağlıyordu durmadan. Zavallı, hasta, çekingen, küçük bir dolap yavrusu, karanlık ve soğuk dolapların çocuğu!.. Oradan çıkıp, günahkâr bir yatakta azıcık ısınmanın özlemini duyan çocuk...

Gözlerimden yaşlar süzüldüğünü fark ettim.

Eve dönüp, kendimi yatağa attım, yalnız başıma uyumuş kalmışım.

BİR TUTKU

Deniz, parlak ve kırıksız, yüzeyinde en ufak bir dalga görülmeden ufka uzanıyor, dalgakıran üzerinde gezintiye çıkan Le Havre halkı limana giren tekneleri seyrediyordu; uzaklardan dumanı dalga dalga yükselen koca bir yolcu gemisi yaklaşıyor, ufak römorkörlerin çektiği yelkenlilerin direkleri, yaprakları dökülmüş ağaçlar gibi göğe uzanıyordu. Türlü biçimde bir sürü tekne inleyerek, gıcırdayarak, düdüğü çalarak, buharlarını yorgun soluklar gibi boşaltarak her yönden yaklaşıyor, dalgakıranın bir canavar ağzı gibi açık geçidinden limana giriyordu.

Dalgakıranın üzerinde gezinenler arasında iki subay ağır adımlarla dolaşıyor, selam veriyor, selam alıyor, bazen kısa süre durup aralarında konuşuyorlardı. Uzun boylusu Paul d'Henriel, birden arkadaşı Jean Renoldi'nin kolunu sıkarak hafifçe fısıldadı:

“Bak, Bayan Poincot geliyor; inan ki kadının gözleri hep sende. Dikkat et, anlayacaksın.”

Kadın, zengin bir armatör olan kocasının koluna girmiş, yaklaşıyordu. Aslında kırkındaydı, hafifçe tombuldu, ama ancak yirmi beş yaşlarında gösteriyordu. Tanıdıkları arasında güzelliği, gururu, iri kara gözleri, görünüşündeki soyluluk yüzünden “Tanrıça” adıyla bilinirdi. Lekesiz, kusursuz bir hayatı vardı. Namuslu, erdemli kadın simgesiydi, bu nedenle de hiçbir erkek ona başka gözle bakmayı aklından geçirmemişti.

Paul d’Henriel bir aydır, arkadaşı Renoldi’nin dikkatini kadının ilgisine çekmeye çalışıyordu. Sözüünü sürdürdü:

“Emin ol, yanılmıyorum. Durum çok açık. Bu yaratık seni, aşkı hiç tanımamış erdemli bir kadının tutkusuyla seviyor. Kırk yaş bir kadın için tehlikeli dönemdir, her çılgınlığı göze alabileceği çağdır. Dostum, görünüş böyle. Bu kadın yaralı bir kuş gibi kollarına düşmeye hazır bence. Dur ve bak!”

Biri on iki, öbürü on beş yaşındaki iki kızının ardında yürüyen gösterişli kadın, subaylara yaklaşıırken hafifçe sararmış; çocuklarını, kocasını, gelip geçenleri hiçe sayarcasına Renoldi’yi ateşli bir bakışla süzmüş, her ikisinin, selamını gözlerini kaçırmadan cevaplamış, alevle yanan bu gözler Renoldi’yi ilk defa kuşkuya, düşürmüştü. Paul d’Henriel fısıldadı yeniden:

“Eminim, hem de çok emin. Gördün mü sonunda? Şeytan götüresi, kolay yenir lokma da değil.”

Ama Jean Renoldi modern hayatın gereğine uya-
cak, tiplerden değildi. Hele aşktan yana pek şansı
yoktu. Her şeyden önce sakın bir hayatı özler, her
genç adamın başına gelebilecek kısa serüvenlerle ye-
tinirdi. Kadın ilişkilerinde sık görülen naz ve cilveler-
den, yapmacıklı ilgi belirtilerinden, zarafet gösterişle-
rinden pek sıkılırdı. Bu tür zincirleme, gelişimlere yü-
zü yoktu, kolayı isterdi daima. "Bir ay sonra ilişkiler
bitmeli, ikinci ay ise (hâlâ devam ediyorsa), ancak
nezaket gereği sürebilmeli." derdi. Bu görüş de onu,
terk edilen kadınların isyanları, oyunları ve entrikala-
rıyla uğraşmak zorunda bırakırdı bazen.

O yüzden; Bayan Poincot'yu siliverdi hayalinden.
Ama bir akşam yemeğinde rastlantı sonucu yanına
oturmak zorunda kaldı kadının. Önce uzun süre, ru-
huna işleyen sürekli bakışlarını duydu üzerinde. Son-
ra elleri birleşti, birbirini sıktı. Bir ilişkinin doğuşuydu
bu kuşkusuz.

İstemediği halde onu bir daha, sonra bir daha gör-
dü. Bayan Pointcot'yu sevmeye başladığını seziyor;
bunu, kadının güçlü tutkusunun getirdiği bir acıma
duygusu gibi yorumlamaya çalışıyordu. Karşılığında
kendini fedaya hazır gösteriyor, her davranışla yeti-
nebilecek bir şövalye izlenimi bırakmaya çalışıyordu.

Kadın, birbirlerini doya doya görüp rahatsız edil-
meden konuşabilmeyi ne kadar istediğini açıklayıver-
di bir gün. Sonra tarifsiz bir tutkuyla düşüverdi kolla-
rına. Renoldi artık âşığı olmuştu kadının.

Altı ay sürdü bu durum. Bayan Poincot âşığını çılgınca, soluksuz bir aşkla seviyordu. Kafasında bu

aşktan başka hiçbir kavrama yer kalmamıştı. Eski çağlarda insanların en değerli mallarını ateş yığınınına atıp, inançlarına kurban etmeleri gibi, sahip olduğu her şeyi: vücudunu, ruhunu, itibarını, mevki ve ününü kalbinde tutuşan alevlere atmaya hazırdı. Beri yanda subay, kolay kazanılan bu başarıdan usanmış, kendini uzak tutmaya başlamıştı; ama bağlıydı, tutukluydu, tutsaktı artık. Her an şöyle diyordu kadın:

“Sana her şeyimi verdim. Daha ne istersin?”

Aslında şöyle bir karşılık vermek istiyordu subay bu soruya:

“Senden bir şey istemiyorum. Lütfen, bütün verdiklerini al geriye!”

Görölmekten korkmadan, sahip olduğu şeyleri kaybetmesine yol açabilecek dedikodulardan çekinmeden, her aksam aşk ateşiyle yanarak geliyordu ona kadın. Kollarına atılıyor, sıkıca sarıyor, subayı bezdiren bitmez öpüşlere boğuyordu. Genç adam engellemeye çalışıyordu bazen:

“Bana bak, aklını başına topla biraz!”

Karşılığı sadece, “Seni seviyorum!” oluyordu. Sonra kadın sevgilisinin önünde diz çöküyor, tapınır gibi ona, uzun uzun seyrediyordu. Subay bu sabit ve inatçı bakış altında sabrını yitirip kadını kaldırıyordu yerden:

“Gel, otur yanıma, biraz konuşalım bakalım.”

Kadın, “Bırak beni!” dedikten sonra olduğu yerden kıpırdamıyor, kendinden geçmiş bir durumda adama bakıyordu.

Renoldi arkadaşına dert yanıyordu durmadan:

“İçimden onu dövmek geliyor, böyle anlarda. İstemiyorum, hayır istemiyorum. Bu hikâye en kısa zamanda bitmeli. Bana bir şey söyle, öğüt ver, rica ederim.”

“Hemen ayrıl ondan!”

“İlgisi işkence gibi gelen, insana aslında istemediği şeyleri armağan ettiğine inanan bir kadından ayrılmak kolay geliyor sana.”

Bir sabah, alayının başka bir garnizona taşınacağı söylentileri çıkmış, Renoldi kıvançla dansa koyulmuştu. Kurtuluyordu sonunda. Hem de kavgasız, gürültüsüz bir kurtuluş, iki ay daha sabredecek, sonra bağımsızlığa kavuşacaktı.

Aynı akşam her zamankinden daha heyecanla güründü kadın. Korkunç söylentiye duymuştu. Şapkasını bile giymeden âşığına koşup ellerini yakalayıp, gözleri gözlerinde, kararlı bir sesle şöyle dedi:

“Biliyorum, gidiyorsun, önce hayatımın sona erdiğini sandım, sonra ne yapıp edeceğimi tasarladım. Duraklayamazdım daha fazla. Bir kadının aşkını ispatlayacak en önemli kanıtı getirdim sana: Kendimi. Seni izleyeceğim. Kocamı, çocuklarımı, ailemi bırakacağım. Sana kendimi veriyorum, ama mutluyum. Bu en önemli, en son fedakârlıktır, ebediyen seni nim!..”

Subayın sırtından soğuk bir ter boşandı, önce müthiş bir öfke kapladı içini, ama zayıfların öfkesiydi bu.

Kendini toplayıp inandırıcı, yumuşak, sevgi dolu bir sesle konuşmaya başladı. Bu fedakârlığı kabul edemeyeceğini bildirdi, aklını başına toplaması gerektiğini, çocuklarını mutsuz etmekle bir şey kazanamayacağını söyledi. Kadın, ondan kara gözlerini ayırmadan, dudakları hırsıyla gerili dinledi, dinledi, bitirdiğinde şöyle dedi:

“Sen kalleş misin? Bir kadını baştan çıkarıp ilk fırsatta bırakanlardan mısın sen?”

Subayın rengi sararmıştı. Onu yeniden kandırma-ya çalıştı, ölünceye kadar acı çekeceklerdi, toplum kendilerini hoş görmeyecekti.

Kadın azimle karşıladı bu düşünceleri de:

“İnsan severse her şey vız gelir.”

Subay çileden çıkmıştı:

“Hayır, istemiyorum. Anladın mı, istemiyorum. Beni yeteri kadar sevdin. Bil ki seni her gittiğim yere taşıyamam, sürükleyemem. Tanrım, nedir bu başıma gelen?..”

Kadın karşılık vermedi, sapsarı bir yüzle yavaşça doğruldu, duyduğu derin acıdan bütün sinir ve adaleleri felce uğramıştı sanki. Güçlkle kapıya yöneldi, veda etmeden çıktı, gitti.

Aynı gece zehirledi kendini. Sekiz gün, her an ölebileceği sanıldı. Olay şehirde duyulmuş; işin tuhafı, kadın hoş görülmüştü. Duyguların coşkusuyla göze alınan bu intihar bir çeşit kahramanlık olarak yorumlanmış, kahramanlığı gösteren kişi yuvasını yıkmakla suçlanmamıştı. Tersine, herkes, olayda üstegmen Renoldi'nin hatalı olduğu düşüncesinde birleşiyordu.

Subay kadını aldatmış, terk etmiş, üstelik dövmüştü. Alay komutanı genç adamı çağırarak üzüntüsünü belirtmiş, şehirdeki söylentiye tekrarlamıştı. Paul d'Henriel de koşmuştu arkadaşına:

"Aman Tanrım, neler duyuyorum! Bir kadını nasıl ölüme gönderirsin? Duyulmamış bir şey!.."

Subay bu sözlerle fena halde kızarak en yakın dostuna saldırmış, aralarında düelloya karar vermişler, sonuçta yaralanan Renoldi uzun süre yatağa bağlanmak zorunda kalmıştı.

Kadın olanı biteni öğrenmiş, subayın başına gelenlere kendisinin yol açtığını sanarak onu daha büyük aşkla sevmeye koyulmuş, ancak odasından çıkmadığı için alayın gidişini bile görememişti.

Üç aydan beri Lille'de göreve başlayan üsteğmene genç bir kadın konuğu olduğunu haber verdiler bir sabah. Gelen, eski sevgilisinin kardeşiydi. Bayan Poincot üzüntü ve hayal kırıklığı sonucu umutsuz bir halde yatıyordu. Öleceği kesindi. Son nefesini vermeden önce subayın gelip bir dakika, evet yalnız bir dakika için görünmesi ona huzur verecekti. Aradan geçen süreyle hiddeti yumuşamış olan genç adam çok duygulandı, gözleri doldu ve Le Havre'in yolunu tuttu.

Kadın gerçekten de ölüme yakın görünüyordu, ikisi yalnız kalınca subay kendisi yüzünden bu duruma düşen sevgilisinin yatağına büyük bir acıyla kapandı. Onu büyük bir tutkuyla öperken fısıldadı:

"Hayır, hayır ölemezsin. Yine sağlığına kavuşacaksın, yine birbirimizin olacağız. Hem de ebediyen."

"Sahi mi? Beni seviyor musun?"

Evet, genç adam söz verdi, yemin etti, sağlığına kavuşuncaya kadar bekleyeceğini söyledi, kalbi büyük bir heyecanla çarpan kadının zayıflamış ellerini öperek ayrıldı. Ve ertesi gün garnizonuna döndü. Aradan altı hafta geçti, sevgilisi görüldü; tanınmayacak kadar bitkin ve yaşlı, ama eskisinden daha ateşli bir aşkla!

Subay onu biraz buruk karşıladı. Durumu alay komutanı haber almış, bu defa öbür subaylara iyi bir ders vermek amacıyla sert davranmış, böyle bir gerginliğe daha fazla direnemeyen Renoldi ordudan ayrılmıştı.

Âşıklar hemen Akdeniz kıyılarında, sevgililerin bu klasik sığınağında bir villa tutarak yerleştiler.

Aradan üç yıl geçti. Renoldi bu aşkın boyunduruğuna alışmış, kadının saçları bembeyaz olmuştu. Genç adam bütün umutlarını, bir şeyler yapabilme yeteneğini, isteğini, neşesini yitirmişti artık.

Bir sabah hizmetçi, bir kartvizit uzattı ona:

"Joseph Poincot. Armatör. Le Havre."

Koca! Evet, gelen kocaydı. Yoldan çıkmış bir kadına karşı etkili olunamayacağına inandığından ötürü olaylar çevresinde hiç konuşmamış kişi. Acaba ne istiyordu?

Adam villaya girmek istememiş, bahçede beklemeyi uygun görmüştü. Renoldi'yi nezaketle selamladı, sonra yolun kıyısındaki kanepeye bile oturmadan, ağır ve açık bir tonla konuşmaya başladı:

"Sizi birtakım sitemlerle üzme için gelmedim.

Her şeyin nasıl başlayıp geliştiğini biliyorum. Ben... Yahut bizler... Kaderin ağır bir darbesini yedik. Eğer durumda bazı değişiklikler olmasaydı, sizi çekildiğiniz bu yalnızlıkta rahatsız etmek istemezdim. Ama iki kızım var. Büyüğü genç bir adamı sevdi, sevildi de. Fakat adamın ailesi kızın... Şey yani... Anası nedeniyle evlenmelerine pek razı değil. Ben ne kin besliyorum, ne de intikam arzusundayım. Sadece çocuklarımı çok seviyorum, o kadar. Karıma geri dönmesini dilemek amacıyla geldim. Umarım ki hemen bugün dönmesi imkânı vardır. Bana gelince, her şeyi unuttur hoş görürüm. Kızlarımla hatırı için..."

Renoldi'nin kalbi kıvançla doldu birden; bağışlanmış bir idam mahkûmu gibiydi sanki.

Kekeledi:

"Tabii... Kuşkusuz... Ben... Bana inanın... Doğrudur... Haklısınız."

İçinden adamın ellerini yakalayıp yanaklarından öpmek geldi. Coşkuyla sürdürdü sözünü:

"Gelin... İçeri gelin... Onu çağırayım..."

Bay Poincot çağırışı kabul etmiş, bir kanepeye oturmuştu. Renoldi merdivenleri ikişer ikişer atlayarak sevgilisinin odasına koştu, ciddi bir sesle konuşmaya koyuldu:

"Aşağıda bekleyen biri seninle kızların konusunda görüşmek istiyor!"

Kadın ayağa fırladı:

"Kızlarım mı? Neden? Ne oluyor? Onlara bir şey mi olmuş?"

"Hayır. Yalnız önemli bir durum var. Ancak sen, iyi bir sonuca götürebilirsin bu durumu."

Kadın daha fazla beklemeden alt kata inmiş, Renoldi bir iskemleye çöküp kalmıştı. Uzun uzun bekledi, aşağıdan bazı bağırtılar duyunca inmeye karar verdi.

Bayan Poincot kararlı bir tavırla ayakta duruyor, adam kadının eteğini tutmuş, durmadan aynı şeyi tekrarlıyordu:

"Kızlarımızı mutsuzluğa, felakete sürüklemeye hakkın yok. Senin kızların bunlar, bizim çocuklarımız."

Kadın en sonunda karşılık verdi:

"Yeniden sana dönemem!"

Renoldi bir süre onları seyretti sonra dizleri titreyerek yaklaştı:

"Gitmek istemiyor mu?"

Kadın ona döndü, böyle anlarda resmi kocası olan insanın karşısında bulunmaktan ötürü duyması gereken en ufak utancı göstermeden konuştu:

"Benden ne istediğini biliyor musunuz? Eve dönmeliymişim..."

Sonra dizlerine kapanan adama nefretle bakmaya koyuldu.

Renoldi hayal kırıklığına uğramışların son çabasıyla zavallı kızıdan, böyle bir durum karşısında kalan kocanın içinde bulunduğu zorluklardan söze koyuldu. İnandırabilmek için yeni yollar ararken, Bay Poincot bitkin bir halde mırıldandı:

"Delphine, lütfen kızlarını düşün!"

Kadın, erkeklere alabildiğine küçümseyen hakaret dolu bir bakış fırlattıktan sonra merdivenlere yönelirken bağırdı:

“İkiniz de alçaksınız!”

İki erkek yalnız kalınca uzun süre yenik ve bitkin, kımıldamadan durdular. Sonra Bay Poincot yerden şapkasını aldı, diz çöktüğü anda tozlanmış pantolonunu eliyle temizledi, Renoldi’nin eşliğinde kapıya geldi, anlamsız bir el işareti yaptı, hafifçe eğilerek konuştu:

“Siz de, ben de büyük bir felakete uğramışız...”

Sonra ağır adımlarla uzaklaştı.

JOSEPH

Ufak tefek Barones Andre  de Franier s'yle yine ufak tefek Kontes Noemi de Gardeno durmadan kafayı çekiyorlardı. İki de  akırkeyifti, hem de adamakıllı.

Ak am yemeğini denize bakan salonda ba  ba a yemi lerdi. Açık pencereden ılık yaz ak amının r z-g arı esiyordu. Genç kadınlar divanlara uzanmı lar, zaman zaman birer kadeh 'Chartreuse' diyorlar, sigaralarını t tt r p alkolün verdiği cesaret ve açık kalplilikle, gizli anılarını anlatıyorlardı.

Kocaları onları rağbet gören sayfiyeler yerine k  k bir kıyı köyünde kiraladıkları bu villada bırakıp o gün Paris'e d nm  lerdi. Adamlar en azından altı-yedi haftada bir geliyorlardı, bu yüzden güzel karılarını moda sayfiyelerde, âdet olan piknikler ve yüzme dersleri arasında ba  gösterebilecek fl rtlerden uzak tutabilmek amacıyla Dieppe, Etretat ve Trouville ye-

rine, Fécamp yöresindeki Roqueville Vadisi'nde genç bir mirasyedi tarafından yaptırılıp bırakılan villayı uygun görmüşlerdi.

İkisi de sarhoştı... Barones akşam yemeği boyunca neşelenmek istemiş, arkadaşına şampanya sunmuştu. Yemeği beraber hazırlamışlar, bu arada içlerinde yanan ateşi bol içkiyle söndürmeyi düşünmüşlerdi. Yemekten sonra da sigaralarını tütürüp Chartreuse'lerini yudumlayarak gevezeliğe koyulmuşlardı. Aslında ne söylediklerinin kendileri de pek farkında değildi.

Kafası arkadaşından daha tutsülü olan Kontes bacaklarını kaldırıp bir iskemlenin arkasına dayamıştı.

"Şu gecenin keyfini tam çıkarmak için âşıklarımız da olmalıydı şurada. Daha önce akıl etseydim Paris'e iki tane ısmarlardım, birini sana sunardım..."

"Ben bu konuda hiç sıkıntı çekmem. Hemen buluveririm bir tane."

"Ne? Burada, Roqueville'de mi? Yani köylülerden birini..."

"Pek sayılmaz."

"Anlatsana canım!"

"Neyi anlatayım?"

"Âşığını anlat!"

"Bak cicim, ben sevilmeden yaşayamam. Aşksız kalırsam cesetten farkım olmaz benim..."

"Ben de öyleyimdir. "

"Değil mi ya?"

"Evet. Erkekler anlamaz bu işi. Özellikle kocalarımız..."

"Evet, bir şeyden anlamaz onlar. Başka türlü olabilir miydi zaten? Aşk demek naz, cilve, cesaret, nezaket, heyecan demektir... Kadın kalbinin besinidir bunlar. Bunlarsız varlığımızı düşünemem."

"Doğru."

"Birinin her zaman, her yerde beni düşündüğünü bilmeliyim. Uyumaya başlarken, sabah kalkarken, değer verdiğim birinin hayalinde olduğumu hissetmeliyim. Eğer böyle bir şey söz konusu olmazsa mutsuzluğa düşer, ağlamaya koyulurum."

"Ben de."

"Bir koca altı ay, bir yıl, hadi bilemedin iki yıl nazik ve tatlıdır. Daha sonra kaba, küstah, berbat bir yaratık olup çıkar. Masraflar yüzünden kızar, kavga eder. Böyle bir adamı nasıl seversin?"

"Hakkın var!"

"Değil mi cicim? Nerede kalmıştım? Hepsini unuttum."

"Bizim kocalarımız kaba heriflerdir diyordun."

"Evet, kaba. Hem nasıl kaba."

"Doğru!"

"Ve sonra?.."

"Evet, sonra?.."

"Şu halde, her yerde bulabilirim ben de."

"Nasıl bulursun?"

"Dinle! Yeni bir yere geldiğimde gözümü hemen açar, incelememi yapar, birini seçerim."

"Seçer misin?"

"Evet, seçerim. Gözümü açar, bir çeşit gözlem yaparım. Bence bir erkek sır saklamalı, zengin ve hovarda olmalı. Değil mi?"

"Hakkın var..."

"Ve tam bir erkek olmalı..."

"Başka türlü düşünülemez."

"Sonra oltamı atarım. Tıpkı balık yakalar gibi. Sen hiç balık tuttun mu?"

"Hayır, hiç."

"Tutmalıydın. Hem eğlenceli, hem öğreticidir. Evet, oltamı atarım."

"Nasıl yaparsın bu işi?"

"Küçük budala, dinle: İstedığımız gibi bir erkek göründü, değil mi? Seçimi onun yapmış olduğu inancını uyandırmaya çalışırım. Seçen sen değilsin, odur sanki. Bu aptallar hep böyledir... Aslında, ortaklaşa bir seçim baş gösterir hemen. Bir kadın çirkin ve akılsız değilse, yani bizler gibiyse; ayrıcalıksız, bütün erkekler birer seçmendir onun için, inan bana. Geçişlerini seyreder, birini kollar, yemleriz."

"Bu işi nasıl yaptığını daha pek anlayamadım..."

"Nasıl mı yaparım? Hiçbir şey yapmam ki... Beni görmesini sağlarım, o kadar."

"Görmesini mi?"

"Tabii, yeterlidir bu. Bir erkek, bir kadını sık sık görmeye başlarsa, o kadın onun için dünyanın en güzel, en baştan çıkarıcı yarattığı olmaya başlar. Hemen

gösterilere koyulur. Ben de onun bu davranışını yersiz görmediğimi belli ederim, tabii konuşmadan... Ve böylece elde ederim onu. Sonrası ya kısa, ya uzun sürer. Erkeğin niteliklerine bağlıdır bu süre."

"Demek her istediğini elde edebiliyorsun?"

"Hemen hemen hepsini."

"Bazıları yakalanmayabilir de bunların?"

"Pek seyrek."

"Neden?"

"Nedenleri vardır tabii: Taraflardan biri başka birini çok seviyorsa, erkek çok mahçup ve çekingense... Ama, nasıl anlatayım? Bir kadını elde etmek için her şeyi yapmayı göze alabilecek tipler de vardır ve çoğunluktadır."

"Sahi mi?"

"Evet, evet, eminim. Bu sonunculardan pek çok bulabilirsin. Umduğundan da çok. Görünüşleri ötekiler gibidir, giyinişleri de aynıdır. Tavus kuşu gibi kasılırlar. Hoşlanmam bunlardan pek."

"Ama, cicim..."

"Utangaçlara, mahcuplara gelince... Bunlar düpedüz budaladır... Eğer yatak odasında bir ayna varsa soyunup yatağa girmekten çekinirler. Bunlara karşı hemen enerjik davranmalı, bakışları kullanılmalıdır. Bu da etkisiz kalır bazen. Nerede, ne zaman işe başlayacaklarını kestiremezler. Son çare olarak yanında bayılıp düşsen, bu defa da başkasını yardıma çağırmaya kalkarlar. Bilir misin, benim için en uygun âşıklar, başka kadınların sevgilileridir. Hemen süngü hücumuna geçerim onlara karşı."

"Hepsi iyi, güzel. Peki, ya burası gibi erkeksiz bir yerdeysen?"

"Buna rağmen bulurum."

"Sahi mi? Nerede?"

"Her yerde. Ve işte sonunda sana asıl anlatmak istediğimi hatırladım."

"İki yıl önce kocam yaz mevsimini "Bougrolles" adlı çiftliğinde geçirmek istemişti. Orada hiçbir şey bulunmuyordu. Hiçbir şey derken, neyi söylemek istediğimi anlıyorsun sanırım. Komşu çiftliklerde ise avdan başka konusu olmayan, banyosuz şatolarda oturup akşamları yataklarına yıkanmadan giren birkaç ahmak beyzade dışında kimse görünmüyordu. Pisliği yaşamlarının ana kurallarından biri olarak yorumlayan bu herifleri adam etmek, imkânsızdı. Bil bakalım, ne yaptım?"

"Ne, bileyim ben."

"Ha ha ha! Daha önce Georges Sand'ın ve başka bazı yazarların, halk içinden gelen erkeklerin oluşum ve aşamasını anlatan, işçileri överek toplumun üst düzeyindekileri yeren romanlarını okumuştum. "Ruy Blas"ı seyretmiş, çok etkilenmişim. Kısaca, çiftlikteki kiracının rahip olmak için manastırda okuyan, ancak sınavlarını veremediğinden evine dönen yirmi iki yaşındaki yakışıklı oğlunu uşak olarak aldım."

"Oh! Sonra?"

"Sonra onu eğitmeye bu arada vücudumun bazı bölümlerini de göstermeye başladım. Bu köy ineğine olta atmak bile gereksizdi."

"Hay, Tanrım."

"Evet. Ve beni çok eğlendiriyordu bu oğlan. Tabii, aklına beni oyalayabilecek hiçbir şey gelmiyordu zavallının. Günlük emirleri oda hizmetçim beni giydirenken veriyor, ertesi gün ne yapması gerektiğini yine oda hizmetçim soyarken söylüyordum..."

"Ama Andréé..."

"Zavallı, çıra gibi yanmaya başlamıştı. Yemek yerken karşıma alıyor, ona temizliğin gereğini anlatıyor, yıkanmanın sağlık için yararlarını sayıp döküyordum, iki hafta sonra her sabah ve akşam derede yıkanmaya başlamış, banyodan sonra sürdüğü koku şatonun havasına yayılıp kalmıştı. Ona hemen erkeklerin koku sürmeyip kolonya suyuyla yetinmeleri gerektiğini söyledim."

"Aman, Tanrım!"

"Sonra bir köy kitaplığı kurmaya karar verdim. Birkaç yüz tane halk romanı getirttim, kitaplığın düzeni için seçkin köylüleri görevlendirdim. Okul çağındaki kız ve oğlanların duygularım altüst eden mısralarla dolu üç dört şiir kitabını da uşağıma verdim. Böylece hayatı tanımış olacaktı... Tabii tanıyacağı bu hayat da biraz garipti..."

"Çok yamansın, Andréé!"

"Sonra biraz daha yaklaştım, senli benli, konuşmaya koyuldum. Ona "Joseph!" adını taktım. Durumu gitgide kötüleşiyordu. Çılgın gibi âşıktı bana. Bir horoz gibi zayıflamış, delice bakışlarla bakmaya başlamıştı. Bütün bunlar beni alabildiğine eğlendiriyordu. Kuşkusuz, geçirdiğim yazların en ilginçlerinden biriydi bu."

"Sonra?"

"Sonra.. Evet! Kocamın olmadığı bir gün, ona ormanda yapacağım gezinti için iki kişilik arabayı koşmasını emrettim. Çok, çok sıcaktı. Ve..."

"Oh, Andreé, bana her şeyi bütün ayrıntılarıyla anlat. Pek keyifleniyorum."

"Hadi, bir kadeh 'Chartreuse' iç. Aksi halde şişenin hepsini ben içmek zorunda kalacağım. Evet, sonra yolda giderken fenalaştım..."

"Nasıl?"

"Ne aptalsın bazen. Fenalaştım işte... Ve beni çimenlere taşıyıp yatırmasını söyledim. Çimenlere yattınca da göğsümü açıp, korsemi çözmesini istedim. Çözdükten sonra kendimden geçtim, bayıldım."

"Büsbütün mü?"

"Olur mu öyle şey?.."

"Eee, sonra?"

"Bir saat öyle kaldım. Beni iyileştirecek devayı bulup vermesi bir hayli uzun sürdü. Sabrettim sonuna kadar. Gözlerimi açtığım zaman iş olup bitmişti."

"Ama, Andreé... Ona bir şey söylemedin mi?"

"Söylemek mi? Tek kelime bile söylemedim. Bir şey görmemiştim ki. Bayılıp kalmıştım. Teşekkür ettim, beni yine arabaya taşıyıp şatoya götürmesini istedim. Yalnız şato parkına girerken bir ara atlayıp kaçmak ister gibi bir hareket yaptı, o kadar."

"Oh, Andree! Hepsi bu kadar mı?"

"Bu kadar."

"Şu halde bir defacık bayıldın."

"Yalnız bir defa. Bu ineği âşığı yapamazdım."

"Yanında uzun süre tuttun mu?"

"Tabii. Neden atacaktım onu? Suçlayacak bir konu yoktuki ortada."

"Andréé, seni seviyor mu hâlâ?"

"Hem de nasıl!"

"Şimdi nerede?"

Barones döndü, elektrik zilinin düğmesine basar basmaz içeri kolonya kokan iri yarı genç bir uşak girdi. Barones uşağa döndü:

"Joseph, korkarım fenalaşıyorum ben, oda hizmetçime haber ver."

Uşak, subayı karşısında bir er gibi esas vaziyetinde duruyor, hanımına ateşli bakışlarla bakıyordu. Barones ekledi:

"Salak herif, çabuk ol! Ormanda değiliz, Rosalie senden daha çabuk iyileştirir beni şimdi..."

Uşak dönüp kaybolurken Kontes sordu:

"Peki, şimdi oda hizmetçine ne diyeceksin?"

"Çok basit, iyileştiğimi söyleyeceğim. Ya da hayır, beni soymasını söyleyeceğim. Daha rahat soluk alırım. Adamakıllı sarhoşum, cicim, öyle sarhoş ki, kalkarsam yıkılıp kalabilirim."

MARROCA

A ziz dostum! Benden, uzun süre kaldığım Afrika konusundaki izlenimlerimi, serüven ve özellikle aşk hikâyelerimi anlatmamı istiyorsun. Herhalde beni kara dilberlerle türlü aşna fişnelere koyulmuş, sonra başında sarı eşarby, sırtında etekleri yere sürünen entarisi uzun boylu, abanoz renklî bir dilberle yurda dönmüş olarak hayal etmişsindir.

Kuzey Afrikalı kadınların aşk konusunda ön planda yer aldıklarını söyleyebilirim. Gerçekten zevkli anlar yaşatıp, bende kaleme kâğıda sarılmak hevesini uyandırdılar çoğu zaman. Ama her zaman daha değişik, daha güzelini aramaktan da geri kalmadım.

Son mektubunda; "Eğer bir ülkenin aşk hayatını, törelerini bilirim, o ülkeyi görmesem bile tanımış sayılırım." diye yazıyorsun. Hemen söyleyeyim ki, burada aşk hayatı demek, olağanüstü güçte korkunç bir tutku demektir. Daha ilk günlerde titretici bir itilişle

sarsılır, sonra gittikçe artan, gittikçe kabaran, adeta parmaklarını büzen bir istek gerilimiyle coşar, şehvet heyecanının getirdiği güçle ellerin birbirine değişinden başlayarak aptalca davranışlara kadar götüren o yakıcı etkiden kurtulamazsın.

Birbirimizi aldatmak gereğini duymadan ekleyeyim: Burada duygusal sevgi, duygusal idealizm ya da tek sözcükle 'platonizm'in olup olmadığı beni daima kuşkuya düşüren bir konu olarak kaldı. Başka türlü aşk ise buralarda ürkütücü bir nitelik kazanır. Havayı kaplayan alevlerin ısısı, güney rüzgârının soluk kesen yalayışı, yakın çölün kızgınlığı, Sirokko yellerinin basıncı, güneşin taşlara varıncaya kadar kavurduğu bu iklimde kanı sürekli bir yangına götürür, eti çılgına çevirir, insanı hayvanlaştırır.

Gelelim aşk hikâyeme... Cezayir'de geçirdiğim ilk günlerden söz etmek istemem. Böne, Constantine, Biskra ve Séif'de kısa süreler kaldıktan sonra kayalık Chabot Boğazı'ndan, ormanlardan geçerek dağların deniz kıyısına iki yüz metre yükseğe kadar ulaşan yılan benzer vadilerini aşp Bougie Körfezi'ne ulaştım. Bu körfez en azından Napoli, Ajaccio ve Dournanez'le ölçülecek kadar güzeldir. Ben kırmızı granit yığınlarıyla çevrili kıyıları, 'Prana' denilen kan rengi fantastik taş kitlelerinin süslediği küçük girintileriyle Korsika'nın batısındaki Porto Körfezi'ne benzetirim burayı.

Ortasında suyun sakin uyuduğu bu büyük körfeze gelindiğinde uzakta, ormanlarla çevrili bir tepenin üzerinden kıyıya uzanan ve ilk bakışta bir su çağılının köpüğü gibi duran Boougie şehri görülür.

Bu küçük, zarif şehre geldiğimde uzun süre burada kalabileceğimi haber veren bir önsezi belirdi içimde. Çevresini çengele, dışlara, boynuzlara benzer, sivri kaya doruklarının kapsadığı körfez, bulduğum yerden bakınca göl izlenimi bırakıyordu. Ve mavi, saydam su, göğün yine açık mavi rengiyle şaşırtıcı bir güzellik meydana getiriyor, su ve göğün parlaklığı sanki karşılıklı yansıyor.

Boougie aynı zamanda tarihi kalıntılar şehriydi. Kırısındaki yıkıntılar ilk gelene bir opera dekorunu hatırlatıyordu hemen. Aslında eski Arap uygarlığından kalma, şimdi sarmaşıklarla örülü bir kapının kalıntısıydı bu. Yıkıntılara yalnız kıyıda değil, her yanda rastlamak mümkündü; Roma duvarları, Arap yapıları serpilmişti sanki bölgeye.

Şehrin yukarısında, Mağribi mimarisinde bir ev kiralamıştım. Belki bilirsin bu tür evleri. Dışa penceresi yoktur, geniş pencerelerin hepsi de avluya bakar, ilk katta gündüz oturulacak geniş bir salonu, üstte ise dam yerine, geceleri yatılacak büyük terası vardır.

Sıcak ülkelerin hayat alışkanlıklarını uygulamaya koyuldum: Sözgeşi, öğle yemeğinden sonra 'sies-ta'ya başladım. Afrika'nın en sıcak saatleridir bunlar, insan soluk alamaz, bütün şehir bomboş kalır; sokaklarda, tarlalarda, köy yollarında kimse görünmez. Herkes en hafif elbisesiyle olduğu yere uzanır, uyur.

Mimarisi gereği, zarif sütunların süslediği salonda Cebel halısı örtülü büyük, yumuşak divanıma Adem Baba kılığında uzanıyor, yalnızlığın doğurduğu işken-ceye katlanmaya çalışıyordum.

Evet, dostum; yeryüzünde tanımanı istemediğim iki büyük acı vardır bence: Sudan ve kadınlardan uzak kalmak! Flangisi daha sıkıntı vericidir, bilemem. Çölde bir bardak temiz ve soğuk su uğruna bütün varlığını feda edebilirsin kolayca. Peki, bir kıyı şehrinde güzel, diri, sağlıklı bir kız için ne verirsin? Afrika'da kız, seyrek rastlanan bir nesne değildir. Tersine, dilediğin kadar bulursun. Ne yazık ki, çöl vahalarındaki çamurlu su birikintileri gibi sağlığa zararlıdır çoğu.

Bir gün her zamankinden daha bitkin düşmüştüm; gözümü kırpamıyor, halımın üzerinde bir yandan bir yana dönüp duruyordum. Daha fazla direnemeyerek kendimi attım dışarıya.

Temmuzda yakıcı bir öğle sonrasıydı. Sokak taşlarında rahatça ekmek pişirilebilirdi. Gömlek terden ıslanarak vücuduma yapışıyor, ufku hafif bir nem kaplıyor, Siroko rüzgârının belirtisi olan alevli bir esinti ortalığı kavuruyordu.

Denize indim, limanı geçip dik kayaların yükseldiği körfez kıyısındaki plajlara doğru yürüdüm. Üzerimde yükselen dağdan bir çeşit keyif veren bitki kokuları yayılıyor, sanki kahverengi kayalardan sıvı gibi dökülüyordu.

İnsan yoktu ortada; ayrıca ne bir hayvan, ne bir kuş, ne ufak bir dalga sesi duyuluyor, sadece kırıksız deniz güneş altında uzanıyordu.

Küçük bir kayanın yanında denizin hafifçe dalgalandığını duydum birden. Döndüğümde, su yüzeyinde dimdik memeleriyle bir kızın durduğunu gördüm.

Bu sıcak saatte kimsenin göremeyeceğini sanarak yüzmeye gelmiş olacaktı. Yüzü denize dönük, beni fark etmeden su içinde keyifle dans ediyordu.

Göz alıcı bir görüntüydü bu; pırıl pırıl cam benzeri saydam suda, parlak ışık altında olağanüstü güzel, uzun boylu, heykel vücutlu bir kadın...

Birden döndü, beni gördü, bir çığlık attı, sonra yarı yüzerek, yarı yürüyerek kayanın ardına yöneldi.

Yine döneceğini bildiğimden, bir taş üzerine oturarak beklemeye koyuldum. Biraz sonra dağılmış siyah saçlı başı göründü. Ağzı büyük, dudakları kalın, kara gözleri iriydi. Güneşten yanmış derisi eski, parlak fildişine benziyordu. Bağarmaya başladı:

"Gidin buradan!"

Vücudu gibi güçlü sesi genizden yansıyor. Kıpırdamadım yerimden. Yine bağırdı:

"Orada öyle oturmayı yakıştıramadım size."

"R" harfleri bir arabanın tekerleği gibi yuvarlanıyordu ağzında. Yine sessizce oturmaya devam ettim. On dakika sonra saklambaç oynayan çocukların, saklandıktan sonra, çevreyi dikkatle kollamaları gibi yavaşça önce saçı, sonra alnı, sonra da gözleri belirdi. Kızmıştı bu defa, seslendi :

"Almam gereken şeyler var. Siz orada oturdukça gelip alamam."

Gereği kadar uzaklaştığımda, suya yarı dalmış olarak ilerledi, bir kaya üzerinde duran eteğini aldı.

Ertesi gün bir daha gittim. Yine yüzüyordu, ama mayo giymişti bu defa. Parlak dişlerini göstererek

güldü bana. Sekiz gün sonra iki yakın arkadaş olmuş, bir sekiz gün sonra daha da yakınlaşmıştık birbirimize.

Adı 'Marroca'ydı, takma bir addı bu belki ve adını sanki on beş 'R' harfiyle yazılıyormuş gibi söylüyordu.

Bir İspanyol'un kızıydı, Pontabéze adlı bir Fransızla evliydi, adam devlet memuruydu. Görevinin ne olduğunu öğrenememiştim bir türlü. Çok çalışmak zorunda olan bir kişiydi, kadına bakılırsa.

Marroca deniz banyosu saatini değiştirmiş, öğle yemeklerini benimle yedikten sonra 'Siesta'yı da benimle yapmaya koyulmuştu. Ama ne 'Siesta'ydı bunlar. Uykuyla, rahat ve huzurla ilişkisi olmayan 'Siesta'lar...

Hayvani davranışları olmasına rağmen nefis bir kadındı. Gözleri her zaman şehvetle parlıyor, yarı açık ağzı, sivri dişleri vahşi bir görüntü yaratıyordu. Enine yaygın memelerinin kabarık başları armudu andırıyordu. Bu memeler içlerinde çelik yaylar döşenmiş gibi esnekti. Sevişirken bütünüyle yabanileşiyor, eski Tanrılardan ilham alır gibi bütün müstehcen davranışları rahatlıkla deniyor, onların ot ve yapraklar arasında yapıp ettiklerini coşkun bir içgüdüyle tekrarlıyordu sanki.

Belki hiçbir kadın sevişirken böylesine açılıp saçılmazdı. Bu anlarda kendinden geçiyor, acı bir şehvet dalgasıyla durmadan sarsılıyor, oramı, buramı emerken, dişleyip ısırırken inliyor, haykırıyor, dişleri gıcırıyor, adalelerini kramp girmiş gibi geren boşa-

lışlardan sonra derin bir uykuya dalıyor, kollarımda uyandıktan sonra, memelerini öpüp emmeye başlar başlamaz bütün coşkunuyla ve yeni bir şehvet ateşiyle kıvranmaya koyuluyordu.

Ruhu iki çarpı iki, dört edercesine yalın ve açtı, düşünceleri ne olursa olsun her sözünü derin tonlu bir gülüş izliyordu, içgüdüsüne dayanan gururu ve bilincine vardığı güzelliği nedeniyle ev içinde en ufak bir örtünme gereği duymuyor, oraya buraya koşup türlü muziplikler yapıyordu. Sevişirken çırpınıp didişmekten yorgun düşüp de uykuya daldığı, esmer teninde ufak ter zerreleri belirlediği sıralarda kasıkarası ve koltukaltlarından erkek cinsini kamçılayan vahşi bir koku yayılıyordu.

Kocası bir iş için uzaklaştığı zaman akşamları da geliyordu. O zaman aşk oyanlarını yalnız ince, tül gibi bir örtü altında sürdürüyor, sıcak ülkelere özgü alabildiğine büyük ve parlak ayın ışığında, öbür teraslarda sevişenlerin de hayaletler gibi zaman zaman doğrulup yer değiştirdiklerini görüyorduk.

Marroca, Afrika gecelerinin alaca karanlığına ve ay ışığına aldırmadan, başkalarının görüp duymasını umursamadan, yalvarıp yakarmalarımı da hiçe sayarak anadan doğma soyunuyor, şehvetle yanarak sevişmeye koyuluyor, ulumalara benzer sesler çıkarak kıvranmaya başlıyor, kıvranıyor, kıvranıyordu.

Üzerime ince örtüyü çekip yıldızları seyrederken yatağımın yanında diz çöküyor, kalın dudaklı büyük ağzını yaklaştırmakla fısıldıyordu:

“Bazen benim evime de gelmelisin.”

"Neden? Niçin senin evine?"

"Kocam olmadığı geceler onun yerinde seni görmek istiyorum."

"Ama neden? Sen geliyorsun ya buraya..."

Soluğu bütün yüzümü yakarken 'R' harflerini bir dağ suyunun taşlar üzerinden akışı gibi tınlatarak ekliyordu:

"Bir anı bırakmanı istiyorum bana."

Anlayamıyordum bu isteğin anlamını, nedenini. O zaman kollarını boynuma doluyordu:

"Buradan gittiğin zaman, kocamı kollarımla sararken seni kucaklıyormuş gibi duygulanırım."

'R'ler uzak gökgürültüleri gibi yansıdıktan sonra karşılık veriyordum:

"Delisin sen. Hayır, ben evimi tercih ederim."

Budalalar için fare kapanına benzeyen aile çatısı altında sevişmelere hiç hevesli değilimdir öteden beri. Ama o yalvardı, yakardı, ağladı, sızladı:

"Bak seni nasıl seviyorum, seviyorum seni," diye.

'R'ler yine trampet sesleri gibi takırdıyordu.

Bu garip isteğinin nedenini kestirmeye başlamıştım: Bu, bir kadının kocasına karşı duyduğu derin bir kin, gizli bir intikam duygusundan doğuyor, bu duyguları tatmin eğilimi, onu başka birini adamın evine almaya, mobilyasını kullanıp yatağında yatırmaya itiyordu. Sordum:

"Kocan sana kötü mü davranıyor?"

"Hayır, tersine çok iyi."

"Sevmiyor musun artık onu?"

"Seviyorum, seviyorum ama, senin kadar değil."

Artık isteğinin nedenini hiç anlayamıyor, anlam veremiyordum. Dudaklarını dudaklarıma bastırırken bu davranışının etkisini bilerek soruyordu durmadan:

"Geliyorsun, değil mi?"

Kabul etmedim. Hemen giyinip gidiverdi. Sekiz gün gözükmedi. Dokuzuncu gün yatak odamın kapısında belirdi, ciddi ve azimli bir sesle konuştu:

"Bu akşam gelip benimle yatıyorsun, değil mi? Gelmezsen bir daha göremezsın beni."

Sekiz gün uzun bir süredir ve kadın konusunda sekiz gün, Afrika'da bir aydan daha uzundur. Kollarımı açarak, "Peki!" diye bağırdım, saniyede soyunup üzerime atılıverdi.

Karanlık bastığında, beni yandaki sokakta bekleyerek önüme düştü, liman yöresinde tek katlı küçük bir evde oturuyorlardı, önce yemek yedikleri mutfığa, sonra beyaz badanalı temiz bir yatak odasına girdim. Duvarlar hısım akrabalarının fotoğrafları ve kâğıt çiçeklerle süslüydü. Marroca kıvançtan deli gibiydi; sığıyor, durmadan tekrarlıyordu:

"İşte bizim evdesin! İşte bizim evdesin!"

Oysa kendi evimde olmayı çok daha fazla tercih ederdim.

Açıkça söylemem gerekirse, biraz kuşkulu ve huzursuzdum. Bu bilmediğim evde içimi garip bir duygu kaplamıştı: Sanki bir erkekten alındığı zaman onu

salak ve gülünç duruma düşürecek önemli bir giyim eşyasından yoksun bırakılmıştım. Yavaş yavaş, yeneden kendime olan güvenimi kazandım, iki saat kadar süren sevişmeden sonra kapıya indirilen darbeler ve kalın bir erkek sesiyle yerimden fırladım:

"Marroca, benim, aç!" Kadın yataktan atladı:

"Kocam çabuk yatağın altına gir!". Şaşkın bir halde pantolonumu ararken yatağın altına iteledi beni:

"Çabuk ol, çabuk!"

Sonra mutfağa gitti. Bir dolabın açılıp kapandığını duydum, yatak odasına döndü, beraberinde getirdiği, göremediğim bir şeyi sakladı, sabırsızlanan kocasına sakın bir sesle bağırdı:

"Kibriti bulamıyorum." Birden ekledi: "Ah, işte burdaymış. Açıyorum kapıyı."

Ve açtı, adam girdi içeri, ayaklarını, koca ayaklarını gördüm. Eğer ayakların vücuda orantısı uygunsa adam bir dev olmalıydı, öpüş ve çıplak etin üzerine vurmaktan doğan sesler duydum, sonra Marsilyalı şivesiyle adamın konuşmalarını:

"Cüzdanımı unutmuşum. Geri dönmek zorunda kaldım. Daha derin uyuduğunu sanmıştım."

Adam komodine giderek bir çekmeceyi karıştırdı, sonra yorgun olduğundan yine yatağa giren Marroca'ya yaklaşmak istediye de kadının makineli tüfek ateşi gibi büsbütün takırdayan 'R'leriyle durmadan hiddet saçan azarlaması üzerine vazgeçti.

Ayakları o kadar yakındı ki, içimden onlara bir muşta atmak geldi, kendimi güç tuttum.

Adam kırıgın bir sesle konuştu yine:

"Keyifli değilsin bu gece. Allahaismarladık yavrum!"

Yine bir öpüşten sonra ayaklar döndü, yan odaya yöneldi, sokak kapısı kapandı.

Derin bir "Oh!" çektim.

Marroca kıvançla dans eder, gülüp ellerini çırparken zavallı ve bitkin bir halde saklandığım yerden çıkarak kendimi iskemleye attım, ama oturmamla fırlamam bir oldu. Altımda bir madenin soğuk temasını duymuştum! Döndüm, bıçak gibi keskin, küçük bir baltaydı bu!.. Nasıl gelmişti buraya, daha önce görmemiştim onu.

Marroca durumu fark etmiş, elleriyle karnını bastırarak gülmeye koyulmuştu.

Bu neşeyi gereksiz buldum. Eninde sonunda hayatım söz konusuydu. Sırtımdan hâlâ soğuk terler süzülüyordu. Bu çılgın gülüşe sinirlenerek sordum:

"Ya kocan görseydi beni?"

"Hiç önemi yoktu."

"Ne demek önemi yoktu? Hafifçe eğilse, bulacaktı beni."

Gülmeyi kesmişti; sadece gülümsüyor, yeniden sevişmeyi özlemiş bakışlarla bakıyordu.

"Eğilemezdi!"

"Hey, Tanrım! Ya şapkasını düşürüp almaya kalksaydı, sonra... Gerçekten güzel bir durumdaydım doğrusu."

Güçlü kollarını "Sana bayılıyorum," demek ister gibi omuzlarıma bırakarak karşılık verdi: -

"Bir daha doğrulamazdı yerinden."

"Nasıl?"

Gözlerini kıstı, oturmak istediğim iskemleden bir şey alır gibi yaptı. Yarı açık dudakları, sivri dişleriyle keskin, parlak ağızlı baltayı anlatmak istiyordu. Sonra sol koluyla beni kendine çekti, kalçasını kalçama bastırdı, sağ eliyle diz çökmüş bir adamın başını kesmiş gibi bir hareket yaptı.

Ve bütün bunlarla, sevgili dostum! Sana burada evliliğin, aşk ve konukseverliğin anlamını belirtemeye çalıştım.

GUY DE MAUPASSANT
(HAKKINDA YAPILAN YORUMLAR)

Emile Zola'nın Maupassant'ın Cenaze Töreninde Yaptığı Konuşma

9 Temmuz 1893 Montparnasse Mezarlığı

Baylar,

Burada, 'Edebiyatçılar Derneği' ve 'Oyun Yazarları Derneği' adına konuşmak için bulunuyorum. Ama izin verirseniz, sadece bir meslektaş için değil, aynı zamanda silah arkadaşım, büyüğüm ve dostum olarak da Guy de Maupassant'a son saygıyı gösterirken, bu konuşmamı bütün Fransız edebiyatı adına yapmak isteğindeyim.

Maupassant'ı Gustav Flaubert'in evinde tanıyalı on sekiz yıl oluyor. Büyük ustanın yanında saygılı bir evlat gibi susan, gülen gözleri ıslıl ıslıl, yakışıklı bir delikanlı hâlâ gözlerimin önünde. Bütün bir öğle sonrası tek kelime söylemeden yalnız bizleri dinlemiş, rahat yapısıyla, mutlu ve yürekli bir izlenim bırakan aydınlık yüzüyle, bünyesinden yayılan sağlık havasıyla hepimizde sevgi uyandırmıştı. Görünümü-

ne bakılırsa, daha çok beden yapısına dayanan fiziksel bir güce sahipti. Ve hiç birimiz onun bundan başka herhangi bir yeteneğe sahip olabileceğini kestirememiştik.

Ummadığımız anda 'Boule de Suif' adlı hikâyesi doğuverdi birdenbire. Zarafet, alaysılık ve yüreklilikle dokunmuş olağanüstü bir üründü bu. Hikâye ilk hamlede değerini kabul ettirmiş, yazarı ise ustalar arasında yer almıştı hemen. Olay, en büyük sevinçlerden birini sağlamıştı bizlere. Dehasını kestiremeden büyüüp yetişmesine tanık olduğumuz bir genç aramıza girmiş, kardeşlerimize katılmıştı. O günden başlayarak hepimizi şaşırtan zengin bir esinle, güven ve güçle, durup dinlenmeden yazmaya koyuldu. Pek çok gazetenin yazarıydı artık. Sonsuz değişikliklerle dolu romanlar, hikâyeler birbirini izliyor, hayran bırakan bir mükemmeliyetle işlenmiş bütün bu verimden her biri ya gülünç bir olayı ya küçük bir dramı anlatıyor, günlük hayata ayrı bir pencere açıyordu. İnsan okurken bazen gülüyor, bazen ağlıyor, bitirdikten sonra düşünmeye koyuluyordu. Onun birkaç sayfada yoğunlaştırdığı bir sorunu eminim, öteki bazı yazarlar ancak cilt cilt kitaplara sığdırabilirlerdi. Ve yine eminim, bunlardan bazıları La Fontaine'in bir masalı ya da Voltaire'in bir hikâyesi gibi şimdiden klasikler arasına katılmış bulunuyor.

O, kendisini sınırlandırıp yalnız hikâyeci olarak yargılayanlara karşılık vermek amacıyla çerçevesini genişletmiş, sakın ama güçlü bir çabayla üstün romanlar yazmış, bunların hepsinde yeteneğini hayat için gerekli tutkuyla bilemiş, niteliklerini büyültü p yü-

celtmiştir. Ve böylece yaşayan, etkileyen, verimli o insancıl soluğa sahip olduğunu ispatlamıştır. 'Une Vie - Bir Hayat'tan, 'Notre Coeur - Kalbimiz'e kadar uzanan dizi boyunca 'Bel Ami - Güzel Dost', 'La Maison Tellier - Tellier Evi' ve 'Fort Comme La Mort - Ölüm Kadar Güçlü' adlı eserleri aynı yalın ve sade hayat görüntülerini çizmiş, sağlıklı ve içten anlatımlarıyla kalpleri bağlamıştır. Bu arada *Pierre et Jean*'a ayrı bir yer ayırmak isterim; bu roman benim için bir mucize, ender bulunan bir mücevher, ulaşılması güç bir gerçekçilik simgesidir.

Maupassant'a karşı beslediğimiz sevginin başnedeni kalplerimize içten bir fısıltıyla seslenmesidir. Büyük halk kitlelerinin gösterdiği ilgi, ürünlerinin doğuşunda daima en önemli gereksinmesi olmuştu. Çok kısa sürede kazandığı ünü tartışmak gereksizdi; yükselmek için zaten tutku ve yeterliliğe sahip olan birini kader gülümseyerek elinden tutmuş, yüceltmişti. Böylesine mutlu başlangıca, böylesine çabuk ve cesaret verici başarıya başka örnek gösteremem. Ne verdiyse hepsi de candan kabul edilmiş, başkaları tarafından yazılmış olsalardı belki tepki görecek olan bazı ürünleri de güler yüzle karşılanmıştı. Onun, daha tanındığı ilk günden başlayarak anlaşılıp sevilmesi nedenini, ırkımızın en kutsal malı olan Fransız ruhuna getirdiği armağanlarda, değerli eserlerde aramalıyız. Daima kolay anlaşıldı, çünkü böyle bir sonuç için yeterli açıklık, saydamlık, sadelik ve gücü kendinde derlemiş, yoğunmuştu. Çok sevildi, çünkü daima iyilik saçtı, derin bir taşlama ruhuna ve içten bir neşeye sahipti, yürekliydi, coşkundu. Bütün bunlar

dilimizi ilk zenginleştirenlerden başlayarak çağımızın ustalarına ulaşan büyük çizgide yer almasına yetmişti. Ataları Rabelaisler, Montaigneler, Molièreler, La Fontaineler ve öbür güçlü, açık dilleriyle edebiyatımıza ışık ve akıl katanlardır.

Geleceğin insanı onu eserleriyle tanıyacak, yaşamı boyu söylediği unutulmaz aşk şarkılarıyla sevecektir.

Guy De Maupassant'ın Eserleri

Lev Nikolayeviç Tolstoy*

2 Nisan 1894

Sanırım, evime yaptığı bir ziyaret sırasında, Turgenev'in çantasından "Maison Tellier" (Tellier Evi) adlı Fransızca bir roman çıkarıp bana verdiğinde, sene 1881'di. Bir sene evvel, içinde, ilk çıkışını yapmakta olan Garshin'in bir yazısının da bulunduğu bir sürü "Rus Serveti"ni verdiği gibi, "Eğer fırsatın olursa bunu oku." dedi bana kayıtsızca. Garshin konusunda olduğu gibi, bunda da beni etkilemekten korkuyor ve etkiye maruz kalmamış düşüncemi öğrenmek istiyordu.

"Genç bir Fransız yazar." dedi; "Bir bak, -- fena değil; seni tanıyor ve sana büyük bir saygı duyuyor." diye de ekledi, sanki beni yüreklendirmiş gibi. "İnsan olarak bana Druzhinin'i hatırlatıyor. Druzhinin kadar mükemmel bir oğul ve arkadaş, (...) ayrıca rehberlik ve yardım ettiği işçi tanıdıkları da var. Kadınlarla ilişkilerinde bile bana Druzhinin'i hatırlatıyor."

* İşbu metin İngilizce'ye Prof. Leo Wiener tarafından 1905'de çevrilmiştir

Böylelikle Turgenyev bana Maupassant'ın ilişkileriyle ilgili önemli ve inanılmaz bir şey söylemişti.

1881 yılı, bütün dünya kavramımın içsel yeniden yapılanmasıyla en yoğun biçimde uğraştığım ve bu yeniden yapılanmada, bir zamanlar bütün gücümü adadığım, artistik denilen aktivitenin benim için, kendisine yüklenen önemi kaybetmekle kalmayıp, aynı zamanda yaşamımda ve genel olarak da varlıklı sınıftan insanların kavramlarında kapladığı uygunsuz yer yüzünden fark edilir bir biçimde tatsızlaşmaya başladığı zamandı.

Bu nedenden ötürü o sırada Turgenyev'in bana önerdiği gibi eserlerle zerre kadar ilgilenmiyordum.

Yakışsız ve önemsiz konusuna rağmen daha ilk hikâye, "Maison Tellier"de, yazarın yetenek denen şeye sahip olduğunu anladım.

Yazar özel bir yetenekle donatılmıştı, ki bu da yazarın, derin, gerilimli ilgisini, zevklerine göre, şu ya da bu konuya yöneltme becerisi, sonuç olarak da bu beceriye sahip olan yazarın dikkatini yönelttiği bu konularda yeni bir şey, başkalarının göremediği bir şey görmesi anlamına gelir. Fakat, okuduğum bu küçük ciltten bir hükme varmak gerekirse, gerçek bir sanatsal eser için gerekli olan ana koşuldan yoksundu. Maupassant, üç koşuldan: (1) yazarla konu arasındaki doğru yani ahlaki bir ilişkiden, (2) anlatım açıklığından veya üslup güzelliğinden, ikisi de aynı şeydir ve (3) sanatçının anlattığı şey için hissettiği sevgi ya da nefreti gizlememesi demek olan içtenlikten, -- yalnızca son ikisine sahip ama birincisinden tamamen

yoksun. Anlattığı konularla arasında hiçbir doğru, yani ahlaki ilişki yok. Okuduklarımdan, Maupassant'ın yeteneğe, yani nesnelerdeki ve yaşam olgularındaki, diğer insanlar için görünmez olan nitelikleri, ona belirgin kılan dikkat kabiliyetine; ayrıca güzel bir üsluba sahip olduğuna, yani söylemek istediğini açıkça, basitçe ve güzel bir biçimde ifade ettiğine ikna olmuş-tum. Çalışması sanatsal bir ürün değeri taşıyordu, bu olmadan zaten hiçbir etki yaratamazdı, yani sevgisi ve nefreti sahte değildi, anlattığı şeyi gerçekten seviyor ya da gerçekten ondan nefret ediyordu. Fakat ne yazık ki, birinci koşuldan, bir sanat eseri için neredeyse en önemli koşuldan, sunduğu şeyle arasındaki doğru, yani ahlaki ilişkiden, bir başka deyişle iyiyle kötü arasındaki farkı bilmekten yoksun olduğu için, sevmesi ve sunması doğru olmayan şeyi sevip sundu ve sevip sunması gerekeni sevip sunmadı. Yani yazar bu küçük kitapta kadınların erkekleri nasıl yoldan çıkardıklarını ve erkeklerin de kadınları nasıl yoldan çıkardıklarını ve "La femme de Paul"de sunulan bazı anlaşılmasız müstehcen şeyleri ayrıntılı bir biçimde anlatıp bunlardan hoşlanıyor ve taşralı işçileri sadece kayıtsızca değil, fakat aynı zamanda, bir sürü hayvandan bahseder gibi, küçümsemeyle tarif ediyor.

Özellikle şaşırtıcı olan ise, bir tekne de kavga eden, kollarını sıvamış iki beyefendinin yaşlı bir aneyle, onun bakire kızını art arda baştan çıkarmalarının ayrıntılı bir anlatımını hayli zekice ve komik bir şaka biçiminde verdiği "Une Partie de Campagne" adlı hikâyesinde iyiyle kötü arasındaki ayrımın eksik olmasıdır.

Yazarın sempatisi bütün hikâye boyunca açıkça bu iki hovardadan yana, baştan çıkarılan anne, kız, baba, kızın nişanlısı genç adamın sıkıntılarını görmezden geliyor ve bize sunulanın, iğrenç bir suçun komik bir şaka formundaki anlatımı olmasının yanı sıra, olayın kendisi de hatalı bir şekilde anlatılıyor, çünkü konunun en önemsiz kısmı olan, hovardalara verilen zevkten bahsediliyor.

Aynı kitapta, Turgenyev'in özellikle tavsiye ettiği, benimse yazarın konuyla hatalı ilişkisi yüzünden bilhassa hoşlanmadığım, "Histoire d'une Fille de Ferme" adlı bir hikâye var. Yazar belli ki tarif ettiği bütün işçi insanlarda cinsellik ve annelikle ilgili sevgiden öteye varamayan hayvandan başka bir şey görmüyor ve böylece tanımlar bizde eksik ve suni bir izlenim bırakıyor.

Çalışan sınıfların yaşam ve ilgilerinin yetersiz tarifleri ve bu sınıflara ait insanların sadece şehvet, kötülük ve aç gözlülükle harekete geçirilen yarı hayvan gibi sunulmaları, Fransız yazarların en önemli kusurlarından biridir. Maupassant'ın da yalnız bu hikâyesinde değil, insanı anlatan ve onları daima sadece tiksinecek vahşi ve aptal hayvanlar olarak anlatan diğer tüm hikâyelerinde de bu kusur görülmektedir. Elbette Fransız yazarlar kendi insanların koşullarını ben- den daha iyi bilirler; ama her ne kadar Rus olsam ve hiç Fransızlarla birlikte yaşamadıysam da Fransız yazarların kendi halklarını tarif etme biçimlerinin hatalı olduğunu ve Fransız halkının onların anlattığı gibi olamayacağını iddia ediyorum. Eğer bizim bildiğimiz gibi, gerçekten muhteşem insanların ve bu muhte-

şem insanların bilime, sanata, sivil yönetim biçimine ve insanlığın ahlaki yetkinliğine yaptığı büyük katkıların olduğu bir Fransa varsa, Fransa'yı ve onun muhteşem insanlarını omuzlarında taşıyan o işçi sınıfı hayvanlardan değil, harika manevi niteliklere sahip olan insanlardan oluşmaktadır; ve ben tıpkı hiçbir temeli olmayan güzel bir evin varlığından söz edildiğinde, inanmadığım gibi, "La Terre" gibi romanlarda ve Maupassant'ın hikâyelerinde anlatılanlara da inanmıyorum. Halkın niteliklerinin "La petit Fadette" ve "La Mare au Diable"de anlatıldığı gibi olmadığı gayet muhtemel, ama kesin olarak biliyorum ki bu nitelikler mevcuttur ve halkı Maupassant'ın anlattığı gibi, Breton hizmetçilerinin "hanches"* ve "gorges"inden** sempatik bir biçimde ve çalışan kesimin yaşamından ise tiksinti ve küçümsemeyle söz ederek anlatan yazar sanatsal anlamda büyük bir yanılgıya düşer, çünkü konuyu tek bir tarafından, en önemsiz en cismani tarafından anlatıp, konunun özünü oluşturan en önemli ve manevi yanını tamamen görmezden gelmiş olur.

Turgenyev'in verdiği kitabı okuyunca genel olarak yazara karşı ilgisiz kaldım.

O sırada "Une Partie de Campagne", "La Femme de Paul" ve "L'Histoire d'une Fille de Ferme" adlı hikâyelerden öylesine rahatsız olmuştum ki "Le Papa de Simon" adlı güzel hikâyeyi ve bir gecenin tarifi göz önünde bulundurulduğunda en üstün hikâye olan "Sur l'Eau"yu fark etmedim bile.

* **hanches** (Fr.) kalçalar

** **gorges** (Fr.) göğüsler

"Zamanımızda, yazmak isteyen pek çok kişi arasında, yetenekli olup bu yeteneğini neye uygulayacağını bilmeyen veya onu anlatılmaması gereken şeylere cesurca uygulayan birçok kişi var." diye düşündüm. Turgenyev'e de böyle söyledim. Sonra da Maupassant'ı unuttum gitti.

Bundan sonra elime geçen ilk Maupassant yazısı birinin okumamı önerdiği "Une Vie" idi. Bu kitap Maupassant hakkındaki düşüncemi bir anda değiştirmeme neden oldu ve ondan sonra da onun ismiyle yazılmış olan her şeyi ilgiyle okumaya başladım. "Une Vie" mükemmel bir roman, sadece Maupassant'ın mukayesesiz en iyi romanı değil, Hugo'nun "Les Misérables"inden sonra yazılmış en iyi Fransız romanı aynı zamanda. Yeteneğinin dikkat çekici gücünün, yani yazarın sonunda, anlattığı dünyanın tamamen farklı yönlerini gördüğü, bir nesneye yöneltilen özel ve derin ilginin yanı sıra, bu roman gerçek bir sanat eserinin sahip olması gereken koşulları, neredeyse eşit ölçüde yerine getiriyor: (1) konu ile yazar arasındaki doğru yani ahlaki ilişki, (2) üslup güzelliği ve (3) içtenlik yani yazarın, anlattığı şeye duyduğu sevgi. Burada hayatın anlamı artık kendini her çeşitten yozlaşmış insanın yaşantılarıyla sunmuyor, – burada kitabın içeriği, başlığın da söylediği gibi, güzel olan her şey için hazırlanmış, yıkılmış, masum, tatlı bir kadın, yazarın daha önceki hikâyelerinde yaşamın her şeyi yöneten ana olgusu olarak sunulan büyük ve hayvani şehvet düşkünlüğü tarafından yıkılmış bir kadınla ilgili ve yazarın tüm sempatisi iynin tarafında yer alıyor.

İlk hikâyelerinde bile çok güzel olan ve burada yüksek bir yetkinlik derecesine ulaşan üsluba, kırımca, başka herhangi bir Fransız nesir yazarı tarafından erişilemedi. En önemlisi de burada yazar anlattığı iyi aileyi gerçekten ve güçlü bir biçimde seviyor ve bu aziz ailenin ve özellikle de romanın heroine'inin* mutluluğunu ve huzurunu mahveden kaba adamı küçümsüyor.

Bu nedenden ötürü romanın tüm olayları ve kişileri oldukça canlı ve hafızamıza kazınacak cinsten: zayıf, iyi, hırpani anne; soylu, zayıf, aziz baba ve sadeliği, abartısızlığı ve iyi olan her şey için hazır olmasıyla daha da azizleşen kız; birbirleriyle ilişkileri, ilk yolculukları, hizmetçileri, komşuları, masum kızı, her zaman olduğu gibi, duyguların en büyüğünün geleneksel temel idealleştirilmesi, yani evlilikle aldatan hesapçı, kaba bir biçimde şehvet düşkünü, iğneleyici, biraz da arsız nişanlısı; doğanın çekici tariflerini taşıyan Korsika; sonra ülkedeki yaşam; kocanın kaba aldatması; arazi üzerindeki gücün zaptı; kayınpederiyle arasında geçen tartışmalar; iyi insanların boyun eğişi; arsızlığın zaferi; komşularla ilişkiler, -- bunların hepsi, bütün karmaşıklıkları ve çeşitlilikleriyle yaşamın parçaları. Fakat bütün bunlar canlı ve iyi bir şekilde anlatılmakla kalmamış, -- gayri ihtiyari, okuyucuyu da etkileyen, içten ve duyguları harekete geçiren bir ton da yaratılmış. Yazarın bu kadını sevdiği ve onu asıl dış görünüşünden dolayı değil, ruhundan,

* *heroïne* (Fr.) (bir romandaki) kadın ya da kız kahraman.

içindeki iyiden ötürü sevdiği anlaşılıyor ve bu duygu da ister istemez okuyucuya geçiyor. Ve doğal olarak okuyucunun ruhunda, bu güzel yaratığın neden, ne amaçla mahvolduğu ve neden böyle olması gerektiği sorusu uyanır ve bu soru durup insan yaşamı üzerinde düşünmesine neden olur.

Romanın şurasında burasında görülen hatalı notlar, örneğin, kızın teninin ayrıntılı anlatımı veya terk edilen eşin, papazın öğüdüyle tekrar anne oluşuyla ilgili ayrıntılar, heroine'ın saflığının bütün cazibesini bozan detaylara rağmen; aşağılanan kocanın melodramatik ve suni intikam hikâyesine rağmen; bütün kusurlarına rağmen, bu roman bence çok güzel, ve bu romanla birlikte yazarı, ilk kitabından edindiğim izlenimle düşündüğüm üzere iyiyle kötüyü bilmeyen ve bilmek istemeyen yetenekli bir geveze ve nükteci değil, bir insanın yaşamına derinlemesine bakan ve bu yaşamda olup bitenleri tam tamına yazmaya başlayan, ciddi bir adam olarak görüyorum artık.

Maupassant'ın okuduğum bir sonraki romanı "Bel Ami"ydi. "Bel Ami" hayli müstehcen bir kitap. Yazar onu cezbeden şeylerin tarifinde dizginleri elinde tutuyor ve arada sırada da kahramanı hakkındaki esas ve olumsuz görüşünü kaybedip onun tarafına geçiyormuş gibi görünüyor; ama genelde "Bel Ami" de "Une Vie" gibi temelde ciddi bir duygu ve düşünceye dayanıyor.

"Une Vie"de temel düşünce bir erkeğin büyük şehvet düşkünlüğü yüzünden mahvolan güzel bir kadının acı dolu yaşamının zalim mantıksızlığından duyulan

lan şaşkınlık, kafa karışıklığıdır; sadece şaşkınlık da değil, tam da ahlaksızlığıyla kendisine kariyer yapan ve dünyada yüksek bir konum elde eden, koca bir ahlaksız hayvanın refahı ve başarısı ve kahramanın başarısını elde ettiği çevrenin çöküşü karşısında duyduğu öfkedir de aynı zamanda. Yazar şöyle soruyor: "Neden, ne amaçla, bu güzel varlık mahvoluyor? Bu neden oldu?" Sonra da yanıt veriyor: "Toplumumuzda saf ve iyi olan her şey yok oldu ve olmaya devam ediyor, çünkü bu toplum çökmüş, duygusuz ve korkunç."

Romanın son sahnesi, Şeref Lejyonunun Emri ile, baştan çıkardığı yaşlı ve günahsız annesinin kızı olan saf genç bakireyle bezenen muzaffer namussuzun modaya uygun bir kilisedeki düğünü, başpapaz tarafından kutsanan ve orada bulunan bütün insanlarca iyi ve uygun bir olay olarak kabul edilen düğün sahnesi, bu düşünceyi sıra dışı bir güçle ifade ediyor. Bu romanda, yazarın ne yazık ki zevk alıyor gibi görüldüğü açık saçık ayrıntılarla kösteklenmesine karşın, yaşamla aynı ciddi ilişkiyi görebiliyoruz.

İhtiyar şairin Duroy'la, sanırım Walters'ta yedikleri akşam yemeğinden çıktıktan sonra yaptıkları sohbeti okuyun. Yaşlı şair, genç adamın önüne çıplak yaşamı serer ve onu yaşamın sonsuz, önüne geçilmez yoldaşı ve sonuyla, -- ölümle, -- birlikte gösterir.

"Beni çoktan yakaladı, "la gueuse"* diye bahsediyor ölümünden. "Dişlerimi seyreltti, saçlarımı döktü, kaslarımı hırpaladı ve beni yutmak üzere. Zaten elin-

* namussuz

deyim, -- sadece oynuyor benimle, elinden kurtulamayacağımı bilerek, bir kedinin fareyle oynadığı gibi oynuyor benimle. Şan, şeref, servet, -- neye yarar ki, çünkü bir kadının hayatı yaşamaya değer kılan sevgisini bunlarla satın almak mümkün değil. Ve ölüm bunu alıp götürecektir. Önce bunu, sonra sağlık, güç ve yaşamın kendisini alıp götürecektir. Herkes için geçerli bu. İşte hepsi bu."

İşte budur yaşlanmaktaki şairin sözlerinin anlamı. Fakat hoşlandığı tüm kadınların talihli âşığı Duroy cinsel enerji ve güçle öylesine doludur ki ihtiyar şairin sözleri bir kulağından girip ötekenden çıkar. İştirir ve anlar, fakat şehvetli yaşamının kaynağı öyle güçlü fokurdamaktadır ki, ona da aynı sonu hazırlayan su götürmez gerçek onu korkutmaz.

"Bel Ami"nin ana fikrini oluşturan şeylerden biri satirik önemiye bir diğeri de bu iç çatışmadır. Aynı düşünceler verimli gazetecinin ölümünü anlatan o güzel sahnelerde de ışıldar. Yazar kendisine yaşamın ne olduğunu ve yaşam sevgisiyle önlenemez ölümün bilgisi arasındaki çatışmanın nasıl çözüleceğini sorar, -- ve bu sorulara yanıt vermez. Yanıtı arıyor ve bekliyor gibidir ve henüz herhangi bir yanıtta karar kılmamıştır. Sonuç olarak bu romanda da yaşamla ahlaki ilişki sürmektedir.

Fakat sonraki romanlarda yaşamla kurulan bu ahlaki ilişki bozulmaya başlıyor, yaşam olgusuna verilen değer sallantıya uğruyor, giderek karanlığa gömülüyor ve son romanlarda büsbütün bozuluyor.

"Mont-Oriol"de Maupassant, önceki iki romanının motiflerini birleştiriyor ve içerik olarak kendini tekrarlıyor. Güzel tanımlamalara, zarif mizaha, modaaya uygun bir su alanına ve buradaki doktorların faaliyetlerine karşın, "Une Vie"deki aynı kaba ve kalpsiz erkek ve koca, Paul ve "Bel Ami"deki gibi aynı, aldatılan, mahvolmuş, yumuşak başlı, güçsüz, yalnız, daıma yalnız aziz kadın ve kabalığın aynı önemsiz zafeıri burada da var.

Düşünce aynıdır, fakat şimdi yazarın, anlattığı şeyle arasındaki ilişki, özellikle ilk romandakine kıyasla daha azdır. Neyin iyi, neyin kötü olduğu konusunda içsel değeriendirme karmakarışıkladır. Yazarın, hiçbir ikileme düşmeden nesnel olmak için duyduğu zihinsel isteğe rağmen, ahlaksız Paul yazarın sempatisini kazanmayı başarır. Bu nedenden ötürü de, Paul'ün aşkının hikâyesi, baştan çıkarıma girişimi ve bundaki başarısı yanlış bir izlenim uyandırır. Okuyucu yazarın ne istediğini anlamaz, -- sırf onun çocuğuna hamile kalınca şekli bozuldu diye kayıtsızca kadına sırtını dönen ve onu üzen Paul'ün sığlığını ve basitliğini mi göstermek istemektedir, yoksa aksine Paul gibi yaşamının ne kadar makul ve güzel olduğunu mu?

Sonraki romanlarında, "Pierre et Jean" (Pierre ve Jean), "Fort comme la Mort" (Ölüm Kadar Acı) ve "Notre Coeur"de (Kalbimiz), yazarın romanın kişileriyle arasındaki ahlaki ilişki daha da sallantılı ve sonuncusunda ise tamamen ortadan kalkıyor. Bütün bu romanlarda kayıtsızlığın, telaşın, hayalin ve hepsinden önemlisi ilk yazdıklarında da fark edilen, yaşamla

doğru, ahlaki bir ilişkinin yokluğunun izleri görül-
mektedir. Maupassant'ın gözde bir yazar olarak ün
yapmasıyla başlıyor bu ve her ünlü yazarın, özellikle
de Maupassant kadar çekiciyse, yakalandığı o kor-
kunç ayartmanın kurbanı oluyor. Bir taraftan, ilk ro-
manların başarısı, gazetelerin övgüleri, özellikle de
halkın pohpohlaması; diğer yandan ardı arkası kesil-
meyen ödüller ve en az onun kadar sonu gelmeyen
istekler; bir taraftan da, -- birbirleriyle rekabet halin-
de olan, pohpohlayan, yalvaran ve artık yazarın sun-
duğu eserlerin kalitesi hakkında bir yargıda bulunma-
yan, sadece kendinden geçmiş bir biçimde okuyan
kitleyle ün yapmış olan ismin altında yazılı her şeyi
kabul eden yayıncıların ısrarı. Bütün bu ayartmalar
öyle büyüktür ki, kaçınılmaz olarak yazarı sarhoş
ederler: bunlara kapılır ve romanlarını üslup baki-
mından tasarlamaya devam etse de, bunu öncekin-
den de iyi başarsa da, anlattığı şeyi sevse de, onu iyi
ve doğru olduğu, yani herkes tarafından sevildiği için
sevmiyor ve anlattığı şeyden, kötü olduğu ve herkes
tarafından küçümsendiği için değil, sırf keyfi istedi
diye nefret ediyordur.

"Bel Ami"den başlayarak Maupassant'ın bütün ro-
manlarında aceleciliğin ve sahteliğin izleri vardır. On-
dan sonra da Maupassant ilk iki romanında yaptığını
bir daha yapmaz, -- romanları için belli bazı ahlaki ta-
lepleri temel alıp, roman kişilerinin davranışlarını
bunlara göre düzenlemez, bütün zanaatkâr romancı-
ların yazdığı gibi yazar, yani en ilginç ve en duygulan-
dırıcı veya en çağdaş kişi ve durumları icat edip, ro-
manını, anlatılan olayların ahlakın gerekleriyle bağ-

lantılı olup olmadığını hiç umursamadan, yaptığı gözlemlerle bezeyerek, bunlardan kurar. "Pierre et Jean", "Fort comme la Mort" ve "Notre Coeur" böyle romanlardır.

Fransız romanlarında ailelerin üç kağıtla para kazanmalarını ve koca hariç herkesin haberdar olduğu bir sevgilinin olduğunu okumaya ne kadar alışık olsak da, nasıl bütün kocaların aptal, "cocu"* ve "ridicule"** , romanın sonunda evlenip koca olan bütün sevgililerin de ne "cocu" ne de ridicule", sadece kahraman olduğunu anlamakta güçlük çekiyoruz. Ve nasıl olup da bütün kadınların ahlaklarını, annelerin ise kutsallıklarını yitirdiklerini hiç anlamıyoruz.

İşte "Pierre et Jean" ve "Fort comme la Mort" bu suni, imkânsız ve hepsinden önemlisi ahlaksız durumlar üzerine kuruludur. Dolayısıyla roman kişilerinin çektikleri sıkıntılar da öyle fazla etkilemiyor. Pierre'le Jean'ın, bütün ömrünü kocasını aldatarak geçiren anneleri sırrını oğluna itiraf etmek zorunda kaldığında çok az sempati uyandırır, hele bir de karşısına çıkan mutluluk fırsatını kullanmadan edemediğini iddia ederek kendini haklı çıkardığında hiç. "Fort comme la Mort"da bütün yaşamı boyunca arkadaşını aldatan, karısının yıkımına neden olan ve şimdi de yaşlandığı ve metresinin kızını yıkıma uğratabadığı için dövünen beyin üzüntülerini de paylaşamıyoruz. Fakat son roman "Notre Coeur"da içsel bir sorun bile yoktur, bütün roman cinsel aşkın her çeşit tonunun

* *cocu* (Fr.) boynuz

** *ridicule* (Fr.) gülünç; önemsiz

anlatımıdır. Romanda anlatılan kişi, şehvet için geçerli bir nedeni bile olmadan, ayarttığı bir kadınla düşüp kalkan, sonra ondan ayrılıp, bir hizmetçi kızla düşüp kalkmaya başlayan, sonra tekrar birincisine dönen, görünüşe göre ikisiyle de birlikte olan, ne istediğini bilmeyen, usanmış, aylak bir sefihtir. "Pierre et Jean" ve "Fort comme la Mort"da dokunaklı sahneler olmasına karşın, bu son roman bizde tiksintiden başka bir duygu uyandırmaz.

Maupassant'ın ilk romanı "Une Vie"deki soru şöyledir. İyi olan her şeye hazır, iyi, akıllı ve aziz bir insan, bir nedenden ötürü önce bir namussuz, işe yaramaz, aptal, hayvan gibi kocaya, sonra da aynı şekilde bir oğla kurban edilmekte ve dünyaya hiçbir şey veremeden, amaçsızca ölmektedir. Ne için? Yazar soruyu bu şekilde sormakta ve bir yanıt vermemektedir. Fakat bütün romanı, kadın için hissettiği sempati duyguları ve onu yıkıma uğratana duyduğu nefret bu soruya bir cevap görevi görüyor. Eğer onun acılarını anlayan ve bu anlayışı ifade eden bir insan varsa, kimsenin onun acılarını bilmeyeceğini söylediklerinde, Job'un dediği gibi, bu acılar hafiflemiş demektir. Çekilen acılar başkalarınca bilinip anlaşıldığında, hafiflerler. Burada yazar bu acıyı görüp anlıyor ve onu başkalarına da gösteriyor. Ve bu acılar da hafifliyorlar, çünkü insanlar tarafından anlaşıldığında, er veya geç yok olacaklardır.

Bir sonraki roman "Bel Ami"de artık soru neden saygıdeğer insanlar için acı olduğu değil, neden aşağılık insanların servet ve şeref kazandıklarıdır. Ve nedir bu servet ve şeref ve nasıl kazanılırlar? Önceki gi-

bi burada da cevap sorunun içindedir ve halkın gözünde değerli olan her şeyin değersiz kılınmasıdır. Bu ikinci romanın içeriği yine de ciddidir, ama yazarın anlatılan konuyla ahlaki ilişkisi gözle görülür biçimde zayıflamıştır ve ilk romanın sadece şurasında burasında ahlaksızlık lekesi görülürken, "Bel Ami"de ise bu lekeler artar ve birçok bölüm açıkça müstehcenlikle yazılır ve görünüşe göre yazar bundan zevk almaktadır.

Bir sonraki romanı "Mont-Oriol"de aziz bir kadının ne amaçla acı çektiği ve acımasız erkeğin başarı ve hazlarının nedeni gibi sorular sorulmaz, fakat öyle olması gerektiği düşünüldüğü belli olmaktadır ve ahlaki gerekler neredeyse hissedilmemektedir; yerine, ihtiyaç ve sanatsal gereklilik yokken müstehcen ve şehvet dolu tanımlar ortaya çıkmaktadır. Sanatın berbat edilmesinin etkileyici bir örneği, yazarın konuyla olan ahlaki ilişkisinin bozulmasının neticesi olarak, heroine'in küvetteki görüntüsünün bu kitapta ayrıntılı bir şekilde yapılan tarifi verilebilir. Bu tarif hiçbir işe yaramaz ve romanın içe dönük veya dışa dönük anlamıyla hiçbir bağı yoktur: baloncuklar pembe vücuda yapışmaktadır.

"Eee?" diye sorar okuyucu.

"Hepsi bu." diye cevap verir yazar. "Anlatıyorum, çünkü böyle şeyleri anlatmak hoşuma gidiyor."

Sonraki iki roman "Pierre et Jean" ve "Fort comme la Mort"da ise ahlaka hiç rağbet edilmez. İki roman da "dramatis personae"ı trajik durumlara getiren sefihlik, aldatma ve yalan üzerine kurulmuştur.

Son romanı "Notre Coeur"da "dramatis personae"nin durumu, korkunç, sefil ve ahlak dışıdır ve bu insanlar artık hiçbir şey için savaşıyor, sadece ihtiras, cinsel tutkudan zevk almaya bakıyorlar ve görünen o ki yazar da onların uğraşlarına sempati duyuyor. Bu romandan çıkarılabilecek tek sonuç, yaşamdaki en büyük mutluluğun cinsel ilişkiden elde edilebileceğidir ve bu nedenle de bu mutluluktan yararlanmaya bakmalıyız.

Yaşamla kurulan bu ahlak dışı ilişkide daha şaşırtıcı olan ise yarı roman "Yvette"de ifade edilmiştir. Korkunç derecede ahlak dışı olan bu yapının içeriği şöyledir: masum ruhlu, ama annesinin bozulmuş çevresinde kendisi de bozulan çekici bir kız ahlaksız yoldan çıkarır. Adam ona âşık olur, ama annesi eşliğinde öğrendiği ve anlamadan papağan gibi tekrarladığı imalı saçmalıkları bilinçli bir şekilde söylediğini hayal ederek, bu kızın bozulmuş olduğunu düşünür ve kaba bir şekilde bir "liaison"* teklif eder. Bu teklif onu dehşete düşürür ve üzer (ona âşıktır), hem kendi hem de annesinin durumunun farkına varır ve derinden acı çeker. Bu dokunaklı durum – masum ruhun güzelliği ile dünyanın ahlaksızlığı arasındaki çelişki – çok güzel bir biçimde anlatılmıştır ve pekâlâ orada kesilebilirdi, fakat yazar, en ufak bir iç veya dış neden olmaksızın, anlatmaya devam eder ve bu beyin gece kızın yanına gidip, onu baştan çıkarmasına yol açar. Romanın ilk bölümünde, yazar kaçınılmaz olarak kızın tarafındadır, ama ikinci kısımda aniden sefihin tarafına geçiverir. İzlenimler art arda birbirini yok eder ve bütün roman parçalara ayrılıp bozulur, tıpkı iyi yoğrulmamış bir ekmek gibi.

"Bel Ami"den sonraki bütün romanlarında (asıl ününü sağlayan daha kısa hikâyelerinden söz etmiyorum, -- onlara daha sonra değineceğim), Maupassant, sadece Paris'te yaşadığı çevrede değil, artık bütün sanatçılar arasında varolan iyiyi kötüden ayırmayın yetmediği, fakat tam tersine sanatçının ahlaki soruları, -- bir sanatçının meziyeti buna dayanır -- kesinlikle görmezden gelmesi gerektiği teorisine teslim olmuştur. Bu teoriye göre bir sanatçı gerçek olanı, varolanı veya güzel olanı, sonuç olarak da hoşuna gide-ni ve hatta "bilim" için faydalı bir materyal oluşturabilecek olanı sunabilir ve sunmalıdır, fakat sunduğu ahlaki midir yoksa ahlak dışı mıdır, iyi midir, kötü müdür diye kafa yormak sanatçının işi değildir.

Bir keresinde ünlü bir ressam bana, dini bir töreni anlatan bir tablosunu göstermişti. Her şey nefis bir şekilde ifade edilmişti fakat ressamın konuyla arasında herhangi bir ilişki göremedim.

"Bu ayinlerin iyi olduğunu düşünüyor musun ve sizce bu ayinler yapılmalı mı, yapılmamalı mı?" diye sordum ressama.

Benim nahifliğimi hor gören bir edayla, bunu bilmediğini ve bilmenin de gerekli olmadığını söyledi: onun işi yaşamı temsil etmektemiş.

"Fakat en azından bunu seviyor musunuz?"

"Size bir şey söyleyemem."

"Peki, bu törenleri küçümsüyor musunuz?"

"Ne küçümsüyorum ne de seviyorum." diye cevap verdi, hayatı, anlamını bilmeden veya hayatın olgularını sevmeyen ya da onlardan nefret etmeden sunan

modern, yüksek kültürlü sanatçı, yüzünde aptallığıma acıyan bir gülümsemeyle. Ne yazık ki aklıma Maupassant geldi.

(...)

Maupassant romanlarını, nahif bir şekilde, kendi çevresinde kabul edilen güzelliğin, sanatın hizmet etmesi geren güzellik olduğunu düşünerek, bu seçilmiş ruhların talepleri doğrultusunda yazdı.

Maupassant'ın taşındığı aynı çevrede, sanatın hizmet etmesi gereken başlıca güzellik kadındır, genç, güzel, büyük kısmı çıplak bir kadın ve onunla girilen cinsel ilişkidir. Bu düşünce, sadece Maupassant'ın "sanat" alanındaki arkadaşları, ressamalar, heykeltıraşlar, romancılar ve şairler tarafından değil, filozoflar, genç nesillerin öğretmenleri tarafından da benimsenmişti. (...)

Güzelliğin hangi anlamda alınması gerektiği konusunda hiç şüphe bırakmamak için bu aynı meşhur yazar, tarihçi ve âlim, bir kadınla cinsel ilişki, güzelliğe hizmetin ta kendisi, yani iyi ve yüce bir iş olduğunu gösterdiği "L'Abbesse de Jouarre" isimli bir dram yazdı. Yetenekten yoksunluğuyla ve Darcy'nin rahibeyle konuşmalarının kabalılığıyla dikkat çeken, daha başından bu adamın masum ve ahlaklı kızla hangi aşk sözcükleriyle konuştuğunu görebildiğimiz bu dramda, -- en yüksek ahlaklı insanlar, mahkûm oldukları ölümden birkaç saat önce, kendilerini hayvani tutkularına teslim etmekten daha güzel bir şey yapamıyor gibi görünürler.

Maupassant'ın büyüdüğü ve eğitim aldığı çevrede, kadın güzelliği ve kadın sevgisinin güzelliğinin sunumu, oldukça ciddi bir şekilde ve uzun zaman önce en akıllı ve bilgili insanlarca karar verilip belirlenmiş bir şey olarak, yüksek sanatın, -- "le grand art" -- gerçek sorunu olarak görülüyordu.

Maupassant da ünlü bir yazar olduğunda yavanlığıyla korkunç olan bu teoriye tutundu. Ve elbette, romanlarındaki bu hatalı ölkü Maupassant'ı bir dizi yanılsa ve gittikçe zayıflayan çalışmalar üretmeye yönlendirdi.

Burada, romanın gerekleriyle hikâyenin gerekleri arasındaki temel fark kendini gösterdi. Romandaki sorun, bütün insan yaşamının veya bazı insanların yaşamlarının tarifidir ve bir romanın yazarı yaşamda neyin iyi neyin kötü olduğu hakkında net ve güçlü bir fikre sahip olmalıdır, Maupassant buna sahip değil; tam tersine, benimsediği teoriye göre, bunun gerekli olmadığı düşünüyor. Eğer bedensel zevkleri çağrıştıran ifadelerle dolu romanların yeteneksiz yazarları gibi bir yazar olsaydı, gayet rahatlıkla kötüyü iyi olarak tarif ederdi ve romanları, yazarla aynı görüşü paylaşan insanlar için mükemmel ve ilginç olurdu. Ama Maupassant'ın yeteneği vardı, yani o şeyleri gerçek biçimleriyle görüyor ve ister istemez gerçeği ortaya koyuyordu: İyi olarak görmek istediği şeyde istemeden kötüyü görüyordu. Bu nedenle de ilki hariç, romanlarındaki sempatisi sürekli karasızlık gösteriyor: önce kötüyü iyi olarak sunuyor, sonra kötüye kötü iyiye de iyi diyor, sonra tekrar sürekli birinden diğerine sığıyor. Fakat bu, dayandığı her sanatsal izlenimin, "charpente"nin* özünü yok etmektedir.

* *charpente* (Fr.) vücut, yapı; plan, tasarı, taslak

Sanata karşı fazla duyarlı olmayan insanlar, daima aynı kişiler faaliyette olduğu için, her şey aynı planda meydana getirildiği için veya sadece bir insanın yaşamı anlatıldığı için, çoğunlukla bir sanat eserinin bütünü oluşturduğunu düşünüyorlar. Bu doğru değildir. Sadece yüzeysel bir gözlemci bunu böyle görür: her sanat eserini bütüne bağlayan ve böylece bir yaşam imgesinin illüzyonunu üreten tutkal insanlar ve durumlarının değil, fakat yazarın konuyla arasındaki orijinal, ahlaki ilişkinin birliğidir. Gerçeklikte, yeni bir yazara ait bir sanat eserini okuduğumuzda ruhumuzda beliren temel soru şudur: "Nasıl bir insansın sen? Tanıdığım diğer tüm insanlardan seni ayıran nedir ve yaşamımıza nasıl bakmamız gerektiği konusunda yeni bir şey olarak ne söyleyebilirsin?" sanatçının neyi temsil ettiği hiç önemli değil, -- azizler, soyguncular, krallar, uşak ruhlular, -- biz sadece yazarın ruhunu ararız. Eğer eski ve tanıdık bir sanatçıysa, soru artık "Kimsin?" değil, "Bana yeni ne söyleyebilirsin? Şimdi yaşamımı benim için hangi yandan aydınlatacaksın?"dır ve böylece dünyayla ilgili belli, net, yeni bir görüşü olmayan yazar ve bunu gerekli görmeyen birisi bir sanat eseri üretemez. Güzel ve çok yazabilir, fakat ortaya bir sanat eseri çıkmaz. Maupassant'ın romanlarında da öyleydi. İlk iki romanında, özellikle de birincisinde, "Une Vie"de, yaşamla bu net, belli ve yeni ilişki vardı; ama ne zaman ki o moda teoriye başvurdu, yazarın yaşamla ilişkisinin gerekli olmadığına karar verdi ve sadece "faire quelque chose de beau" için yazmaya başladı, romanları sanat eseri olmaktan uzaklaştılar. "Une Vie" ve "Bel Ami"de yazar kimi seveceğini, kimden nefret edeceğini biliyor ve okur da

onunla hemfikir olup ona, kendisine anlatılan kişi ve olaylara inanıyor. Fakat "Notre Coeur" ve "Yvette"de yazar kimi seveceğini, kimden nefret edeceğini bilmiyor; okuyucu da bilmiyor. Okuyucu bilmediği içinde, anlatılan olaylara inanmıyor ve onlarla ilgilenmiyor. Yani ilk romanı hariç, Maupassant'ın bütün romanları, roman olarak zayıftır: ve Maupassant bize sadece romanlarını bırakmış olsaydı, parlak bir yeteneğin yanlış kullanılması ve bunu sevmeyen ve dolaşısıyla da anlamayan insanlarca icat edilmiş yanlış sanat teorileri sonucunda nasıl yok olduğunun çarpıcı bir örneği olurdu. Ama neyse ki Maupassant, benimsediği yanlış teorinin esiri olmadığı hikâyeler de yazmıştır ve "quelque chose de beau" değil, ahlak düşüncesine değinen ve yol açan şeyler yazmıştır. İşte bu hikâyelerde, hepsinde değil, ama en iyilerinde yazarda ahlak düşüncesinin nasıl geliştiğini görürüz.

Bir sanatçı, nesneleri görmek istediği gibi değil, oldukları gibi görür. Yetenek sahibi, -- insan, -- hatalar yapabilir, ama yetenek, Maupassant'ın hikâyelerinde olduğu gibi, dizginler eline verilince konuyu bütün açıklığıyla gözler önüne serecek ve eğer sevmeye değerse, yazara sevdirecek, nefrete layıkça da nefret ettirecektir. Kutsamak istediğinde, lanetlenmesi gerekeni lanetleyen ve lanetlemesi gerektiğinde de kutsanması gerekeni kutsayan Balaam'ın başına gelen, çevresinin etkisinde kalarak anlatması gerekenden farklı şeyler anlatmaya başladığında gerçek sanatçının da başına gelecek olandır; elinde olmadan, istediği şeyi değil, yapmak zorunda olduğunu yapacaktır. Aynı şey Maupassant'ın da başına gelmiştir.

Onun kadar bütün iynin ve hayatın anlamının kadında, sevgide olduğunu düşünen ve kadını ve onun aşkını her yönüyle böyle bir tutku gücüyle anlatan yazar az bulunur ve kendisi için en yüce olan ve insanlara en büyük iyiyi sunan aynı olgunun tüm korkunç yanlarına da böyle bir netlik ve kesinlikle işaret eden bir başka yazar daha yoktur. Bu olguyu daha iyi anladıkça, olgu da daha çok ortaya çıkmıştır; maskeler düşmüştür ve geriye kalan da korkunç sonuçlarıdır ve bu da daha korkunç olan gerçektir.

"Sur l'Eau"daki (Su Üstünde) "Geri Zekalı Oğul", "Kız Evlatla Bir Gece" (L'Ermite), "Denizci ve Kız Kardeşi" (Le Port), "Zeytin Bahçesi", "La Petit Roque" (Küçük Roque), İngilizce "Miss Harriet" (Bayan Harriet), "Monsieur Parent" (Bay Parent), "L'Armoire"ı (kız kasanın içinde uyuya kalır) ve her şeyin son ifadesi "Un Cas de Divorce"u okuyun. Marcus Aurelius'un, bu günahın düşüncelerdeki çekiciliğini ortadan kaldırmanın yolunu bulmaya çalışarak söylediği şeyi Maupassant insanı bütünüyle altüst eden göz kamaştırıcı sanatsal bir biçimde yapmaktadır. Aşkı methetmek istiyor, fakat onu tanıdıkça, daha çok lanetliyor. Aşkı, getirdiği felaketler ve acılar, hayal kırıklıkları için ve hepsinden de önemlisi gerçek aşkın taklidi olduğu için, insanın ne kadar mahrum kalırsa o kadar acı çektiği aldatmacalarından dolayı lanetliyor.

Yazarın edebi faaliyetleri sırasındaki ahlaki gelişimi, bu nefis kısa hikâyelerdeki ve en iyi kitabı "Sur l'Eau"daki akıldan silinmeyen karakterlerde yazılıdır.

Ve sadece bu yergide değil, cinsel sevginin, elinde olmayarak ve bu yüzden de daha güçlü yergisinde de yazarın ahlaki gelişimini görüyoruz; bunu aynı zamanda yaşamdan daha yüce beklentilerinde de görüyoruz.

Hayvani isteklerle rasyonel insanın kiler arasındaki iç çatışmayı sadece cinsel sevgide görmez, -- bütün dünya yapısında görür.

Dünyanın, maddi dünyanın en iyi dünya olmamakla kalmayıp, hayli farklı olabileceğini, -- bu düşünce "Horla"da çarpıcı bir şekilde ifade edilmiştir, -- ve aklın ve aşkın taleplerini karşılamadığını görüyor; başka bir dünya olduğunu veya en azından insan ruhunda böyle bir dünya isteğinin olduğunu anlıyor.

Sadece maddi dünyanın mantıksızlığı, ondaki güzellik eksikliğinden dolayı değil, onda sevgi, birlik olmaması yüzünden de işkence çekiyor. Yalnızlığını kabul eden, yanılan bir adamın yürek parçalayıcı umutsuzluk feryadının, Maupassant'ın nefis hikâyesi "Solitude"dakinden (Yalnızlık) daha güzel anlatıldığını hatırlamıyorum.

Maupassant'a en çok işkence eden ve dönüp dolayıp geldiği olgu, ıstırap verici yalnızlık durumu, insanın manevi yalnızlığı, bir insanla diğerleri arasında yer alan engel, kendisinin de söylediği gibi, bedensel mesafe azaldıkça, daha çok acı veren engeldir.

Nedir ona işkence eden? Ve neye sahiptir? Ne bu engeli yıkar, nedir bu yalnızlığa son verecek olan? Sevgidir, bıkıp usandığı kadın sevgisi değil, ruhsal, kutsal sevgidir. Maupassant'ın aradığı da budur;

uzun zaman önce herkese gösterilen bu yaşam kur-tarıcıya erişmek için, kendini bağımlı hissettiği eğlen-celere kuvvetle asılmaktadır.

Henüz aradığı şeyi adlandıramamıştır, sığınağını kirletme korkusuyla, onu sadece dudaklarıyla adlan-dırmak istememektedir. Fakat yalnızlığın varlığından dolayı duyduğu dehşetle ifade ettiği, ismi konmayan çabası öyle içtendir ki, bizi, sadece dudaklarla dile getirilen çok, pek çok aşk vaazından daha güçlü bir şekilde etkiler ve çeker.

Maupassant'ın yaşamının trajedisi de buna, cana-varlıkları ve ahlaksızlıkları yüzünden korkunç olan bir çevrede yaşamasına dayanmaktadır, yeteneği, ya-ni içindeki sıra dışı ışık sayesinde çevresinin dünya kavramından kendini çekip çıkarmıştı, özgürlüğe ya-kındı, bağımsızlığın havasını solumuştu bile, fakat son gücünü de bu mücadelede harcadığı için, özgür-leşemeden yok oldu, çünkü o son bir hamleyi yapa-cak gücü kalmamıştı artık.

Bu harabenin trajedisi de sözde günümüz insanla-rının büyük çoğunluğu için de geçerli olmak üzere, aynı şeye dayanmaktadır.

İnsanlar genelde yaşadıkları hayatın anlamının ifa-desi olmadan yaşamazlar. Her yerde ve her zaman insanlara yaşamın anlamını ve önemini açıklayan ile-ri, çok yetenekli insanlar, peygamberler olmuştur ve yaşamın anlamını çözmeye kendi başına muktedir olmayan her ırktan ve topluluktan insan, peygamber-lerinin kendisine öğrettiği yaşam tarifini benimsemiş-tir.

Bu anlam 18 yüzyıl önce basitçe, açıkça, şüpheye yer bırakmayan bir biçimde ve neşeyle Hristiyanlık tarafından açıklanmış ve bu açıklamayı kabul edip, bu anlamdan hareketle oluşturulan yaşam kılavuzunu takip edenlerin yaşamlarıyla da kanıtlanmıştır.

Fakat yaşamın anlamını, onu saçmalığa vardi-
cak biçimde yorumlayanlar da çıkmıştır. İnsanlar bir
ikilem içindedirler, -- Katoliklik, Lourdes, Papalık,
spermsiz döllenmeyle ilgili dogma, vb. tarafından yo-
rumlandığı haliyle Hristiyanlığı mı kabul etmeliler
yoksa yaşamaya devam etmek için Renan ve benzer-
lerinin direktifleriyle mi hareket etmeliler yani güçlü
oldukları sürece şehvete, tutkular azaldıktan sonra
da alışkanlıklara teslim olup hiçbir yaşam kılavuzuna
ve anlayışına sahip olmadan mı yaşamalılar?

Ve insanlar, her ırktan ve topluluktan insanlar bi-
rini veya diğerini, bazen ikisini de, önce sefihliği,
sonra da Hristiyanlığı seçmektedirler. Ve insanlar
böylece nesiller boyu, kendilerini gerçeği bulmak
için değil, onu gizlemek için icat edilmiş farklı teori-
lerle kapatarak yaşamayı sürdürmüşlerdir. Ve her ırk-
tan ve topluluktan insanlar, özellikle de aptal olanla-
rın içi rahattır.

Fakat bir de diğer insanlar var, -- ama onlar çok
seyrektiler -- bunlardan biri de Maupassant'dır, bunlar
şeyleri, anlamlarını, kendi gözleriyle, oldukları gibi
görürler, yaşamın, başkaları için gizli olan, ama ken-
dileri için apaçık ortada olan çelişkilerini görürler ve
çözümlerini önceden ararlar. Onları, bulunabilecek-
leri yer dışında, yani Hristiyanlık dışında, her yerde

ararlar, çünkü Hristiyanlık faydalı bir yanı kalmamış, modası geçmiş, aptalca ve itici görünmektedir. Kendi kendilerine boş yere bu çözümlere ulaşmaya çalışıp, çözüm filan olmadığı, yaşamın niteliğinin, kişinin bu çelişkileri içinde taşımasına dayandığı sonucuna varırlar. Böyle bir çözüme ulaşarak da, bu insanlar, eğer güçsüzlerse, canlı bir yapıya sahip değillerse, huzuru böyle saçma bir yaşamda bulurlar, hatta bilgi eksikliklerinin bir sahra, bir kültür göstergesi olduğunu düşünerek, halleriyle gurur bile duyarlar; fakat eğer Maupassant gibi enerjik, doğrucu ve kabiliyetli yapıya sahiplerse, buna katlanamaz ve şu veya bu şekilde bu yavan yaşamın dışına çıkarlar.

Sanki çölde susayan insanlar, suyu, sadece bir kaynağın yanında durarak onu kirleten ve balçığın altında çok derinlerde akmaya devam eden su yerine kötü kokulu balçık sunan adamların yakını hariç her yerde aramalıdır. Maupassant bu konumdaydı; inanamıyordu o, -- aradığı gerçeğin uzun zaman önce keşfedilmiş ve yakınında olduğunu asla anlamadı; insanın, bizzat yaşamak istediği çelişki içinde yaşayabileceğine de inanamıyordu.

Çevresini saran, içinde yetiştigi ve onun genç, ruhsal ve fiziksel olarak güçlü varlığının tüm tutkuları tarafından da doğrulanan teoriye göre hayat zevk almaktan, ki başlıca kaynağı kadın ve kadın sevgisidir ve bu çifte yansıtılmasından, -- bu sevginin anlatılıp başkalarında da heyecan uyandırılmasından, -- ibaretti. Bütün bunlar çok iyi olabilirdi, fakat bu zevklere yakından baktığımızda, içlerinde, bu sevgiye ve bu güzelliğe tamamen yabancı ve düşman olgular

görürüz: Kadın hamileliğinde çirkinleşip tatsızlaşır, iğrenç bir şekilde bir çocuk doğurur, sonra daha fazla çocuk, istenmeyen çocuklar, derken aldatmalar, zalimlikler, sonra ahlaki yönden çekilen acılar, sonra basitçe yaşlılık, sonunda da ölüm.

Öyleyse bu güzellik gerçek güzellik midir? Bütün bunlar neye yarar? Yaşamı tutmak mümkün olsaydı ne güzel olurdu. Ama yaşam ilerler. Ne demek bu, -- yaşam ilerler? Yaşam ilerler demek, -- saçlar dökülür ve beyazlar, dişler bozulur, kırıksıklıklar belirir ve ağız kötü kokar demektir. Her şey sona eremedenden evvel, her şey korkunç ve itici hale gelir: soluk boya ve pudrayı, teri, kötü kokuyu ve çirkinliği algıyorsunuz. Hizmet ettiğim şey nerede? Nerede güzellik? Ve hepsi bu. Eğer değilse, -- hiçbir şey yok. Yaşam yok.

Yaşama sahipmiş gibi görünen şeyde yaşam olmadığı gibi, siz de, diğerleri gözlerinizin önünde, yaşamın tüm iyi yanlarını barındıran o zevkleri sizden alırlarken, ondan kaçmaya, dermanınızı kaybetmeye, çirkinleşmeye, düşkünleşmeye başlıyorsunuz. Dahası: bir başka yaşamın, başka bir şeyin, insanların bütün dünyayla bir başka birliğinin, örneğin bütün o aldatmaları dışarıda bırakan bir birliğin, başka bir şeyin, hiçbir şeyin bozamayacağı, gerçek ve her zaman güzel kalan bir şeyin olasılığı parıldar. Ama onun orada olmadığını ve her şeyin kumdan ibaret olduğunu bildiğimiz zaman, bu sadece can sıkıcı bir vaha görüntüsüdür.

Maupassant, onu kuşatan yaşamın yalanı ile görmeye başladığı gerçek arasında mücadele baş gös-

terdiği vakit yaşamın o trajik anına doğru yol almaya başladı. Ruhsal doğumun belirtilerini çoktan göstermişti.

En iyi ürünlerinde, özellikle de kısa hikâyelerinde bu doğum çalışmaları anlatılır.

Eğer kaderinde bu doğum çalışmaları esnasında ölmek olmasaydı, muhteşem ve yönlendirici ürünler verebilirdi, ama doğum sürecinde verdikleri bile yeter. Bu güçlü ve doğrucu adamın bize verdikleri için ona şükran borçluyuz.

İngilizce'den eviren:

zg elik

Henry James'in Maupassant Hakkındaki Yorumu

Cinsel dürtü ahlaki bir geçmiş değilse de, M. De Maupassant'ın kuklalarını hareket ettiren iptir ve bunu saklamadığı için de, analizi devre dışı bırakmış veya nezaketini kaybetmiş değildir. Sayfaları o özel analizlerle kaplıdır; sürekli perdenin arkasından dikizlemekte ve bize neler keşfettiğini anlatmaktadır. Gerçek şu ki, hikâyelerini (özellikle de daha kısa olanlarını, çünkü bence romanları bundan bir parça yoksunlar) bu kadar hızlı ve özlü kılan basitlik sistemi, azımsanmayacak ölçüde bilinçli bir düşünsel çaba, özel ve karşılaştırmalı bir işlem olarak bizi etkiler. Bütün bildiklerini, bütün şüphelendiklerini anlatır bize ve eğer bu şeyler insanın ahlaki yanını anlatmıyorsa, bu, artistik tasaları onu o yöne açılan pencerelerini kapamaya zorladığı için değil, o yöne açılan penceresi olmadığı içindir. İkamet ettiği derli toplu evin o yöne bakan cephesi sırf duvardan oluşmaktadır.

İnsanlar içerden değil dışardan resmedildiğinde daha iyi bir gerçeklik sonucu elde edilir aksiyomu büyük ölçüde işe yarıyorsa, onun örneği de bu yüz-

den çok büyük ölçüde ikna edicidir... M. De Maupassant büyük ölçüde nesnel ve gayri şahsidir, fakat kendini kitaplarının dışında tuttuğunu öne sürerse o zaman fazla ileri gitmiş olur. Sadece bu gayri şahsiliği ne kadar kolay – elbette yeteneği sayesinde ne kadar kolay – bulduğunu söylemek için olsa da, onun hakkında güzel şeyler söylüyorlar."

Henry James, "Guy de Maupassant" *Fortingly Review*, Mart 1988

Anatole France'nin Maupassant Hakkındaki Yorumu

"M. Guy de Maupassant'a ... M. De Maupassant birçok iyi hikâyenin anlatıldığı bu ülkenin en içten hikâye anlatıcılarından biridir. Güçlü, sade ve doğal dili bize onu candan sevdiren ülkenin lezzetine sahip. Bir Fransız yazarda bulunan üç özellik de onda mevcut: netlik, netlik ve netlik. Bizim soyumuza özgü olan oran ve düzen hissine sahip. Normandiyalı bir toprak sahibinin yaşadığı gibi, tasarruf ve neşeyle yazıyor. Kurnaz, şakacı, iyi bir dost, övünge, doğuştan gelen kibarlığından başka hiçbir şeyden utanmayan, züppece, ruhunun en zarif yanını dikkatle gizleyen, güçlü bir sezgiyle dolu, ayakları yere basan, görünenin ötesindeki şeylere merak duyan, sadece gördüğüne inanan ve sadece dokunduklarını hesaba katan, bize ait olan adam, bir dost yurttaş. Fransa'da, okuyabilen herkeste uyandırdığı dostluk hissi... Sevgi ve nefret, kızgınlık ve acıma olmaksızın sefil köylüleri, sarhoş denizcileri, kayıp kadınları, didinmekten başları dönen basit tezgahçıları ve bütün o, insanlıkları güzellikten olduğu kadar erdemden de yoksun olan mütevazı varlıkları resmeder.

Bütün bu grotesk ve talihsiz insanları öyle belirgin bir biçimde anlatır ki bize, onları gördüğümüze inanırız ve gerçekliğin kendisinden daha gerçek buluruz. Onları yaşatır, ama yargılamaz. Yarattığı ve bizim de aklımızdan çıkmayan bu hergele, serseri ve ahlaksızlar hakkında ne düşündüğünü bilmiyoruz. O çok yetenekli bir sanatçı ve karakterlere hayat verirken ihtiyaç duyulanı yaptığını biliyor."

Anatole France, *On Life and Letters*. Çev.: A.W. Evans. Freeport, N.Y.: Books for Libraries Press, 1971 (Orijinal kaynak: Anatole France, "Guy de Maupassant et Les Conteurs Francais" *Le Temps*, 13 Şubat, 1887.)

Maupassant ile Flaubert'in Arkadaşlığı Üzerine

Gustave Flaubert: Mektuplar adlı kitaba göre, Guy de Maupassant, "Flaubert'in, iyi bir dostu olduğu kadar onun edebi anlamda öğrencisiydi de. Maupassant, Flaubert'in çocukluk arkadaşı Alfred le Poittevin'in yeğeniydi, bu da aralarındaki bağı güçlendiriyordu. Maupassant Flaubert'le yedi yıllık zorlu bir çıraklık dönemi yaşadı ve bunun ilk netice de Flaubert ve ardından da bütün dünya tarafından bir başyapıt olarak nitelenen ünlü hikâyesi *Boule de Suif* oldu."

Flaubert, hikâyeden duyduğu memnuniyeti, Maupassant'a yazdığı (1 Şubat 1880) tarihli bir mektubunda şöyle belirtti:

"*Boule de Suif*'i bir başyapıt olarak gördüğümü size söylemek için can atıyorum. Evet, genç adam, bir başyapıttan başka bir şey değil. Düşünce oldukça orijinal, harikulade bir biçimde işlenmiş ve üslubu da mükemmel. Atmosfer ve karakterler okurun gözünün önüne geliyor ve psikoloji kusursuz. Çok memnun kaldım, kısacası; ve iki üç kez de kahkahalarla güldüm... Bu küçük hikâye yaşayacak, sizi temin

ederim. Sizin burjuvalarınız da ne büyük bir toplulukmuş. Tek bir hata bile yok. Sizi tekrar tebrik etmezsem Tanrı belamı verir."

SAY ÖYKÜ DİZİSİ

Anadan Doğma Diktatör

O. Henry

Sonraları, anlatılanın akışına göre hep umutlanmadık bir biçimde notkalanın kendine has öyküleriyle Poe ile Mark Twain arasında, yumuşak, sürprizli ve mizahi bir çizginin önde gelen yaratıcılarından biri olan O. Henry, kendi deyimiyle, "Kendisine verilecek bir tek kelime ile bile öykü yazabilecek" bir yazar...

İshak Rçyna

Anadan Doğma Diktatör, O. Henry'nin tüm öyküleri arasından yapılmış özenli bir seçki...

Aşkın Suçları

Marquıs de Sade

Sade bir mit, ifratçıların (ekstrimistler) daima içtikleri geleneksel bir kadehtir. Anti-konformistler, içgüdüsel olarak, onu eski bir halk kahramanı, bütün toplumların temelini oluşturan ikiyüzlülüğü inceleyen son özgürlük havarisi olarak bellemişlerdir: Çünkü o, düşünülemez düşünmeye, hayal edilemez hayal etmeye, yazılmaması gerekeni yazmaya cüret etmiştir.

David Coward

Marquıs de Sade'ı hiç usta bir şairden okudunuz mu?

Bir Delinin Güncesi

Gogol

Gogol, daha çok 'toplumsal yergi' denen mizahi öyküleriyle bilinir. Oysa fantastik öğeler içeren öyküleri de en az mizahi öyküleri kadar değerlidir. Rus edebiyatında, gerçekliğin kurucusu olarak kabul edilse bile...

Nikolay V. Gogol'dan Mehmet Özgül çevirisiyle altı öykü...

Kalem ve Kılıç

R. M. Rilke

Kalem ve Kılıç, çoğu kaynakta "Alman şairi" olarak nitelendirilen Rainer Maria Rilke'nin ülkemizde pek bilinmeyen bir yönünü yansıtıyor: Öykü yazarlığını. Şaşılacak kadar 'derin', ancak en az o kadar da 'yalın' olan bu öyküler, 'nev'i şahsına münhasır' birinin elini neye değdirse 'biricik' kıldığını gösteriyor.

Rilke'den şiir tadında öyküler...

Şarkıcı Josefina ya da Fare Ulusu

Franz Kafka

Yaşamının ve yapının ortak yanı, Camus'nün dediği gibi "her şeyi sunmak ve hiçbir şeyi doğrulamamak"... Biraz da yaşamayı, bir savaş, ama önceden yitirilmiş bir savaş olarak gönmek... Yazılarının büyük bir bölümünü yanın bırakması bunun bir göstergesi olabilir mi? Peki, kendi açık isteğine rağmen yapıtlarının tanınması ve bunca sevilmesine ne demeli?

Franz Kafka'dan içinizdeki donmuş denizin buzlarını kırıp parçalayacak 28 öykü...

M. Guy de Maupassant, kurnaz, şakacı, iyi bir dost, övünge, doğuştan gelen kibarlığından başka hiçbir şeyden utanmayan, züppece, ruhunun en zarif yanını dikkatle gizleyen, güçlü bir sezgiyle dolu, ayakları yere basan, görünenin ötesindeki şeylere merak duyan, sadece gördüğüne inanan ve sadece dokunduklarını hesaba katan, bize ait olan adam, bir dost yurttaş. O ki, sevgi ve nefret, kızgınlık ve acıma olmaksızın sefil köylüleri, sarhoş denizcileri, kayıp kadınları, didinmekten başları dönen basit tezgahçıları ve bütün o, insanlıkları güzellikten olduğu kadar erdemden de yoksun olan mütevazı varlıkları resmeder. Bütün bu karşıt görüntüleri birleştiren güldürü biçimi, talihsiz insanları öyle belirgin bir biçimde anlatır ki bize, onları gördüğümüze inanırız ve gerçekliğin kendisinden daha gerçek buluruz.

Anatole France

Fransız edebiyatının en içten hikâye anlatıcısı, Faruk Yener çevirisiyle...

ISBN 975-468-428-6

SAY YAYINLARI